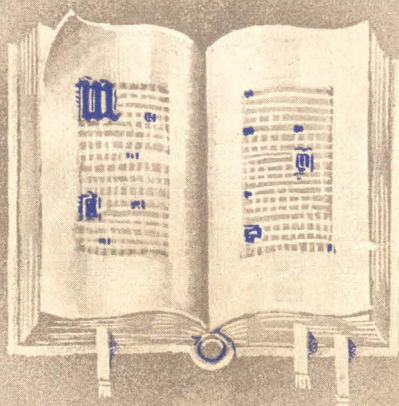

Dr. Gálos László:

Vasárnapok Ünnepnapok

+ Korda R.T. Kiadása · Brest. +

VASÁRNAPOK ÜNNEPNAPOK

IRTA:

DR. GÁLOS LÁSZLÓ

TEOLÓGIAI TANÁR

KORDA R. T. KIADÁSA, BUDAPEST

Nihil obstat. Dr. Julius Czapik censor dioecesanus. Nr. 2045/1937. Imprimatur. Strigonii, die 30. Junii 1937. Dr. Julius Machovich vicarius generalis.

Előszó.

Ez a könyv segítségére kíván lenni mindazoknak, akik az életet Krisztus Urunk szellemében és az Anyaszentegyház elgondolásában akarják végigélni. Időszerűvé teszi ezt a magyarság mostani kettős szentéve, mely minden külső pompája, sikere mellett elsősorban nagy általános lelki megújulást szeretne eredmény gyanánt elkönyvelni. Ennek a csendes, belső, lelkek mélyén történő lelki restaurációnak akar e könyv egyik eszközlője lenni, élénk vetítve az egyházi év kimondhatatlan sok-sok kincsét, együttélésre segítve a hívő intelligens katolikus lelket az egyházi évvel és a három nagy ünnepkör titkaival, eseményeivel.

De a most aktuális szentévtől elvonatkoztatva is van hivatása ennek a könyvnek.

Elmélkedésre szeretné megtanítani a mai szétszórt embert, föltárva a kinyilatkoztatásnak, az üdvösség történetének, az Egyház liturgiájának csodálatos, maga felé hívó kincses világát. „Reggel elédbe állok és nézlek“ (Zsolt. 5, 5.) — mondja a Zsoltárossal az elmélkedő lélek. A pogány augurok éjtszaka figyelték az istenek akaratát és természeti tüneményekből, madarak röptének irányából hozták össze babonás megállapításait. A mi megfigyelési időnk a fény világa: a reggel, nem is annyira az eget tekintjük, mint a napot: Jézus szentséges Szívét és nem madarak útját vigyázzuk, hanem ennek a szívnek szeretetrezdüléseit. Ez az áhitatos kutatás, melynek lelke a Szentlélek kegyelmi ihletése — azt fogja eredményezni, hogy nem úgy járunk Isten országában, mint vendégek vagy idegenek, hanem otthonosak leszünk égi igazságok országútján, tiszta örömek forrásainál; egyszóval megtanuljuk katolikus hitünket élni.

A könyv másik célja pedig, hogy mint lelkiolvasmány visszaadja a vasárnapot és ünnepnapot önmagának, mert

ettől már csaknem egészen elszakította az élet. A mai ember vásárnapja, ünnepnapja izgalom, sport, lármás mérkőzés, hétvégi kirándulás, — akinek pedig erre életkor, egészségiány vagy pénziány miatt nem telik — annak kínos magány, üres egyedüllét, ahol elfogja saját tehetetlenségének lehangoló tudata, miért is igen sokan vannak katolikus lelkek is, akik az ünnepektől és vásárnapoktól félnek. Ez a könyv ezeket az üresnek mondott délutánokat kívánja ünnepi érzésekkel, égi hangulatokkal, nemes életörömmel bebútorozni, vissza akarja adni a vásárnapot és ünnepnapot eredeti rendeltetésének: az idő megszentelésének, melynek távolról sem teszünk eleget csak a kötelező minimummal: a szentmise meghallgatásával, mert ez a cél kegyeletes elmélyülést kíván a természetfeletti világrend értékeibe, hangulataiba.

Ennek a könyvnek minden sora imádságban fogantott. Ezzel azt akarom mondani, hogy amennyiben vannak értékei, azok nem az én gondolataim, hanem a Szentlélek ajándékai, kegyelmei, megvilágosításai. Ő vegye szárnyaira az olvasó lelkét is és segítse gyászban, örömben egyaránt együttélni édesanyánkkal: az Anyaszentegyházzal.

Mindent Isten nagyobb dicsőségére!

Pécs, 1937. Jézus szentséges Szívének ünnepén

a Szerző.

I. Karácsonyi ünnepkör.

Ádvent.

Megint itt van hajnali, fázós rorátéival, bánatos énekeivel, lila áhítatával, kihalt, fehérbe burkolódzó téli titokzatosságával Jézus jöttének várása: az ádvent. Úgy vagyunk, mint az Úr születése előtt az emberiség, mindenki megindul egy hely felé, kit csillag vezet, kit álombeli intés, kit angyali szó, de mindannyian megyünk, felsorakozunk, számbavétünk most az isteni Kisdéd, általában pedig az örök Bíró jövetelére. Ebben a haladásban sok régi pátriárkával, prófétaival, előképpel és jövendöléssel, ószövetségi pappal és királlyal találkozunk. Bálaám csillaga, Jessze és Áron vesszeje, Ádám koponyája, Melkizedek kelyhe, Éva gyümölcse, Dávid koronája, kardja, hárfája, Izaiás Emmánuelje, Keresztelő szent János daróca, prédikációja, a boldogságos Szent Szűz szeplőtelenége: ezek lesznek ádvent négy hetén át a mi társaságunk.

Az ószövetség eme újjáélése beszédesen érezteti azt a sok hiányt, ami a megváltást nélkülöző emberiség lelkéből ásított.

Az ószövetség homályos derengés. Hiányzik a világ világossága: Krisztus. A hit napja helyett egyedül a remény kis csillaga, a megváltói jövendölések ködön átnéző homályossága mutat bizonytalan körvonalat Isten jövendő országáról és a túlvilágról. Még a próféták utolsója: Keresztelő szent János sem világosság, csak bizonyosság a jövendő virradatról, csak fáklya, mely előre hirdeti a napot, csak pusztában kiáltó szó, mely megelőzi és jelzi az igazi Igét. Sőt még az ószövetség végén a boldogságos Asszony is csak téli hajnal, melyben megfakad az éj sötétje és elömlik égi és földi láítóhatárunkon az ő kegyelmi ragyogása. Olyan az

őszösvetség, mint Jákob első felesége: Lia, rossz a szeme, még jegyesét sem látja tisztán; vagy mint az agg Izsák, aki gyermekeit is csak tapogatás által tudja megkülönböztetni. Ezért néz az őszösvetség és vele együtt ádvent is az Eljövendő felé, mint Oriens felé és találóan nevezi Damiani szent Péter a boldogságos Szűzet Oriens Orientis-nek: a napkelet keltenek, mint az agg Simeon Jézust a világ világosságának.

Az őszösvetség öreg, korhadó fa. Azt mondja róla Keresztelő szent János, hogy a fejsze már gyökerére tétetett, kivágatása el van határozva. Hiába jön feléje új tavasz, nem zsendül élet ágain, lombtalan, árnyéktalan, gyümölcstelen. Belső életerői: a hit, az erény régen kiszikkadtak, csak öreg, repedezett kérge: a jog maradt meg. Főlaprőzni és feldolgozni való csak az isteni Ácsnak: Jézusnak názáreti műhelyébe. Az újszösvetség nem ebből hajt ki közvetlenül, hanem a kis mustármagból kel, amit csak most fog majd elvetni, a születendő isteni Magvető. De ebből nagyobb, minden világrészre kiterjedő, életerős fa lesz, melynek ágain népek, családok fészkelnek, mely árnyékába hívja még azokat is, akik makacsul kitartanak a régi, őstörvénnyel szemben.

Az őszösvetség rabság: egyiptomi, asszír-babilóniai, szeleucidai, idumeai, vagy római iga. Deportáció idegenbe és idegen hatalom zsarnokoskodása itthon. Ez az idegen fenntartóság megszünteti Isten uralmát: a theokráciát, behatol a szentélyig, sőt a lelkiismeretig. Egyiptomban megfojtja az újszülötteket, Babilónban meg nem engedi eltemetni a halottakat. Adót vet ki és katonát állít. A lelkeket pedig a bűn tartja rabságban, bilincsben, a jókat a pokoltornáca őrzi hosszadalmas várakozásban. — Az újszösvetség felszabadít: először a lelki rabságból, azután közvetve a földi szolgaságból. Mélységes bölcseséggel írja Aquinói szent Tamás,¹ hogy Jézus azért született a rabszolgaság korában, a népösszeírás idején, mikor az egész világ adószedés és katonaiállítás céljára felsorakozik, hogy ő maga is beleállva ebbe a szolgasorba, szabadítónk lehessen, mint ahogyan halandó testünket is azért vette magára, hogy bennünket az életnek visszaadhasson. Krisztus rab lesz a mi szabadságunkért a Szűzanya méhében, az emberi testben, a börtönben, a sírban, a

¹ III. Qu. 35. a. 8.

pokoltornácában és így kivált minket az érzékiség, a test, a nyomor, a halál, a gonoszság és a túlvilág rabságából.

Az ószövetségben halálasztott beteg az emberiség. A paradicsomban ült seb nem gyógyul, mindíg újra sarjadzik, felszakad. Szemétdombon ülő, sebeit vakargató, nyomorult Jób az ószövetségi ember, akit hiába vigasztalnak melléje kuporodó társai: testében betegség, lelkében ködös, bizonytalan kétség. Nincs orvosa és orvossága más, csak egyedül az Isten maga. — Krisztus az igazi egészség típusa és orvosa, ki gyógyítani jött a megtört szíveket, elméket, lelkeket. Talpraállít számtalan beteget, halottat, megbocsát nagy bűnösöknek, feloldozza a sátántól megkötözötteket és maga is feltámad halottaiból. Önmagát orvosságul adja az Eucharishtiában, a tiltott étel ellentétéként élénk adott parancsolt ételben. Az eredeti bűn közös betegségét a megváltás nagy, közös gyógytárából orvosolja, fertőtleníti.

Az ószövetség folytonos harc testamentuma. Már Káin kezében fegyver van, Ábrahám hadvezérkedik, Mózes megöli az egyiptomit, József és a bírák, Dávid és a királyok, Ezdrás és a Makkabeusok folytonos harcban élnek. Sebeket adnak és kapnak. A békeország csak prófétai vízió: majd ha a kardok sarlókká görbülnek, a kiontott vértől szennyes ruhák tűzbe vettetnek, majd ha eljön a Kisded, — akinek ez a neve: Béke fejedelme. — Az újszövetség a béke testamentuma. Az isteni Kisded egészen fegyvertelen, míg Heródes katonái fegyvert köszörülnek, addig az ő angyalai békét énekelnek. Visszatéti a hüvelybe a kardot és egy más harcot említ, melyet a test és vér kapcsolatai, az alsóbb ember ellen kell folytatnunk, de mely nem zavarja, hanem egyenesen megteremti a békét. A nagy harcot ő maga vívja bűnnel, sátánnal, halállal: a mi békességünk ára az ő fején van, mint Izaiás írja.¹

Az ószövetség a véráldozatok kora: füstös oltárok, véreskező papok, síró, lármás, vonagló állatok között feltűnik az agg Melkizedek, — aki kenyér és bor áldozatot hoz a csata után Ábrahám elé. Titkos személye bírja már mindazt, ami Ábrahámnak csak ígérve van: az országot, a papságot és a királyságot. Így előképezi Krisztust, aki egye-

¹ Iz. 53, 5.

síti a véres keresztáldozatot az Eucharisztia étel-áldozatával: az ószövetséget az újjal. Az utolsó véres áldozat a kereszti; az első igazi vérontás nélküli áldozat az Eucharisztiaé.

A mi áldozatainkban a véres áldozat alapgondolata a helyettesítés: valamit a magunkéból, magunk helyett Istennek adunk, amennyiben ráolvasva hálánkat vagy bűneinket lerontjuk, magunktól elvonjuk és elégetve magunk helyett Istennek adjuk. Az átadás részünkről megtörtént, az elfogadás Isten titka marad, és függ — mint az első oltár: Káin és Ábel oltára hirdeti — az áldozó lelkiületétől. Az étel-áldozat azonban, mely Melkizedeknél jelenik meg és Malakiás szerint tiszta áldozat, jobban kifejezi önátadásunkat, mert ételt áldozva fel, az önmagunk létfenntartását biztosító eledelt vonjuk el magunktól és áldozzuk Isten oltárára. Tehát életünk két főtámaszát: az ételt és italt: a kenyeret és a bort megvonva magunktól mintegy életünk kis részét adjuk Istennek. A legtökéletesebb áldozat azonban csak az eljövendő Jézusé. Mindkét áldozata helyettesítő is, amennyiben értünk, helyettünk történik és teljes is, mert úgy a kereszten, mint az Eucharisztiaiban egészen önmagát adja. Benne találkozunk Aaron és Melkizedek, a manna és a rézkígyó, a véres és vérontás nélküli áldozat.

Az újszövetségben minden keresztény ember templom — míg az ótestamentumban csak egy volt. — A Szentlélek templomai vagyunk. A lélek tisztaszívú papja, gondos sekrestyése ennek a templomnak. Ebben is van áldozat: testünk megfeszítése a bűnökkel és kívánságokkal együtt.

Az ószövetségben Ádám, Éva és a paradicsom az emberiség megindulása. Az igazi kezdetig csak a hit tud visszaneézni: a hit ősembere más, mint a tudományé. A hit ősembere a tökéletes ember, akit még nem rontott meg semmi, aki ősboldogságban él önmagával, élettársával és a természettel, akinek ruhátlansága nem a bűné és nem a nyomoré, hanem az ártatlanságé. A tudomány ősembere félig állat, vad lázban égnek szemei, keze kőbaltát szorongat, élethalálharchban van környezetével a kenyérért és az asszonyért. Az újszövetség nem állította vissza az ősalapotot, hanem annál többet adott: Ádám helyett Krisztust, Éva helyett a Szűz Máriát és a paradicsom helyett az Anyaszentegyházat. Krisztus atyánk és fejünk lesz a természet-

feletti rendben, tőle örököljük a megváltás áldásait, mint Ádámtól, a természetes jogi főtől az eredeti bűnt. A boldogságos Szent Szűz anyánk lesz, ki táplál, ruház, nevel, vezet, oltalmaz és ellenkezésre tanít a kígyóval, akivel pedig ősanánk, Éva barátságban élt. A paradicsom négy folyója helyett itt van az Egyház kertjét öntöző négy Evangélium, az élet fája helyett az Eucharisztia, a jó és gonosz tudásának fája helyett a szent kereszt, mely világosan megmondja, hogy mekkora rossz a bűn és mennyire jó az Isten. Addig nem jön Jézus, míg itt nincs az Idők teljessége: teljesek könnyel, reménnyel, szenvedéssel. Lássad ember, hogy mit érsz magadban.

Az ószövetség betű, mely öl, az újszövetség szellem, mely éltet. Szent Pál — ki magán érezte az ószövetség kötelékeinek szorítását és az újszövetség emelkedettebb szellemét — lelkesen írja: „Ahol az Úr Lelke, ott a szabadság!”¹

Az ószövetségben túlteng a törvény, hiszen héber neve is: Tóra; a Leviticus, Deuteronomium könyvei úgyszólván eseménymentesek. Isten minden vonatkozásban érvényesülő uralma: a theokrácia teszi, hogy szigorú törvényhozó sanctióval kell intézkednie minden profán tárgyban, magánjogban, vagyonjogban, perjogban, sőt büntető- és hadijogban is. De az isteni rész is betű, kőbe vésett, mennydörgés, villámlás közt kihirdetett kemény törvény, melynek állandó záradéka ez: Én vagyok az Úr. Szigora az azonnali retributióban, a földi megtorlásban nyilvánul és ezenkívül főként abban, hogy a materiális bűnöst is bünteti. Nem a cselekvőt tekinti, hanem a cselekvést. Ezért meghal pl. Óza, ki megérinti — ha jószándékból is, hogy a földreeséstől megóvja — a frigyszekrényt. Az Isten és ember közötti viszony az uralom és a félelem közötti: Isten végtelenül magas, erős, félelmetes, — az ember hitvány, haszontalan, alkalmatlan szolga. Isten az ószövetségben is végtelenül jó — mégis önmagának: a végtelen igazságosságnak tartozik vele, hogy tiszteletet követel, hogy a „kemény nyakú” zsidó néphez félelmet keltő, fenyegető szankciókkal beszél. A tökéletlenség testamentuma ily tökéletlen motívummal éri be, mint a félelem, a földi életben érvényesülő megtorlás, síron inneni csapás

¹ II Kor. 3, 17.

vagy jutalom. Az áldozatok, a nyilvános kultusz jórésze engesztelés, folytonos büntudat borong az ószövetségen, hiába olvassa bűneit megölt állatokra, pusztaságba elkergetett bakokra, — a jó lelkek sem üdvözülhetnek, meg kell várniok a pokoltornácában, míg eljön az Isten Báránya, ki egyedül veheti el e világ bűneit.

Az újszövetség a szabadság testamentuma. Itt nem a törvény betűje a fontos, hanem a törvény szelleme. Nem a cselekedet, hanem a cselekvő lelkület az, ami elbírálás és ítélet alá esik. Az Úr Jézus fölséges uralkodása a szombat felett ennyit jelent: nem szolgálai vagyunk a törvénynek, hanem Krisztus szabadosai, barátai, Isten fiai, a bárhol fújó isteni Pneuma szellemének birtokosai. Itt nem a jogi berendezkedés merevségei, hanem az eszmék fölséges vonzásai, az ideálok toborzó erői viszik a vezérszerepet. Megszabadulhatunk a büntől, a rettenetes multtól, a pokoltornácától, a tisztítóhelytől, az előítéletek, vérségi vagy öröklött, faji korlátok kötöttségétől, a lelkiismeret mardosásától, a halálfélelemtől és végül a külső rabszolgasorstól, alacsony kaszttól egyaránt. És élhetjük Isten fiainak fölséges szabadságát, melynek birtokában így szólíthatjuk meg Istent: Atyánk! Ezért vallásunk evangélium: örömhír, szabadsághirdetés, amnesztia-adományozás, új, égi eredetű alkotmány. Nem köre van írva itt a főparancs, hanem a szívre, elég tíz helyett egy: a szeretet. Nem a Sinai-hegy, hanem a jászol a trón, nem mennydörgés, hanem angyali ének, nem villámlás, hanem napkeleti csillag hirdeti az új frigy: a szabadság testamentumának kezdetét.

Ime, az ó- és újszövetség különbségei. A remény és a hit testamentumának eltérései. Jó nekünk az újszövetségben élnünk, de nem szabad felednünk, hogy mégis örök ádventben állunk. Várjuk Krisztus második eljövételét. És a mennyországhoz képest mostani állapotunk ugyanaz, mint az újszövetséghez képest az ószövetség volt. Bizony félelem, homály, korhadás, rabság, betegség, harc a mi életünk ma is. Az igazi béke-hon és boldogságos ország a jövőnek van fenntartva, „ahol nincs sem halál, sem fájdalom, sem jajgatás többé, mert mindezek már elmúltak”.¹

¹ Titk. jel. 21, 4.

Keresztelő szent János prédikációi.

A próféták utolsója és az apostolok legelsője — kinek születését égi hír, csodák és a Szent Szűz látogatása előzték meg — Illésre emlékeztető darócban és életstílusban prédikál a Jordán-völgyeiben. Beszéde éppoly kemény, mint bőjtöléstől száraz teste és csontos egyénisége. Korhol, fedd, utasít, figyelmeztet. Szól farizeusoknak, hívőknek, papoknak, katonáknak: mindenkinek a magáét.

Első témája a bűnbánat. „Tartsatok bűnbánatot, teremjétek a bűnbánat méltó gyümölcsét, mert elközelgett az Isten országa.”¹ Tehát Jézus jövetelére a legjobb előkészület a lélek tisztulása. Keresztelése is a bűnbánat keresztsége a bűnök bocsánatára. Krisztus ugyan megváltani jön e világot, de ennek előfeltétele, hogy a lélek maga is meg akarjon szabadulni bűneitől. Igaz, hogy ez a penitencia nem közöl kegyelmet, de büntől, pokoltól mégis megment és az Úr ígéinek befogadására alkalmassá tesz. Ez a közvetlen előkészület Krisztus közeledésére, ez a szemek tisztulása Jézus fölismerésére, ez a szívek kitisztítása és helykészítés az Üdvözítőnek. Már világba lépése előtt tiszta szívét, tiszta anyát, szűzi pólyát, igaz férfiút, szent előhírnököt keresett, fellépése elé sincs jobb előkészület, mint a bűnbánat. Ez volt a legfőbb hitoktató katekumenátusa, melyben méltókká lettek a lelkek Krisztus tűzkeresztségére a Szentlélekben.

Ma is ez az értelme az ádventi lelkigyakorlatoknak, a karácsonyi gyónásoknak: az Úrnak tökéletes népet készíteni.

„Minden hegy lehordassék, minden völgy kitöltessék, a görbék egyenessé, a meredek sáma utakká legyenek”² — mondja tovább.

Az Úr eljövetele előtt az utat egyengetni annyit jelent, mint a gög hegyeit lehordani és a kishitúság völgyeit kitölteni. A képmutatás kanyargós kerülőit az egyeneslelkűséggel váltani fel és a durvalelkűség kapaszkodóit sáma, alkalmazkodó engedelmességgel helyettesíteni. Az egyszerű lelki-

¹ Mt. 3, 2. 8.

² Lk. 3, 5.

szegénység: elégtelenségünk alázatos tudata — mely nem öltözik hazug rongyokba, kevély önimádásba — a pásztori lelkület — a jövődő kis Jézus környezete, társasága.

Sok vonatkozást lehet találni az Úr első és második eljövetele között. De itt önként kínálkozik egy mélyértelmű összhang. Az utolsó ítéleten a kárhozottak így fognak felkiáltani: „Hegyek, omoljatok ránk és völgyek, temessetek el minket!”¹ Kik fogják ezt beleajgatni a kárhozat kapujába? Bizony azok a lelkek, akik Jézus első eljövetelére nem hordták le a hegyeket és nem töltötték ki a völgyeket; akik nem szorultak kevélységükben Krisztusra, vagy mert túlságosan magukban bíztak — nem volt elég erős bizalmuk és hitük az Eljövendőben. Ezeket nem Isten taszítja a kárhozatra, hanem saját vétküik, a kevélység hegyei rájuk dőlnek és a kishitűség völgyei elnyelik őket. Kanyargós életútjuk miatt lekésnek a szűk kaputól és nagy ambíciók kergetésén elkerülnek a keskeny utat.

Ezért hallgatunk a nagy előhírnökre, aki utat egyenget lelkünkben annak, aki maga az út, igazság és élet.

A katonákhoz beszélve mondja a kemény próféta: „Elégedjetek meg a ti zsoldotokkal.”²

Mindannyian az élet katonái vagyunk. A keresztség élet sok bajos katonáskodás, erényeink bizony nem virágok, hanem fegyverek. A földi Egyház tagjai küzdők, mi vagyunk a „vitézkedő Egyház”. Tehát nekünk is szól Keresztelő szent János beszéde: elégedjetek meg a ti zsoldotokkal.

Mi a mi zsoldunk?

A bűnnek a zsoldja a halál — mondja a Szentírás alapján a mi hitünk. Ezzel megelégedettnek lenni annyi, mint bűnös voltunkat alázatosan beismerni és Simeon békés lelkével bírni, aki nyugodtan búcsúzik mindentől, mikor az Úr elszólítja. Annyi, mint a Szent Ignác-féle szent közömbösség a világ dolgai iránt, melyektől épp azért nem nehéz elválni, mert nem nőttünk össze velük. A siralomvölgy a mi zsoldunk és annak minden baja, átka, nyüge. A szenvedés gyermekeinkkel és a föld művelésében, a bennünket látogató csapások, ez a mi zsoldunk. Ezzel megelégedettnek

¹ Lk. 23, 30.

² Lk. 3, 14.

lenni és ilyen elcsendesült, megbékélt lélekkel továbbsszolgálni — ez a mi kötelezettségünk Szent János szerint.

Legnagyobb küzdő: Úr Jézus, segíts minket ebben a küzdelemben.

Szeplőtelen fogantatás.

Ez a bájos ünnep a maga szelíd hajnali rorátés fényével úgy világít az ádventi bűnös homályban, mint az ősevangélium az ószövetség éjtszakájában. A remény testamentumában a remény hajnali szép csillaga a boldogságos szeplőtelen Szűz és minden rávonatkozó ígért. Lessük, hogy Évát mikor váltja már föl az Ave, az éjjelt a fényességes szép Hajnal, a bűntől szennyezett világot a Szeplőtelen.

„Ellenkezést vetek közötted és az asszony között . . .” szól az Isten büntetése az ördögre. Az első asszony és a kígyó barátságát tehát fölváltja egy másik asszony és a sátán ellenségeskedése. E kárhozas barátság eredménye, emléke a bűn, a megígért ellenségeskedés pedig nem lehet más, mint büntelenség, szeplőtelen érintetlenség. Istenanyai megközelíthetetlen fölénye az a templomtető, az az igen magas hegy, melyre nem tud felhágni a porban csúszó meztelen állat; ancillás mély alázatossága az a pusztaság, ahol angyalok szolgálnak neki és ahová nem tudja követni a kísértő. Ez az ellenkezés teljes megtagadása a sátán személyének, műveinek és pompáinak. A gonoszlélek helyett a Szentlélek tölti be, bűn és kísértés helyett kegyelemmel és erényekkel teljes, az ördög legnagyobb fegyvere: a pénz, egészen hiányzik külsőleg szegény életéből. És ellenségeskedésének győzelme, hogy tőle szűzen születik a minket bűntől, haláltól megváltó Úr Krisztus.

„A te ivadékod és az ő ivadéka között.” A sátán is szaporodik: „A kívánság, ha egyszer megfogant, bűnt szül, a bűn pedig, ha véghezvisszük, halált okoz.”¹ Ivadékai a vele bukott pártütő angyalok: az ég csillagainak egyharmada és mindazok a gonosz emberek, akiket épp a gonoszlélektől való származásuk miatt viperák fajzatainak nevezett

¹ Jak. 1, 15.

Keresztelő szent János. Tehát a gonoszlélek követői éppoly ellenkezésben élnek a Szent Szűzzel és ivadékával: Krisztussal, mint ő maga. Ez az ellenkezés részükről állandó törekvés Isten műveinek elrontására, kisajátítására, országának kisebbitésére. A titkos jelenések között fölséges látvány, mikor a mélyből feltámadó sárkány elnyeléssel fenyegeti az égi gyermeket szülő égi asszonyt.

A Szent Szűz részéről a szeplőtelen eredet, a hívő és alázatos lelkület, az okos engedelmesség az ellenségeskedés mozzanatai. Az eredetünkkel összefüggő bűn homályosítja el az emberi élet forrását: a fogantatást és terheli kínokkal a születést. Viszont minden bűn engedetlenség, hitetlenség és kevélység, ezért „boldog vagy, Mária, ki hittél”, aki engedelmesen fejet hajtva mondtad ki: „Legyen nekem a te igéd szerint”¹ és akinek ancillás szerény jelke az istenanyaság elfogadásában merőben ellentéte annak az istenhasonlóságnak, amelyet Éva anyánk a kígyó sugallatára elérni kívánt.

„Ő megrontja fejedet és te sarkai után leselkedel.” Tudjuk, hogy a helyes, biblikus értelmezés szerint az „Ő” nem Szűz Mária, az asszony, hanem Krisztus, az ivadék. Mégis igaza van annak, aki ezt írta: Vincente Ipso vincit et Ipsa:² a Gyermek győzelmében részes az anya is. Bizonyos, hogy a sátán hatalmának összetörése a Megváltó Jézus műve. De része van ebben Szűz Máriának is, ki eredeti bűn nélkül fogantatva és az áldott Jézusnak életet adva valóban segített összetörni a sáfánt.

A gonoszlélek fejét töri össze Krisztus, míg az neki és anyjának csak sarka után leselkedik. A fej és a sarok, az összetörés és a leselkedés különbségei, eléggé hirdetik ezt az egyenlőtlen harcot. De e leselkedés is Jézusnak öt sebet, Máriának hét tört jelent. Tehát még mindig veszélyes ellenfél a kígyó és az ő hadserege: a sátán és más gonosz szellemek, kik lelkünk megrontására járnak e világon. Nincs tehát más mód, mint belekapaszkodni abba, aki egy pillanatra sem állt uralma alatt a gonosznak, barátságban lenni azzal, aki ellenségeskedésben él a sátánnal és így beletar-

¹ Lk. 1, 45. és 38.

² M. Flunk S. J.: Expos. in vatic. Mess. 1904. 27. o.

tozni a második Ádám családfájába, akitől nem az eredet bűne, hanem az újjászületés kegyelme árad reánk.

Akiket nem tud bűnbe vinni a gonoszlélek, azoknak szenvedést okoz, vagy aggodalmakat sugallva zavarba hozza őket. Ez az az incselkedés sarkaink után, mely sebez és nehézzé teszi keresztet hordozó testünknek a járását. A scrupulus is eredetileg talpunk alatti gömbölyű kövecskét jelent, melyet sokáig nem tudunk elviselni, ezért azután megállunk. Mivel pedig a lelkiéletben, aki nem halad, visszaesik — így is eléri a sátán aljas célját: lemaradunk Krisztus kíséretéből.

Tehát a sáttal folytatott ellenkezést ezen a téren is kell folytatni, ellenemondva az ő rémületeinek, ijedelmeinek és egyéb kínzó eszközeinek. Az Úr Jézus a meggömbült szegény asszonyt az ördögtől megkötözöttnek mondotta és mily sokan járultak hozzá, akik meg voltak szállva az ördögtől és le voltak foglalva mintegy a gonosznak. Azokat, akikről tudja, hogy az örök kárhozatban nem kínozhatja őket, — itt a földön igyekszik gyötörni, kínozni, bilincselni! De az asszony és ivadéka itt is példát, erőt és segítséget adnak; fölegyenesítenek, megszabadítanak és méltó helyre: sertések nyájaiba kergetik a gonoszlelkeket, akik még ott sem szűnnek meg ártó és kártevő lelkek lenni.

Tehát itt is ellenemondunk minden megfélemlítő kíséretének a Szentlélek ajándékával: a lelki erősséggel. A katolikus hit aktív és támadó lelkiületet kíván: így akarok én is nemcsak kísértéseinek, de egyéb — gonosz mivoltát igazán jellemző, kínzó akciójának is ellenfele lenni.

Várom a karácsonyt.

I.

Szomorú decemberi estéken várom a karácsonyt. Virrasztok a korai sötétben, mint a betlehemi pásztorok, a hit messzelátóján egyre az eget vizsgálom, mint a napkeleti bölcs háromkirályok. Mikor korán kialszik minden fény, és az alkonyat — ez az örökké gyászruhás özvegy — fekete árnyék-drapériákat függeszt a falakra, mikor a téltől a föld hangulattalan, mint a decemberi erdő — akkor olyan jó rágondolni, hogy hófehér csengetyűs szánkóján, nesztelen,

angyali szárnyakon repül felénk a kiseddéd lett Isten, a mézzel folyó egek éjtszakája, a karácsony.

Várom a karácsonyt. Mit várok benne?

Míg gyermek voltam édes, titokzatos, lappangó sejtéssel kipattanó titkot vártam és ajándékokat. Megrezzent szívem a boldog izgalomtól, mikor a hetek óta lezárt szobaajtó csillogó csodát nyitott meg előttem, az üdvözültek boldog mosolyával térdeltem le és mutogattam mindenkinek: mit hozott nekem a kis Jézus. Amit kaptam, az volt az ajándék és hit, hogy Jézuska hozza, volt a boldogító titok.

De — mily szomorú! — titkok nyitjára kíváncsi eszünk, titkokat tisztelni nem tudó kamasz lelkületünk — utána-kíváncsiskodott, utánakutatott a zárt ajtó titkának, az ajándékok eredetének. És megtudta a valót: mit ért vele? Egy világ omlott össze bennem: a gyermekkor, a boldog tudatlanság, a mély hit világa, mely semmit sem tart Isten részéről lehetetlennek. Megtudtam, hogy nem angyalok vágják az erdőn ezüstsarlóval a karácsonyfát, hanem fejszéssel, pénzéhes kufárok; rájöttem, hogy nem a kis Jézus hozza szánkóján az ajándékokat, hanem gyűrt bankókért veszik nyeréskedő boltosoktól azok, kik szeretnek engem. Úgy jártam, mint Lohengrin Elzája, aki amíg urában titkot látott, míg nem tudta nevét, származását — addig boldogan élt vele, mikor mindezt megkérdezte, megtudta, de Lohengrin, a hattyús álomlovag örökre eltűnt. Isten alkotott meg úgy, hogy csak azt tiszteljük, amiben titkot látunk.

Nem az ajándék volt tehát a fontos, hanem a titok.

Ajándékot azután is kaptam, de ez a karácsony már nem volt a régi. Hiányzott belőle a titok, a természetfölötti édes tudat: a hit, hogy a kis Jézus hozza.

Most pedig — az általános szegénység idején — már elmarad lassan az ajándék is . . .

Miért várom mégis, felnőtt koromban is, család nélkül is boldogan a karácsonyt?

Azért, mert most újra gyermek vagyok: semmi mást nem várok, mint a kis Jézust. Ő nekem minden: titok és ajándék egyszerre. „Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adá.”¹ Ez, hogy Isten engem szeret, hogy

¹ Jn. 3, 16.

hozzám való viszonya meleg, édes, alkalmazkodó, atyai, anyai, testvéri leereszkedés — ez a boldogító titok. És hogy egyszülött Fiát adja, ajándékozza nekem, kezembe, lelkembe, ajkamra, szívembe, életembe, mint a kenyér színének pólyájába takart édes kis gyermeket: ez az ajándék. Oh, jaj nekem, ha ez nekem kevés! De ez a hit boldogítóbb, édesebb, mint a gyermekkor karácsony-hite, mert tartalma valóság, igazság. Sőt értelmemet felülmúló, életfelfogásomat, boldogság-fogalmamat messze túllépő igazság, valóság. De éppen ezért boldogítóbb is ez a hit, ez az éjféli, karácsonyi harangszó, mint a gyermek csalódó hite, mint a karácsonyfa üvegszengetyűje. Ezért ez a hitből fakadó öröm elég, sőt sok nekem: megvan a titok, melyben hiszek: Isten nagyon szeret engem; és megvan az ajándék: egyszülött Fiát nekem adá . . .

Ezért várom megint gyermekszívvel, boldogító, édes, halkan erősödő reménnyel a karácsonyt. Semmit sem várok mást, csak akit gyermekkoromban vártam: a kis Jézust. Őt várni boldogító titok: az egek régóta lezárt ajtaján fog kilépni és őt kapni boldogító ajándék: Ő nekem minden. És így — mert Ő kisdédként jön el — engem is újra kisdédé, gyermekké tesz, ki boldogan várom a mézzel folyó egek éjtszakáját: a karácsonyt.

II.

Advent szomorúságában Szent Pál apostol a Szentírás-hoz utal bennünket vigasztalásért. „Mind, ami előre megíratott, okulásunkra íratott meg, hogy reményünk legyen az írásokból merített béketűrés és vigasztalás által.”¹

A Szentírás olvasása kapcsán ébred bennem a gondolat, hogy csodálatos kapcsolat áll fenn az egyéni ember élete és az emberiség történelme között. Ime: a zsidó nép története összefoglalása az egyének életének, népek sorsának.

A paradicsom a gyermekkor. A gyermek legelső bűne az engedetlenség, a torkosság, — ez van a paradicsomban. Azután lassan föllép a hazugság, az irígység, a testvérgyűlölet, a szemérmetlen gerjedelmek, — mint Kain és Ábel története mutatják. A gyermek habitualis erényei: a tiszta-

¹ Róm. 15, 4.

ság, mely a ruhátlanságban még nem lát rosszat, a nemi különbségnek előtte ismeretlen volta, az állatok és virágok szeretete, az áldozat, az imádság, az őrangyal, a mindentlátó Isten egészen magától érthető hite. Ime: a Paradicsom és az utána következők az erény és a bűn szempontjából. A Szentírás természetesen elsősorban történet, de mellette mysterium is: a historiai, a konkrét ember mögött feltűnteti a morális, az ideális, elvont örök embert is.

Isten Ábrahamban kiválasztja magának a zsidó népet. Elkülöníti bálványozó hazájából máshová. Ez a nép fogantatása. A zsidóság néppé fejlődik Egyiptomban: ez az anyaméh, ahol lenni jó és ahonnan kijönni keserves. A bírák kora a kamaszkor, olyan a lélek, mint Izrael népe, kuszált vágyai vezetik, áprilisi szeszéllyel, meggondolatlansággal. A királyok váltakozó korszakai képét adják az erény és a bűn, a lant és a kard küzdelmeinek és jaj, ha rajtavesztünk, mert lelkünk vágyai megoszlanak, mint Juda és Izrael és eljön a szenvedély babilóni, asszír fogtsága, amelyből csak a szerencsétlenség tékozló fiúi érzése, Isten kegyelmének prófétái szabadíthatnak meg és hozhatnak vissza a tiszta élet ígéretföldjére. E próféták néha a jelent sirató Jeremiások, másutt a jövőt édesen rajzoló Izaiások. Jön a lélek szabadságharca a bűnnel: ez Judit története; a bajjal: ez Jób története; az étellel: ez Tóbiás históriája; a kísértéssel: ez Eszter epizódja; az egész természetes világgal: ez Makkabeusok kora. És itt megtettük Isten felé a félutat és nézünk bizalommal Betlehem felé.

„Ime, kicsinnyé teszlek téged a nemzetek között. Szíved kevélysége felfuvalkodtat téged, ki a kösziklák hasadékai-ban lakol, magasban lévén székhelyed, ki azt mondod szívedben: ki von le engem a földre? De ha fölemelkedel is, mint a sas és ha csillagok közé helyezed is a te fészkedet, onnét is levonlak téged” — mondja az Úr.

„És Sion-hegyén lesz a szabadulás és szent lesz az.”¹ Ezt írja Abdiás próféta.

Advent kódében a legjobb, legüdvösebb hangulat lelkünk számára a próféta szerint az alázat. A büntudatból, Istenre szorultságunk érzetéből fakadó alázat. Isten

¹ Abd. 1, 2. és 17.

is azért várt sok ezer évig, hogy hadd törődjék egészen alázatossá a kevély ember, hogy elhasználva minden erejét és eszközét, megtörten végre is Istenre nézzon. Az Egyház is — bár nem hint hamut most fejünkre — lila színben mondja a glóriátlan miséket hajnali vigiliás hangulatban: alázatban. Jól mondja a próféta: Ember, te kisednek indultál, — mit kevélykedsz? Ha magasra nőttél, hajolj meg aláztat Confiteorba, ha ez sem elég, térdelj a jászol mellé! Lásd, kevélységedet mily kiméletesen javítja az Isten. Ő lesz kiseddéd, megvetetté, hogy ne essék neked nehezedre a kicsinység! Ő leszáll az égből a földre, a felhők közül a pólyába, hogy segítsen neked, kinek nehezedre esik elhagyni a régít: „a kevélység szikláinak oduít” — melyek neked magadcsinálta, szilárdnak látszó trónok.

Sion-hegyén lesz az üdvösség! Azon a hegyen, mely kivégzéseknek, latrok koponyáinak, temetetlen csontjainak átkozott helye, a hegyen, hová véres verejtékkal viszi trónusát: a keresztet a lelkek királya: Jézus. Csak ez a fölmagasztosulás indokolt és engedélyezett: „En, ha fölmagasztaltatom a földről, mindeneket magamhoz vonzok.”¹

Tudom, hogy ádent nem mond „Ite missa est”-et, nem özönlik ki a fehér ruhás nyári közönség a templomból a napsütötte parkokba, hanem hazabandukol kendőbe burkolt lelkem, hogy újra kiseddéd és megvetetté legyen, amilyenek Jézus Betlehemben és a Golgotán akarta.

III.

Az ószövetségben olyan volt az emberiség, mint a mesék elátkozott királyfia, aki valamely gonosz varázslattól át van változtatva állattá, vagy fává és az marad mindaddig, amíg egy jó lélek meg nem szánja, ruhát nem cserél vele, áldozatot nem hoz érte, minek következtében visszanyeri rendes alakját. Az emberiség is ilyen volt: Istennek, az ég királyának gyermeke volt, aki a gonoszlélek varázslata folytán mint földönfutó koldus száműzetett a Paradicsomból, az atyai házból, — mindaddig, amíg a Megváltó Krisztus, az Atyának legkedvesebb, egyetlen Fia el nem jött, amíg föl nem vette zarándokságunk ruháját: a testet és vissza

¹ Jn. 12, 32.

nem változtatta bennünk Istennek hibátlan képét és hasonlatosságát.

De mintha az Úr Jézus Krisztus megváltása után is megmaradt volna a bennünket fenyegető háromszoros sötétség. Az elme sötétsége: a butaság, a szív sötétsége: a bűn és az élet sötétsége: a nyomorúság. Ez az élet novemberének háromszoros sötétsége sokszor megüli lelkünket és akik nem tudnak belőle kikeveredni, — azok örök ádventben, folytonos várakozásban és vágyakozásban élnek. Van-e tehát a Megváltónak küldetése, missziója e három sötétség elosztatására, tudja-e számúzni az elme sötétségét: a butaságot, a szív sötétségét: a bűnt és az élet sötétségét: a nyomorúságot?

Az Evangéliumban olvasom, hogy Jézus a világ világossága. Mikor éjjel megszületik, fény gyúl ki az éjtszakában, az Oltáriszentséget alkonyatkor rendeli, hogy az az élet sötétségében botorkálóknaak fény és erő legyen. A keresztyének a világosság fiai, azért van a szentek fején fény. Az Úr Jézus pedig nyíltan mondja: „Én vagyok a világ világossága, aki utánam jön, nem jár sötétségben, hanem az élet világossága lesz nála.”¹

Az elme sötétségét elosztatja Jézus tanítói működése. Jézus mester. Tanítása biztos fény ott, ahol az elmék munkája gyenge mécs, biztos járás ott, ahol a tudósok munkája tapogatódzás. Jézus tanítói tevékenysége világosította fel elménk sötétségét, mely nem tudott a túlvilágról, Isten természetéről, lelke hivatásáról, az élet titkából semmit. Ő tanított meg arra, hogy az élet célja Isten, hogy tőle jöttünk és hozzá megyünk, hogy Isten belső élete háromszorosan gazdag Szentháromság, hogy lelkünk hivatása a tiszta élet, hogy a földi lét az érdemszerzés ideje. Szeressük, kövessük Krisztust, a Mestert, az ő nevében kezdjünk munkához, vessük a hálót jobbfelé és evezzünk a mélyre.

A szív sötétségét: a bűnt jóvá tette, eloszlatta Krisztus mint megváltó. Ő az Istennek Báránya, aki elveszi a világ bűneit. Ő a jó Pásztor, aki a Biblia szerint liliumok közt legeltet, aki fölfedezte az erények országát, aki segítő kegyelmet ad a kísértés ellensúlyozására és aki a bűnbocsánat

¹ Jn. 8, 12.

szentségét alkotta és adta, hogy a bűn sötétségébe merült szívek ismét az élet világosságára jussanak, hogy a bűnöktől, mint romokból a bánat és bűnbevallás vakolata által ujjaépíthessük a lélek várát. Ami a szemnek a világosság, az a szívnek az erény. Legyünk tisztaszívűek, hogy megláthassuk Istent.

Az élet sötétségét: a nyomorúságot is eloszlatta Krisztus, amikor megparancsolta a szeretetet és az irgalmasságot. Ő megsokasította a kenyeret a pusztában, borrá változtatta a vizet, hogy segítsen a szűkölködőkön, parancsba adta, hogy aki a köntösünket kéri, adjuk hozzá a kabátunkat is. Krisztus megszünteti tehát a nyomorúságot, de nem vagyonfelosztással, hanem szeretet útján. Ma is megszorítja az Úr Jézus a kenyeret az ő híveinek. De amint annakidején nem egyedül tette azt, hanem kérte tanítványainak segítségét, az ott levő fiú kenyerét és halait, úgy ma is úgy végzi a kenyérszaporítást, hogy előbb megsokasítja a szeretetet, hogy egybehozza a szívjóság morzsáit, hogy kiürülni nem engedi az alamizsnálkodók tenyerét. Amint ez az evangéliumbeli fiú lemondott hét kenyerről és halairól és megelégedett azzal a kevesebb talán, ami neki Jézustól jutott, úgy kell a mai gazdagoknak is a csodatévő Jézushoz vinniök feleslegüket, hogy Ő azt megszorítsa, kiozsza és magából a hulladékból többet szedessen össze: békét, szeretetet, stb., mint amennyi eredetileg a tulajdonosok kezén volt.

Aki tehát utánam jön, nem jár sötétségben, hanem az élet világossága lesz nála. Mi ez az élet világossága? Az örök élet könnyedségének verete rajtunk, a vidámság éneke ajkunkon, a kegyelem fénye fejünkön, az érintetlenség himpora lelkünk szárnyain: a tehetségeken, a tisztaság illata vágyainkban, vállalatainkban, cselekvéseinkben. Ezt az élet világosságát hozza meg nekünk az isteni Kisdéd.

Alma Redemptoris Mater.

Sánta Hermann primitíven kedves himnusza olyan mint Giotto képei: egyszerű formák, szegényes színezése a rímeknek, de nagy, mély gondolatok az áhítat kedves köntösében. Valóban ádventre illő antifona: tartalma olyan, mint dallama: szerényen, áhítatosan előkészítő, bizakodva sejtő,

ádvent egyetlen dalolójának: a boldogságos Szent Szűznek palástjába szerényen elhúzódó.

A Megváltó édesanyját „ég járható kapujának, tenger csillagának” nevezi ez a himnusz. Tehát szárazföldi vándoroknak, tengeren evezőknek egyaránt cél és irány. Égi kapu a mennyország Betlehemén és égi csillag az emberiség ádvent-jének holttengere felett. Rajta, mint kapun át lépett ki hoz-zánk az Isten Fia és mi általa: a kegyelmek Anyján keresztül lépünk be a nekünk készített országba.

De mit használ a kapu a bénáknak — kik nem tudnak rajta belépni, a csillag irányítása az inaszakadtaknak, kik mozdulni nem képesek? Ezért először „Légy segítségé népednek, az elesett bűnösöknek.” — A béna költő személyen keresztül az egész emberiség sír az erős Asszony, a nagyhatalmú Szent Szűz felé, hogy Ő, aki széttiporta a kígyó fejét, segítse lábraállni a kígyótól megmartakat. Az Ő és isteni Gyermeke közeledtére teljesül az izaiási jóvendülés: „A sánta ugrál, mint a szarvas.”¹ Ő az újszövetség remek templomának porta speciosá-ja, mely előtt a sánta emberiség koldulva üldögél, míg a kapun kilépő Jézus áldott neve lábra nem állítja, hogy beléphessen Isten oltára elé. Viszont ugyancsak Megváltónk Anyja a nem emberkéz-építette szentély: a tabernaculum non manu factum — melybe leszállva Krisztus Jézus meghozta nekünk a váltságot, mely egyszersmindenkorra szól és örökvényű.

„Ki szülője Istenednek, anyja lettél Teremtődnek.” E csodálatos hysteron-proteron, mely szerint a Szent Szűz anyja lett Teremtőjének — bámuló csodálatra ragadja a természetet.

Isten ura a magaalkotta rendnek és törvényszerűségnek, mint törvényhozó felette áll az alattvalók számára alkotott törvényeknek, legyenek e törvények bármilyen természetűek. Ura az okságnak, mert önmagának oka, a szombatnak, mert mindezideig munkálkodik és a természetnek, mert attól születik, akit teremtett. E körülmény teszi, hogy Istenben oly mozzanatok férnek meg egymásmellett boldogító összhangban, melyek más vonatkozásban, Istenen kívül szöges ellentétek. Így: születik, élni kezd — aki kezdetlen, örökké-

¹ Iz. 35, 6.

való; — gyenge kiseded lesz — aki az erők ura, — sír, aki a mennyek boldogsága, az üdvözültek boldogságának egyedüli forrása és kis jászolban megfér, aki mérhetetlen, végtelen, kimondhatatlan.

A boldogságos Szűz Anya tehát szintén részese ennek az időfelettségnek: anyja lesz annak, ki őt teremtette, szűzleány marad és anyává válik mégis, Isten legkedvesebb gyermeke és egyúttal Istennek anyja! Ez az időben élő természet csodája, mert hiszen ezek egymást kizáró egymáshoz következések, melyek Istenben és a vele legmélyebb kapcsolatba lépő boldogságos Szent Szűzben egyidőben megvannak, mint az örökkévalóságnak: az örök jelennek vetületei, tükörképei.

Virgo prius ac posterius! Mária egyedül szűz szülés előtt, alatt és után. Ha Jézus holtteste oly sirt igényelt, melyben még senki sem feküdt, annál inkább élő megtestesült embersége kívánt oly édesanyát, aki minden mástól érintetlen. Isten nem hajlandó osztozni semmiben emberekkel, teremtményekkel, a lelkeknek teljes birtokára, boldogítására törekszik. Jézusnak nem voltak testszerinti testvérei és a boldogságos Szűznek Szent József csak jegyese volt.

Gabrielis ore sumens illud ave peccatorum miserere! Aki előtt az égi követ térdet hajt, akit Ave-val köszönt, bár ember, abba joggal kapaszkodhatnak a bűnösök, Éva gyermekei és átkának, bűnének, szenvedéseinek örökösei. Oly kedves, fölemelő tudat, hogy a boldogságos Szent Szűz a mienk, hogy akadt valaki közöttünk, aki szeplőtelen, akinek egy keserves földi élet során még a ruhája szegélye sem ért a sárba, aki legközelebb került Jézushoz, az Isten Fiához, ki értünk emberré lett. Ehhez a Szeplőtelenhez, ehhez az Istenanyához szól a bűnösök kórusa: Peccatorum miserere! Könyörülj rajtunk, vállalj velünk kegyelmi közöséget, járj közben értünk, a te népedért, — mint Eszter tette — mutasd meg, hogy Anyánk vagy és vezess Fiaidhoz minket. Amint hatalmad volt a Kiseded Jézus fölött, éppen úgy van hatalmad ma is az Ő szentséges Szívén, mert az a te tisztaságos szíved alatt kezdett értünk dobogni. Te vagy Isten legértékesebb oltárának: Jézus szentséges Szívének papja. Te adtad Jézust a világnak, te adtál neki testet, életet, ubere de coelo pleno tejet, ruhát és ő tied volt har-

minc éven át, úgyannyira, mint senki másé. Mégis föl-
áldoztad, odaadtad Őt e világ üdvére, bár ez hét tört jelen-
tett anyai és asszonyi szívednek, de anyai hivatásod és
méltóságod a megváltás nagy művében való részvételt is
jelentette. Reád is esett a kereszt árnyéka, téged is ért a
kígyó leselkedése.

Mindez értünk, bűnösökért történt. De te nemhogy
neheztelnél, sőt sok közbenjárásoddal éppen rajtunk aka-
rod beigazolni szent Fiad legnagyobb művét: a Megvál-
tást, melynek gyümölcsei az érdemek, erények, boldogságok,
üdvösség.

Légy velünk tehát ádventben Alma Redemptoris Mater!

Karácsony.

I.

Az Úr Krisztus mondotta magáról: „Én vagyok az út,
igazság és élet.”¹

A kereszténység tehát részben valóság, történelem: ez
az út. Részben tanrendszer, dogmakomplexum, életszemlélet,
világnézet, hit: ez az igazság. És részben erkölcs, tevékeny-
ség, szeretet, ami legméltóbb erre a szóra: élet.

Kérdezem: hirdeti-e ezt a hármass valóságot már a
betlehemi jászol? Mondja-e előre a még beszélni nem tudó
isteni Kisded azt, amit később a bölcs Mester számunkra
érthető szóval hirdet? Mi a jászol valósága? világnézete?
életprogramja?

a) A jászol valóság. Ez az Istennel kötött új szövetsé-
günk frigyládája. A frigyládát művészek faragták, leviták
hordozták, papok tömjéneztek, velük volt a Jordánon való
átkelésnél, háborúban, sátorban, kőtemplomban, míg végre
Jeremiás a szent város ostroma előtt ismeretlen hegyszaka-
dék barlangjába elrejtette.

A jászol útja egyszerűbb és mégis sokkal nagyobb ívű
út. Nem tudjuk, miféle emberek ácsolták darabos deszkák-
ból művészetlenül, milyen meggyötört állatok tértek eléje
esténként pihenni. De mióta a mézzel folyó egeknek aján-

¹ Jn. 14, 6.

déka: a kisdeddé lett Isten benne megpihent, azóta csodálatos utat járt meg az új frigynek szekrénye. Betlehemes gyerekké lett minden újkeresztény, aki Dicsértessék-et csicseregve hozta, vitte önmagában szerte a világban a jászolt és a Kisdedet. Ezt mindjárt földi útja kezdetén föld alá kellett rejteni, de nem maradt ott, mint az ószövetség szekrénye, hanem feljött a katakombai homályból és a világ nagy istállójából lassan-lassan Betlehemet csinált. Ahol csak megjelent a kis Jézus első bútora, mindenüvé magával hozta környezetét: Jézuska áldó kis kezét, Szűz Mária tisztaságát, angyalok égi dallamait, pásztorok őszinte egyszerűségét és a dúsgazdag három ajándékos királyt: a hitet, reményt és szeretetet. A világ kályhája lett a kis jászol, melléje húzódtak melegedni egyre többen a barbárság éjtszakájában bolyongó népek közül. Majd vízre szállt, hajó lett belőle, átszelte az óceánt és mint új Noé-bárája egyesítette az elszakadt testvéreket: Szem, Kám és Jáfet fiait, akik Európa, Ázsia, Afrika világrészeibe széledtek széjjel. Valahányszor pedig bábeli tornyok, jerikói falak állták útját a harcosan hódító kereszténységnek, vállaikra vették a kis jászolt az új hit lovagjai és a falakat megkerülve azok nem a trombiták szavától, hanem a Kisdéd Jézus sírásától egyszerre leomlottak, hogy a békés hódítás utat találjon hozzájuk.

A jászol tehát valóság, útja a kereszténység történelme. Ennek mélysége őrzi a Kisdéd Jézus könnyeit, testének melegét, a Szűz Anya ringató kezének nyomát, altató dalának ritmusát. Hogy ez mind mennyire valóság, azt a karácsonyest beszéli el: önző világunkat szeretetre hangolni nem tudná senki, csak a Kisdéd testébe öltözködő Isten. Az ő könnyeinek gyöngyei — melyeket oly pazarul és tékozlón szór közénk, megmozdítják lassan a mi garasainkat is, az ő jászolának melege szétárad lassan a mi hideg szívünkbe is és hat, mint a legvalóságosabb valóság, mert oly tevékenységeket sürget és sugalmaz, melyekre fogytékos emberiségünkben ugyancsak nem tellenék.

Ez a jászol valósága, útja.

b) Mi a jászol igazsága?

A Kisdéd Jézus daloslelkű lovagja: Assisi szent Ferenc, különösen sokat fáradt azon, hogy minden templom karácsony ünnepén Betlehemet állítson fel. Buzgóságát azzal

indokolta, hogy a kis betlehemi jászol nem más, mint compendium christianitatis: egész keresztény hitünk foglalatja. Szemléletesen megvan itt a Hiszekegy minden igazsága, egész vallásunk rendszere és világnézete.

Valóban. A jászol hirdeti a legfőbb hittételt: a Szent-háromságot, mert itt van a Fiát nekünk elküldő Atya, az emberi testbe öltözködő Fiú és a Szűz Anyát megárnyékozó Szentlélek. Itt világosan érezzük az eredeti bűnt, melyet jóvá akar tenni a megtestesülés és a keresztény hit másik igazsága: a megváltás, hiszen azért lesz épp a jászolban az Isten emberré. Itt a teremtés minden alkotásából van egy-két képviselő: énekelnek angyalok, imádkoznak emberek, térdrehullanak állatok, ragyog a napkeleti csillag. Itt térdreborul a hit, mely a Kisdedben Istent imádja, ujjong a hosszú várakozás után a Megváltó eljövételébe vetett remény és az eget a földdel összeköti, új frigyre lépteti a szeretet. Itt látható az Anyaszentegyház egyetemessége, melybe hivatalosak zsidókon kívül napkeleti pogányok, szegények és királyok, együgyűek és bölcssek. Az arany utal Krisztus királyi jellegére, a tömjén Isten voltára, a mirrha megváltói halálára és temetésére. Itt már látszik a Szűzanya közbenjárói hivatása, mert ő mutatja pásztoroknak, bölcsseknek, Simeonnak, Annának az isteni Kisdedet, Szent József védelmező, oltalmazó szerepe, mely Jézus mellett ránk, az ő házanépére is kiterjed. A jászolban még célzás van arra is, hogy Krisztus az ő híveinek étele, mindennapi kenyere lesz, Heródes üldözésében és az aprószentekben pedig az Egyház küzdelmes sorsa és a Jézusért életüket adó vértanúk vannak előre jelképezve.

Ime, a jászol igazsága! Igaza van Szent Ferencnek: ez a kisdedek és a felnőttek katekizmusa, a keresztény hit rövid, beszédes foglalatja. Ezért sokszoros öröm a karácsony, mert tömörítve van benne mindaz, amit külön-külön az egyházi év szétszórt ünnepein ülünk meg: szent hitünk sok-sok igazsága. Most egybefogja ezeket az isteni Kisded édes kis keze, tartja, őrzi, bekeretezi az egyszerű jászol.

c) Az út, igazság után jön az élet: mi vonatkozása van a kis jászolnak a mai, kétezer év utáni modern élet-hez? Van még hatása, ereje, mondanivalója a ma számára is? Emlék-e a jászol, vagy életprogramm?

A jászol életprogramja az, amit a még beszélni nem

tudó Kisdéd helyett angyali karok hirdetnek a világba: „Dicsőség a magasságban Istennek és béke a földön a jóakaratú embereknek.” Ebben a minden időkre szóló isteni életprogrammban szomorú korunk számára az a szó a legfontosabb, amelyikre mint legrövidebbre és legjelentéktelenebbre bizonynyal senki sem gondol és ez az „és”. Dicsőség — és — béke! Ez az „és” azt mondja, hogy el nem választható a kettő, hogy isteni akarat köti össze az ég dicsőségét és a föld békeségét. Egyiket a másik nélkül megvalósítani nem lehet. Nem két külön dolog ez, olyasféleképpen, mintha az első papok, szerzetesek, a második politikusok és diplomataák dolga volna! Ami tehát Istennek dicsőség — az nekünk béke, és ami Isten dicsőségének csorbulása, az nekünk sem boldogság, hanem ideiglenes és örökkévaló békétlenség, nyugtalanság, boldogtalanság. És ez azért fontos különösen ma, mert ma egyének és népek boldogságukat, békéjüket Isten dicsőségén kívül, attól függetlenül keresik, és soha a bűn örömet, boldogságot ígérő hazugságának nem volt annyi áldozata, mint ma. Egyik leszerelési konferencián a francia miniszterelnök, Herriot nem átalotta beszédét ezzel az angyali izennel zárni: Dicsőség Istennek, béke az emberiségnek. De bár az öreg szabadkőműves ajkán nem indult e mondat másnak, mint csattanós befejező frázisnak, elhangzása mégis a jászol isteni életprogramjának beleharsogása volt abba a körbe, ahol a világ békéjét úgy akarják megalkotni, hogy Isten dicsőségének szolgálatát kizárják. Nem is lesz addig béke és jóakaratú ember itt a földön, amíg meg nem értjük a betlehemi izenetet, a jászol életprogramját, mely szerint nem két külön dolog Isten dicsősége és a föld békesége, hanem a kettő csak együtt valósítható meg, másként sehoggy sem.

Ime az út, igazság, élet, a történelem, a dogma, az erkölcs, a múlt, a jelen, a jövő Krisztus jászolában! Ime, a karácsonyi dal igaza:

Hisszük, hogy Betlehemnek jászolában
Az út, élet és örök igazság van.

Sokszor gondoltam, ha gazdag ember lennék, házamban négy szoba lenne, a négy évszak tisztelőjére. A tavasznak kedves, világos, délre néző sokablakos veranda, benne

virágos Madonna, könnyű kerti garnitúra, kék falfestés, derűs, világos mintájú szőnyeg, sárga bútorok, fényárban álló zongora, rajta Schubert, Mendelssohn, a tavasz muzsikusa dalaikkal, — az ablakon belül jácintok, tulipánok, egyik sarokban egy kis kanári . . .

A nyár szobája nagy lenne, nyitott erkéllyel, melynek rácsát befutja a hajnalkák kék virága egészen. Az erkélyen vesszőbútorok, nagy, piros kofaernyővel, kis asztalkával. Odabenn fehér fabútorok, aratási, mezei képek a falon és kalászkoszorú. Kis aquarium buja növényzettel, csigákkal, aranyhalakkal. A szoba közepén álló fehér ágy, sok levegővel, zsalugáteres ablakok előtt fehér tüllfüggönyök szűrik meg a betévedt verőfényt.

Az őszi szobája nyugatra nézne, benne csendes, polgári jólét, könnyű kis meleget árasztó cserépkályha, őszi, hervadó erdőt ábrázoló képek, fegyvertámla, vadásztroféák, egy csokor júdáspénz, régi kis rokokó szalongarnitúra, nyári emlékek, dísztárgyak. Puha otthonosság, hívogató melegség áradna belőle.

A tél szobája belső helyiség, északi ablakkal. Sűrűpedő szőnyegek, komoly, fekete bútorok, súlyos könyvek. Hatalmas kandalló, mellette gondolkodószék. Bús, csendes harmónium, legato orgonamelódiáknak, plüssfotójök, nehéz, faragott íróasztal. A sarokban szobafenyők, pálmák. Az ablakon plüssfüggönyszárnyak, az ajtók fölött drapériák. És otthonomat változtatnám: az évszakok szerint laknék különböző szobákban.

Térdeplőm lenne minden szobában. De Istenem! — bűn az ábrándozás.

Mi a valóság? Nem az az érték, amit mi magunknak adni tudnánk, hanem az, amit Isten jóságából kapunk. Egy szegény kunyhót alázatosan meglakni nagyobb művészet, mint egy palotát berendezni. Valóban; mindegy, hogy hol lakunk, csak két bútor legyen minden lakásban: a jászol és a kereszt. Ahol ezek vannak, ott tavasz van: derűs gondolatok, hangulatok kelnek. Ott az élet nyara nem perzselő, mert ezekből édes, könnyítő hűvösség árad. Ott az élet ősze gazdag termést hoz, az élet telén pedig lassan hűlő szívünk ezeknek fája mellett égi örömökkal tartósan be-melegszik.

II.

„Parancs adaték ki Augustus császártól, hogy össze-
frassék az egész földkerekség.”¹

Mikor a Kisded Jézus megjelenik, seregszemlére sorakozik az egész világ. A római birodalom a politikai katolicitás: kiterjed három világrészre és egyesíti Szem, Kám, Jáfet utódait. És e nagy birodalom, az akkori egész világ lakosait összeírja, Róma köré gyűrűző roppant néptesteket a birodalomhoz tartozás tudatára hoz és a most nem hadakozó Caesar Augustus békés, belső megmozdulást kezdeményez, hogy megtudja, mennyien engedelmeskednek intésének vagy egyetlen szavának. Ez előképe, jelzése annak, hogy a kereszténység is általános, békés mozgalom lesz: Isten országa e földön.

A seregszemlére sorakozók között ott van az isteni Gyermekek is, mint alattvaló. A földi és égi rend harmóniáját, Isten és a császár iránti kötelességeink zavartalan viszonyosságát hirdeti e cselekedete. Amit később az adópénz kapcsán oly fönségesen hirdetett, azt most mint isteni Kisded cselekedettel, példával mutatja előre. Valóban: kezdett jó példát adni és tanítani; megindulása jó példa, első lépése erény és érdem. A katolikus hívő és pap a törvény megtartásában előljár.

De ezenkívül mást is mond ez a népszámlálás.

Dániel könyve beszél Bathasar lakomájáról, melynél a megjelent titokzatos ujj fenyegető igéket írt a falra. Az előhívott Dániel ezek egyikét így fejtette meg: Megszámláltattál és kevésnek találtattál. A megjövendőlt büntetés nem késik soká: a médusok megtámadják Babilont, melynek királya trónját és életét veszti.

Az Úr születésekor van a nagy megszámlálás, számbavétele a földi erőknél, melyek azonban mind kevesek ahhoz, hogy a világ bűneinek roppant terhét levegyék. Másrészt ez a felsorakozás az emberiség első tisztelgése az isteni Kisded előtt, aki szintén összegyűjteni, Egyházba tömöríteni, szárnyai alá vonni akarja az egész világot. Amint szent keresztjének föliratán találkozunk a héber, görög és latin

¹ Lk. 2, 1.

kultúrák, úgy már születése előtt világba lépésének közeledtére beteljesedik a Próféta szava: „Megmozgatom a földet és a tengert”:¹ az egész világ — mint a kis Ker. szent János anyja méhében — megérzi az Úr közeledtét és örömpresve, öntudatlanul is felsorakozik, hogy megtisztelje őt.

Minden lelkiismeretvizsgálat ilyen Isten közelségétől ihletett megszámmlálása gyengeségeinknek, elégtelenségeinknek. De ennek célja a béke és nem a nyugtalanság. Az Ő jövetelére számbavesszük hibáinkat, bűneinket, megmozdul bennünk is a száraz és a víz és mikor kellő alázatossággal belátom, hogy bűneim mily sokan, erényeim mily kevesen vannak, — megjelenik lelkem istállócskájában az isteni Gyermekek, hogy elvegye e kis világ bűneit és a bőségesebb életet közölje, a hozott tüzet felgyullassza, a púpozott, meg-rázott mértéket ölembe öntse.

Másrészt viszont elővételezése egy másik, jövőendő nagy felsorakozásnak, mikor a hozzánk bírói fölségében visszatérő Úr Jézus előtt „számbavétnék minden nemzetek”. Ekkor lesz nyilvánvaló sok értünk hozott áldozatának, ránk pazarolt jóságának, kegyelmének eredménye. Az élet ádventje is boldog Isten-látásra kell hogy virradjon a történelem nagy karácsonyestjén, az utolsó ítéleten.

Mi a módja ennek a Krisztus-fogadásnak?

Ezt is megmondja az evangélium: Mindenki odamegy, ahonnet családja származik. Szóról-szóra beteljesedik ez is minden karácsony ünnepén: mindenki, aki teheti, hazafut; megtelnek a vonatok ajándékokkal hazasiető emberekkel, akik mind-mind sietnek haza. A család — melyben a kis Jézus is megjelenik — haza vonzza őket.

Nekünk is Krisztus közeledését előmozdítani annyi, mint visszatérni lélekben oda, ahonnet elindultunk: a kisded-korba, az első gyónáshoz, a fogadalom, a kispapi megindulás illúziójához és később az ordináció tiszta oltárához, a primícia betlehemi tisztaságához, tűzéhez, hangulatához. Visszatérni oda, ahonnet hivatásunk származik, annyit jelent, mint összehasonlítani mostani lelkületünket akkori magunkkal, visszaegyszerűsödni a megindulás naivitásához, melyet nem kedvetlenítenek el az utazás nehézségei, az út pora, a csacsi

¹ Zsid. 12, 26. és Ággeus 2, 7.

test csökönyössége, az útitársak közönségessége, a távolság — ezüst- vagy aranymise esetén. És így, amikor oda visszajárunk, már magunkban hordozzuk az egyre fejlődő Igét, akit a Szentlélektől fogantunk szüzességre vállalkozó lelkünkbe. És mire odaérünk, egyszerre csak megint előttünk terem az édes, égi Kisded, ránk mosolyog, felénk nyújtja kis kezét és nem bolygatva a multat, ismét ránk bízva magát. Erre életünk minden zugát újra betölti a karácsonyi fény, dal, béke.

Istenem, nekem is kellene az ilyen minden rám aggott külsőségtől mentes naív, őszinte, a maga szegénységébe csendes boldogsággal belehúzódó találkozás a kis jászolnál a Jézuskával. Ahol kinnmarad minden mesterkelt gondolat, minden cifra rongy, minden egymás közé merevedő korlát és így hely marad lelkemben egyedül Jézuska számára elég.

III.

Szeretném Jézus szent Szíve litániáját ezzel az invokációval megtoldani: Jézusnak jászolban dobogó Szíve: irgalmazz minékünk.

Még hitetlen lelkeket is mélyen gondolkodóba ejthet a kérdés: hogyan lehetséges, hogy Krisztusnak kétezer év előtt történt eldugott, elhagyatott, szegényes születése ennyi éveken át általános, minden kis szívnek örömet jelentő, drága ünnep maradt? Erre a kérdésre egyedüli felelet: Jézusnak szíve dobbanása a betlehemi jászolban. Ami Neki itt hírnevet csinált: az nem az ő isteni ereje, — hisz kisded módjára tehetetlenül pihen ott; nem az ő bölcsesége, hisz néma az ajka, nem az angyalok éneke, hisz azt csak a pásztorok hallották, nem a fölötte ragyogó csillag, hisz az csak három bölcsét vezetett ide távol napkeletről — mindez nem — egyedül az ő isteni Szíve. A karácsony az isteni szeretet és az emberi öröm ünnepe. Ime, nem kellene szavak a szeretet tolmácsolásához, a Kisded testének egyszerű pólyáján, didergő reszketésén látjuk, hogyan szeretete Isten e világot! Jézus Szíve itt szegényebben — mint talán bármikor egyébként — valóban mindenki vigasztalódásának kútfeje. Isten gyermek lett — karácsonykor mi is gyermekes öröme gyúlunk, a betlehemi istálló melege Jézus

szeretetétől származik, azóta tud meleget gyujtani ennek pusztá emlékeztése is már kétezer év óta.

Önfeláldozásra, lemondásra egyedül a szeretet tud szíveket készíteni. A megtestesülés és megváltás Isten azon szeretetének műve, amellyel bennünket embereket szeretett. Ha Isten csak igazságos lenne és nem irgalmas Atya is egyszersmind, már régen el kellett volna, hogy pusztítsa a világot. Jézus jászola és Jézus keresztfája, Betlehem és a Kálvária — ha Krisztus semmit sem tanított volna Isten hozzánk való szeretetéről — önmagukban eleget beszélnek.

Mi mármost a mi szívünk föladata? A pásztorok leborulnak, a három királyok ajándékot adtak — mi mit tegyünk? Szent Ágoston int bennünket így: Akit szeretni nem tudsz, azt legalább viszonszeretni ne átalld.

A legnagyobb szomorúság a Betlehemből is száműzöttek szomorúsága, mert ki vannak utasítva nem a gazdagok közül, hanem a betlehemi szegénységből. Akinak ide nem szabad belépni, mert lelke nem tudna illő ruházatban: a kegyelem vagy a bűnbánat köntösében azok közé állni, akik az isteni Kisdedet szeretik.

Aprószentek.

Fegyverek villannak a jászol Kisdede körül és ugyan-csak fegyverek meredeznek a megfeszített Jézus körül a keresztnél. De a Kisdedet nem sebezhatték meg — meghaltak általuk a gyermekek Betlehemben, — a Megfeszítettet ellenben halálra szúrták, szögezték, sebeztek, hogy sebesületlenek legyünk mi: az Ő sebei a mi gyógyulásunk. A nagy béke Király, ki hüvelybe parancsolta Szent Péter kardját, ki elvette a lángoló pallost a kerub őr kezéből, kinek egy szavára földre hulltak a kövek és nem a házasságtörő asszony fejére — fegyverektől szenved és fegyverek elől menekül.

Ez mintha azt mondaná, hogy a tehetetlenség nagyobb valami, mint az erő. A gyermek Jézus gyengesége oly erős, hogy nem mernek ráemelkedni a fegyverek. A csodatévő isteni erőket mutató Megváltó azonban az ember ostoba szemében gyengének látszott, mert nem szabadította föl

kezét, lábait, mert hagyta lerontani szent teste templomát, hogy harmadnapon felépíthesse azt.

A szent zsolozsma azt mondja továbbá a betlehemi kisdedeokról, hogy szüzek, „mert nem fertőztettek meg asszonyokkal, mert ajkukat nem hagyta el hazugság és mert megmosták ruháikat a Bárány vérében”.¹

Az ártatlanság, a szüzesség tehát nemcsak női erény, hanem férfiaké is és abban áll, hogy a nemi élet gyönyörei, érintkezései ismeretlenek maradnak számukra. Az ösztönök egyike nem talál tárgyat, kiutat, — nem vagyunk átmeneti állomás a fajok életében, nem születnek gyermekeink se. A mi lemondásunk teljes tartalmú, vonatkozik az actus generationison kívül annak összes előzményeire, ingereire.

Nagy dolog asszonytól származó természetünknek asszony nélkül élni, nagy dolog a legnagyobb életösztönt szarvainál megfogni és állandóan kézben tartani. Nagy dolog semmi idegen testre nem kíváncsiskodni, a szerelmi érzést, vágyat nélkülözni, senkit test szerint a teremtmények közül magunkénak nem mondani. Nagy dolog egyedül állni!

És mindez annál nehezebb, mert a Teremtő férfinek és nőnek alkotta az embert és azt mondotta: sokasodjatok, nem jó az embernek egyedül lenni! Erre az Istentől természetünkbe tett erők, szervek, hiányok, kiegészülni törekvő vágyak terelnek, húznak, kergetnek, ingerelnek minket. Az élet találkozásokról, a sátán kísértésekről gondoskodik.

Csak az újszövetség alapján lehetséges a szüzesség, a coelibatus, csak a természetfölötti világnézet érti meg, mint természetfölötti követelményt, tökéletességet, erényt. Csak ez bizonyítja, hogy a kegyelmi élet akkora valóság, hogy képes betölteni egy emberéletet, hogy van lelki atyaság és gyermekség, hogy az egész élet egy nagy lépcsővel feljebb állítható: föléje a faji életnek, mely tisztára földi valami. Az örökkévalóság munkásai nem lehetnek a föld szolgái. A többi vallás természetimádás, földi, emberi eredetű, ezért nincs egyiknek sem coelibatusban élő papsága, szerzetessége, lovagsága, vagy szüzességre fogadalmat tett apácái, zárdanői.

A természetfölöttiség fogalmát, rendezését a kis Jézuska

¹ Apoc. 14, 4.

hozta. Ezért ha emberi testet ölt is — a Szentlélektől fogantatik és ha családban születik is, szüzi Anyának karján ül és első vértanúi, akiktől az élet ajándékát fogadja: ártatlankok, aprószentek.

Szeretnem kell a coelibatust, ezt az önállósító, magamba és Istenbe koncentráló erőt és nem szabad még gondolatban sem ennek valamit ellenére, rontására tennem. Másrészt vigyáznom kell, hogy ne legyen magánosságom önzés, hanem azért ne legyek keveseké, hogy valóban sokaké lehessenek. Szüztől született Jézus, segíts meg engem erre.

„Ajkaikat nem hagyta el hazugság.”

Kiválasztottságuk második jogcíme az igazlelkűség. A tisztátalanság lényeges velejárója a hazugság. A kisdéd Jézus jászola körül csak egy hazug van: Heródes, de mire ő odaér, már üres a jászol. Szent József igaz férfiú. Itt nincs képmutatás, hazug szó, megtévesztés, nagyítás vagy félelem okáért, itt minden nyílt, őszinte, tiszta. Csak a teljesen jószándékú, büntelen lelkek lehetnek őszinték, minden rosszlelkű ember szükségképpen hazug. Csak akkor leszek igazbeszédű, ha előbb szükségkép igazlelkű leszek. Ha semmit sem kell lepleznem, takargatnom, másként mutatnom, mint ahogyan érzem, mert jól, nemesen érzem. Kisdeddé kell lennem, aki őszinte lehet, mert tiszta.

„Akik megmosták stóláikat a Bárány vérében.”

Kiválasztottságuknak tehát harmadik oka: az áldozatkészség, amit Krisztus ügyének szolgálatában, védelmében vérük ontásáig vállaltak, tanúsítottak. Áldozatos szeretet: ez a harmadik, mely nálunk hiányzik. Castitas, Veritas, Charitas, e három között is legnagyobb a Charitas. Félünk betegeket látogatni, rabokat gyóntatni, szegényeket segíteni, támogatni. Félünk leereszkedni a formák, a szőnyegek, a képek, a keretek közül, csak egyedül a szívet vinni magunkkal, — ezt nem merjük, ettől fázunk, mert kicsiny mécs, kevés arany a mi szívünk, nem tud áldozatosan, igazán szeretni, félnie kell, hogy elnyomja a nyomor, a környezet sötétje.

Mindnyájan aprószentek! Könyörögetek értünk!

I.

Idő.

Te vagy a mindig változatlan, mindenkivel egykorú, százesztendős jövőmondó. Hajad ősz, tested roskatag, szakállad kormos, szemedén nagykarikájú pápaszem. Bár-hogy múlnak is feletted az évek, te nem öregszel, te mindig csak százesztendős maradsz. Te vagy gyermekkorunk ismerős Mikulása, jégcsapos bajuszoddal, zuzmarás szakálladdal találomra ödöngsz házaink között, nagy batyudban hozva kinek virgácsot, kinek ajándékot.

Hogy hol lakol, senki sem tudja. Talán valami sziklás szakadékból, iszonyú kövekből, sziklapadokból, gyökerekből, husángokból, redves kergekből összerótt, Isten háta mögötti titkos kalyibában. Ott gubbaszt csontvázas tested, vállaidon az alkonyat borús palástja, előtted koponyával feltámasztva a nagy könyv, melyet Isten adott ki neked és amelynek címe: Élet. Ott ülsz és ennek lapjait forgatod, hol új sorokat írsz belé, hol meg régi írásodat törölöd, vakarod ki belőle. Furcsa tanyád van, együtt lakol kedvenceiddel, állandóan melletted vannak a kos, bika, ikrek, a rák, az oroszlán, a bak, ajtódra az íjas kentaur meg a skorpió vigyáznak, előtted homokóra, válladon bagoly gunnyaszt, a falon mérleg, a sarokban egy kanna halakkal.

Ki vagy te, rejtélyes aggastyán?

Hiába tagadod, tudom nevedet, te láthatatlan, örök bujkáló: te vagy a múlt. Te vagy a mi legnagyobb ellenségünk, ki mindenünkből kifosztasz minket és mi nem védekezhetünk ellened. Már a régi görögök ismertek téged, ismerhettek, hisz egyidős vagy velük, téged Kronosnak neveztek és gyermekgyilkossággal vádoltak. Azt tartották felőled, hogy fölfalod saját gyermekeidet, akiket világra szültél, hogy saját kezeddél rombolod szét azt, amit alkottál.

Te vagy az enyészet penésze, ruhádból avas kriptaszag árad. Aggastyán létedre vasfogad van, lerágod vele paloták oromdíszét, falak párkányát, templomok tornyát, közben nekidörgölöd kormos szakálladat a fehér falaknak, csak a fekete foltokból látjuk, hogyan ágaskodtál.

Nem lehet előled eldugni semmit. Az emlékek fiókjába is belenyúlsz és elhervasztasz, elfakítasz menyasszonyi csokrot, temetési szalagot egyaránt. Amit meg akarunk előled menteni, azt öreg krónikákba féljegyezzük, de azt is hiába, mert azoknak sorait is elkoptatod, azoknak a lapjait is titkon kitéped. Hiába zárjuk kriptába, hiába balzsamozzuk be ezer mesterkedéssel halottainkat, te még a csontjaikat is megörlöd titkos malmokban és e porral töltöd meg homokórátod mindig újra.

Nem hiába, hogy öreg vagy: megszáradt köhögős melledben a szív. Neked nem lehet könnyörögni; ne vidd el ezt, hagyd még egy kissé azt, oh lass dich halten goldene Stunde! — minden hiába. Mint ahogyan a fekete vonat kiszakítja egymásból a búcsúzókat kezét, úgy viszel el mindent te is, kár minden könnyörgő, rimánkódó, jajgató vagy átkozódó szóért. Ez téged sem meg nem hat, sem meg nem ijeszt.

Tudom, ki vagy: az Isten hóhérja. Rettenetes fegyvered van, az éles, vékony, erős, mérgezett hegyű tör: az óra mutatója. És ez ott villog állandóan nyugtalanul a szívünk felett! Ezzel szántod a ráncot a sima, fehér, gyüretlen homlokokra és ha valakit szíven szúrsz vele, annak vége, meghalt, az nincs többé.

Az Úr Jézus is ismert téged, azt mondta rólad, hogy te vagy a rozsda, a moly, a tolvaj. Te vagy a rozsda, mely észrevétlenül lepi meg az erdőt, az arcot, a földön gyűjtött kincseket, a börtönök és kincstárak lakatját, az aranykoronát és a villogó kardot. Te vagy a moly, mely megrágja a földi bíbort, lerágja rólunk a ruhát, kilyukasztja a kincses zsákokat, kopasszá teszi fejünket, mely megemészt titokban pólyát, szemfedőt. Te vagy az átkozott szű, mely mikor az óra ketyeg, percegsz folytonosan és megrágod az élet gerendázatát, ingó hajónk bordázatát és mikor percegsz, jól mondja a babona, hogy halált jövendölsz.

Öreg létedre te vagy a legnagyobb tolvaj. Ellopod szívünk dobbanásaival pillanatainkat, kilopod szánkából szavainkat, ellopkodod titokban perceinket, napjainkat, éveinket, életünket! Nem lehet előled eldugni semmit. Mekkora könyvtárak lehet a tőlünk elrabolt kalendáriumokból, melyek letűnt éveinket, boldog, derűs perceinket őrzik!

Tudom, ki vagy: te vagy a mult, az öreg Szilveszter, a százesztendős jövődömondó — nem vagyok rád kíváncsi, gyűlöllek!

De csodálatos, van egy másik arcod is! Te vagy az az édes ifjú, a reményteljes, vidám kis apród, te vagy az Újév! Mint ilyennek nem mult a te neved, hanem jövődö! És nemhogy elvinnél tőlünk, hanem ígérsz és hozol! Nem is csodálom, hogy semmiféle könyörgésre nem hallgatsz, hiszen meg kellene bolondulnod, annyian kapaszkodnak beléd és mind ellentétes dolgokat kérnek. Akinek jól megy a dolga, az marasztal, aki szenved, az pedig ajtót mutat, siettet és kikerget. Aki vár valamit, az kér, hogy jöjj, aki viszont fél valamitől, az könyörög, hogy ne jöjj még, maradj! Tulajdonképen jól is teszed, hogy egyikre sem hallgatsz.

Jó is tudsz tehát lenni. Te dobogtatod a kis madár szívét a tojásban, buggyantod fel a forrást a kövek közül, te öltözteted menyasszonnyá a lányt, mint áldott ádvent hozod a Kisdedet, a bölcsek csillagát. Külön, titkos vályukban szíveket gurítasz egymáshoz és azok egybeforrnak, rájuk lehelsz és belőlük új szívek gurulnak. Hozod a gyógyulást, szemedben hajnalok pirkadó fénye, fejedben az ezüst aureola nem szentek dicsfénye, hanem a mindig megújuló hold fehér sarlója. Egyesíted azokat, akiket szétszakítottál, mint vidám, dühöngő vonat hozod a kedvest kedveséhez, a fiút atyjához, a jó hírt az arra várakozóhoz. Elviszed a ragályt, a járványt, a novembert, meleget lehelsz a rég kihűlt fészekbe, hazahozod Szibériából a hadifoglyot, déli napsugárból a fecskét, gólyát. Kigyűröd a rügyekből a virágot, a lombot, kihozod a föld alól az alvó állatot. Hozod a tavaszt hímporos illatával, vadméheivel, milliószoros életével és felöltözteted vele még a temetőt is.

Ilyenkor hívlak: jöjj, szeretlek!

Két ember vagy te Idő: roskatag mult és friss, mosolygó jövő. Már ilyennek ismer az öreg Biblia is. „Van ideje — írja — a születésnek és van a meghalásnak, az ültetésnek és az ültetvény kiszaggatásának, van ideje a rontásnak és az építésnek, a megölésnek és a gyógyulásnak, a sírásnak és a nevetésnek, a kesergésnek és a táncnak, az ölelgetésnek és az ölelő karoktól való távollétnek, a szerzésnek és

az elvesztésnek, a szétszakításnak és az egybevarrásnak, a szeretetnek és a gyűlöletnek, a békének és a harcnak.”¹

Ellentmondó természeted és ellentmondó alkotásaidat kimerítően jellemzi itt a Prédikátor, aki mind a két arcodat ismerte, aki simogató kezedet és dörömbölő ökleidet egyaránt a maga bőrén tapasztalta.

De hiába, bízni nem lehet benned! Csakhamar újra megfordul Jánus-arcod és elviszed mind, amit adtál. Nem merlek szeretni, nem merlek gyűlölni: félek tőled.

Hová meneküljünk előled, te láthatatlan, kétarcú rém? Hová építsem életem házát, hová rejtsem el kincseimet és azokat, akiket szerettem?

Valaki volt itt a földön, aki azt mondta, hogy ég és föld elmúlnak, tehát a te hatalmadban vannak, de az ő ígét őrző könyv lapjai el nem kopnak, betűi szét nem gurulnak. Valaki volt itt, akinek jászolát még ma sem ragtad el, te örökké percegő szű, akinek kezén átment és vérében megfürdött szegeket még ma sem fogta rozsdád, akinek pólyáját, varratlan köntösét máig sem emésztetted meg, te mindent megrágó moly. Valaki minket olyan kincsek gyűjtögetésére biztatott, amit még ilyen nagymultú tolvaj sem tud kiasni és ellopni. Valaki letett itt egy szikla-alapot, hogy arra építsük az élet várát, ennek megrágásával hiába próbálkoztál, úgy-e beletörött híres vasfogad? Az a valaki nagyobb úr náladnál, azt mondotta, hogy Ő a kezdet és a vég, az alfa és az omega, a mult és a jövő, mert Ő az örök jelen.

Krisztushoz pártolunk, kis jászolába rakjuk kincseinket, melyeket az ég számára gyűjtögettünk: verejtékeink opáljait, könnyeink gyémántjait, vérünk rubintjait, mik a jóért való küzdelemben szakadtak homlokunk ráncaiból, szemeink kristályvödreiből, sebeink piros kútjaiból. Az általa reánk szabott kegyelemruhába öltözködünk, melynek még a széle sem ér a mulandóság sarába, az ő olaját töltjük mécsesünkbe, az ő tőle lerakott sziklára építünk. Ugy-e kiráz a hideg, vén önző, mikor a kisfiú köszöntését azzal viszonzza az öreg plébános: mindörökké, amen? Ugy-e ájulás környékez, mikor birodalomba, az attemplom kriptájába is lehangzik

¹ Préd. 3, 2. skk.

az orgona szárnyain a kórus éneke: Per omnia saecula saeculorum. Ugy-e megborzongsz úgy Szilveszter-este, mikor azt merjük szemedbe énekelni, hogy: Non confundar in aeternum, meg nem szégyenülök mindörökké, mikor temetéskor füledbe is elhat: Adj, Uram, örök nyugalmat neki és az örökkévalóság fényeskedjék neki! Hiába dugod be a füledet, tudomásul kell venned, hogy az élet szekerében te csak kerék vagy, küllőid: a múlt és a jövő kergethetik egymást, de a tengely, az örök jelen: Krisztus és akik a kocsin utaznak, azok nem tebenned, hanem a tengelyben bíznak.

Sőt Krisztus azt is mondotta, hogy lesz egy pillanat, mikor vén, múmiává aszott Idő, te is meg fogsz halni. Krisztus szavára végtelennek hitt nagy birodalmadban: a temetőben óriási lázadás üt ki ellened. Rabjaid, a halottak, lerázzák magukról hantok, sírkövek roppant bilincset, feltámadnak és megölnék téged. Akkor összedől majd minden alkotásod, koporsófedelekből összerótt trónusod, katedrád összeroskad, csontvázas tested összeomlik, mert akkor annak a birodalma kezdődik, akin neked sohasem volt hatalmad, akinek nincs szüksége a te gyermekeidre: a mindig változó napra és a holdra, mert az ő országának szövétneke Ő maga: az Istennek Báránya.

II.

Az elmúlt év mindenkinek halottja. Most nem egy család, nem az ismerősök köre érzi a mulandóság egyetlen, legfőbb hatalmát, hanem az egész emberiség. És jó, hogy Krisztustól számítjuk az éveket: az idő múlik, de a jászol áll. A mulandóság a föld legnagyobb hatalma. A fantázián épülő görög vallás is megsejtette ezt és az időt istenné emelte: Kronosnak mondta. És azt vallotta róla, felfalja saját gyermekeit. Valóban: az idő alkot és rombol, megint alkot és megint rombol. Az élet valódi értékeinek igaz próbája, hamis világnézetek hatásos cáfolója, nem sziklára épült rendszerek, társadalmak felborítója, piramisok, trónok temetője: ez az élet, ez az idő. Az emberiség Megváltója nem lehetett más, csak aki túlnézett a földi élet horizontján, aki széthúzta a halál síkatorának függőnyeit és távlatokat nyitott, magyarázó összetartozást tanított a földi élet és

az örökkévalóság között. Aki földi paradicsomról, Übermenschről szaval, de nem vállalkozik a mulandóság kulcsát megadni, — az nem Megváltó, csak veszélytelen kísérletező csupán.

A mi szent hitünk isteni eredetét, Krisztus Urunk isteni voltát mi sem igazolja nagyszerűbben, mint a mulandóságon felülemelkedő, örökké élő aktív varázsa. Sőt az Egyház ellenségeinek nevét is régen eltemette volna a történelem, ha éppen nem az a körülmény tartaná fönn nevüket, hogy nem kisebb úrral álltak ellentétben, mint a katolikus Anyaszentegyházzal. Ki tudna ma Ariusról, volna-e emléke Nestoriusnak, Photiusnak, ha az Egyház a kegyelet gyertyáival nagypénteken nem imádkoznék művük eloszlásán, követőik megterésén. Csak egy intézmény van, mely jóllehet sok elemét tekintve mulandó, — mivoltában mégis isteni ajkak esküje alapján örökkévaló és ez a sziklára épült Anyaszentegyház. A pokol kapui nem vesznek erőt rajta . . . mindörökkön örökké . . . a világ végezetéig. Pedig alapítója nem igázott le országokat, a pápák meghaltak, külső üldözés, belső eretnekség mind kikezdték isteni életerejét, de mindez kevés volt, — örökké fog élni a jászol emléke, állandó bútor marad a szent kereszt, mindig hőseink lesznek az aprószenek, mindig undorral gondol a világ Júdásra, Heródesre, Pilátusra. Isten valóban idők Ura és Istene.

Nekünk az időazonban nemcsak Krisztus ügyének legelső apológétája, hanem az érdemszerzésnek alkalma is. Ez a folyton alkonyodó nap, — melyen át dolgozni kell, ez a folyton kopó váltóasztal, ahol talentumaimat forгатni kell, ez a meghívás ideje a lakodalomra, melyet nem lehet elszalasztani, ez a rejtett kincs utáni ásásnak, az olaj gyűjtésének, a vőlegény virrasztó várásának ideje, amit nem lehet másra fordítani, elfelejteni, átaludni, szándékosan megrövidíteni, emberi mesterkedéssel meghosszabbítani. Az élet kereke az idő és ennek tengelye, rúgói Isten kezében vannak. És Ő mondotta: „Ég és föld elmúlnak, de az én ígéim el nem múlnak.”¹

„Megjelent üdvözítő Istenünk kegyelme minden ember-

¹ Mt. 24, 35.

nek és arra oktat minket, hogy tagadjuk meg az istentelenséget, a világi vágyakat és éljünk józanul, igazán és jámborul e világban.¹

Itt van az újév programja, a kereszt vállalása, a vágyak megfeszítése. Ez a legkedvesebb újévi ajándék. Mi ez az impietas: kegyetlen lelkiület? Talán jól felelek: Isten jóra-indító sugallásainak következetes, hideg visszautasítása. A lelkiélet racionalizmusa, egy idekerült sugár az autonómiából és önmegváltásból, ember elégséges voltának gögje az Istenre-szorulás alázatossága helyett. Az eredmény ugyanaz, mint volt a pogányoknál: természetből akarva kibontani önmagunkat a természetfölöttit, a természetellenesbe kerülünk. Az önző és a kevés világnézet mindig hideg — nincs benne kegyelet: pietás Isten és az embertestvérek iránt. Ez a világnézet alapja; ennek megnyilatkozása pedig a saecularia desideria: az aljas, földies vágyak, melyek test, vagyon, hírnév, magas pozíció stb. körül forognak. Ha ezek betöltik buja növésükkel lelkemet, megláncolják indáikkal szívemet és így lassan elvész belőlem az Isten fiainak ismertetőjele: a béke. Oly kimondhatatlanul bölcs az Úr Jézus, amikor a magvető példabeszédében a magot, a csírárt elfojtó tövissek alatt a világ örömeit, gazdagságait érti. Ezek valóban tövisek, melyek befogadva elárulják tövis voltukat és így a szentgyónásban elvetett jó mag megfog, ki is hajt, de termést hozni, cselekedetté érlelődni képtelen. Másrészt az Úr Jézus — amikor az édes terhet és a könnyű igát kínálja, hozzáteszi ezt az ajánlást: „és nyugalmat találtok lelkeiteknek”.² Ez a fontos: a béke csak az önmegtagadó harcnak lehet eredménye. — Másként békére szert tenni nem lehet, — mint Isten fiává lenni.

Az én újévre szóló ígéretem tehát: megtagadom a pietástalan világi vágyakat, józanul, jámborul és igazul élek. Józanul, azaz örök értékek szerint igazodva a földiekben; jámborul, azaz imádságosan, Isten sugallásaira hallgatva; és igazul: sohasem hazudva sem szóban, sem tettben; sem Istennek, sem magamnak, sem másoknak. Keményen harcolok Krisztusért Isten fegyverzetében a küzdő Egyház vitéze-

¹ Tit. 2, 11.

² Mt. 11, 29.

ként nem a szív várában, hanem már annak határainál. A koronát, a jutalmat pedig az élet Szilveszter-estéje után a túlvilágra várom.

Újév.

I.

Az Úrnak 1937. esztendeje.

Majd mikor ez a mostani újév hosszú idő után szintén odasorakozik a maga sírdombjával a mult temetőjébe, a jövő krónikása az ebben az évben történt eseményeket így fogja datálni: „Az Úrnak 1937. esztendejében . . .”

Valóban az idő kétségtelenül Istené. Az ember sok mindent kisajátíthat, sok mindent elbitorolhat Isten föltétlen tulajdonjogából, de egyen kétségtelenül és megzavarhatatlanul érvényesül Isten felségjoga: az időn. Előle meg nem szökhet még a szököév sem. A naplopó sem Istentől lopja el az időt, hanem saját magától. Az idő a leghűbb alattvaló: mindig Istené marad. Ez az esztendő is, mint annyi előző másik, az Úrnak 1937. esztendeje.

Ebben a körülményben rejlik a titka annak, hogy a történelem is Istené, hogy az időben és a közületekben, tehát a nemzetekben általában mindig Isten akarata érvényesül. Hogy hogyan? ez a történelem titka. Itt főnséges észszerűséggel és bölcseséggel van egyberóva a két nagy ellentét világa: a szabadság és a törvényszerűség. Mert az egyes ember életét a szabadakarat irányítja, a sok egyénből álló nemzet sorsa mégis a Gondviseléstől megszabott úton halad. Az egyes ember élete sokszor a pillanatnyi tetszés, a kísértés, a környezet hatása szerint alakul, a társadalom életiránya azonban összefogja a benne kuszált egyéni életutakat és csodálatos törvényszerűségeket mutat. Az egyéni élet tehát kis hajó, kormányosa: a szabadakarat terelheti jobbra vagy balra, a történelem viszont óriási erejű áramlat, melyet Isten keze indít és irányít és amelynek sodrából az egyénnek kimaradni annyi, mint kora eszméivel szembeszállni. Bármily érthetetlen is tehát előttünk e harmónia, mégis úgy van: egyéni életünkben szabadság uralkodik, közös életünkben viszont a Gondviselés törvény-

szerűségei érvényesülnek. Szabad az egyén, de törvénynek hódol az egyénekből álló közösség, tőlünk függ a pillanat, a perc, az óra hovafordítása, de az év, a kor, az idő egésze mégis Istené. A most kezdődő újév is mindenestül az Úrnak 1937. esztendeje.

Mi legyen mármost ebben az évben a mi programmunk? Minő egyetemes feladatot ró mindannyiunkra ez az év, mint Isten akaratának tolmácsa?

A változásnak bennünk kell végbemennie. E rendkívül nehéz időkhöz rendkívüli áldozatok, rendkívüli jellemek kellenek. Kell óriási erejű, hegyeket megmozgató hit, mely minden ellentétes látszat ellenére is hisz az igazság erejében, kell idealizmus, mely nem rokkann meg mégannyi rossz példa láttán sem, kell áldozatos lelkület, melynek mottója: jobb adni, mint kapni. Az élet — mint mondtam — Istené, tehát kényszerít megjavulni, megnemesedni. Sokáig kerültük a munkát, íme most a munka kerül ki minket és éppen ez teremt egyetemes munkavágyat és munkakedvet.

Az idő megvesztegethetetlenül jutalmaz vagy büntet, javít és tökéletesít, törvényszerűségeit nincs módunkban kijátszani vagy meghíúsítani.

Ennek a hitnek, ennek az idealizmusnak pedig csak egy forrása lehet: a katolikus keresztény világnézet, a krisztusi evangélium. Ezt igazolja legfőnségesebben az idő, mint Isten leghűségesebb szolgája, mikor hamis eszméktől folytonosan visszautal hozzá, mikor olyan helyzetekbe kényszerít, melyekben be kell vallanunk, hogy nem élhetünk meg nélküle. Ezért, mert az idő mindig visszaszorít bennünket embereket az evangéliumhoz, ezért lesznek nehéz idők mindig nagy jellemek és nagy szentek korszakai. Csak ha erre a nagy önátalakításra vállalkozunk, leszünk helyes viszonyban korunkkal, mely szükségleteiben, problémáiban megszabja teendőinket, javítja hibáinkat, kiosztja feladatainkat.

Az élet Isten patakja, az idő ennek a pataknak a medre. Most sziklás kőágyban torlódik, habzik, örvénylik, de megállást, visszatérést nem ismer: törí magát, akár zuhatagok árán is, előre. Mi pedig benne, vele együtt torlódunk, esünk, zuhanunk sok szenvedéssel, de bizonyos hitével annak, hogy az életűtnak ez a szakasza is az örök

Bölcsesség és Jóság által van elénk szabva, hogy minket problémáival gazdagítson, nehézségeivel nemesítsen, tökéletesítsen. Nem szabad félnünk, a hegyipatakok kristálytiszta, az állóvizek mocsaras, békanyálas ingoványok. Tehát előre! Kezdjük ezt az évet is csak annak szent nevében, aki ki-bírta, sőt egyedül bírta ki az idők igazolását és akiben éppen ezért egyedül van üdvösség: Jézus Krisztus nevében.

II.

Krisztus és az idő.

Az életben minden folytonosság; aerák, korszakok, évek, emberi megegyezéstől függő, mesterkelt felosztásai ennek a folytonosan ömlő időáradatnak. Persze csak a parton tudunk ilyen állomásokat létesíteni, maga az idő az ő megzavarhatatlan hömpölygésével nem tart állomást, pihenést sehol.

Új terminushoz értünk: az 1937. évhez. Most abba kell kapaszkodnunk, aki ennek az általunk befolyásolhatatlan hatalomnak: az időnek is parancsol, aki valóban „Idők Ura, Istene” és ez nem más, mint a jászolában pihenő Kisdéd Jézus, akinek áldott nevében kezdjük az évet.

Az áldott Jézus kétszeresen kezdet, egyedül ő mondhatta magáról jogosan, hogy ő az alfa. Kezdet isteni természetét tekintve: „Kezdetben vala az Ige és az Ige Istennél vala és Isten vala az Ige.”¹ Ő Fiú, ki egyidős az Atyával, mint a gondolat az értelemmel, mint a nap a sugarával, az isteni arc a maga tükrképével, az örök Értelem a maga örök Bölcsességével és Igéjével. Ő a korlátlan kezdet, melyről az Egyház karácsonyi zsoltosmája így énekel:

Quem lucis ante originem
Parem paternae gloriae
Pater supremus edidit.

Nála tehát a születés nem tagadása az örökkévalóságnak: nascitur Aeternitas: születik a kezdetlen. Ő a „Szép kelet, szép nap, melyben nincs homály” — az előzetes éjt-

¹ Jn. 1, 1.

szakának: a nemlétnék homálya, a létesülésben a másokra-szorulás homálya, az élet kezdetével szemben megnyilvánuló tehetetlenségnek homálya. Ő, az isteni Ige az, aki már kezdetben „volt”: in principio „erat”, aki fény a fényből, lumen de lumine, mielőtt az első teremtmény: a fény megjelent volna, aki a földi napsugár kelte előtt, mint örök Világosság Fényessége ragyogott számunkra megközelíthetetlen szentháromságos végtelenségében. És mégis Fiú, aki a születetlen Atyától születik, Ige, Bölcsesség, ki az örök isteni értelemben öröktől fogva fogantatik.

Másrészt kezdet, alfa az Úr Jézus Krisztus emberi természetét tekintve is, melyet magára vett, melyben hozánk, a bűnt kivéve, mindenben hasonlóan, az első karácsony éjjel megjelent. Ez a kezdet szeplőtelen, üdvösséghezó, valóban új világot jelentő, új szövetséget kötő bájos, dalos megindulás. Ezért a földi életét kezdő isteni Kisded jászolánál megjelennek, amik általa lettek, mint Isten által: „Mindenek ő általa lettek és nála nélkül semmi sem lett, ami lett.”¹ Így megjelenik az angyalvilág: az értelmes teremtmények legelseje, megcsillan a fény az éjtszakában: az esztelen dolgok legelseje, a paradicsomi, bűntől el nem rontott ember képviselésében pedig a boldogságos Szűz Mária, mint az anyagi és szellemi világ összekötőjének legelseje.

A Kisded Jézus kicsinysége, megindulása emberi: osztja tehetetlenségünket, gyengeségünket, szegénységünket, némaságunkat, növekednie kell testi és szellemi képességek dolgában éppúgy, mint nekünk. Ezeket a reális dolgokat megédesítik a kisdedkor naivitásai, a nyíladozó értelem villanásai, a fejlődő emberi test és lélek erővé változó bája.

Jézus nevében kezdeni az évet tehát annyit jelent, mint mulandóságunkat az örökkévalóságba kapcsolni, mint új, mondvacsinált kezdésünket ebbe a kétszeresen szent és örök kezdetbe: az Úr Krisztusba állítani bele és vele indulni új életbe. Egyesíteni az égi és a földi kezdetet csak egyedül az isteni Kisded tudja. Az égi végtelenséget és a földi születést, melytől szintén számúzva vannak a kín, a vérzés, a jajgatás — egyedül ő kapcsolja egybe, mert ő Istenember.

¹ Jn. 1, 3.

Bizony, bele kell kapaszkodnunk kis jászolának szélébe, pólyájának foszlányába. De ezek is mulandók! Saját kis kezét kell megfognunk, mert minden új kezdésnél már ott lappang a vég gondolata, az alfa mellett az omega érzése.

Ezért érthetetlenek azok, akik imádság helyett mámorral, bűnnel kezdik az évet. Imádkoznunk kell, hogy a szép Jézus áldjon meg bennünket mindannyiunkat és magyar hazánkra is hozzon víg esztendőt. Drága kicsi Jézus, ki nem restelsz örökkévaló létedre az élet kis kezdője lenni, segíts minket, örökös kezdőket most új megindulásra. Földd el a multat és hozz áldott jövőt, melyet te mint a jövő századok atyja kormányozol és hozol az idők mélyéből hozzánk, mint új üdvösségalkalmat, mint tempus acceptabile-t. És főképen adj erőt, kegyelmet, kedvet, sikert ennek az égi talentumnak: az időnek felhasználásában, mert erről a legnehezebb kamatokkal elszámolni.

Tehát Jézus Krisztusnak, az örök kétszeres kezdetnek nevében kezdem az évet, melyet tőle számítunk 1937-nek. Csak az örökkévaló magyarázhatja meg a mulandót, nincs más, amiben bízunk lehetne. Kisdéd Jézus, áldd meg ezt az évet és benne haladó, botladozó életünket is, hogy halálos bűn és halálos baj nélkül tölthessük el ezt az évet is a te dicsőségedre, magunk, környezetünk és hazánk javára.

Jézus szent Neve.

A mézajkú doktor: Szent Bernát — akinek nem ízlett semmiféle olvasmány, ha Jézus áldott nevét nem olvasta benne — himnuszának utolsó szakában így énekel:

Ég országának népe, szállj!
Ajtót, kaput elébe tárj,
Köszöntsd a győztest, harsonálj:
„Üdvözlégy Jézus, nagy király!”¹

Az esztendő kapuja is Jézus áldott nevére nyílik és a földi nép — akárcsak az égi kórus, a legszentebb nevet köszönti elsőnek a sok névnap között. Mert keresztény voltunk nem más, mint lelkünk megpecsételése Jézus nevével,

¹ Babits M.: Amor Stus. 131. old.

ezért nevezték a keresztséget, melyben a Christianus homo születik — föltörhetetlen pecsétnek: σφραγίς-nak. Nem más, mint Jézus nevének hordozása és szenvedések elvise-lése Jézus nevéért.

Mikor a damaszkuszi látomás után Saul megvakul — az egyszerű, hű keresztény tanítvány: Ananiás, isteni kinyi-latkoztatásban részesül, melyben parancsot kap a már imád-kozó Saul megkeresztelésére. A rosszhírű üldözöttől fél Ananiás, mire az Úr hangja ezt mondja neki: „Menj, mert kiválasztott edényem ő, hogy hordozza nevemet a pogányok előtt, a királyok előtt és Izrael fiai előtt és én megmutatom, hogy mit kell az én nevemért szenvednie.”¹

Ime a keresztény élet tartalma és rendeltetése!

a) Akkor vagyok tehát jó keresztény, ha elsősorban hordozom Jézus áldott nevét. Ha észrevehető rajtam, mint valami drága rendjel, édes kitüntetés, ha magatartásom prédikálja, ha szavaimból nevének illata árad, ha a kísértő ellen elsuttogom, ha az életveszélyben legelőször ezt kiáltom, ha boldog perceimbem ezt áldom. A nő hordozza férjének a nevét — mert övé, a gyermek viseli szüleinek nevét, mert tőlük származik, a tudós hordozza Plátó, Homeros stb. nevét, mert ezeknek szolgálatába szegődöttette egész életét. A katolikus ember — akinek vezetékneve keresztény, kereszt-neve katolikus — hordozza Krisztus nevét — mert övé mint jegyese, mint gyermeke, mint szolgálja egyaránt. És mily szörnyű dolog a törvénytelenység, mely nem ad nevet, a kitagadás, mely megfoszt a névtől, az elválás, mely elveszi a név viseletének a jogát! vagy a szegény, amely egy név-hez tapad, melyet szégyelni kell! És hányan mennyire ragasz-kodnak nemesi, címeres, történelmi nevekhez, mit jelent a név becsülete, súlya, mikor a vagyon már egészen elfogyott, a név még mindig nagy érték lehet, mert dicső elődök fénye sugárzik arra, aki viseli.

Az égi áldott szent név: Jézus, mindennél több, e nevet hordozni nemesség, előkelőség, felelősség. Több mint az ószö-vetség theoforikus nevei, az Eleazar vagy a Malachia, több mint az Emmanuel, mert nem velünk, hanem bennünk van az Isten. Tehát nemcsak szégyelni nem szabad, hanem az

¹ Ap. csel. 9, 15. s. köv.

Isten családjához való tartozás tudatával büszkén kell viselni. Azonossá kell válnom e névvel, mert semmi sem annyira az enyém, mint a nevem — tehát Jézus nevét hordozni annyi, mint Jézus életét élni, vele eggyé válni: a névközösség egyúttal vagyon- és életközösség is. Legyen tehát nálam erényközösség, szentség- és kegyelemközösség, mely lefoglalja egyéniségemet, élethivatásomat, mely Krisztust vereteli lelkemre, hogy valóság legyen bennem is a nagy Apostol szava: már nem is én élek, hanem Krisztus — akinek nevét hordozom — él bennem.

b) De e szent név hordozásán kívül van még egy kötelesség, amit az isteni szózat említ: szenvedni Jézus nevéért. Az Úr áldott szent nevétől elválaszthatatlan a kereszt, amely először hordozta nevét és testét egyszerre. Ha tehát nevét hordozom, keresztjét is vállamra kellennem. Úgy, mint a nagy Apostol, ki meg is felelt ennek a róla elmondott isteni szónak; élete vége felé szent önérzettel írja: „Háromszor verettem meg vesszőkkel, egyszer megköveztettem, háromszor hajótörést szenvedtem, éjjel és nappal a mély tengeren voltam, sok utazást tettem, gyakran forogtam folyókák veszedelmében, tolvajok veszedelmében, veszélyekben nemzetbelieim, veszélyekben a pogányok miatt, veszélyekben a városon, a pusztákon, a tengeren, a hamis atyafiak között, fáradozásban, nyomorúságban, sok virrasztásban, éhségben és szomjúságban, sok börtölésben, hidegben és mezítelenségben voltam”¹ — és mindezt Jézus nevéért.

Mert ha e nevet hordozom, a Mester útját járom, mely pedig kálváriás, küzdelmes, tövises, keresztes — mint Ő maga ígérte és jelezte azoknak, akik őt követni akarják. Tehát a Krisztussal való névközösség és életközösség a kereszt közösségébe is belevon: „Aki nem veszi fel keresztjét, nem méltó hozzám”² — mondta Jézus. „Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak” — a világ pedig örülni fog.”³ De azért mindez összefér az örömmel: egy kis idő és szomorúságtok örömmé változik és mi is, mint az apostolok, örvendezve

¹ II Kor. 11, 25. s. kk.

² Mt. 10, 38.

³ Jn. 15, 20.

megyünk a világ színédriuma elé, mert méltók vagyunk Jézus nevéért gyalázatot szenvedni.

Ezen az úton az első lépés — mint Jézus mondja: önmagunk megtagadása — vagy mint a nagy Apostol személyes tapasztalásból írja: testünk megfeszítése a vétkekkel és kívánságokkal együtt. Aki elég erős önként vállalni keresztet, az erős lesz a másoktól jövő, Jézus nevéért viselendő szenvedések elfogadására is. Csak aki megtagadja önmagát, — ami kb. annyit jelent, mint a régi, földi nevet letenni — méltó arra, hogy Jézus nevét viselje és érte szenvedve vele egybeforrjon, erre a névre kereszteltessék.

Tehát először itt kell kezdenem. Nem szabad önszeretetemnek hinni, magamat kímélni, mert különben sohasem lesz elég erőm Jézus nevét hordozni és érte szenvedni.

Mindezekhez a feladatokhoz isteni segítség is biztosítva van: „Elegendő neked az én kegyelmem.”¹ Csak magamtól gyenge és elégtelen lennék az Úr nevének viseléséhez és minduntalan kiütné régi emberi nevem, egyéniségem Krisztus fölséges neve, hivatala és munkaköre alól. De az isteni Jézus nemcsak nevet ad — hanem nemesi vért, isteni lelkületet, égi támaszt és fegyverzetet, mennyei menyegzős ruhát és isteni szent Lelket is. Így lesz igaz, hogy — mint Szent János apostol írja:

Isten fiainak nemcsak neveztetünk, — a fölvelt Krisztus neve után — hanem valósággal azok is vagyunk² — a tőle kapott átistenítő kegyelmek révén.

Így életprogramom az új évre: Jézus nevének viselése, érte szenvedések áldozatos elviselése és gyengeségeimben ráhagyatkozás az isteni kegyelemre. Nem Luther-féle Werkheiligkeit a mi katolikus életünk, hanem az isteni kegyelmet valóságnak vevő, ezzel együttműködő és minden sikert ennek tulajdonító erős alázat.

Oh szép Jézus! Drága szent Nevedért
Kelj fel népedért!

¹ II Kor. 12, 9.

² I Jn. 3, 1.

Háromkirályok.

Szép napunk támadt!

a) Az Úr Jézus Krisztus Istenember: két eddig ellentétes világ békül és ölelkezik össze isteni személyiségében: az Isten és az ember, benne forr békecsókba az ég és föld. Ezért életében mindenütt, ahol földi szegénység, kísértés, szenvedés, megalázás éri — ugyanott isteni fény és égi dicsőség is körülragyogja, hogy emberi természetének láttán meg ne inogjon hitünk istenségében. Így szegényes betlehemi születésekor angyali ének és napkeleti királyi pompa üdvözli, üldöztetésekor isteni üzenet, angyali útmutatás vezérli, megkísértésekor angyalok jönnek és szolgálnak neki, mikor keresztselkedésekor beáll a bűnösök sorába — az ég nyílik meg és a mennyei Atya szózata, a Szentlélek galambja igazolja. Midőn vérrel verejtékezik, angyal jön vigasztalására, midőn mindenéből kifosztva a kereszten kínhalált hal, az egész természet megrendül gyászában, mikor mint halottat eltemetik — égi jelek közt, dicsőségesen feltámad.

A csillag feltűnése, a napkeleti királyok hódoló tisztelgése tehát ugyanazt mondja, mit az angyali ének: ne a látszat szerint ítéljete: ez a tehetetlen kisdéd az időfeletti erős Isten, ez a szegénység, istállós környezet csak külsőség: ez a jászol trónus, ez a pólyás kisdéd az újszülött király. Már a kisdéd Jézustól távol áll minden merev egyoldalúság: már itt, a pásztorok és királyok találkozásában benne van isteni programja: a compositio oppositorum: az ellentétek összebékítése.

b) A pásztorokat angyali szó hívta, a napkeleti bölcséket pedig égi csillag vezette Jézuska jászolához. Azoknak füléhez szólt az első evangélium: „Nagy örömet hirdettek nektek: ma született a Megváltó Dávid városában”,¹ emezeknek szemét fogta meg az égi jel és vitte őket ugyanoda. Később is e két érzékszerv volt Jézus eszköze: tanítása, példabeszédei, jóvendölései szóltak a fülekhez; csodái, példaadása pedig a szemeknek. E két érzékszervhez folyamodik a gonoszlélek is: gonosz sugallatai füleinkhez, a sok rossz példa, botrány viszont szemeinkhez van irányítva.

¹ Lk. 2, 10.

Nekünk — mióta a keresztségi Effeta megnyitotta érzékeinket — a pásztorok és napkeleti bölcsek mintájára az égi tanokra kell hallgatnunk, az égi jelekre, példákra kell tekintenünk.

Mint a magyar karácsonyi ének mondja:

Angyalok szózata minket is hív
Értse meg ezt tehát minden hű szívr;

vagy

Szent hitünknek csillaga
Nekünk szintén jelt ada.

Isten mindenkit a neki legalkalmasabb módon hív magához. Van gratia congrua — amint nagy teológusok tanították¹ — ránk szabott kegyelem, mely alkalmazkodik egyéniségünkhöz, körülményeinkhez, lelki szükségleteinkhez a nélkül, hogy szabad állásfoglalásunkat csorbítaná. Senki sem mentegetheti a jászoltól távolmaradását azzal, hogy Isten őt nem megfelelő módon hívta. Isten nem küld üzenő szavakat süketekhez és nem ragyogtat csillagokat vakok elé. De vannak, akikről Ő maga mondotta később: „Füleik vannak, hogy ne halljanak és szemeik, hogy ne lássanak.”² Minél jobb hozzánk az Isten, annál nagyobb a mi felelősségünk.

c) A bölcsek Jeruzsálembé érve Heródeshez mentek és ott tudakolták: „Hol van a zsidók királya, aki nemrégén született?” Heródes elővetette az írástudókkal a Szentírást és azok kiolvasták Mikeás próféta jövendölését: Betlehemben kell születnie. Ekkor elküldte a bölcseket Betlehembe: „Menjetek és kérdezősködjétek szorgalmasan a Gyermekek felől.” — Sokan vannak ma is Istentől felelős állásokra állítva, akik másokat ráigazítanak ugyan a helyes útra, de maguk nem lépnek arra. Van sok szülő, tanító, pap, aki — akárcsak a jeruzsálemi írástudók — tudja, hogy merre van Jézus, hogy hol kell keresni, másokat irányít is arra felé, de maga inkább megmarad vagy tétlenségében, vagy

¹ Bellarmin szent Róbert, Leon. Lessius, Suarez, Vasquez és többen.

² Mt. 13, 14.

szenvedélyei mellett. Tanításukat, utasításait nem kíséri, nem igazolja, nem erősíti meg a példa. Olyanok, mint az útjelzők: másokat helyes irányba terelnek, de maguk helybenmaradnak. Ez felelősségüket bizony nem enyhíti, hanem súlyosbítja.

d) „És megtalálták a Gyermekeket anyjával, Máriával és leborulva imádták őt.” Bölcsék hódoltak a Gyermekeknek, mint a legnagyobb elmének; királyok hódoltak az édesanyának, mint a legnagyobb szívnek. Imádásuk, leborulásuk a Gyermeké, de tiszteletük Máriának is szól, aki Jézust dajkálja, táplálja, öleli, aki a kisdednek szánt ajándékokat átveszi, őrzi, kezeli, közvetíti. Az első Krisztus-imádók egyúttal Mária-tiszteelők is — hiába akar a protestantizmus éket verni a kettő közé; a Szent Szűz tisztelete nem kisebbiti a Jézusnak járó imádást, sőt azt fokozza, elmélyíti, meg-erősíti.

Az egyik legenda meséli, hogy a boldogságos Szent Szűz a pásztorok ajándékait, a napkeleti bölcsék aranyát kiosztotta Betlehem szegényei között. Ez talán nem történeti igazság, hanem szimbolikus igazság: az Úr Krisztus kincseit, az Anyaszentegyház kincsfárát, mely a szentek imáival, érdemeivel gyarapodik — a szentek egyességének királynéja: a Boldogságos Szent Szűz osztogatja küzdőknek, szegényeknek, szenvedőknek. Ő az isteni malasztnak is anyja és joggal állítja Liguori szent Alfonz, hogy nincs kegyelem, mely nem a Boldogságos Szűz közbenjárására adódnék.

e) A háromkirályok megnyitották kincseiket és ajándékot adtak az isteni Kisdednek: aranyat, tömjént és mirrhát.

Nekünk többet kell adnunk: nem azt kell adnunk Jézusnak, amink van, hanem azt, amik vagyunk. Hiszen voltaképpen minden Istené, csak mi kaptunk önálló kölcsönletet; úgy illik, hogy ezt a legdrágábbat önszántunkból adjuk vissza neki. És ez nehéz! Már Nagy szent Gergely találónan írja: „Nehéz dolog lemondani arról, amink van, de sokkal nehezebb arról, amik vagyunk. Nehéz dolog megtagadni vagyonunkat, de sokkal nehezebb önmagunkat.”¹ Pedig ez az Istennek legjobb tetsző ajándék. Ezt írja a lelkiélet klasszikus mestere, Kempis Tamás, mikor megállapítja: „A

¹ Hom. 32 in Evang.

szív igaz szabadságára és lelket üdítő barátságomnak kegyelmére nem jutnak el azok, akik előbb magukról le nem mondanak és nekem magukat naponta föl nem ajánlják, ami nélkül nincs és nem is lehet velem való boldog egyesülés. Nagyon sokszor mondtam neked és ismét mondom: mondj le magadról, hagyd reám magadat és nagy lelki békéd leszen.¹ Akik tehát a legtöbbet adják Istennek: önmagukat, azok járnak legjobban, mert boldogító birtokuk, kincsük lesz egészen Jézus. Aki önmagát fenntartás nélkül oda tudja tenni a jászol elé, annak — mint Pádúai szent Antalnak — karjaiba száll jászolából az isteni Kisded és boldoggá teszi egészen.

f) A bölcsek távozása után nemsokára következett az egyiptomi menekülés. Az üdvözítő Krisztus azért jött, hogy megváltsa a világot. A bűn nemcsak önmagában, hanem következményeiben is rossz; a bűnnel ezért megváltói vonatkozásba jönni annyit jelent, mint szenvedni. Urunk valóban átszenvedte a testi és lelki szenvedések egész skáláját: könny, verejték és vér egyaránt ékesítették arcát, útját, testét, ruháját. De a szenvedések egyikét mint gyermek kívánta már elviselni és ez a száműzetés, a hazátlanság szenvedése. Ovidiustól a szibériai száműzöttekig, Dantétól II. Rákóczi Ferencig az egész nemesen érző világ részvéte kíséri a száműzötteket, akik mögött üldöző fegyver, akik előtt ismeretlen út, akik lelkében az édes anyaföld, az otthon elvesztésének bánata.

A gyermek Jézus átélte ezt: mögötte bezárult a kis betlehemi hajlék, felvillantak a kardok, felsikoltott a jajgatás, előtte pedig szétterült a bálványos, iszapos, ismeretlen pogány ország. Mindezt azért szenvedte, mert Ő már mint kisdéd nem trónörökös, hanem király, akinek születése Heródesnek rémület, Augusztusnak ijedelem, nekünk pedig örök üdvösség!

Heródes fegyvereseket küldött a védtelen kisdedek ellen. A kereszténység történetében kiengesztelte az aprószeneket, mikor 1212-ben gyermekek indítottak keresztes-hadjáratot a pogány fegyveresek ellen, hogy visszaszerezzék Jézus otthonát, ahonnét száműzetést szenvedett értünk. Ma

¹ III. 37.

is mindenüvé vissza kellene vinni Jézust — ahonnét száműzve van: missziós területekre, keresztényellenes gyűlés-termekbe, pogány életfelfogású családokba, néprétegekbe — hiszen mindez inkább az ő országa, mint a Szentföld, melyért annyi vér folyt közel két évszázadon keresztül.

g) Mennyire megváltozott minden Jézus menekülése után Betlehemben! A bölcsek hazatértek, a Szentcsalád Egyiptomba futott, a pásztorok széteszlottak, a kisdedek meghaltak, az anyák zokogtak, a csillag eltűnt, a béke vára istálló lett megint. Ilyen a lélek sorsa, mely az Úr Jézus birtokában karácsonyi béke napjait élte, de ahová a halálos bűn Heródesze elküldte vad katonáit: a kísértéseket, szenvedélyeket és a lélek újra istálló lett, lepusztított, szemétre és tűzre dobott karácsonya lett. Krisztus elhagyta, vele mentek a Szent Szűz és Szent József, erényeinek nyája szerteoszlott, a hit, remény, szeretet háromkirályok messzetértek, csak elpusztított kis érdemei, mint síró-rívó aprószentek zokognak körülötte.

Jöjj vissza, isteni, száműzött kisded Jézus!

h) Mit csinált ezalatt a nagyvilág?

Lhassában forogtak az imagépek, Egyiptomban a szent ibiszek, krokodilusok kaptak emberhúst, Achaia ligeteiben Vénusz-táncokat lejtett az ifjúság, Rómában korbács alatt görnyedezett millió rabszolga, Indiában teherben levő anyákat, az aztékoknál testből kivágott emberszíveket áldoztak a bálványoknak. Kínában Buddha, Confucius tanai fölött folytattak terméketlen vitákat, a távoli szigeteken pedig élte a nép a maga vad, történelemtelen állati életét. — Ez volt a pogányság; valóban az, aminek Jézus későbbi példabeszéde mondotta: sánták, bénák, vakok, árokparti, útszéli koldusok, rongyosok.

Ez csak az egyik arc! Hát a másik: a zsidóság? Isten titkainak letéteményese, a tízparancs őre, a proféciák birtokosa, a kiváltságos történelmű nép?

Elég rájuk Tacitus jellemzése: szeretik a zsidók a nemzést és gyűlölik a halált.

A Krisztus előtti emberiség képe szomorú. De ez a megváltás negatív előkészítése: lássad, ember, hogy mit érsz magadban. Mert az igaz orvost csak akkor becsüli meg a beteg emberiség, amikor már minden magacsínálta kuruzslás-

ból kifogyott és a maga kárán kiábrándult. Most — mint Izaías mondja: „Maga az Isten jön és megvált titeket.”¹

Krisztus ifjúsága.

„A Gyermekek pedig növekedett és erősödött telve bölcseséggel és Isten kegyelme volt őbenne.”²

A gyermek Jézusról szóló igen rövid tudósítás minden evangéliumi betűje drágagyöngy, mely egyenkint, gyengéden kézbeveendő, hadd lássuk, hogy az áhítatos értelem sugárában micsoda opálos ragyogást mutat, micsoda művészi foglalatot igényel. És főként: hadd lássuk, hogy milyen fény vetődik a názáreti házban élő fiatal Jézusra, tiszta szemére, egyszerű ruhájára, segítő, dolgos kezére.

„Növekedett és erősödött.” Minden élő organizmus mástólvalósága okozza, hogy szerény kezdetből indul el és csak hosszas fejlődés után éri el a maga teljes kifejtődését, a beléje gondolt isteni eszmét, mely szép, hasznos és termékenyítő.

Az Úr Jézus ifjúsága is növekedés és erősödés első-sorban. A szűz természet, melyet bűn, hiba, betegség, torz vonások nélkül vett magára — napról-napra gyarapodott, gazdagodott, szépült, teljesedett, tökéletesedett. Tulajdonképpen az Úr Jézusé az első igazi ifjúság, az első valódi, eszményi fiatalság. Mert az első ember: Ádám — aki ezt a bimbózó, diadalmas élettavaszt megmutathatta volna — felnőttként jelent meg itt a földön. Az első embernek nem volt ifjúsága, a „minden teremtmények elsőszülötte” — igazi zsengeje valóban az ifjú Jézus. Ez az ifjúság az egyedül példás, eszményi fejlődés, melybe nem szólnak bele fejlődő vágyak disszonanciái, melyet nem zavarnak meg kamaszos, kusza indulatok, melyben harmónikusan lépést tart a test és a lélek fejlődése. Növekedésével együtt fokozódott bölcsesége: — telve bölcseséggel — erősödésével kegyelme: Isten kegyelme vala őbenne. Mert korunk nagy baja, hogy amúgy is hamar fejlődő testünk messze megelőzi lelkünk erősödését és a sok sport, gyakorlás stb. révén felerősöd-

¹ Iz. 35, 4.

² Lk. 2, 40.

nek bennünk buja vágyak, melyeket lelkünk nem tud sem elméletben elítélni, sem gyakorlatban legyőzni. Kell tehát a bölcsesség és kegyelem fejlődése, sőt telítettsége a test, az életkor fejlődéséhez.

Minden kultúra alapja a természet és a természet-főlöttiség harmónikus aránya: sem a buja Naturmenschek, sem életképtelen faszentek nem alkalmasak Isten országára. Hanem igenis a kettő helyes arányán dolgozók, kik éppen azért, mert lelkükben harmóniát hordoznak, ugyanezt a békét sugározzák kifelé is. Ennek a két világnak örök, eszményi együttthaladását, párhuzamos fejlődését állítja eléink örökszépén az ifjúkorát élő Istenember. Aki bölcsőbb, mint a Tóra tudósai, aki írástudó, noha nem tanulta, akinek bölcsesége és erényei vannak, pedig csak ács fia, aki Megváltó, pedig Názáretből való, ahonnet nem jön köztudomás szerint semmi jó. Aki a műhelyben istenien előkelő marad, aki a fűrészpörban sem lesz poros lelkében, akinek istenségére nem vet árnyat a mienkkel mindenben közös embersége.

Az Isten dolgait mindig az egyoldalúságtól mentes, lebilíncselően szép „egész”-ség jellemzi. Viszont az emberi torz alkotások: eretnkségek, szakadárságok, egyéni és társadalmi bűnök, helytelen aszkétikus felfogások, öntetszelgő, misztikus makacsságok mindig Isten műveit a maguk egyetemességében meg nem értő, kicsinyes egyoldalúságok. Mert ha valaki egy részletvonást nagyon kiemel — ezt, ha nem is vallja be, azért teszi, hogy száz másikat elhanyagolhasson. Nem szabad sehol, semmiben, semmi látszat kedvéért ezt elfelejteni, Istennel szatócsos alkudozásba, üzleti lelkületbe belenyugodni. Az ifjú, fejlődő Jézus békés, csendes, szerény példája fog erre megtanítani minket.

A másik evangéliumi hely kiegészíti ezt a képet: „És a Gyermekek növekedék bölcseségben és időben és kedves-ségben Isten és emberek előtt.”¹

Ez a mondat az Isten és a világ rendjének párhuzamosságát állítja eléink: nincs az emberek előtt más igazi érvényesülési mód, mint az, amely Isten előtt vezet és emel bennünket. Földi értelemben is csak az növekedhet, aki

¹ Lk. 2, 52.

Isten szemében növekszik, mások, lehet ugyan, hogy érvényesülnek, mert félnek tőlük az emberek, de igazi, mély, emberi becsülést csak az szerezhethet, akit Isten is becsül és szeret és aki a magyar szó szép értelme szerint magamagát is megbecsüli. Tehát Istennel haladni és az emberek közt lemaradni lehetetlen, sőt a keresztény hit egyenesen a legnagyobb kultúrerő, mely földi viszonylatban is üdvösen hat minden irányban. Itt sem szabad tehát ilyes ferdeségekbe merevedni: nekem Isten a fontos, a világra pedig fütyülök; már csak azért sem, mert a kívüllevők részéről is kell bizonyos jóhírnév: bona aestimatio, melyet az Apostol működésünk sikerének egyik feltételeként említ. A keresztény élet-felfogás nem ellenséget, hanem engedelmes jobbagyot lát a földben, a testben; ezt a helyes viszonyt kell állandóan mélyíteni magunkban és környezetünkben, hogy minél jobban áthassa életünket az isteni Íge kovásza, mely ezt megkereszteli és szolgálatunkba szegődtteti.

Csodálatos a fejlődő, fiatal Jézusnak szerénysége, eldugottsága. Más emberi zsenik már 30 éves koruk előtt jóval megkezdik tevékenységüket, sőt igazi aktivitásuk titka is talán rossz tapasztalatoktól még meg nem rokkant, töretlen ifiatságuk. Az Úr életének idején is bizonyosan voltak égetően sürgős problémák, reformokért kiáltó hibák, rettenetes társadalmi sebek — és az Isten ráér, ura marad a szombatnak, az életnek egyaránt. Csendben vár, még a kánai csodánál is megvárja a lakoma végét ezzel a mélyértelmű indokolással: „Még nem jött el az én órám.”¹ És nem bántja, hogy nem tudnak még róla, nem fél, hogy lekészik, főnségesen Isten és Úr ebben az el nem hamarkodásban, hiszen minden ember másképp tett volna. Hanyatt-homlok vetette volna bele magát az életbe, úzva attól a titkos kevélységtől, hogy itt őreá van szükség, hogy nélküle itt nem lehet változás, hogy csak ő lehet a Megváltó. Az Úr Jézus — az igazi Megváltó nem így: éppoly isteni mérséklet jellemzi ebben a várakozásban, mint a csodákkal való bánásmódjában: ha ember lett volna — bizonyosan annyi csodát művelt volna, mint amennyit az apokrifek és legendák emberi fantáziája róla elregél.

¹ Jn. 2, 4.

Nálunk is állandó a félelem, hogy valamiről lemaradunk, hogy nem vagyunk ott a beavatottak, a kiváltságosak között, hogy fiatalabbak megelőzzenek, hogy az élet elkerül és itt felejt bennünket. Ezért irigység tárgyai a hatalmasok mellett cifra rabságban nyögő „bizalmasok”, akik mindent első kézből azonnal hallanak; a közigazgatási külsőséges hivatalnok-lelkek, akik úgylátszik, birtokosai annak a hatalomnak, melynek mi csak alattvalói vagyunk. Ezen az állandó, izgatott önhajszán törik meg a meditációs negyed-órák, az eucharisztikus adorációs órák názáreti csendje, nyugalma, békéje, magánya, mert állandóan zavar a lappangó gondolat: mi történik az alatt a külvilágban, nem hiányzom-e valahonnan, ahol saját karrierem érdekében jelen kellene lennem, nem lesz-e pótolhatatlan idővesztés az itt imában töltött óra földi teendőim, titkos, kis udvari pletykák szempontjából. Ez lassan elkülsőségesít, kiszolgáltat a pillanatnak és a környezetnek, aláássa a jellemet és függvényévé, szolgáljává teszi egyéniségünket rossz hajlamainknak és maguknak udvart tartó, szolgáléleket nevelő földi hatalmasoknak.

A názáreti fiatal Jézus példája fog minket megóvni mindettől és megtanítani arra: hogyan fér össze a fiatalság és a nyugodtság, az ifjúság üde bája és az öregkor bölcsesége, a kezdő töretlensége és a szenvedélyek javolléte. Uram Jézus — ez a te ádvented: te is átélted e 30 év alatt az öszövétségi emberiség vágyó reménykedését és megszentelted a várását. Várását munkatereknek, kitüntetéseknek, harcoknak, érvényesüléseknek, mert nem volt soha náladnál méltóbb, illetékesebb senki mindezekre.

Az Úr Jézus továbbá a legsajátságosabb programmal jött a világra, melyet kívüle vagy helyette igazán nem végezhetett el más — a világ megváltására — és ehhez az előkészület mégis egy embernek: Szent Józsefnek javára végzett, alárendelt segítő munkában telik el 30 éven át! A helyett, hogy magának gyűjtene, dolgoznék — ácsmunkában segédkezik, műhelyben testi munkát végez, vagy vizet hord a kútról. Milyen más ez, mint Buddha, Mohamed, vagy akár Szent Pál, vagy Keresztelő szent János előkészülete valamilyen pusztai remeteségben vagy kolostori magányban! Az Úr Jézus nem készül elő, mert készen van: telve igazsággal és kegyelemmel, melyhez hozzáadni úgysem lehetne.

Másrészt ez a 30 évi testi munka nagy intelem az emberiséghez: Krisztus bár elsősorban Megváltónk és Üdvözítőnk, tehát lelkünk orvosa, mégis a földi lét, a szociális kérdés, a munka és bér problémái sem függetlenek tőle: Ő nemcsak a templomé, de a műhelye is. Nyilvános működésének három éve alatt önálló az édes Jézus: a vallás, az erkölcs, az igaz világnézet, az Egyház, a szentségek: ez a kereszténység eredeti területe; de nem független tőle a világi élet profán műhelye sem, ahol ez a legnagyobb segítő, támogató erő; a kultúra műhelye sem, ahol Ő csak közreműködik abban, amit az emberiség ácsmenterei építenek. Erre a világ, a kultúra, az állam külön hívattással és istenadta felkészültséggel bír, de minden működésére harmóniát, áldást, sikert a vele együtt dolgozó, jóllehet égi hivatású keresztény hit lehell.

Én sem magamnak dolgozom, hanem vagy a felnőtt Krisztussal az Egyházat építem, vagy az ifjú Jézussal az államot, a civilizációt segítem, támogatom. Nem baj, ha nálam össze is folyik a kettő, minél pontosabb Krisztuskövetése életünk, annál jobban visszük előre Egyházunk ügyét és annál hatékonyabb társadalmi vagy nemzeti szempontból papi életünk és keresztény tevékenységünk. A kultúra, az állam pedig örüljön annak, hogy Szent József szerepe jut neki: hogy keretet adhat Jézus életének, elősegíti annak áldásos tevékenységét, aki nélkül ő maga sem tudna áldásos hivatásának megfelelni.

Szentcsalád.

Iparosság a Szentírásban.

Van az emberiségnek egy csodálatos könyve, minden időknek legrégibb írásos okmánya: a Szentírás, a Biblia. Minő bámulatos könyv is az öreg Biblia, amely egyik szemével visszanéz a legtávolabbi múltba: hisz a világ teremtésével kezdődik, — a másikkal előrelát a legmesszebb jövőbe: mert az utolsó ítélettel, Isten örök mennyei uralmával végződik! A Biblia volt az első nyomtatott könyv, mely elsőnek került ki Gutenberg mester műhelyéből a könyvnyomtatáskor, mely azóta is a legtöbb kiadást ért; a Biblia lefordításával kezdődik több népnek irodalma, sőt ábécéje;

ennek levelei őrzik a családok krónikáját, ennek sorain, betűin évszázadok örködtek, vitatkoztak és vigasztalódtak.

Ennek a Szentírásnak legelső lapjain olvasom, hogy az ember életének tartalma, hivatása Isten akaratából a munka. „Helyezé Isten az első embert: Ádámot a Paradicsomba, hogy ott lakjék és azt művelje”,¹ — mondja mindjárt az elején a Szentírás. Tehát a munkát nem büntetésként mérte Isten az emberre, hiszen a bűnbeesés előtt is dolgoztak már az ősszülők. A bűnbeesés után lett azonban a munka teher, azóta van vele összekötve veríték, azóta van kitéve a munka eredménye annyi veszélynek, sikertelenségnek és azóta esik meg, hogy az átokverte föld gabona helyett tövist és bojtortjánt terem.

Az emberiség tehát kezdettől fogva dolgozott. Eleinte őstermelő volt, földet művelt, állatokat tenyésztett, halászott. Később kezdte a termelés által létrejött nyersanyagot feldolgozni, az élet szükségleteihez alkalmazni, a bőrből ruhát, az ércből fegyvert, szerszámot készíteni: így keletkezett az ipar, a kézművesség. Mikor pedig már nem a szükségletnek dolgoztak, hanem feleslegük is volt, megindult a harmadik emberi foglalkozás: a kereskedelem, mely elvitte, közvetítette az ipar termékeit a közönséghez, a fogyasztókhoz.

Ezt a képet állítja elénk az emberiség történetét egész a kezdetig visszavezető Szentírás. Első foglalkozások voltak a földművelés és állattenyésztés. Már ősszüleink gyermekei megosztottak ezen: Káin földet művelt, Ábel pedig pásztorkodott. Ugyanis az összes régi pátriárák: Ábrahám, Izsák, Jákob, Ézsau mind nomád életet: pásztorkodó vándoréletet folytattak, ha valamire éppen készen volt szükségük, azt a szomszéd népektől csere útján szerezték. De már ebben az időben vannak az iparosságának, a kézművességnek nyomai. Az első alakja természetesen háziipar, később lesz kézműipar. Az első mesterség, melyet a Szentírás említ, a fegyverkovács: Tubalkain az első iparos, kinek nevét a Szentírás följegyzi. A vadállatokkal való küzdelemben bizonynyal szüksége is volt az őskor emberének fegyverekre. De az ácsmesterség is ismerős lehetett már, különben nem tudta volna Noé megépíteni a hatalmas bárkát, mely a vízözönből

¹ Gen. 2, 15.

megmentett életet hordozta. Ugyancsak lehetett már az ősidőben kőműves vagy építő ipar, mert hiszen Bábel lakói akkora tornyot akartak emelni, hogy teteje az égig érjen.

A szoros értelemben vett iparral az ószövetség választott népe akkor ismerkedett meg, amikor József útján Egyiptomba került. Itt a polgárosodott életmód következtében virágzó, sokágú ipart találtak. Az iparosok itt többnyire rabszolgák voltak, külön alsóbbrendű társadalmi osztályt alkottak és az aranyművesektől, drágakőfaragóktól a halottak bebalzamoszásáig mindenféle ipar virágzott. Mikor Izrael népe az ipart itt az egyiptomiaktól eltanulta, Mózes és József alatt visszatérve a Szentföldre, önállóan is gyakorolta, azzal a különbséggel, hogy náluk az iparosok nem alkottak külön társadalmi osztályt, mert teljes iparszabadság volt, de az egyes iparágak bizonyos családoknál öröklődtek.

Egyiptomból az ígéretföldje felé vándorolva, két kezdetleges kéziipar virágzott a választott népnél: egyik a kosárfonóké, mert kis holmijukat kosarakban vitték magukkal, a másik pedig valami szövőipar, mellyel a háziállatok szőréből ruhát készítettek maguknak. Nagy munkatere támadt mindenféle iparnak, mikor az Úr a Sinai-hegyen megadta Mózesnek a frigysátor építésének parancsát. Mivel vándoroltak, szentélyük sem lehetett kőből épült maradandó templom, hanem szétszedhető sátor, melyet útra kelve, darabokra szedtek és magukkal vittek. A frigysátor készítésében helyet talált majd mindenféle ipar: famunkások faragták a sátor oszlopait, deszkáit; rézművesek dolgozták ki a függönyöket tartó rézrudakat, aranyművesek verték ki a hétágú lámpát, a frigyszekrény felső lapját, a kitért szárnyú kerubok szobrait. Ezüstművesek ezüstözték a réztalpakkból kivehető faoszlopok fejét, csinálták az áldozati vér felfogására szükséges csészéket. Kárpitosok, szőnyegszövők, tímárok készítették karmazsinból, festett kosbőrből a szent sátor egyes részeit elválasztó, azaz beborító függönyöket, a papok és főpap ruháit, melyről a Szentírás említi, hogy aranszálakból szőtték. Ötvösök dolgozták föl a nép ékszereiből, fémtükreiből, fülbevalóiból, karpereceiből összehordott aranyat, ezüstöt, drágakővésnők metszették tizenkét drágakőbe Izrael tizenkét törzsének nevét, melyet aranyfoglatban mellén viselt a főpap. Hangszerkészítők csinálták az istentisztelet idejét

hirdető hangszereket, harsonákat; a kovácsok az áldozatok leölésére alkalmas bárdokat. Az ipar tehát jóformán az egész választott nép foglalkozása volt és ennek egész célja Isten dicsőségének emelése, hajlékának fölékesítése volt.

Miután az izraeliták az ígéretföldjére bejutottak, letelepültek, fölosztva a tizenkét törzs között Palesztinát tizenkét részre. Most bírák uralkodtak felettük. Sámuel könyvei említik, hogy az ő bíráskodása alatt egyetlen kovács nem akadt Izraelben, mert a filiszteusok — félve a fegyverektől — megtiltották a kovácsipar gyakorlását. A nép ekkor sarlóiból próbált fegyvert csinálni. A bírák korában a letelepülés, az állandó lakás kezdte fölvirágoztatni a kőműves mesterséget, mert akkor már nem sátrakban, hanem házakban laktak és így keletkeztek lassan a városok.

Az ipar igazi fellendülése Izrael népének fénykorába: Salamon király uralkodása alá esik. Ekkor lesz Jeruzsálem igazi főváros és megszűnik a frigysátor, mert Salamon király hatalmas templomot épít az Úrnak. A királyok első könyve elbeszéli, hogy Salamon Tyrus királyával szerződést köt, aki Libanon-hegyéről cédrusokat és termésköveket ad az építéshez. A cédrusokat a tengerig vitték, ott tutajt ácsoltak belőlük és úgy úsztatták le az anyagot Salamon országába. Mesterembereket is hozott Tyrusból, akiknek húszezer mérték búzáat fizettek. Összesen harmincezer mesterember dolgozott a templomépítésnél, mely hét évig állandóan épült. Hasonlóképp több építkezéssel csodás fényű királyi palotát emelt és feleségének, ki az egyiptomi Fáraó leánya volt, pompás királynői lakot építtetett. E nagy építkezések az összes iparosokat foglalkoztatták, hiszen ezek arányairól fogalmat nyújt, hogy Salamonnak csak munkafelügyelői, irányítói háromezerháromszázan voltak.

Talán ennek a nagy ipari fejlődésnek — mely Salamon uralkodása alatt kezdődött — volt eredménye az, hogy utódai: a királyok alatt megindult a kereskedelem. Akáb király alatt az izraelitáknak Syria fővárosában: Damaskusban bazáraik, azaz iparcikkek árusítására fönntartott utcáik voltak. Egyébként ebben az időben zsidóország két ókori nagyhatalom közé volt szorítva: északról Assyria, délről Egyiptom küzdött az ókori főhatalomért. A zsidó királyok nagy része nem Istenben, hanem a különféle politikai alaku-

latokban bízott, hiába intették őket Isten kiváltságos szolgálai, a próféták. A próféták egyik legnagyobbika: Jeremiás, különféle hasonlatokba burkolja ama fenyegetéseket, melyekkel Isten a népet sújtani fogja, ha meg nem tér. Ennek köszönhető, hogy Jeremiás prófétától bírjuk az ószövetségi fazekasipar szemléletes leírását.¹ Jeremiás próféta elmondja, hogy lábbal hajtott forgó korongon alakítja edénnyé az agyagot a fazekas, akárcsak manapság; és mikor elkészült, újra összegyúrhatja és kisebbet is csinálhat belőle. Így tesz majd Isten is a zsidókkal, akiket ő gyúrt néppé, de most az asszírokkal összetöreti, megkisebbíti, fogságba adja. A próféta szemléletes jövődöleése beteljesült: Krisztus Urunk előtt 586-ban Nabukodonozor babilóniai király Nabuzardan vezérével körülfárta Jeruzsálemet, elfogatta az utolsó zsidó királyt: Sedeciást, megvakított és az egész népet Babilonba hurcolta fogságba, helyükbe pedig Babilonból hozott telepéseket. A Szentírás megemlíti, hogy az elhurcolt lakosság között ezer mesterember is volt.

Mikor a hetven évi fogság után Ezdrás vezérlete alatt a zsidók visszatértek, első dolguk volt a várost és a templomot újjáépíteni. A köművesek dicséretre hangzik a Szentírásból, mert éjjel-nappal dolgoztak, egyik kezükben vakoló kanállal, a másikkal pedig karddal, védekezve a szomszéd népek támadásai ellen. A perzsa királyok a város falait újból lerontották ugyan, de a zsidók újra fölépítették azt, ami hogy nem kis munka lehetett, bizonyítja, hogy Nehemiásnak egy éjjelre volt szüksége, hogy körüllovagolhassa azt.

Ambár az ószövetség is sok példáját adja annak, hogy Isten az ő embereit, kinyilatkoztatásának szerveit iparosemberekből válogatta össze, — mégis az újszövetségben szűnt meg a munka végkép szegény és átok lenni. A munkával azóta is verejték jár ugyan, de ez a verejték nem égeti, nem szegényíti a homlokot, hanem ékesíti, nemesíti. Mióta az emberré lett Isten, a Megváltó, ha nem is iparoscsaládból, de mégis iparoscsaládban született, mióta verejtékei a názáreti műhelyben a fűrészpörba hulltak, mióta élete derekát, ifjúsága harminc évét műhelyben töltötte, — azóta áldott lett minden iparosmunka, felmagasztaltatott

¹ Jer. 18.

minden iparoscsalád. Akire Isten a legtöbbet bízta, akit a világ legnagyobb értékének, ügyének órévé tett, aki a Megváltót és annak szüzi Anyját védte, oltalmazta: Szent József, iparosember, ácsmester volt. Nem királyok, tudósok, próféta kéze bízta Isten az ő egyszülött Fiát, hanem Szent József, kiről keveset szól a szükségű Szentírás, de azt mégis kiemeli, hogy igaz férfiú volt. A boldogságos Szűzanya is dolgozott; a Szentírás említi Krisztus Urunk egyszövésű varratlan köntösét, melyre a katonák a Kálvárián sorsot vetettek, — ez minden bizonnyal a boldogságos Szűzanya kezemunkája: szövése volt. Talán ebben van oka annak, hogy — amint a pécsi múzeumban őrzött céhjelvények bizonyítják — a boldogságos Szűzanya lett a szabócéhek pátrónája. De legjobban felmagasztaltatott az iparosmunka, mikor maga az Úr Jézus Krisztus is dolgozott és élete nagyobb felét, — mintha tudta volna, idővel mekkora kérdés lesz a munkáskérdés — műhelyben töltötte. Nevezte magát magvetőnek, hogy megszentelje a földműves munkáját, mondta magát a jó pásztornak, hogy megszentelje az állattenyésztő életkörét, és hogy önszemélyében egyesítse, kibékítse azt az ellentétet, amely az első magvető: Káin és az első pásztor: Ábel között fennállt. Hasonlította az Anyaszentegyházat szőlőhöz, ahová dolgozni küldi az élet piacán tetlenül ácsorgókat, nevezte az életet váltóasztalnak, ahol az Úrtól kapott tehetségeket, talentumokat kamatoztatni kell. Mikor étel dolgában az ég madaraira, ruházat tekintetében a mezők liliomára hivatkozott, — ott sem mondta: ne dolgozzatok, hanem ne aggódjatok: vagyis munkátok mellett még Istenben is bizzatok, Őreá is számítsatok. Környezetét is munkásemberekből válogatta össze: apostolai halászok voltak, akiket lelkek halászává tett, de legjobban megszentelte az iparosmunkát, mert maga is átélte, végezte azt.

A népek apostola: Szent Pál iparosember volt, maga mondja nyugodt lelkiismerettel: „Senkinek ezüstjét, aranyát, vagy ruháját meg nem kívántam, magatok is tudjátok, hogy amire szükségem volt nekem és a velem levőknek: ezek a kezek szerezték meg.”¹ Sátorcsináló mestersége volt az Úr legnagyobb apostolának, Korinthus városában iparoscsalád

¹ Ap. csel. 20, 33.

látta vendégül Szent Pál apostolt; a Szentírás följegyzí, hogy egy Aquila nevű sátoókészítő iparosnál, ki Szent Pállal ugyanegy mesterséget űzött, volt megszállva. Említi az újszövetség, hogy Szent Péter, az apostolok fejedelme, Joppében egy Simon nevű szíjjártó-családnál lakott. Nemcsak az Úr Jézus tehát, hanem legfőbb apostolai is iparoscsaládban laktak, éltek. Az apostolok cselekedeteinek könyve főlemlít egy Dorkas nevű szövőasszonyt, aki Joppében élt és a magavarrta ruhákat nemcsak pénzért adta, hanem irgalmaságból ingyen is. Dorkas halálakor elhívták a közeli Liddában lakó Szent Pétert, akinek a körülállók mind mutogaták a ruhákat, szövöket, miket Dorkas készített. Szent Péter föltámasztotta őt és így tovább folytatta áldásos mesterségét.

Amit a Szentírás mond, azt folytatta az Egyház, melynek történelme tanúsítja, hogy Szent Józseftől Hofbauer szent Kelemenig, — ki péklegényből lett Bécs apostola — mennyi szent nevelkedett iparoscsaládokból. Látjuk mindezekből, hogy a Szentírás hányszor szerepeltet Isten eszközeként iparosokat, hogy hogyan szenteli meg a munkát, hogyan áldja meg annak eredményét. Az iparosság lehet áldás, ha Istennel végezzük, de lehet átok, ha Isten nélkül űzzük. Dolgoztak a bábéli torony építői is, fáradoztak azok is, akik a Sínai-hegynél az aranyborjút öntötték, Szent Pált pedig megtámadták Efezusban az ezüstművesek, mert bálványszobrocskáikat azóta nem vette többé senki. Az a munka, mely Isten segítő kezéről nem akar tudni, a nem vallásos ipar idejut: befejezetlen tornyot emel, bálványt állít föl, a haladást teszi Isten helyébe és forrása lesz a forradalomnak, a gyűlöletnek, a társadalmi válságoknak. Én sohasem értettem, hogy mi haragudnivalója van a szociáldemokratáknak, a kommunistáknak a mi szent hitünkre? Egyedül a mi hitünk tanítja, hogy Isten előtt: tehát a végső elszámolásban minden ember egyforma: szolgál; egyedül a mi szent hitünk alapítója: Jézus Krisztus nevelkedett és dolgozott harminc éven át műhelyben. E fogalmak: „Méltó a munkás az ő bérére”,¹ „Aki nem dolgozik, ne is egyék”²

¹ Mt. 10, 10.

² II Thess. 3, 10.

— a Szentírásból valók és innen mentek át a köztudatba. Egyedül a katolikus erkölcsstan minősíti a munkások bérének levonását égbekiáltó bűnnek, tehát a gyilkossággal egyenlőnek; egyedül az Anyaszentegyház hangsúlyozza a vasárnapi munkaszünetet; a rokonok közötti házasságot több okon kívül azért is tiltja, hogy nagy vagyonok egy kézbe ne jussanak, hanem fölaprózódjanak, eloszoljanak és megvalósuljon a helyes vagyoneosztás. A magántulajdonról való lemondás is csak az Egyház szerzeteseinél található és vagyonközösséget is csupán az Egyház története tud fölmutatni az őskeresztényeknél és a paraguay-i redukciókban. Nincs semmi haragudnivalója tehát a vörös munkásságnak a mi szent hitünkre, mert mégis csak Jézus Krisztusnak köszönhető, hogy a munka kikerült a rabszolgák nyomorult kezéből és az üdvösség megszerzésének egyik tényezője lett. — Értem ezt úgy, hogy az Isten dicsőségére végzett munka helyettesíti az imádságot. Gárdonyi Gézának van egy kedves, idevonatkozó leírása „Az én falum” című könyvéből. Látva, hogy a földműves keresztet vetve kezdi szántani a barázdát, azt mondja, hogy most az ekével imádságot ír a föld arcára, ezt: mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma, — amit az égből lenéző Isten szeme elolvas. Valóban így van, — de áll ez az iparosmunkára is, hogy az Isten dicsőségére keresztvetéssel kezdett munka fölér az imádsággal és nemcsak a földműves barázdái, de a szabó öltései, az asztalos, a cipész szögeinek sora mind imádság: mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma. Ne hiányozzék tehát sehol iparoscsaládokból a Szentcsalád képe, iparosműhelyekből pedig a megfeszített Úr Krisztus alakja, aki mint csodálatos ács összerótt a keresztfát két gerendáját, nem szerszámokkal, hanem öntestével és így megváltotta a munkát, az embert és az egész világot!

Krisztus megkeresztelkedése.

„Ma égi jegyesével üli eljegyzését az Egyház, mert Krisztus a Jordánban lemosta róla bűneit.”¹

¹ „Hodie coelesti Sponso iuncta est Ecclesia, quoniam in Jordane lavit Christus eius crimina.” (Brev. in Laud. Epiph.).

Ebben a kedves kis antifonában egészen új gondolattal áll eléink az Úr Jézus megkeresztelkedése. E szerint az Úr Krisztus nemcsak példaadás kedvéért keresztelkedett meg, — mert hiszen neki magának igazán nem volt szüksége rá — hanem a megkeresztelkedés mintegy Jézus és az Egyház misztikus eljegyzése. Isten és a választott nép titokzatos frigyét fölváltja egy másik: az Isten Fiának és az Egyháznak szeretetben túláradó viszonya, melyből mindnyáján születünk. Egy testté lesz Jézus az ő tiszta jegyesével: titokzatos testvére teszi, szereti mint saját testét és hogy az alacsonyabb származású jegyest kisebb méltósága, koldusos hozománya ne sértse: a keresztség szertartásán, mely erre a frigyre alkalmassá teszi — isteni alázatosságból maga az égi Völegény is keresztülmegy. Ekkor — mint a fenti antifona mondja — tisztára mosta jegyesét, hogy miután azon — mint Szent Pál leírja: „Nincs szeplő vagy redő vagy más efféle, hanem szent és szeplőtelen” méltó legyen öhozzá, aki „szent, ártatlan, szeplőtelen, a bűnösöktől elkülönözött, az egeknél fölségesebb . . . ki tökéletes mindörökké”.¹

Már az ószövetség szent pátriárkái, akiknek népük terjedésében, a sokasodást ígérő isteni jövendölés teljesítésében legnagyobb részük volt — forrásoknál, kutaknál akadnak jegyesükre. Így az Izsáknak feleséget kereső hűséges Elieizer, Ábrahám szolgája, kút mellett talál rá Rebekára. Jákob feleségét, Ráchelt a kútnál ismeri meg, amikor az nyájával odajön. Mózes is forrás mellett veszi védelmébe az oda juhait itatni jövő Szeforát a pásztorokkal szemben. Az Isten Báránya is víz mellett: a Jordán partján akad tisztaságos jegyesére, az Anyaszentegyházra, mikor Keresztelő szent János kezéből megkeresztelkedik.

Az ószövetségi frigy: Isten és a választott nép között nem volt korántsem zavartalan. Voltak bájos szerelmi idillek, pásztori tiszta képek az Énekek énekében, de általános panasz Isten és a próféták ajkain Sion leányának sokszoros hűtlensége, paráználkodása, házasságtörése. Az isteni jegyes más sem tesz, mint hívogatja, fenyegeti, bünteti, megalázza, gyötrelmes siralmakra kényszeríti, fogságba számúzi, vég-

¹ Zsid. 7, 26.

érhetetlen tisztulásokkal áldozatokkal mosogatja, bűnbánatra édesgeti és a megbocsátásban soha ki nem fárad. Míg végül betelik végzete és elvettetik.

Az újszövetségi frigy Krisztus és szüzi jegyese között — aki az Anyaszentegyház — más jellegű. Az Egyházat megkeresztelkedésekor jegyezte el magának Jézus, elvéve róla minden szennyet, fölékesítette és termékennyé tette isteni Szentlelkének elküldése által. E kettős keresztség: a vízzel és a tűzzel történő, tette alkalmassá és méltóvá az Anyaszentegyházat Jézus jegyesévé lenni, mely misztikus frigy az első Pünkösd napján létre is jött. Azóta az Egyház mindig kedves jegyese Krisztusnak. Vele egy test: elhagyta atyját és anyját: a földet, a világot és most egészen isteni Jegyeséé. „Érte — mint Szent Ágoston írja — Krisztus is elhagyta Atyját, mert emberi testet öltve nem abban az alakban jelent meg, amelyben egyenlő az Atyával és elhagyta anyját: a zsinagógát, melyből test szerint született.”¹

E drága, szeplőtelen frigy tehát az Úr kereszttelkedésével kezdődik, mely anyánknak: az Anyaszentegyháznak eljegyzése. Azóta az isteni Jegyes életét adta érte. Ezt az állandó tiszta, hűséges és termékeny viszonyt azóta sem zavarta meg semmi lényegében. Ha meg is tépték ruháit — melyek pedig egyszövésűek és részekre nem szedhetők — eretnekek, ha akadtak is anyai házát sertések eledelével felcserélő tékozló szakadárok, ha viharok össze is kuszálták haját, ha a sokszázados úttól por lepi is áldott alakját, mégis omnis gloria Eius ab intus, minden dicsősége belülről van: Krisztus szerelmese mindig kedves jegyese marad, nekünk pedig édes jó anyánk.

Igaz, hogy néha kedvesebb. Mint ahogyan a természet mindenütt szép, de néha itt-ott szebb. Ez az egyetlen divatja Krisztus jegyesének: néha fiainak: a szenteknek illatos imái bővebben ömlenek el rajta, ruháit érdekem drágakövei csillogják tele, fejét fénykoszorúba vonja az isteni Pneuma tüze, edényei kalmárok keneténél értékesebb erényekkel vannak tele, vállait vértanúk bíbora ékesíti. Mikor nagy ragaszkodással és nagy számban veszik körül kedves gyermekei, mikor sok áldás, eszme, erő árad belőle, mikor

¹ Serm. de temp. 79.

ruhája szegélye is gyógyít. Ekkor kedvesebb Jézusnak az ő megváltott, drága jegyese, akit különösen bőven halmoz el isteni szeretetének gyengéd jeleivel: csodákkal, charizmákkal, történelmi sikerekkel, melyek mind égi csók, isteni ölelések a mindig ifjú és termékeny szűz jegyesen: az Anyaszentegyházon.

A Jordán-menti keresztelés tehát nagy misztérium: Krisztus maga is leszáll az ő jegyesét megtisztító árba és eljegyzi őt magának örök frigyre. Itt már egynek, azonosnak veszi magát vele: megosztja vele sorsát, mert tudja, hogy titokzatos jegyesének jövődő élete sem lesz egyéb, mint az ő életútjának követése, keresztiének hordozása.

E szent frigy létrejöttének papja, e misztikus esküvő esketője Keresztelő szent János. A darócruhás pusztai próféta, a néma atyától született kiáltó hang, a homo missus a Deo: az Istentől küldött ember, a bűnök bocsánatát hirdető, a világ Világosságáról haláláig tanúskodó hős apostol. Az ő- és újszövetség határán ő az apostol és a próféta közötti átmenet, ő az, aki az ófrigyet felbontja és az újat megköti. Ezért üldözik viperák fajzatai, Heródes róka lelke, Heródiás és Salome bujasága. Ő öltözteti a titokzatos menyasszonyt büntelen gyolcsba, ő készíti készre a jegyest: *parare Domino plebem: sponsam perfectam* — vőlegénye jövetelére. És eléje vezeti az alázatosság ruháiba öltözött isteni Vőlegényt, akit úgy mutat be, mint Isten Bárányát. Az ő kezében egyesül tehát az első és az utolsó szentség: a keresztség és a házasság, hogy azután ez az új világrend magába öleljen hitet, erkölcsöt, kegyelmet, életszentséget. Ő maga kicsinyen, szerényen meghúzódik, mint igazi „*minister sacramenti*”, bár Illés lelke van rajta, ő mégsem tartja magát prófétának és tanítványait mind Jézushoz küldi. Jelleme olyan kemény, mint beszéde, ruhája, életmódja: nem széltől ingatott nád, hanem kidönthetetlen tölgy a számumos pusztában, nem lágy ruhákba öltözködő ember, hanem szigorú, szókimondó aszkéta.

Ilyen kemény pásztor az Isten Bárányának előhírnöke. A mennyek országának közeledését, Isten útjának egyengetését nem lehet bűnrehajló természetünk kényelmes lustaságával szolgálni. A lelkigyakorlatok pusztai magánya, az önmeztagság bőrére, a bűnbánat tisztulása, a kíméletlen,

őszinte önismeret, az Úr saruihoz lehajló alázat, a fáradhatatlan munka: ezek az újszövetségi papnak kellékei, melyek méltóvá és alkalmassá teszik arra, hogy Krisztus és az Egyház termékeny frigyében aktíve közremunkálhasson és annak áldásaiban maga is részesedjék.

Hogy az Úr Jézus éppen a Jordán vizében keresztkedett meg, hogy beleállott abba a vízbe, amit a szíriai király hadvezére: Naámán úgy megvetett, annak is mély értelme, fönséges célzata van. A Jordán ugyanis a Holt-tengerbe ömlik. Mióta Jézus itt járt és mióta megkeresztelkedve az Anyaszentegyházzal misztikus termékeny frigyre lépett — azóta az élet vizét csorgatja, hömpölygeti állandóan a bűn helyén eláradó holt-tengerbe. Az Úr Jézus képviselte, osztogatta, kínálta az élet vizét, melyből aki iszik, többé meg nem szomjazik, ezt bízta rá tiszta jegyesére: az Egyházra, hogy ez az ő juhait ebből a forrásból itassa. Ez az élet vize azonban nem marad magában, éppúgy belekeveredik a bűn holt-tengerébe, mint az evangéliumi kevés kovász a három véka lisztbe. De mint ez, úgy az is az életet van hivatva vinni környezetébe, föloldva, megtermékenyítve, Isten előtt kedvessé téve a profán világot.

Krisztus teendői és a hét ajándék.

Az Úr Jézus nyilvános működése kezdetén többször szerepel a Szentlélek.

Fogantatásakor megárnnyékozza szüzi édesanyját, még anyja méhében betölti előhírnökét: Keresztelő szent Jánost. Erzsébet a Lélek által ismeri föl a Szent Szűzben a Megváltó anyját. A megnémult Zakariás — mikor fia születésekor megoldódik a nyelve — a Szentlélek ihletében éneklő gyönyörű dalát. Az agg Simeon a Lélektől vezetve jön a templomba, hogy meglássa azt, akit neki ugyancsak a Szentlélek még halála előtt megígért.

A keresztkedéskor látható alakban: galamb képében szállt föléje, mint az Atya szavai mellett a legnagyobb szentháromságos igazolás. Ezért „Fölkent” a Krisztus, mert az isteni Lélek maga: a Szentháromság unctiója kente föl őt. A Szentlélek viszi a pusztába, ennek erejével jön Galileába és csodáit — különösen a gonoszlélek kiűzését a Szentlélek

által műveli. Szent Péter nagy beszédében a Szentléleknek tulajdonítja, hogy körüljárt Jézus jót cselekedvén.

De bizonyosan valami mély összefüggés lappang az Úr Krisztus hét teendője, megváltói hét programmpontja és az isteni Lélek hét ajándéka között.

Izaiás próféta mondja az eljövendő Emmánuelről: „Megnyugszik rajta az Úr Lelke: a bölcsesség és értelem Lelke, a tanács és erősség Lelke, a tudomány és áhítat Lelke és az Úr félelmének Lelke betölti őt.”¹ Az Úr Jézus pedig keresztfelkelése után, első nyilvános szereplése alkalmával a názáreti zsinagógában önmagára magyarázza a Próféta igéit: „Az Úr Lelke rajtam, azért kent fel engem, és elküldött engem, hogy örömhírt vigyek a szegényeknek, hogy megszabadítsam a töredelmes szívűeket, hogy szabadulást hirdessek a foglyoknak, látást a vakoknak, hogy szabadon bocsássam a sanyargatottakat, hogy hirdessem az Úr kedves esztendejét és a fizetés napját.”² E hét teendő — amit az Úr az izaiási jövendöléssel kapcsol — misztikus, mély vonatkozásban áll a hét ajándékkal.

Tekintsük tehát egyenkint e vonatkozásokat először Krisztusban, azután lelkünkben.

1.

Az első ajándék a *bölcsesség*, az Úr első teendője pedig: *örömhírt vinni a szegényeknek*.

A bölcsesség a Szentlélek ajándékai között központi jelleggel bír: ez lelkünk természetfeletti fogékonysága komoly katolikus világnézetre. Részben elméleti, részben gyakorlati színezete van: segít összefoglalni, életté átváltoztatni a hit eszméit, elveit, gondolatait. A legbölcsebb kétségtelenül az Úr Krisztus Jézus, akiben a legtisztább elmélet és a legelőbb gyakorlat találkoznak, akinél nincs semmi szakadék a hit és az erkölcs, a tanítás és a cselekvés között.

Az Úr Jézus munkakörének viszont összefoglalása: a szegényeknek az evangélium hirdettetik: pauperes evangelisantur. Tehát a kisemberek, a lelki szegények — akiknek egyesegyedül a vallás, a hit terén van módjuk mély át-

¹ Iz. 61, 1.

² Lk. 4, 18. s k.

élésekre és igaz örömökre — bírnak előjoggal az Isten országára. Akiknek nem adatott meg más bölcsesség — mint egyedül a Szentlélek és a lélek bölcsesége. Nem az ész egyoldalú, hiú papirosokossága, hanem az egész lélek harmónikus bölcsesége: elméleti és gyakorlati nyugodt biztonsága. Ez volt meg az ember Krisztusban: nem az írástudók betűokossága, szobatudósok életre értéktelen vagy jelentésségtelen vélt tudákossága, — mely nélkül nagyon boldogan meg lehet élni — hanem az élet örök alapjainak, titkainak és problémáinak igazítása, mely minden idők mesterévé avatja Jézust. Másrészt külső életkörülményeiben ő is ezek közé a lelki szegények közé állt, maga is a földön égre nézők vezére volt; tanításában, életében nem a földi boldogulás, érvényesülés a lényeg, hanem az örök cél, az örök üdvösség.

Bennünk is a Szentlélek bölcsesége kell ahhoz, hogy ne a világot akarjuk sarkaiból kiemelni, hanem a szegényeket üdvözíteni. Ez a legokosabb bölcsesség, a legüdvösebb önzés, mert mint Szent Ágoston mondja: *animas salvasti? tuam ipsius praedestinasti.*¹ Ez a mi legfőbb teendők és ezt a világot nem érti: ez a kereszt ostobasága, a Szentlélek bölcsesége.

2.

Második ajándék az *értelem*, az Úr Jézus második programmpontja viszont: *megszabadítani a töredelmes szívűeket.*

Krisztus emberi lelkét gazdagította és ékesítette az értelem Lelke. Ezzel oldott meg annyi égi és földi titkot, fejtett meg sok parabolát, melyekkel kapcsolatban mondogatta: „Még mindig értelem nélkül vagytok?”² Ezzel látta meg a farizeusok kísértő kelepceit, sokaknak rejtett bánatát, szenvedését, gondolatát.

Miért volt Krisztusnak az értelem Lelkére szüksége éppen a töredelmes szívűek megváltása érdekében?

Azért, mert a bűnbánóval elsősorban meg kell értetni, hogy van egy végtelen megbocsátó szeretet, mely föloldozni

¹ Lelket üdvözítettél? Saját lelkedet is megmentetted.

² Lk. 24, 45.

kész és megigazulást ad. Be kell vele láttatni, hogy nincs minden elveszve, hogy megszabadulhat és üdvözülhet. És eszébe kell juttatni bűneit, motívumokat kell értelme előtt felsorakoztatni, bűne mély gonoszságának és Isten végtelen jóságának belátására.

Mindezt Jézus a bűnösök irányában az értelem Lelkével cselekedte. Ahogyan a szamariai asszonnyal beszélget mindjárt működése elején, — illusztrálására annak, hogy azt jött keresni és üdvözíteni, ami elveszett — örök példája a töredelmes szívűek megszabadításának. De még ennél is több, hogy megbocsáthasson — ő vezeti penitenciára és bizalomra, megtanítja a Megváltóban hinni, lélekben és igazságban imádkozni. Így megtérése bámulatosan harmónikus, egységes eredménye Krisztus malasztjának és az ő töredezett, gyenge emberi akaratának.

Minden lelkesedést, felbuzdulást meg kell, hogy előzőn a megértés. Ignoti nulla cupido, megtérni sem lehet Krisztus ismerete, bűnös voltunk tudata és a bocsánat reménye nélkül. Kezdetben vala az Ige, in principio erat Verbum: az értelem elsőse érthető ott is, ahol a cél a bűnösök kiszabadítása, feloldozása.

Az ember Krisztus lelkét tehát termékenyen ékesítette az értelem Lelke a mi bűnös lelkünk megszabadítása érdekében.

3.

A Szentlélek harmadik ajándéka a *tanács*, az Úr Krisztus következő munkája pedig: *szabadulást hirdetni a foglyoknak*.

Az Úr Jézust prófétai jövendölés nevezi „a nagy tanács angyalá”-nak. Valóban, midőn eljött — emberi lelkét a Szentlélek fölruházta a kegyelem királyi kíséretében a tanács ajándékával is. Ennek birtokában adta nekünk az evangéliumi tanácsokat, melyeken a tökéletesség múlik és a szerzetesség fölépül: az önkéntes szegénységet, tisztaságot, engedelmisséget.

Mind a három krisztusi tanács szabadulást hirdet a foglyoknak. A szegénység megoldja a bírvágy aranybílincseit, a tisztaság az élvezetvágy selyem kötelékeit, az engedelmeség pedig kivezet a kevélység merev páncéljából — mely-

ben nem lehet mozdulni, meghajolni. A szemek kívánságának rabjai olyanok, mint a zsidók Egyiptomban, a test kívánságának foglyai a babiloni deportáltakra emlékeztetnek, az élet kevélységének áldozatai pedig a római iga alatt nyögőkkel tartanak közeli rokonságot. Az első rabjait a húsfoszék, az egyiptomi iszapos jómód köti le, a második áldozatait a babiloni bujaság tartja fogva, a harmadik szolgálai pedig rideg, kemény iga alatt nyögnek, mely kemény, mint a rómaiak jogra hivatkozó gögje. Ezekből a bilincsek-ből old ki bennünket a nagy tanács angyala: Jézus.

De ezeknek a tanácsoknak a követői elzárkóznak! Falak között, vagy legalább szigorú regulák, fogadalmak kerítése mögött élnek! A világ szeme úgy néz rájuk, mint igazi rabokra, sőt élve eltemetettekre! Borzad tőlük vagy sajnálkozik felettük.

Igen, ők is rabok, akik e tanácsokat követték, de Isten rabjai. És amint Istennek szolgálni annyit jelent, mint uralkodni, éppúgy Isten rabjának lenni annyi, mint a szó nemes értelmében vett szabadságot élvezni. Mert az igazi szabadságnak nem falak, szabályok, fogadalmak a korlátjai, hanem talmi dolgok tévedt szeretete. Csak az szabad, aki-nek a szíve nincs lekötve. Istent szeretni pedig nem lekötés, hanem felszabadulás, mert ő végtelen, ő minden mindenek-ben.

4.

A Szentlélek további ajándéka a *tudomány*, mely az Úr Krisztust annyiban segíti, hogy szerepe és feladata *látást nyújtani a vakoknak*.

A tudás ősrégi szimboluma a világosság. A tudatlanok lelkiileg vakok: sötétségben élnek. A Szentlélekisten egyik megjelenési alakja a tűz, a világosság, ezt nyerte el Krisztus embersége a jordánparti megkeresztelkedéskor és ezért kereszten bennünket is tűzzel. Ez az isteni tudomány szellemi várat emel, rendszert épít, összefüggéseket keres az egyes igazságok között, harmóniát teremt a hit és ész, természet és kegyelem között, kegyeletes lélekkel segít megbirkózni az értelemnek a kinyilatkoztatás eszmekincsével. Nem teoretikus okoskodás csupán, hanem lélek és élet, littera et spiritus, boldogító érzelmek, hatékony következtetések for-

rása, imáinknak lendülete, cselekvéseinknek katolikus ihlete, kenete, teendőinknek természetfeletti intuíciója.

Ez volt meg az édes Jézusban a Szentlélek ajándéka-képen, ezért csodálkoznak rajta hallgatói: „Honnét van ez a tudomány és ezek az erények?”¹ Ezért említette a világos szemet a hegyi beszédben, mely az egész testet és annak útját bevilágítja és azért utalt úgy a vakonszületettnél, mint a jerikói vaknál a lelki megvilágosodásra is.

Minél több és minél alaposabb bennünk a katolikus tudomány, annál biztosabb a látásunk, annál helyesebb és könnyebb a járásunk. Csak Karlstadt megfordult lutheránus lelke volt képes az „arcod verejtékével eszed kenyeredet” helymagyarázataképpen szentírásellenesnek mondani minden szellemi munkát és visszatérni a földműveléshez. Csak a világias, öntelt, felületes tudomány lehet veszélyes a hitre, a kegyeletes lélekkel végzett alapos, hívő kutatás, melynek a legnagyobb földi tudomány: a bölcsélet csakszerűen szolgálója — isteni kincsek, közjavak kibányászásában fárad, melyeknek megtalálása annyira az Isten kegyelmének a műve, hogy örömről minden kevélységtől mentes és teljesül rajtunk az Úr szava: „Boldogok a tisztaszívűek, mert ők — mindenütt — meglátják az Istent.”²

5.

Az ötödik ajándék az *erősség Lelke*, az Úr Krisztus viszont teendői közé sorozza; *szabadon bocsátani a sanyar-gatottakat*.

Az Úr Krisztustól tudjuk, hogy a gonoszlélek mennyire erős: félnünk kell tőle, mert hatalma van mind a testet, mind a lelket a gehennába vetni. Van országa, a pokol kapui, erői állandóan ostromolják az Anyaszentegyházat és Jézus Urunk csak úgy említi, mint a sötétség hatalmasságát. Ezzel szemben a Szentlélek égből szakadt erő: Virtus ex alto, a fény hatalmassága. Ebbe öltözötten jelent meg Jézus embersége és ebben a fegyverzetben fölségesen megverte a gonoszlelket — de akárcsak Ábrahám

¹ Mt. 13, 54.

² Mt. 5, 8.

a sodomai királyok leverésekor — még a fogságában sanyargatottakat is kiszabadította.

Kik ezek a sanyargatottak?

Elsősorban a megszállottak, akikben sokszor többed-magával lakott a gonosz és akiket a démoni szuggesztió láncával kötött gúzsba. Mint gonosz szándékának vak eszközei hányódtak, vetődtek, hol tűzbe, hol vízbe estek, sírok közt laktak. Az Úr Krisztus digito Dei: Isten ujjával, tehát a Szentlélek erejével üzte ki belőlük az ördögöt, parancsolva neki, hogy hagyja el e megszállottakat s takarodjon vissza a pokolba. Sanyargatottak voltak továbbá a pokoltornácabeli lelkek, akik hosszú-hosszú várákozásban epedtek Isten látása és a megváltás után. Krisztus lelke halála után leszállt oda és mint győztes vezér az erősség Lelke birtokában föltárta börtönük ajtaját és a kárhozat előszobájának lakóit, mint Giotto freskója festi, magával az égbe vitte.

Sanyargatottak voltak még a betegek és a rabszolgák. A betegeket maga Jézus nevezi a görbére hajlott szegény asszony kapcsán a sátántól lekötözötteknek, ezeket in virtute Dei: az erősség Lelkével oldozza meg a lázak, görcsök, gyulladások, sebek sátáni kötelékéből. A rabszolgákat viszont az emberi jogokat követelő igazságosságnál erősebb lelki hatalommal: a szeretettel, mint legnagyobb erővel oldozgatta az ergastulumok emberistállóiból. Mert a legnagyobb hódítás nem országok, népek meghódítása, hanem a szíveké. Ezt Jézus Urunk az örök személyes szeretetnek, a Szentléleknek isteni erejével végezte és így leoldotta a gyűlölet, az alsóbbrendűség, a nyomor sanyargató bilincseit minden idők rabszolgáiról.

6.

Utolsó előtti ajándéka a Szentléleknek a *jámborság*, ennek megfelelő az Úr Jézus munkaprogramjában: *hirdetni az Úr kedves esztendejét*.

A jámborság az általános pietásos lelkület ajándéka, a mindig mindenben természetfölötti szemmel néző és égi valutában értékelő szemlélet. Az a csendes, tiszta, okos és mély lelkiség, melytől távol van minden racionalista keménység, minden örömtelen gőg és földies aggodalmas bizonytalanság. Ez a felsőséges égi lelkület senkiben sem volt meg

annyira, mint az Úr Jézusban — akinek földi szempontjai nem is voltak, akinél minden átér és átnő az örökkévalóságba, akinél állandó refrain: a mennyek országa, Atyánk, ki a mennyekben vagyon.

Ezért ezzel az ajándékkal összefüggő egyik legfontosabb teendője hirdetni az Úr kedves esztendjét. A közömbös időt természetfeletti szemmel nézni, érdemszerző alkalomnak, kamatoztatandó talentumnak venni és megváltói munkakörében visszaadni a Teremtőnek, amit elvilágiasított, laicizált már az élet.

Az Úr Jézus köztünk időzését kedves esztendőnek kell tartanunk, olyannak, mint a zsidók a jubileumi évet, amikor adósságok elengedtetek, rabszolgák felszabadultak, ingatlankok eredeti gazdáikhoz visszatértek, a föld, az állat pedig nem dolgozott, hanem pihent. Így kell nekünk is Jézus áldott közelségét felhasználnunk pietásos lélekkel, mint tempus acceptabile-t, mint dies salutis-t, mint kedves üdvösségalkalmat, melyben eltöröljük bünadósságunkat, visszatérünk eredeti jussunkhoz: az ártatlansághoz és a mennyország örökségéhez, a földet pedig pihenni hagyjuk a maga vágyaival, ösztöneivel, kívánságaival. Így lesz a pietas Lelkének birtokában egész életünk „kedves esztendő”, tele gyengéd bájjal, finom érzéssel, a tisztaság illatával, a meg nem terhelt lelkiismeret könnyedségével és Krisztus bizalmas szeretetének édes öntudatával. Ez a gyermeklelkület kapta a legnagyobb dicséretet az Úr Jézustól, mert ez közelítette meg legjobban őt, a jámborság Lelkével megajándékozott Istenebert.

7.

Az utolsó ajándék az *Úr félelme*, Krisztus Urunk utolsó teendője pedig *hirdetni a fizetés napját*.

Az igazi keresztény lelkület sohasem téveszti szem elől a leszámolás jövődő óráját, minden tettét úgy igazítja, hogy ne legyen rettenetes számára hallani: adj számot sáfárkodásodról! Ez a folytonos okos előrelátás az élet alázatossága: mindent Isten talentumának tart és állandóan magán érzi az igazi gazda szemét. Ez az élet felelősége: az alázatos gyermeki bízó félelem az örök Úr iránt — akinek még ha

mindenben is megfeleltünk — csak haszontalan szolgálai vagyunk.

Az Úr Jézus a szeretet testamentumával váltotta fel a félelem testamentumát, de azért ezt a gondolatot állandóan hangsúlyozta. A szűzeknek fel kell készülniök a vőlegény jöttére és jaj azoknak, akiket éberem, helyükön nem talál. Mondja: „Rettenetes az élő Isten kezeibe esni!”¹, „amely órában nem vélitek, eljön az ember Fia.”² A talentumok, a szőlőmunkások példabeszédei, a hűtlen sáfár parabolája, a könnyörületlen szolga esete mind említik az elszámolást, a felelősségrevonást. Az a végtelenül súlyos komolyság pedig, mellyel a külön és az utolsó ítéletet festi — az egész életet a második Úrjövét adventjévé teszi, üdvös félelemmel tölt el mindnyájunkat.

Aquinói szent Tamás szerint az Úr félelmének ajándéka is megvult Krisztus emberi lelkében. Természetesen nem a bűntudatból eredő, hanem az igazi fiúi alázatos reverencia. Mint ember végtelen komoly kötelességtudással végezte minden munkáját és kicseng szavaiból a megelégedés — mikor esti imájában elsusogja: „Akiket rám bízál Atyám — azok közül nem vesztettem el egyet sem.”³ Az elvégzett munka öntudatában szakad fel ajkáról az utolsó szó: „Beteljesedett” — minden rám bízott feladat, minden rólam mondott jövőndőlés.

Az Úr félelme tehát számunkra is nélkülözhetetlen, úgy egyéni aszkézisünkben, mint mások vezetésében. Ez a végtelen komoly felelősségtudat, egész életünk kölcsön-jellege adja meg igazi alapját alázatosságunknak és ösztökét szorgalmas igyekvésünknek. Ezért ez a bölcsesség kezdete, benne találkoznak az alfa és omega: az Atya megbízása, a Fiú teendői és a Szentlélek ajándékai.

Gyertyaszentelő Boldogasszony.

a) Mintha lassan-lassan világosodnék. A tél fehér sötétjét felváltja, kiszorítja egyre jobban a hajnali bizonytalan

¹ Zsid. 10, 31.

² Mt. 25, 13.

³ Jn. 17, 12.

opálos derengés, mely nem a föld havának, hanem az ég sugarának világossága. Lassan színe lesz az égnek, szaga lesz a takarója alól kibújt nyers földnek, hangja lesz a régióta borzasan, némán gubbasztó madárnak. Február elején megindul útjára az élő kandeláber: a Gyertyaszentelő Boldogasszony és belevilágít téli álmodó medvelelkek barlangjába, karjaira veszi az örök tavaszt: a kised Jézust és megaranyozza a fehérhajú aggastyán Simeonnak — a télnek utolsó napjait, aki aztán békésen belenyugszik, hogy meg kell hálnia. Az égi tiszta fény pedig egyre erősödik, míg teljes kifejlődését elérve, nyilvános működése terére lép Krisztus, a Gyertyaszentelő Boldogasszonytól hordozott világ Világossága.

A keresztény katolikus hit a fény, a nappal vallása. A kelő nappal együtt kél a hajnali harangszó, a reggel tiszta óráit szenteli meg a misztikus áldozat: a szentmise. A vigília, a virrasztás: e bátor szembeszállás az éjtszakával, a sötétséggel, az álmom öntudatlanságával keresztény eszme. Az oltáron gyertyák égnek, csak nagypénteken a csonkamise alatt nem, mert akkor Jézus meghalt és a világ Világossága kialudt, hiszen a Kálvárián is sötétség lőn egészen kilenc óráig. De már az Úr feltámadása naptámadatnak idején, kora hajnalban történik, igazolva mintegy a régiek felfogását, mely szerint a fény az Istennek ruhája.

A mi hitünk a fény misztériuma. Hittitkaink nem azért titkok, mert sötétek, azaz észellenesek, hanem azért, mert nagyon is világosak, azaz észfeletti. A Szentírás szerint Istenünk a világosság Atyja, akitől minden jó és tökéletes ajándék származik, a keresztények a sötétségből Isten csodálandó világosságára vannak meghíva és a keresztség szentiségének ősi neve is — melyre az átnyújtott égő gyertya ma is céloz: megvilágosítás.

A bűn viszont a sötétség misztériuma, azé a hiányé, melyről a régi tévedések árnyékában járó emberiség sokszor azt hitte, hogy önálló valóság, hogy egy Istennel ellentétes démoni hatalom külön teremtménye. Ez elveszi a dolgok színét, bizonytalanra változtatja a járást, becsukja a virágok kelyhét, elnémítja a madárdalt és megtöri az élet feltételeit. Kriptákban, kövek alatt, pinceodukban nincsen élet. De míg a világosság titkát nem tudja megoldani sem prizma,

sem tükör, sem lencse, addig a sötétség a maga teljes mivoltában a fény legkisebb szikrájától azonnal eloszlik, elfut, hogy helyet adjon az élet urának: a fénynek.

Az Úr Jézus nem hiába nevezte magát a világ Világosságának, az agg Simeon is ezt az égi fényt ismerte fel benne, mikor a Gyertyaszentelő Boldogasszony karján az ószövetségi szentélyben megjelent. Ő az, aki Szent János szerint igaz világosság, mely megvilágosít minden evilágra jövő embert. A mi keresztyéni hivatásunk pedig ugyanaz, ami a Gyertyaszentelő Boldogasszonyé: hordozni a fényt, ennek mécsesévé, gyertyatartójává lenni és az élet farsangos telében didergőknek, az élet februári sötétségében botladozóknak odavetíteni, utat mutatni. Ugyanaz, mint Keresztelő szent Jánosé: bizonyosságot tenni e fényről: ennek megvallásával tovaüzni mindenünnen a bűn sötétségét, mely, ha helyet ad az égi fénynek, a keresztyénység szelíden javító, ideális szellemének, akkor kiszorul vele együtt kártékony kísérete is: a korlátoltság, a nyomorúság, az élet sötét telének eme szomorú velejárói. A legszociálisabb tevékenység ugyanis nem egyéb, mint a mélyen vallásos keresztyén élet.

Ezért a hívő katolikusok a világosság fiai. Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepén úgy jelenik meg Krisztus, mint a világ Világossága. Az ószövetségi remény-derengés, a boldogságos Szűz Mária már fényességes szép hajnal, Krisztus pedig a teljesülés, a végső kibontakozás: a nappal. Jászolánál ennek jelzésére ragyog a napkeleti csillag, az agg Simeon a világ Világosságát köszönti benne, a Tábor-hegyén fénybe öltözik és arca ragyog, mint a nap, feltámadásakor égi fény özönlik sírja fekete torkából és ez árad megdicsőült sebeiből. Mennybemenetelekor fényes felhő takarja el földi szemek elől, égből küldött Szentlelke pedig szintén úgy jelenik meg, mint mennyből fejünkre szálló égi tűz.

Mi — Krisztus követői tehát szintén nem járhatunk sötétségben. Kell, hogy bennünket is átöleljen a fény, a világosság, melyet az Atya először teremtett és először nevezett a megelégedés hangján jónak.

Lelkünkre kötötte Jézus, hogy jópéldánk úgy világoskodjék az emberek között, mint a tartójára állított gyertya. Követőinek az élet világosságát ígérte és biztatott, hogy addig dolgozzunk, míg világosságunk van: a halál után már

nem szerezhettünk érdemeket. Azt kívánta, hogy tiszta és fényes legyen bennünk a jószándék szeme, — így világos lesz egész életünk. Örök hazánkról, a mennyországról azt írja Szent János, hogy nincs szüksége sem napra, sem holdra, mert szövéténeke maga az Isten Báránya. Az Anyaszentegyház pedig fénykört fest szentjeinek feje köré, halottainak az örök világosság fényeskedését kéri; és Krisztus oltári-szentségi jelenlétét lobogó, élő fénnnyel: az örökméccsel jelzi.

Ezzel szemben a bűn úgy jelenik meg Krisztus ajkán, mint sötétség, mint égi fény hiánya. A gonoszlélek Luciferből: világosság hozóból lett a sötétség fejedelme, a pokol neve pedig külső sötétség: Isten tervein, megváltó szeretetén kívülálló világosság- és kegyelemhiány. A bűn vakság, a vétkes előljáró, vagy bűnös szülő vak vezető. És az Úr panasza is minden időkre szól: „Jobban szerették az emberek a sötétséget, mint a világosságot, mert cselekedeteik gonoszak valának.”¹ — Valóban: a bűn a titkosságot keresi és nem bírja a nyilvánosságot, igazi ideje az éjtszaka.

A gyertyaszentelői fény aranyozzon be sugaraival minket. Lássék meg szemeinken, homlokunkon, beszédünkön, egész életünkön az „élet világossága”, az idealista lelkület aranyderűje, mely attól sugárzik felénk, akinek a nyomaiba lépünk: Krisztustól, a világ Világosságától. És ne legyen igaz a Szentírás panasza: hogy a sötétség fiai okosabbak a maguk dolgában a világosság fiainál. Legalább annyit fáradjon, áldozzon a jó érdekében Szent Péter, az apostolok és hívek társasága, mint amennyit fáradt és áldozott a rossz érdekében Júdás, Kaifás és a zsidó főtanács. Ma is így van: egymásmellett élnek a nappal és az éjjel, az erény és a bűn, a világosság és a sötétség gyermekei.

Lassan tavaszodik: hosszabbodnak a nappalok. Győz a fény a hosszú tél után. Legyen életünkben is több világosság, menjünk közelebb Krisztushoz, ki most még gyermek, de már most is világossága a világnak. Az élet világossága pedig, amit kínál: a keresztény hit, az isteni kegyelem és az erényes élet. Csak hívő, állandó kegyelmi állapotban levő erényes lelkek méltók e névre: a világosság fiai.

¹ Jn. 3, 19.

b) „Most bocsásd el, Uram, szolgádat a te ígéd szerint békességben”, éneklí az agg Simeon.

Az életből kilépők ajkán ritkán csendül meg ilyen harmónikus végakkord, mint az agg Simeonnak — az ószövetség utolsó prófétájának, látnokának ajkán. A legtöbb embernél az életfeladatok, ambíciók befejezetlenségének tudata, a célelőtti összeroppanás kínja, a nálunknál nagyobb erőnek: a halálnak félelmes rémülete zavarja, szakítja az élet alkonyatát. Akik meg öngyilkossággal hagyják itt az életet, utolsó szavuk talán átok, utolsó érzésük tehetetlenség és gyűlölet. És ismét sokan akarnak aktívek maradni, mikor az élet nagy selejtezője, az idő már régen tartalékba helyezte őket.

Csak égi ambíciókért érdemes sokáig várni. Csak Krisztussal karjainkban, szívünkben tudunk békésen búcsúzni. Csak a legbefejezhetlenebb munkát: a tökéletesedést lehet nyugodtan abbahagyni, ha elszólít mennyei Atyánk, a leg-tökéletesebb. Csak az Isten ügyeiben fáradóknak van meg kellő tisztalításuk, nyugodtságuk önmaguk és képességeik megítélésére.

Az agg Simeon himnuszában már uralkodik az újszövetségi gondolat: egy a szükséges! Miután ezt „a legjobb részt” elérte, látta, dajkálta, köszöntötte, miután érzi, hogy ez el nem vétetik tőle, nyugodtan, békésen, földi életcélja elérésének érzetében nemcsak nem fél a haláltól, de egyenesen kérni merészeli: most bocsásd el, Uram, a te szolgádat békességben. Tudja, hogy igazságos bérét: az örök boldogság pénzárját meg fogja kapni hűségese szolgálataért.

Az agg Simeon nemcsak a maga nevében, hanem az ószövetség nevében is beszél, mely szintén elérkezett rendeltetése alkonyához, amint a kis Jézus édesanyja karján szentélyébe lépett. Emberi egyoldalúság elfogult áldozatai: zsidók és zsidózó eretnekek, az ószövetségi törvény érvényessége mellett kardoskodó ebioniták, elkesaiták, a körülmetéléshez ragaszkodó ellenségei Szent Pálnak, félrevezetett galáták és szombatosok stb. próbálják ugyan az ószövetség életét tovább is megnyújtani, de ez csak olyan halottöltöztetés: a lelke elszállt és az újszövetség tökéletesített törvényébe olvadt. Mert Izrael dicsősége az újszövetségben ugyanaz, mint a pogányok megvilágosodása: az agg Simeon esti imája

már összekapcsolja a kettőt Krisztusban, aki pogányok világossága és zsidóság dicsősége egyszemélyben. Eddig Izrael dicsősége a pogányok leigázásában nyilvánult — mostantól fogva fordítva van: Isten országa kiszélesül: a Megváltó nem sajátítható ki egyoldalúan a zsidóság javára. Számukra az ő jövedele dicsőség, mert várakozásuk igazolása, jövődőléseik teljesülése, de a pogányságnak új kinyilatkoztatás, mely tovaűz minden bálványos, babonás sötétséget és az élet világosságára hív meg minden népet. A régi partikuláris szövetségnek vége: itt az egyetemes Istenországa, melyben a speciális Jahve-hit megszűnik, illetve általánossá válik, mindenkire kiterjed: zsidókra mint dicsőség, pogányokra mint égi fény, mint igaz világosság.

Krisztus a Gyertyaszentelő Boldogasszony karján most ugyanazt hirdeti, amit később mond: „Tűzet jöttem hozni a földre, és mit akarok, ha nem azt, hogy felgyulladjon?” Amerre megy, tűzet fognak a lelkek: az apostolok, a Magdolnák, a Zakeusok szíve; a Simeoné és Annáé csakúgy, mint a szívük gerjedezését érző emmauszi tanítványoké. A lángot tehát Ő adja: a te Istened emésztő tűz — mondja a Szentírás, de a viaszt magamnak kell puhítani bennem, az olajat nekem kell készen tartani lelkem mécsesében; vállalnom kell, hogy nemcsak magamnak, hanem másoknak is világítok, hogy közben áldozatosan magam is elfogyok, — egy szóval ezt az alulról jövő, földi munkát nekem kell elvégeznem.

Hogyan?

Önmegetadásban, folytonos fegyelmezettségben, áhítatos templomba járásban, abban a mindenemet Istennek ajánló és Istennek köszönő lelkületben, melynek centruma föltétlenül Jézus.

Gyertyaszentelő Boldogasszony! végy kíséretedbe és taníts meg, hogy életünk olyan legyen, mint a tied: hordozni a fényt; halálunk pedig mint az agg Simeoné: Krisztussal karjainkban, békességben.

c) Februárban lép elénk a Boldogságos Szent Szűz, mint Gyertyaszentelő Boldogasszony és mint lourdesi tiszta jelenés. Róla énekli szépen a régi magyar egyházi ének:

Ime itt jön Szűz Mária

Karján lelkünk drága díja:
Jézus, Istennek Fia!

De ünnepelhetjük-e őt télen? A kegyeletes katolikus szemlélet szerint Szűz Mária a május, az október királynéja és a hívő lelkület sok kedves és mély vonatkozást tár fel az első és utolsó virágok és a Boldogságos Szent Szűz között. De a tél üvegfényű, zuzmarás, jégvirágos kerete is méltó a Szent Szűz tiszta arcához, égi alakjához. Foerster: „Christus und das menschliche Leben” című kiváló munkájában van erről egy fejezet, ahol egy hóval borított Madonna-szobor előtt egy szocialista szerkesztő vitatkozik egy volt pappal. A szerkesztő beszélgetésük végén botjával óvatosan letolja a havat a szobor válláról, fejről. Mikor hazamennek, ezt írja Foerster: „A szent szobor egyedül maradt a hóviharban, csakhamar behavazva állt az egész Istenanya, mint fehér piramis a tomboló időben és örök titkát a szüntelenül hulló pelyhek csillogó palástjába takarta.”¹ E leírás is összeillőnek találja a szűzi lelket és a fehér hópalástot — érdemes tehát a Szent Szűzet a tél tiszta világával is összefüggésben látni, hiszen mint a február 11-i ünnep mondja, az ámuló kis Bernadette-nek úgy jelentette ki magát, mint Szeplőtelen Fogantatás.

A Boldogságos Szűz titka fehér titok: szeplőtelenisége, szűzisége, égi könnyedsége olyan, mint a libbenő hópelyheké, melyek mindegyike egy-egy kristálycsoda, melyeknek érintetlen leple olyan szűzies, mint a szeplőtelen Szűz lelke és palástja. A titok emberi szemünknek mindig sötétség, a megértést, átlátást gátló fényhiány, éj, melyhez külön szemre lenne szükségünk, hogy lássunk. A hit titkai azonban éppen azért titkok, mert nagyon fényesek, fehérek és ez az új misztériumos világ a Boldogságos Szent Szűzben már jelentkezik: ő az első fehér misztérium: az erény, a kegyelem, az érdem, a kiválasztottság, a karizmák csillogó, fehér titka, a bűn eddig borongó, hömpölygő, sötét titkával szemben. Ezért oly összeillő, mikor titkait a Szent Szűz szobrán hópalást takarja, mely itt a földön mindent fehérre változtat, minden mezítelent bundába öltöztet, minden keményt puhára

¹ I. m. 160. old.

bélel, de amely minden nyomot is hűen elárul. Mert az az új világ, melyet a szeplőtelenül útjára induló Boldogságos Szűz indít el: az újszövetség, és az Anyaszentegyház világa is ilyen: megváltoztatja a világ régi képét: sok kiáltó feketeiséget, szögleteességet, nyomorgó és bűnös meztelenséget beföd, érzékennyé teszi lelkiismeretünket, hogy abban a kegyelem, a bűn nyomai éppúgy megláthatók legyenek, mint a friss hóban a madárcák lépteinek finom kis páros szalagjai, vagy az emberi csizmák otromba, harmóniátrontó lyukjai.

A hóban tiszta fehér az egész világ képe, alatta melegszik a termés, a jövő tavasz vetése, üvegtiszta lesz a levegő, amelyben meghal a ragály miazmája és gyermekek jókedvű kacaja hangzik a csilingelő szánkók bundás öléből.

A Boldogságos Szent Szűz tisztelete tisztaság, védelem, egészség és gyermeki vidámság forrása lesz lelkünkben. A hódolatos lovaglelkület, a lantot verő trubadúr apród ártatlan, vidám bája csak akkor él, ha él az eszményi nő, akit szolgálni, akit dalokban köszönteni, magasztalni lehet. Ez a szeplőtelen, égi Asszony óvja bennünk a jövő élet csüreinél természet hófehér leplével, a Magvető jó talajba hullott vetését hópálástja takarójával. Ő a mi vidámságunk, nevére, mint égi csengő hangjára visszhangzanak erdők, mezők, éjtszakák.

A hó fehérsége minden más fehér színnél külön, rajta minden fehér ruha szürkének, sápadtnak, sárgultnak látszik. Ha valaki fehér ruhában megy hófödte vidéken — élénken feltűnik az égi, eredeti, tiszta fehérség és a földi, mosott fehérség közti különbség a hó javára.

Igy van minden földi tisztaság, erény és életszentség a tél Királynőjének: a Boldogságos Szent Szűznek tisztaságához, érintetlenségéhez képest. A mi tisztaságunk nem eredeti, mert bűnnel terhelt születtünk és azért lelkünk fehérsége vagy a keresztség vizének fürdőjéből vagy a gyóntatószék mosókonyhájából való. Az Isten Anyjának tisztasága azonban eredeti, égből való, — mint a hópehelyé — de mégis azzal a különbséggel, hogy itt a földre hullva sem vette át a földnek szennyét, hanem megmaradt a fekete környezetben is érintetlennek, fehérnek.

A hó végül is a napba felszívódik, annak aranysugarai lassan felbontják és felemelik a föld fehér palástját a kéklő

égbe. Onnét mint tiszta harmat, mint áldásos eső visszahull a földre újra és termékenyít az ébredő tavasz számára mindenütt.

A Boldogságos Szűz Máriát az igazi Oriens, a világ nappalának napja: Krisztus emelte magához. Szerelmének aransugaraival úgy átszötte, hogy még teste sem maradt a földben, hanem a nap közelébe: égi magasságokba magasztaltatott. Igazzá vált a zsoltár titokzatos, ihletett szava: *in sole posuit tabernaculum suum*:¹ az Úr első szállása: a Boldogságos Szűz hótiszta lelke és teste, kristályvilága egyesült a Nappal: égbe szállt.

De azóta onnét számtalanszor visszatér áldásaival a földre. Mint ég drága harmatozása, mint termékenyítő esőt hordozó obumbratio, mint a Szentlélek viharának illatos, szelíd szárnyain szálló bárányszerű: Isten Bárányának áldott felhője száll fölénk és betölt bennünket bűnbánat borulataival, könnyek esőjével.

A tél az ágak évszaka, a fák mezítelen csontvázak lesznek, a szél érintésére kopognak, zörögnek. A tavasz a virágoké, a nyár a lomboké, az őszi a gyümölcsöké. A tél bizony csak az ágaké.

A Boldogságos Szent Szűz életében a sok virágos poézis, termékeny áldás, aranyló kegyelem mellett megvan a szenvedés is: a hét fájdalom hét töre van tiszta, szent szívébe ütve, ennek meredező ágai jelentik számára a szenvedés telét. Itt megfagynak a vércseppek, a könnyek, kihűl a legszentebb test, megdermednek áldó, szent tagok, hófehér, halotti lepel takar be azután mindent. Csak az üres keresztetek merednek ki tovább, mint mezítelen csontvázak a koponyák hegyén.

A Boldogságos Asszony megjárta, átélte ezt a telet, ezt a dermedést, ezt a végtelen sivárságot, az isteni szív kihűlését, érezte a fájdalom törének hét lombtalan, virág-talan ágát. Ami őt éltette, melengette ebben a télben — az a tavasz reménye, a föltámadás, a megújulás reménye volt. Mert a feltámadás az igazi tavasz, az újjáéledés először a természet Urára, azután zöldelő környezetére nézve. Imádkozott ennek az igazi ver sacrumnak jöveteléért és

¹ Zsolt. 18, 6.

mikor napfelkeltekor, virágzó ágaktól szegélyezett úton, szárnyaló galamboktól környezetten megjelenik a Feltámadott, újra boldogságos lesz a fájdalmas Anya, lelkében ki nyílnak a sejtések rügyei, a várakozások bimbói és így lép elénk, mint a tavasz Királynéja.

A Boldogságos Szent Szűz az az egyedüli ember, aki valóságos titkos kapcsolatba került az örök Szentháromsággal, ezért benne különös bájjal egyesül, találkozik és ölelkezik a természet és a kegyelem világa. Ezért szabad vele, rajta és általa összefüggéseket keresni az évszakok szépségei és a természetfeletti rend mélységei között, vele a feltámadás közeledéséért, a tavaszért imádkozni.

d) Egész életünket végigkíséri a szentelt gyertya fénye. Keresztelésünkkor égő gyertyát adtak keresztanyánk kezébe. Első áldozásunk alkalmával már mi magunk járultunk égő gyertyával az oltár elé. Az élet közepén gyertyafényárba öltözik az esküvői oltár, vagy az első szentmise oltára. Haldokló kezünk szentelt gyertyát tart: ez az utolsó fény, amit talán a földi életben üvegesedő szemünk meglát. Gyertyák virrasztanak majd a ravatalunk körül és végül talán lesznek kegyeletos, áldásos kezek, akik minden halottak napján gyertyát gyújtanak sírunk domborulatán.

Ez a szent fény története életünkben.

Mit jelent a gyertya fénye? Jelenti a hitet, amelyet a szent keresztségben kaptunk szívünk mécsesébe először. Égi, isteni kéz gyújtotta meg bennünk, mert a hit isteni kegyelem. Korán fenyegették kis hitünk mécsesét a kísértések viharai kioltással, de mi a hit drága fénye mellett vettük magunkhoz a hit szentségét: az Oltáriszentséget az első áldozáskor. Nem tudjuk a jövődőt, ismeretlen veszélyeknek, sikereknek nézünk elébe, amikor élethivatást választunk, amikor családot alapítunk. Ezért van a hit gyertyája az esküvői oltáron és az első szentmise oltárán, hogy a Gondviselő jóságába vetett hitünk fénye világítsa meg útjainkat, burkolja fénybe jövődönket. Mikor meg életünk végéhez érünk, azért gyújtjuk meg a szentelt gyertyát, hogy ennek világossága derítsen fényt a földi élet hamis értékeire, hogy megtört szemünk számára utolsó földi fény legyen, hogy világosságot vessen az útra, mely átvezet a túlvilágba, hogy figyelmeztessen a keresztelekor kapott égi fényre, melyet

élve, lobogva kell átnyujtanunk az örök fénybirodalom Urának: Istennek. A ravatal körüli és a sírdombon felcsillanó gyertyák pedig jelentik ama örök világosságot, amely fényeskedik azoknak, akik földi életükben a hit gyertyájával kezükben haladtak, akik minden útjukba került kőre, akadályra, kísértésre a hit gyertyájával világítottak rá és éppen ezért el nem estek, hanem e köveket és árkokat elkerülve célhoz jutottak. A halottak napján sírunkon meggyújtott gyertyák viszont a szentek egyességének, a hívők összetartozásának a túlvilágra is átszillogó jelei, üzenetei, az értünk mondott imádságok tanúi. Mert az örök élet világosság, napja: az Istennek Báránya nem ismer lenyugvást és így erre az országra azok alkalmasak, akik földi életükben is a világosság fiai voltak, akik lucernas ardentis in manibus habentes: égi hit fényével kezükben éltek és haltak.

Gyertyaszentelő Boldogasszony! add kezünkbe a hit fátylóját, melyet isteni Kisdeded gyújtott meg — hadd hozza a túlvilág fényét sáros, fekete útjainkra, sírunk sötét gödrébe, lelkünk borulatába, életünk alkonyatába.

Farsang.

Kemény napirendhez, örökös hallgatáshoz szokott karthauziak mondják, hogy a beszédől lehetséges huzamosabban tartózkodni, a mosolygástól azonban nem. Időnkint megjelenik a legkomolyabb arcon és mint bájos életderű a szemek gyémántját ragyogóra csiszolja, az arcok vonásait megenyhíti, szögletesből puhára lágyítja. Az ember az idő gyermeke: beborul és kiderül, sír és mosolyog, mint öreg, ráncos édesanyja: az idő. A Szentírás legborongósabb könyve: a Prédikátor is ezt írja: „Van ideje a sírásnak és van ideje a nevetésnek, van ideje a kesergésnek és van ideje a táncolásnak.”¹

Farsang a jókedv, a nevetés, a tánc ideje.

Megfér ez a nevetés a komoly keresztény lelküllettel, melynek nevében van a fájdalom jelvénye: a kereszt? És

¹ Préd. 3, 4.

megengedik a mai nehéz magyar felhők, e vastag, sötét gonddrapériák, hogy mi táncoljunk alattuk?

A kereszténység az örök boldogság világnézete. Ennek az örök boldogságnak földi visszfénye az az idealista, optimista lelkület, az a nemes életderű, mely szentéletű, mélylelkű emberek társaságát oly vonzóvá teszi, mely környezetüket átlengi, illatosítja. Az élet komoly királya: Krisztus egyúttal az örömmek is fejedelme. Az Isten országáról szóló nagy beszédét nyolcszoros boldogsággal kezdi, első csodáját az öröm érdekében műveli a kánai menyegzőn, az Oltáriszentséget lakoma alakjában rendeli. Egész tanítása: evangélium: örömhír, lelkünkre köti, hogy még bőjt idején is vidáman, megmosott arccal, illatosított hajjal járjunk az emberek között, igáját pedig édesnek és könnyűnek mondja. Kemény keresztjét bájosan keretezik a virágvasárnapi hozsánák és a húsvétvasárnapi alleluják. Tőlünk is azt kívánja, hogy vidámságunk ne a szenvedély nyugtalansága, tiltott örömök izgalma legyen, hanem hogy a szenvedés, a fájdalom könnyeinek az öröm, a vidámság aranyából csináljunk foglalatot és ezt úgy viseljük magunkon, mint drágaművű ékszert. És valóban: akik Őt nyomon kísérték, azok mind kitüntek ebben: édesanyja boldogságos Asszony, követőit először boldogokká avatják, azután szentekké. Dalos trubadúrja pedig: az assisi Szent a szomorúságot a sátán csatlósának nevezte és csak akkor tűrte meg tanítványai arcán, ha bűneiket siratták, vagy ha az Úr szenvedésén érzett részvét hatotta meg őket.

A kereszténység tehát a nemes életvidámság világnézete. Ennek föltételeit teremti meg, mert az élet sötét kérdéseire egyedül ez válaszol megnyugtatólag, másrészt pedig a tiszta lelkiismeretben megnyitja a vidámság igaz forrásait és megadja annak helyes mértékét is.

De a haza szomorú sorsa csak nem enged ma vigadozni?

Az élet folytonos folyamat, nem tűr még a gyászban sem megállást, megmerevedést. A romokon is nőnek virágok, a háborús harcterek sáncait is benőtte már a fű, a moha, a folyondár. És ez az élet jele, mert a fájdalomba beletemetkező lelkek maguk is meghalni vágnak. Viszont, akik örvendeni akarnak, azok az életben hisznek, azok a jövőt

építik. Mert most, hogy a külső világ örömei számunkra lepadtak, magunkból, szegénységünkől kell kidolgoznunk mindent. Meg kell tanulnunk kis dolgoknak örülni, saját kis körünkben is poézist keresni, örömet találni, szépet észrevenni.

A magyar léleknek sok jutott az anima naturaliter christiana-ból. Amint a kereszténység életvidámsága nem felejt el és nem mellőzheti a keresztet, éppúgy a magyar lélek is sírva vigad: örömének mély, aranybarna hátteret ad szomorúságának, tragikumának tudata, fájdalmait viszont az öröm órái oldják föl. Ez a kettősség teszi, hogy nem süllyed egyrészt terméketlen letargiába, viszont nem is könnyelműsködi és nem is tékozolja el élete még megmaradt értékeit a vidámság vásárában. Így nem kell félnünk, hogy vidámságunkban megfeledezünk helyzetünk komolyságáról, vagy hogy fájdalmainkban leteszünk élniakarásunkról, jövőnk-ről.

Legyen az öröm lelkünk kohéziója: teremtsen harmóniát belvilágunkban tehetségeink és vágyaink között. Legyen lelkünk adhéziója: kapcsoljon tartósan egybe ideáljainkkal, céljainkkal, egymással. Legyen lelkünk gravitációja, mely örök, el nem múló örömök ízét ízleltesse meg velünk, mely mint „az édenkertnek egy késő sugara” eredetünkre: a paradicsomra és rendeltetésünkre: a mennyországra figyelmeztessen mindannyiunkat!

Kánai menyegző.

I.

A házasság eszmei alapjai.

A házasság a szerelem szentsége. Krisztus elgondolásában szentség lesz az, ami a profánoknak a legprofánabb, kegyelemforrás lesz, ami e világ fiainál testi gerjedelmek, gyalázatos gondolatok és szégyenletes cselekedetek forrása: a szerelem. Sőt itt, a házasságban találkozik talán legjobban a természet és kegyelem világa, mert ez mintegy a természet szentsége. Már a paradicsomban alapította Isten és mint az emberi élet rejtett forrása, éppoly titok, mint a kegyelmi élet előttünk ismeretlen, nekünk hozzáférhetetlen

mélységei. A szerelem tüze a másik égő csipkebokor: tuskés, megközelíthetetlen és soha el nem alvó, — égni fog, amíg a világ áll — de a házasság szentségében Isten szól ebből a lángból, ezért az a hely, ahol ez a tűz ég: a tisztán szerető szerelmesek szíve szent.

Minő isteni gondolatok és eszmék nevelik bennünk ezt a legneveletlenebb, legösztönösebb érzést: a szerelmet?

Mikor az Isten az embert teremti, így szól: „Alkossunk embert a mi képünkre és hasonlatosságunkra!” A Szentírás még hozzáteszi: „És alkotá Isten az embert az ő képére és hasonlatosságára: férfiúvá és nővé teremtette őket.”¹

Ez az első pont a Bibliában, ahol az Isten többes-számban beszél, ez mintegy a Szentháromság soliloquiuma. Viszont Isten képe és hasonlatossága: az ember sem egyes számban jelenik meg itt a földön, férfiúvá és nővé teremtette őket. Ez annyit jelent, hogy Isten töretlen képe, hibátlan arca, hasonlatossága nincs meg egyedül a férfiben és nincs meg egyedül a nőben, mert az ember mint Isten képe két nemből jelenik meg a világon. Vannak bizonyly isteni vonások a férfi jellemében, melyek a nőnél hiányoznak, de viszont vannak a női lélekben olyan isteni kincsek, amelyeknek meg a férfi van híjával. Isten képe és hasonlatossága tehát egészében csak a két nem egyesülésében: a keresztény házasságban található meg hibátlanul. Az égi Szentháromság tükre egyedül a földi szentháromság, a család: az atya, az anya és a gyermek.

Melyek már most ennek az istenhasonlóságnak mozzanatai? Hogyan tükröződhet véges emberi természetünkben Isten végtelensége? Tud-e a család felmutatni olyan eszméket, melyekből Isten arca tekint vissza ránk? Azaz vannak-e olyan mozzanatok, melyek egyedül Istenben és a családban találhatók meg, másutt sehol sem?

1. Ama isteni tulajdonságok között, melyek az Istent transzcendens fölénybe emelik az ember fölé, kétségkívül egyik legjelentősebb a teremtő erő. Ez Istennek legsajátosabb felségjoga, mely teremtményekkel közölhetetlen. A teremtés aktusában a Szentírás szerint közösen munkálkodik az egész teljes isteni Szentháromság: minden, ami létezik,

¹ Gen. 1, 26. s köv.

az Atya ereje, a Fiú bölcsesége és a Szentlélek szeretete által jött létre.

Emberi igyekvésünk sohasem viheti annyira, hogy ebben: a teremtésben Istent utánozza, megközelítse. Több évezredes kultúránk valóban nem teremtés, csak átalakítás, minden tudományunk összesítve sem lenne elég ahhoz, hogy egyetlen fűszálat vagy pókhálószálat létbe tudjunk szólitani a semmiből. De egyet tud alkotni mégis az ember: utódot, gyermeket. Igaz, hogy nem egyedül, hanem a házasságban egyesülve. Az egyetlen igazi produktum tehát a gyermek és itt van az első mozzanat, melyben a család Isten egyik kizárólagos vonását fel tudja mutatni: a teremtő erő egyedül a családban folytatódik tovább. A biblia leírva a teremtést, ezt mondja: „Isten befejezé a hetedik napon munkáját . . . és megnyugovék minden munkájától, amelyet alkotott.”¹ De utoljára az asszonyt alkotta, akiben folytatódik a teremtés csodája, aki világra hozza a gyermeket, ki éppúgy képe és hasonlatossága szüleinek, mint az ember az őt alkotó Istennek.

Tehát tehetetlen emberi természetünk ebben a pontban valóban olyan tulajdonságot mutat fel, mely egyedül Istenben található: a teremtés egyébként közölhetetlen felségtulajdonát. Mivel pedig ezt nem mint egyén, hanem mint család tünteti fel, azért itt van az első vonás a szentháromságos Istenből a családon, mint az ő képén és hasonlatosságán.

2. A másik nagy transzcendens különbség Isten és az ember között az, hogy Isten *örökkévaló*, az ember viszont mulandó. Hogyan tükröződhet mármost mulandó tükörben az Örökkévaló?

Erre az ember megint nem mint egyén ad választ, hanem mint család. A legnagyobb földi hatalommal: az idővel, a mulandósággal csak a családon keresztül száll szembe az ember. Mert az egyén így beszél: én elpusztulok, de valami belőlem élni fog: az én gyermekem, az én utódom. Ez tovább viszi nevemet, vagyonomat, jellememet, arcomat. Nem a sír száll szembe az enyészettel, — ha mindjárt piramist emelünk is fölébe — hanem a bölcső. A gyermek szüleinek második,

¹ Gen. 2, 2.

jobb kiadása, visszafiatalított önmaga, megtoldott élete. Ezért az Ember Tragédiájának megoldása Éva anyasága. Ez az egyedüli válasz Ádám felkiáltására, aki a reá váró vég gondolatát nem képes feledni. Viszont ez a gondolat szól a gyermektelen Ady Endre eme vallomásából: „Megöltem jövőm-magam!” Ezért nagyobb szomorúság a gyermeket eltemetni mint a szülőt, mert ez az élet folytatásának megtörése, tagadása.

Más oldalról világítja meg ugyanezt Chateaubriand gondolata, aki éppen a nemi ösztönnek ebben az idővel való dacolásában látja okát annak, hogy a halál látása, vagy közelségének érzete sokakban felébreszti a nemi ösztönt. Ezért történnek ilyesfajta bűnök elhagyott, régi temetőekben és ez a magyarázata, hogy az erkölcstelen római pogányok lakomáin együtt vonultak fel kéjnők és gladiátorok, amikor is a haldokló vonaglásainak szemléletéből a bectelen nő karjaiba mentek.¹ Az élet végének gondolata önkénytelenül rámutat az élet folytatására: a gyermekekre.

A család tehát egyedüli intézményes szembeszállás a legnagyobb földi erővel: az enyészettel, az idővel. Ez a második mozzanat, melyben a család mulandó tagjai ellenére, az örökkévaló Isten képét tükrözi felénk.

3. Isten szentháromságos életében csodálatosan egyesül önmagának szeretete teremtményeinek szeretetével, mondhatnók az *önzés az önzetlenséggel*, mint a betlehemi üzenet mondja: saját égi dicsősége az ember földi békességével. Mindkettő a Szentlélekben valósul. Istennek boldogító önszeretete, mellyel önmagát szereti, egybeesik a teremtményekre irányuló szeretetével, az Atya és a Fiú a Szentlélekben szeretik egymást, de minket is a Szentlélekben szeretnek és szentelnek meg, mert minden isteni jószágú vagy kegyelmi leereszkedés irányunkban a Szentlélek által történik.

Viszont nálunk embereknél az önérdék úgyszólván teljesen kizárja a mások érdekeit, az önzés össze nem férhet az önzetlenséggel, mélységes szakadék tátong az önszeretet és mások szeretete között. Minden egyéni érvényesülés többnyire mások érvényesülésének megakadályozása, letörése

¹ Genie du Christ. III. 13.

arán valósul és alig van nagyobb ellentét, merevebb és magasabb választófal lelki tevékenységünk terén, mint az önzés és önzetlenség közötti.

Egyedül ismét a család az a sziget, ahol az önzés és az önzetlenség összefér, kibékül, összesimul és ez ismét egyik új mozzanata az Istennel való hasonlatosságnak. A család úgy indul mint a legnagyobb önzés: egyik házastárs megosztatlanul és feltétlenül bírni akarja a másikat, nem hajlandó senkivel sem osztozni rajta és észre sem veszi, hogy míg a maga boldogságát keresi, a másikat is boldogítja. Ezért úgy folytatódik a családi élet, mint a legnagyobb önzetlenség: így lesz a feleség hozománya a férfié, a férj keresete az asszonyé. A feleség becsülete a férfié és a férj ségyene az asszonyé is. Itt a családban az önzetlenség lesz a legokosabb önzés, itt egyesül az önzés és az önzetlenség, az önérték és a másik érdeke, a szerelem és a szeretet.

4. Istenben végül egybeesik még két olyan tevékenység, ami nálunk embereknel többnyire kizárja egymást: az ismeret és a szeretet.

Isten szentháromsági mivoltában ugyanis a Fiú úgy jelenik meg, mint Istennek önmagáról való személyes ismerete, mint az Atya Igéje, a Szentlélek viszont, mint Istennek önmaga iránti személyes szeretete, mint az Atya és Fiú csókja. Mivel pedig a szentháromsági személyek az egy, közös, osztatlan isteni természet birtokosai, ezért olyan mélyreható egység van közöttük, hogy az egyes személyek között rangszerinti elhatárolást tenni nem lehet, közösen bírják az isteni léttartalmat, az isteni tökéletességeket és közösek számukra a kifelé: a teremtés irányában ható működések is.

Nálunk embereknel viszont erkölcsi vonatkozásban igen sokszor kizárják egymást az ismeret és a szeretet. Addig szeretünk, amíg közlelről meg nem ismerjük egymást, nagyon sok barátságnak, vonzalomnak vet véget a helyzetek, jellemek közelebbi megismerése. Sok idealizmus próbája a valóság ismerete, közlelről-látása. Mert ekkor lesznek számunkra tudatosak bajok és hibák, melyekkel együtt nem vagyunk hajlandók tovább szeretni azt vagy azokat, akiket hibátlanoknak ismertünk és csak előnyös oldalról láttunk eddig.

Egyedül a család mutatja fel ismét az ismeret és szeretet Istenre emlékeztető, zavartalan szintézisét. Itt nagyon

is ismeri egyik házastárs a másik hibáit, a szülő a gyermek rossz hajlandóságait, öröklött vagy szerzett gyengeségeit és mégis ennek ellenére, ezekkel együtt szereti. Sőt szeretete nemhogy csökkene ezek láttán, hanem inkább megsokszorozódik, mert tudja, hogy éppen e miatt szorul rá nagyon az illető házastárs vagy gyermek az áldozatos, gyógyító, melengető, nevelő szeretetre, mely egyedül lehet orvossága. Az ismeret tehát itt nemhogy kizárná a szeretetet, hanem nagyon is megerősíti, feltáplálja és hatékony javító erővé teszi.

Ez ismét isteni vonás a Szentháromság földi tükrén: a családon. Belső találkozás a mély gondolatoknak, egybehangzása égi és földi harmóniáknak. Bizonyosságul annak, hogy Isten képe és hasonlatossága itt a földön legtökéletesebben csak a családban lelhető fel.

Ezek az isteni eszmék égi távlatokba és magasságokba emelik fel a házasság és a család sokszor profanizált isteni intézményét. Ez az istenhasonlóság tudata oltja be állhatatlan szíveinket a hűség és állhatatosság erőivel.

Ezért csak egészen magasztos és isteni gondolatok átérzésében, tudatában lehet családot alapítani a közeli felbomlás félelme nélkül. Ezek az Istenre hasonlító eszmék nagy méltóságot adnak a keresztény házasságnak, de egyúttal nagy felelősséget is és világos tudatát annak, hogy a családi élet feladataira sem tellenek önerőnkéből, hanem itt is „a mi elégséges voltunk Istentől van”.¹

Mikor tehát örök ígéretet rebeg két ajak és mikor örök szövetségre fonódik össze két kéz, előbb mind a két kéz érinti a feszületet és a két ajak csókja először a Megfeszített testen találkozik.

II.

Férfi és nő.

Elhagyatott kis falusi templomban van egy keresztút, ahol a XII. állomás keresztje mellett csak két alak van festve jobbról-balról: a boldogságos Szűz Mária és Szent János apostol. E magános csoport elénk vetíti a gondolatot: a férfit

¹ II. Kor. 3, 5.

és nőt a megváltó Krisztus hozta helyes viszonyba egymással akkor és azáltal, hogy szent kereszttjével őket össze is kötötte, de el is választotta. Összekötötte a férfit és a nőt Krisztus kereszttje a házasságban, elválasztotta pedig őket a papi és szerzetesi hivatásban.

A bécsi Burg kapujánál kétoldalt áll egy-egy nagy-szerű szobormű — August Hellmer alkotása. Egy nagy-szerű, életerős férfi és egy csodaszép, lágy nő. A férfi a földet, a nő a tengert jelenti, mint amelyekre egyaránt kiterjed az ausztriai ház uralma.

A helyes viszonyt a két remekmű célzata fejezi ki.

A férfi olyan mint a föld. Kemény, viseli az ekét, a boronát, — töri a barázdát, hordozza az erdőt, az állatot, a várost, az embert, az életet. Nyugodt, biztos, megállapodott. Vannak csodálatos, terméketlen sziklás hegyei: a gög, a durvaság, ezek az ormótlan csúcsok. Vannak lágy, de tűzben izzó homoksivatagjai, a parázna tüzek, vágyak, terméketlen szenvedélyek homokja, számumja, délibábja. Vannak jégbefagyott, szomorú, élettelen merevségei, melyek kétségbeeszenek sivárságukkal, ürességükkel: ezek a hideg, következetes férfigyűlöletnek, szétterpeszkedő, undok bosszúnak kiáltó nyomorúságai.

De vannak más területek is a földön. Van drága televény-föld, amely ringatja a kalászt, elrejtja a pacsirta fészket, mely sátort csinál hatalmas zöld erdőkből a madaraknak, mely befogadja az ekevasat, hordozza a vonatot, ontja a pénzt. Van föld, mely harctér: befogadja a vért; van temető, mely elviszi a kedves halottat, van bányá, mely mélységeiben ragyogó ércet, gyönyörű kristályokat nevel. Van hegy, mely a vidámság borát ontja minden ősszel, van völgy, amelyen színes, édes, puha paláttal vonja be a tavasz a göröngyöt, a sarat, a port, mely egyébként földné.

Ezek mind a férfilelek értékei, csodái. Sok lélekben mélyen összeszorítva keskeny kis erekbe — alszik a lélek tiszta aranya, — ő maga sem tudja talán, hogy ez csillogna, ha felszínre kerülne. Végelemzésben az égre van utalva ez a föld is: a férfilelek földje; saját verejtéke ugyan meg nem termékenyíti. De Isten jósága puha hóval teríti be az éles, hegyes hegycsúcsokat, áldásos esőfelhőket terel a sivatagok fölé és életre szólítja azt a millió életcsírat napsugarának

aranydárdáival, mellyel megszúrja a rögöt és kibomlik belőle zöld vetés, aranyló, zizegő kalász, susogó nádas, zúgó, lombos erdő. Ez a családai hivatás koronája: a kisebb-nagyobb gyermekek, akik fölfokozzák a föld életerejét, és amíg azt lassan fölszívják, föleméztik, — egyszersmind föl is ékesítik.

A nő a tenger. Amíg a szárazföld érthető, kutatható, addig a tenger örök titok, örök misztérium. Lágú, puha, — úgy látszik bájos, de akit megtéveszt ez a lágyság, tapasztalni fogja, hogy mily irtózatossá is tud ez lenni, mely összetör hajókat, elvágja a sziklát, fölemészti a partot. Tud csodálatos kedves lenni, minden napsugár, minden csillag tekintetét édesen viszonzozza, ruhája néha csupa túllfoszlány, csupa apró, habos fodor, amit egy kedves, szeles szobalány rendezget össze rajta: a puha szellő. Ilyenkor olyan, mint egy édes, csacska kisleány; aki csigákkal játszik, kis kagylókat ringat. Máskor mint az anyaság örök szimboluma áll előttünk, gazdag ölében puhán melengeti azt a sok életet, amit rábizott a Teremtő, táplálja őket és lélekléke: ez a mély, sós levegő is áldás, illatos, bájos csók az izzadt homlok. De mikor szeszélyei, a szelek kiszabadulnak és a szakadékok odvaiból kirohannak, tajtékosra korbácsolják arcát, ruháját összetépik, ilyenkor mint eszeveszett fúria tombol, tör-zúz mindent, ami akkor közelében van. Mélyében azután elrendezgeti a sok romot, befuttatja hínárral és szűz homokban örök békét biztosít számunkra: elfeledte őket.

Egy helyen mindig nyugodt ez a szeszélyes asszony: a tenger: az öbölben. Amíg a férfi karjai: az öböl-partok elérnek és magukba ölelik puha, lágú testét, — addig békésen megsímul, csendesesen ring, dobog, lélekléke, piheg keblén az erősnak. De ahová a karok el nem érnek, ott életveszély, állandó bizonytalanság, feneketlen mélység.

A tenger rombolja a partot és azt hiszi, hogy ő az erősebb. Pedig a szárazföld, mint part és fenék tenyerén tartja az egészet. A férfi a primér, a nő benne és általa éli a maga külön világát, de lényegében nem független tőle.

Krisztus Urunk járt a földön és járt a tengeren. Mit adott Ő ennek a két nagy világnak?

A földön állt jászola és keresztje, a hegyen elváltozott színében, lakott a föld alatt: a sírban. Tavasszal Ő öltözteti

az erdőket, táplálja az égi madarakat. Irt a föld porába, fölvette a sarat és meggyógyította a vak szemét. Tépegette a kalászeket, mondta magát magvetőnek, jó pásztornak, beszélt földbe rejtett kincsről. Elzuhant a földön, könnyeivel, verejtékével és vérével áztatta azt. Végül fölemelkedett az égbe, elhagyta azt a földet, melynek annyszor megáldotta nappalait, annyszor megszentelte éjtszakáit.

A férfilelek természetadta, előnyös vonásai meg vannak aranyozva és hibái, mióta Krisztus Urunk a földön járt — meg vannak javítva. Krisztus földreesése alázatra tanít, sirbanpihenése hitet ad a föltámadásban, mennybemenetele, színváltozása azt prédikálja: az ottfenntalókat keressétek, szeressétek! Mikor a föld sarával gyógyít — megmutatja, hogy az Ő kezében nem átkozott portestünk, mikor hibáinkat arcunkra írja — megtanít üdvösen szégyenkezni, mikor pedig szent könnyei, verejtékei, vércseppjei hullanak ránk, — megtisztulunk, megenyhülünk, megtermékenyülünk. Így ami bennünk fejlődésnek indul, az a jó Magvető vetése, a jó Pásztor terelgetése; mikor pedig befelé nézve kincsekre bukkanunk, azok az evangéliumi rejtett kincsek, amikért el kell adni mindent.

És a tengerrel, a vízzel mit tett Jézus? A tengeren járt és a lágy hullámok nem süllyedtek le léptei alatt. Szent Pétert is kiszólitotta a csónakból és ő sem süllyedt el, amíg Őreá tekintett. A hullámokat egy szavával lecsillapította, a korbácsoló szelek pedig: hallgass, némulj el! — szavára tüstént elcsitultak és nagy csendesség lőn. A halakat sereggestül Szent Péter hálójába parancsolta. Ő maga tengerről: Péter hajójáról tanította a népet. Beszélt a tengerben található drágagyöngyről, az apostolait halászokká tette: lelkek halászaivá. A vizet pedig sokszorosan megszentelte, mikor megpihent Jákob kútjánál és inni kért, mikor első csodáján borrá: nemesebb elemmé változtatta, mikor keresztelesekor beleállt, mikor az utolsó vacsorán szent véréhez vegyítette, mikor a keresztfán szent Szívéből a vérral együtt kicsordulni engedte, és halálkínjai között szomjúhozta.

Az Úr Jézus tehát nemcsak a férfilelek földjébe rejtett kincset, hanem a női lélek tengerének drágagyöngyeit is elő tudja hozni. Sokszorosan megszentelte a női lelket, csak ő jár rajta biztosan és az a férfi, aki Őreá tekint. A

férfi szerelmének hálója nem tud kihozni belőle semmit, de Krisztus szavára csillogó, eleven halak, drágagyöngyök jönnek a felszínre. Szenvedélyei, hullámai Krisztus szavára csendesülnek el, a nő lélek békéje is Krisztustól való. Krisztus tette tisztává a vizet, élővé, nemessé, lelki értékek, hatások eszközlőjévé a nő lelket és azóta a nő lélek tengere tükre Isten szemének: az égnek; ehhez emelkedik a dagályban, ennek a tengernek csillaga a Stella maris: a Szűz Mária. A parton pedig, ahol a víz és a föld összeér, ahol a férfi és a nő találkozik és egyesül: a házasságban — ott áll Krisztus, a család szentségi békességének puha homokján, ott vannak áldott lábnyomai, melyek kibékítik, összeforrasztják szentségi pecséttel azokat, akiket egymásnak alkotott a Teremtő.

III.

A Úr Jézusnak nemcsak szavaiban, hanem cselekedeteiben is mélyértelmű, isteni tanítás rejlik. Így csodálatos okának kell lenni annak, hogy az Úr nyilvános működését éppen egy lakodalomban kezdi, hogy első csodáját a násznép öröme érdekében műveli, hogy az első emberek, akiknek segít, akiknek zavarát meglátja, akiknek aggodalmait elűzi, éppen egy vőlegény és egy menyasszony. Ha itt most az Úr Jézus Krisztus eljárásának okát, csodájának titkát keresem, — azt kell mondanom, hogy a család első az Úr Jézus megváltói működésében, jótevő szent Szívének ez a legfontosabb, ezen akar segíteni először. A család, az emberiség legelső sejtje, az élet forrása, fészke, — az első, amit megjelenésével kitüntet, csodájával minden más előtt boldogít, kijavít, meggyógyít.

Az édesapa a család feje, a család tűzhelyének őre, Isten helyettese. Az ő verejtéke tölti meg gyermekkorunkban a Mikulás batyuját, később pedig az életünk tarisznyáját mindenféle jókkal. Munkaköre, életiránya ugyanaz, ami Szent Józsefé volt, dolgozni a Szent Családért, óvni azt, őrködni fölötte, élet útjának irányt szabni. Munkája rendszerint a házon kívül folyik, verejtéke is a házon kívül hullik, — haza csak fáradtsága gyümölcseit hozza családjá javára.

Az édesanya a család őrangyala; ő szövögeti a szeretet

pólyáját melegre, ő gyújtja meg lelkünkben a legelső imádság mécsét, ő óvja bennünk a keresztség gyertyájának fényét. Az ő meleg szívéhez fűződik a családi élet minden ünnepe, az ő szeretete teszi, hogy évenként decembri, puha télben megjön Jézuska angyaloktól vont csilingelős szánon, hogy kigyúlnak a karácsonyfa gyertyácskái. Munkaköre ugyanaz, ami a Szent Családban a boldogságos Szűz Máriáé volt; imádságos öltésekkel ő varrta gyermekruhánkat, kezébe kapaszkodva mentünk először templomba. Az édesanya neve az első, amit kimondtunk, az ő arca az első, amit láttunk, az ő szíve az első, amelynek szeretetét éreztük.

A család harmadik tagjai a testvérek. Isten adta őket életünk útjára állandó kísérőként, utitársakul. Az idősebbek előttünk utat mutatnak, a fiatalabbak pedig minket követnek. Életünk útjának is testvérei, társai tehát. Szemük a jó Isten áldott tükre, bennük látjuk meg távollevő vagy meghalt szüleink képét, arcvonásait.

Isten egyetlen parancsához sem tett ajánlást, indoklást. Egyszerűen parancsba adja: ne ölj, ne paráználkodj, ne lopj. Nem szolgál külön megokolással: miért ne ölj, — csak egyszerűen parancsolja. De mikor a család parancsáról: a IV. parancsról szól, — külön indoklást is ad: tiszteld atyádat és anyádat, hogy hosszú életű lehess a földön. A szülői tisztelet tehát annyira értékes Isten szemében, hogy ennek az égi jutalmón kívül földi jutalmat is ígér.

Szedjük össze édesatyánk munkájának forgácsait, becsüljük meg verejtékeit. Zárjuk imánkba naponta édesanyánk nevét, szeressük testvéreinket.

Az ifjúságnak önmagában is igen nagy értéke van, de amint a virágnak különös értéket a termés ad, amit tőle várunk, — éppúgy az ifjúságban jövő családatyákat és családanyákat kell látnunk és becsülnünk. Ama hivatások mellett, amelyekre az iskola az ő tanulmányaival előkészít: az orvosi, bírói, katonai, ügyvédi, mérnöki stb. hivatás mellett van egy egyetemleges hivatás: a családatyái, családanyai. Nekünk tehát földi hivatásunk, életpályánk mellett még erre a külön nagy hivatásra is komolyan kell gondolnunk. Ha a papnak ahhoz, hogy egyesek lelkiatya legyen, hosszú szemináriumi éveken át kell előkészülnie, ugyanúgy

kell az ifjúságnak nem kevésbé fontos hivatására előkészülnie.

És itt van a vallásnak, a hitnek roppant nagy fontossága. Mert az orvosi, bírói, tanári pályához szükséges szakismereteket megtanítja az iskola, az egyetem, de a családfői hivatáshoz szükséges erényeket nem tanítja más, csak egyedül az élet Mestere: Krisztus Jézus, ki mikor először emberi társaságba ment, — menyegzőre ment. A családtyák egyeteme a templom, a családanyai hivatás tankönyve az evangélium. Ehhez a hivatáshoz is sokat kell tanulni. Mi kell ehhez?

Végtelen sok szeretet, mert ezen épül a család, ennek melege mellett nő a gyermek, — ki tanítja ezt, ha nem az érettünk szeretetből szenvedő Krisztus Jézus, aki a szeretetet főparancsá, tanítványainak ismertető jelévé tette. Végtelenül sok türelem, — ez a második; kitől tanulhatnók ezt, ha nem a szelíd és alázatosszívű Isten Bárányától, aki nem nyitotta meg ajkait kínzói előtt. Kimondhatatlanul sok áldozatosság azokért, akiket szeretünk, — ezt sem tanítják más katedráról, csak áldozatok magaslatáról a sebhelyek ötszörös ajkával hirdetve: a keresztről. Nagyon sok hűség, hogy is volnánk erre képesek, ha nem ismernők tanítványait hűen szerető, örök Mesterünket, Jézust. Sok tisztaság, emelkedett gondolkodás a női méltóságról, ezt is attól kell elsajátítanunk, aki a Szentlélektől fogantatott és a legtisztább Szűztől született.

Ha eddig nem gondoltunk erre az Istentől adott közös hivatásra, vagy ami rosszabb, könnyelműen gondolkodtunk felőle, — kérjük a kánai menyegző Krisztus Jézusát, hogy változtasson át minket is nemesebb lélekké, mint ahogyan átváltoztatta a vizet nemesebb elemmé: borrá. Tanuljuk meg a kánai násznéptől, hogy sem örömiünkben, sem bánatunkban ne tudjunk megglenni Krisztus Jézus áldott közelsége nélkül. És ha mindjárt nem is tapasztaljuk magunkon az átváltoztatást, az átalakulást, várjuk meg türelmesen, míg eljön az Ő órája.

II. Húsvéti ünnepkör.

Helvenedvasárnap. (Septuagesima.)

A mai evangélium szerint a családátya munkásokat fogad az ő szőlőjébe reggel hatkor, ismét kilenc óra tájban, majd délelőtt 11 órakor, végül délután 3-kor és mindenikkel 1 dénár napi bérben egyezik meg, tekintetbe sem véve azt, hogy akiket reggel fogadott, azok többet dolgoztak, mint akik csak délután 3-kor állottak munkába. A családátya eljárása azonban mégsem igazságtalan, mert mindannyian, amiben megegyeztek, azt meg is kapták.

Mit jelent mármost ez a példabeszéd?

A családátya Isten, szőlője Isten földi országa: az Egyház, a nap a történelem, illetve emberélet, az álldogálók meghívása a bűnösök vagy népek megtérése, a piac az Egyházon kívüli világ, a különböző idők a történelem korszakai, illetve életünk állomásai, az esti bérosztás az ítélet, az egyforma bér, — melyet a hívást követő és a munkában estig kitartó munkások kapnak — az örök élet.

A mély példabeszéd értelme ez: Isten úgy egyéneket, mint népeket különböző időkben hív megtérésre, de ha híven szolgálnak, lényegében ugyanabban az örök boldogságban részesülnek, tekintet nélkül arra, hogy életük mely szakában, a történelem melyik periódusában tértek meg.

A példabeszéd először a zsidóságot illeti, akik Istennel régóta fönálló viszonyuk tudatában elbizakodtak és minden pogányt, később megtérőt megvetettek és lenéztek. A példabeszéd elsősorban nekik szól: a meghívás maga nem dönti el az üdvösség kérdését — hiszen sokan vannak a hivatalosak, de kevesen mégis a választottak. A meghívás időpontja sem döntő. A zsidóság úgy járt a pogánysággal,

mint ahogyan Ézsau Jákobbal. Ézsau volt az elsőszülött, — a zsidóság volt először Isten választott népe és mégis a később született Jákob vitte el előle az elsőszülöttséggel járó jogokat és áldásokat, — mint ahogyan a később megtérő pogányok ültek bele abba az örökségbe, melyből az elsőnek meghívott zsidóság kiesett. Isten kegyelme tehát nincs egy néphez, egy korszakhoz, egy világgrészhez kötve, még most is sokan állnak a profán világ piacán tétlenül: japánok, kínaiak, hinduk, arabok, — lehet, hogy Isten hívó szava még csak most hat el hozzájuk és ha azt követik — vigyázzunk, hogy a zsidóság sorsára ne jussunk, hogy késői munkábalállásuk ellenére, meg ne előzzenek minket Isten országában.

De egyének életében is igaz e példabeszéd, nagy intés az igazaknak és végtelenül biztató, irgalmas hívás éppen most a nagybőjt kapujában a bűnösöknek.

A gazda különböző időben fogadja föl a munkásokat: egyeseket reggel 6-kor, másokat 9-kor, majd délelőtt 11-kor, de még délután 3-kor is és mégis egyazon jutalmat, bért adja mindegyiknek. Az Üdvözítő mindjárt tanítása kezdetén meghívta az apostolokat: ezek azok a munkások, akik reggel 6-kor már munkába álltak. Sokáig tanított azután, míg a bűnös Mária Magdolna, a vámos Máté is elhagyták a bűn piacán az ácsorgást és beálltak a lélek szőlőjébe munkásnak Jézus hívására. Ők voltak, akik később, tehát 9 órakor álltak csak be munkába. Még több idő telt el, mire a házasságtörő asszony és Zakeus is elhagyták a bűn útját és Jézus szőlőjébe, az erények kertjébe álltak be dolgozónak. Ezek azok, akik 11 órakor mentek csak ki munkára. És már majdnem meghalt az Üdvözítő, mikor még az utolsó percben hozzá fordult a jobb lator, de akinek szintén volt még egy pár perce a lelkéért való munkában: ő az, aki egészen későn, délután 3 órakor, — mikor az Üdvözítő meghalt, állt csak a munkába. De íme, a jutalom mindannyinál egyenlő — éppúgy, mint a példabeszédbeli munkásoknál, akik mindannyian megkapták a kialakult dénárt: — ezek mindannyian bírják ugyanazt a mennyei boldogságot. Akik reggel óta dolgoztak nem kaptak többet, mint akik később mentek ki a munkára. Éppen így az apostolok mellett ott találjuk a mennyei boldogságban a később megtért Mária Magdolnát, az utolsó percben Krisztushoz tért jobb latort.

Bennünket is sokszor hívott és állított munkába idáig Krisztus. Hívott először reggel, mikor megkereszteltetek, — akkor mindjárt munkába is álltunk az Úr szőlőjében. Hívott bennünket életünk 9. órájában is: mikor először meggyóntunk és szent testét először magunkhoz vettük. Mikor újra a bűn piacán látott álldogálni életünk derekán: 11 órakor, talán egy jól végzett lelkigyakorlaton újra fölfogadott, be is álltunk, de nemsokára megint odahagytuk. Nem tudjuk, fog-e hívni bennünket, mikor életünk napjának öreg estéjére érünk, fölfogad-e az utolsó órára bennünket, mint a jobb latort — legalább utolsó időkben lelkünkért munkálkodni.

Azért olvastatja tehát az Anyaszentegyház ezt a példabeszédet a mai septuagesima vasárnapon, mivel most itt van már a böjtelő, újra hív bennünket Jézus, hogy munkába álljunk. Még nem késő, még velünk is 1 dénár bérben: mennyországi jutalomban alkuszik meg végtelen szeretetéből és irgalmából.

Azt mondja a mai szent Evangélium végén az Üdvözítő, hogy sokan vannak a hivatalosak, de kevesen a választottak. Ez már most annyit jelent, hogy sokan, mindannyian meg vagyunk híva, föl vagyunk fogadva az Anyaszentegyház szőlőjébe lelkünk javáért dolgoztatni, — de csak kevesen vannak, akik ezt a hívást követik, kevesen, akik ezt a lelki munkát választják. Sokan vannak a hivatottak: annyit jelent, hogy sokaknak, mindannyiunknak szól az isteni Mester szent Evangéliuma, mindenkit hív a harangszó szentmisére, mindenki számára van a prédikáció, mindenki számára vannak a szentségek, mindenki számára van hely készítve az örök boldogságban. Tehát igenis sokan vagyunk hivatottak és sokan vagyunk hivatalosak, senki az ítéletben Istennek szemére nem vetheti, hogy őt nem hívta elég hangos szóval. De kevesen vannak a választottak, akik tényleg követték Jézus hívását az Evangéliumból, a prédikációból, akik tényleg használták az ő szentségeit, akik tényleg az ő parancsainak és kegyelmének útját választották. Mondtam már, hogy bennünket is sokszor hívott, hogy munkába álljunk a lelkünk üdvéért, most újra fog hívni a nagyböjt kezdetén, mikor hamvazó szerdán hamuval keresztet ír homlokunkra és azt mondatja szolgájával: Emlékezzél meg ember, hogy por vagy és porrá leszel. Ezzel azt is mondja: ne az

elmúlóért, a hiábavalóért, a testért fáradj, munkálkodj, mert mindez porrá válik, eltűnik, hanem állj munkába lelked örök üdvösségeért, válaszd ezt az el nem múló örömkincset, amely porrá nem válik, melyet rozsdá, mulandóság meg nem emészt, melyet moly: enyészet meg nem rág és amit a tolvaj: az idő el nem lophat.

Hatvanadvasárnap. (Sexagesima.)

Nemcsak az esztendőnek, hanem a léleknek is megvannak a maga korszakai. Van a lélekben is őszi, mikor szinte föltartóztathatatlanul hervad, hanyatlik, kevesbedik bennünk az erények színes, virágos kertje, mikor elrepülnek tőlünk az áhítat szárnyaló madárcái és a kísértések mohó varjúi kárognak csapatostul körül. Ebben a lelki őszben az egyházi év őszi ünnepeire kell gondolnom: Szent Ferenc sebeibe, a felmagasztalt szent Keresztbe, Szent Mihály arkangyal pallosába kell kapaszkodnom, Szűz Mária októberi olvasójával kell magamat megkötnöm. Van a lélekben is tél, mikor a halálos bűnben megmerevedik benne minden élet, mikor a bűn éjtszakája hosszú, az erény nappala mindinkább rövid, — ekkor Krisztus meleg pólyájába kell lelkemnek takaróznia, az aprószentekkel áldozatot hoznia, a napkeleti bölcsekkel a kísértések kódében utat találnia. És van a léleknek is tavasza, amikor a szenvedések ekéje, a töredelem boronája porhanyóvá tették az útszéli, a sziklás, a tövises lelkeket, — ekkor eljöhet az isteni Magvető, hogy elvesse az örök élet magvát lelkünk barázdáiba. Amit, ha készségesen befogadunk, — kihajt, kivirul lelkünkben az Isten kegyelmének nyara és eljöhet Krisztus, mint jó pásztor az öröm bárányait terelgetve lelkünknek földjére.

A mai szent Evangélium szavai annyira világosak, hogy szinte az Úr Jézus Krisztust halljuk belőlük prédikálni. A mag Isten igéje, a magvetés pedig az ígehirdetés. Annak, hogy a mag kikeljen és termést hozzon, igen sok, fontos föltétele van. Kell oda a magvető részéről ügyes kéz, biztos szemmérték, a természet részéről napfény, harmat, szellő és eső, a mag részéről pedig csírázó erő. Az Úr Jézus Krisztus mindezekről a föltételekről mitsem szól, csak egyet

említ csupán: a jó talajt. Mintha azt mondaná: a többről mind én gondoskodom: én adok az Isten ígéjébe csírázó erőt, én adok szívemből: e nappól kegyelemsugarakat; én adok bánatkönnyekeket esőnek, én adok a magvetőnek, az ígehirdetőnek óvatos kezét, de egyről nektek kell gondoskodnotok és ez a jó talaj. Mert hogy a mag nem kel ki, hogy az ígehirdetésnek, a prédikációnak nincsen eredménye, annak okát az Úr Jézus Krisztus sem a vetőmagban, sem a vető ember kezében, sem az időjárásban nem keresi, hanem egyedül és kizárólag a talajban, a lélekben, amelyre Isten ígéjének magva hull.

Az Úr Jézus Krisztus szerint vannak útszéli lelkek, akiknek lelke országút, keresztül-kasul járnak rajta mindenféle világi dolgok, a bűnök szekerei, a szenvedélyek megvadult lovai és ezek eltaposnak benne minden odahullott magot, a figyelmetlenség verebei, a lelki hanyagság varjúi pedig fölszedik, mielőtt az még megfoganna, gyökeret verhetne. Nem vagyok én ilyen útszéli lélek? Nem ez az oka annak, hogy a jó szó nem fog rajtam? Pedig Krisztus Urunk útszélét említi és attól már nincs messze a szántóföld barázdája. Csak át kellene lépni a tisztátalanság pocsolyás árkát, a kevélység körakásait és átalakulhatnék jó termőtalajjává. A többi elvégezné Isten kegyelmének napsugara, Isten sugallásainak termékeny esője, harmatozása.

A magvetőről szóló példabeszéd nemcsak a lelkek négy különböző fajtáját jelzi, hanem ugyanannak a léleknek négyféle tulajdonságát, állapotát is jelenti. Tény, hogy vannak útszéli, sziklás, tövises és jó talajú lelkek; de ugyanabban a lélekben is sokszor oly hamar eltűnik Isten ígéje, serkentő sugallása, mintha csak útszélre hullott volna; ugyanabban a lélekben is sokszor, mintha kőszikla lenne, semmi sem fogamzik, néha tele van a világi gondok, gazdagságok és gyönyörök fojtó tűskéivel, azért nem növekedhet életté benne Isten ígéje. Ez nem jelent annyit, hogy csak egy negyedrészt jó talaj van bennünk és háromnegyed rossz, hanem csupán csak annyit, hogy ugyanegy lélekben is ez a négyféle ok szerepelhet, mint Isten ígéjének előnyös vagy hátrányos talaja.

A második része a magnak kősziklára esett és elszáradt, mert nem volt nedvessége. Ez talán a kevély és az önző

lelkekre céloz, akiknek Isten ellenáll, mert ők is ellenállnak Isten igéjének. A szikla szemcséi oly szorosan vannak egymáshoz tapadva, hogy sem víz, sem gyökér nem talál utat, hogy behatolhasson mint termőtalajba. Ilyen az önző, a kevély lélek: magába zárkózik, szorosan begombolkozik és a szeretet tiszta vize, az Isten igéjének termő magja nem tudnak beléje ereszkedni. A sziklában nagy a kohézió, az önző lelkekben nagy az önmagával megelégedő kevélység.

A szikla nem hoz gyümölcsöt, a kevély ember sem termel semmit: meddő magabazárkózása kedvezőtlen talaj minden kezdeményezéséhez. Ahogyan a szikla kopár, úgy a kevély lélek is örömtelen. Önmagát akarja egyedül elismerni, mindent magából akar kidolgozni, hogy öntetszelegve mondhasa: erőm ez s büszkeségem. Pedig boldogok, akik a mennyei igazságok, kegyelmek, sugallások végtelen tárházából tudják fedezni, kielégíteni vágyaiknak ezerféle, nyughatatlan igényét. A kevély önmagát teszi céljá, pedig az ember önmagát csak úgy találhatja meg, ha Jézust keresi, csak úgy lehet úr, ha beáll a názareti házba kis cselédnek, csak úgy tanulhat, ha beáll tudatlan tanítványnak, csak úgy élhet, ha kész Krisztusért meghalni. Az ember por, föld, Isten lábai alá való, tehát életcélja, életfeladata, hogy teremjen. Már most, ha a por szemcséi szilárdan összeállnak és sziklát alkotnak, akkor megszűntek por lenni? Hisz ez önámítás, sivár egoizmus, melynek eredménye az erkölcsi csőd.

Az Úr Jézus szerint vannak tehát sziklás lelkek, akiket a kevélység, az önzés, a durvaság vétke kőkeménnyé tett és így Isten igéjének magva ha rájuk is hull, gyökeret verni nem tud. A sziklás talajt nehéz javítani, de a Karszton a szegény emberek, a Rajna és a Mosel mentén a vincellérek messzi völgyekből a hátukon cipelik föl kézi erővel a termőtalajt és próbálják ott esőtől, szélről megrögzíteni. A sziklás lelkeknek is ezt kell tenniök: messziről, az alázatosság völgyeiből kell hozniok készséges lelkületet Isten igéjének befogadására, hogy így átalakítva magukat, Krisztus Jézusnak áldott termőföldje lehessenek.

Az Úr Jézus Krisztus szerint vannak lelkek, akikben buján tenyésznek a sűrű tövisek, melyek megfojtják Isten igéjének kalászatát. E tövisek az Üdvözítő Úr Jézus szerint e világ gazdagságai, szorgoskodásai és gyönyörűségei. Ime,

tehát a világ örömeit és gyönyöreit az Úr nem a virágokhoz, hanem a tövissekhez hasonlítja! Valóban így van: az élet gyönyörűségei inkább tövissek, mint virágok, több van bennük a nyugtalanító fájdalomból, mint a békés, csendes, áldott örömből. Az ilyen lélek tövises bozót, míg a jó talajú lélek áldott szántóföld, hajladozó kalásztenger, hol minden elvetett mag, minden odahullott jó szó százszoros termést fog hozni.

Az Úr Jézus szerette a szántóföldeket, többször elment tanítványaival a vetések közé, itt tanította őket imádkozni, itt vette oltalmába őket, mikor szombati napon kalászatokat tépegettek, innen vette szép hasonlatait a mezők liliomairól és az ég madarairól. Most lassan elmúlik a farsang, megjön a nagybőjt, mikor megint a keresztet vonszoló Úr Krisztus nyomába szegődünk, aki most minket, tanítványait nem kalászos földekre, hanem a Getszemáni-kertbe, Pilátus udvarába és a Golgotára, az agykoponyák hegyére kíván elvezetni. De itt is gondosan műveli lelkünk talaját, itt teszi verejték-cseppjeivel termékennyé az útszéli lelkeket, itt teszi könnyeivel porhanyóvá a sziklás lelkeket és itt kínszenvedésekor fogja felszántani, szent vérenek harmatával megöntözni a tövises lelkeket. Legyünk mindnyájan az Ő áldott szántóföldjének, az Anyaszentegyháznak százszoros termést hozó kalászhalmjai.

Ötvenedvasárnap. (Quinquagesima.)

A mai szent Evangélium meghatóan beszéli el a jerikói vak meggyógyítását. Az Úr Jézus Krisztus mindenütt művelt csodákat, valóban — ahogyan Szent Péter apostol mondja: körüljárt, jót cselekedvén: menyegzős házban, országút mentén, temetőben, mindenütt, ahol szenvedők, imádkozók voltak. A jerikói vak meggyógyításának esetében azonban különösen feltűnő, hogy az Úr Jézus Krisztus meggyógyulását nem annyira saját isteni erejének, mint inkább a jerikói vak nagy hitének tulajdonítja. Mint más csodáinál, itt is mondja: a te hited meggyógyított téged. Az Úr Jézus csodája tehát jutalma akar lenni az útszéli koldus gazdag, nagy hitének.

Ami az épületnek az alap; ami a hajónak az iránytű,

a kormány; ami a földnek, az életnek a nap, az nekünk katolikus keresztényeknek a hit. A hit üdvösségünk legelső feltétele, Istenbe kapaszkodásunk vitorlája, erkölcsi életünk alapja, áhítatunknak iránytűje. „Aki nem hisz, elkárhozik”¹ — mondja az Úr Jézus Krisztus — mint ahogyan a homokra épült ház összedől, az iránytű nélküli, kormánytalan hajó eltéved.

A hit az élet hajójának vitorlája; akinek nincs hite Istenben, Krisztusban, örök üdvösségben, — annak nincs vitorlája és élete hajója nem halad, hanem csak kószál, cél nélkül imbolyog. A hit a lélek szemének messzelátója, melylyel túlnézünk a siralomvölgyét környező szirteken és Isten országába, az örök életbe látunk. A hit a lélek gravitációja, nehézkedési törvénye, vonzódása Isten felé. Ha a vonzás roppant ereje nem tartaná földünket a naptól bizonyos távol-ságban, a föld kirepülne a naprendszerből és vak üstökös gyanánt az ürbe zuhanna. Távolodva a naptól elfogyna melege, termő ereje, világossága. Ugyanígy a lélek, melynek nincs hite, mely elvesztette az Istenhez való vonzásnak: a hitnek kötelékét, kizuhan Isten szerető naprendszeréből, kihűl, elsötétedik, élettelen lesz. A hit az Isten napsugara és ez a sugár roppant erős. A szélvihar minő rendkívüli erővel bír: kicsavarja az erős fákat, kikorbácsolja medréből a tengert, házakat, egész városokat rombol össze, de a vékony kis napsugarat nem tudja útjából eltéríteni. Ilyen roppant erős, Isten szívének napjából földre sütő sugár a hit, melyet nem tud a világból kikapcsolni semmi szerencsétlenség, semmi katasztrófa, semmi lelki, vagy szellemi vihar. A hit teszi elviselhetővé az élet keresztségét, a hit világossága vet tiszta fényt a halál, a sír, a temető sötétségébe, a világ kezdetére és végére. A hit ássa a katakombákat és gyújt világosságot a sírokon.

Hinni annyit jelent, — mint a mi szent hitünk tanait igaznak tartani és igaznak vallani. Annyit jelent, mint valakit bizalmunkkal megajándékozni, valakinek a mienkénél bölcsőbb belátására hagyatkozni. Ezért mondja az Úr Jézus Krisztus: „Bízzatok, vagyis rám hagyatkozzatok, higgyetek:

¹ Mk. 10, 16.

én meggyőztem a világot.¹ A hitigazságok Istentől valók mert a mi hitünk alapítója, szerzője Jézus Krisztus Isten, nem pedig tévetege ember, mint más vallásoké; az Anyaszentegyház pedig, mely az Úr Jézus Krisztus tanításait őrzi és tovább adja, bírja az Úr Jézus Krisztus szent, csálhatatlan ígéretét: „Én veletek vagyok mindennap a világ végezetéig.”² Ha pedig Jézus Krisztus a világ világossága, az igazság napja az Anyaszentegyházzal van, — lehetetlen, hogy mi, az Anyaszentegyház tagjai sötétben tévelyegjünk, hogy a tévedés árkába jussunk.

Az Úr Jézus Krisztus sokszor sürgette a hitet. Csodáit hitünk erősítésére művelte: ha nekem nem hisztek, higgyetek a cselekedeteknek, a csodáknak, melyeket tettem. Hitetlenségük miatt korholja feltámadása után az emmauszi tanítványokat, akiknek hite megrendült az ő kínhalálán: ó balgatagok és késedelmes szívűek a hitben! Hitéért dicséri meg a háztetőről lebecsátott inaszakadtat, a ruhája szegélyét érintő vérfolyásos asszonyt és az út szélén irgalomért kiabáló jerikói vakot, a csodatevő erejében bizakodó kafarnaumi századost. És örökvérnyűek, reánk vonatkozók a hitetlen Tamás apostolhoz a feltámadás után mondott szavai: mivel láttál, Tamás, hittel: boldogok azonban, akik nem láttak és hisznek. Mi vagyunk ezek a hitükben boldogok, akiknek testi szemeik elől el van takarva Jézus az Öltáriszentség színei alá, de a mi hitünk az Ő szaván alapszik, ezért megingathatatlan. Az Úr szavai szerint a hit az alapja az erkölcsnek és az áhitatnak, mert különös jutalmat ígér a titokban történő alamizsnálkodásnak és a magányban végzett imádságnak. Hiszen itt az irgalmasság erényén és az imádság gyakorlatán kívül még jutalmat fog nyerni a hit is, amely a titokban mindent látó Istentől és a magányban is minden sóhajt halló Úrtól várja egyedül a jutalmat, a meghallgattatást.

Az igazságok országába két párhuzamos vágány visz: a tudás és a hit. Hiába akarnak a kettő között ellentétet keresni: a kettő sehol sem metszi egymást. Hitünknek tárgya az igazság, hitünknek indító oka a szeretet. Az élet is hittel

¹ Jn. 16, 33.

² Mt. 28, 20.

dolgozik: hiszünk édesanyáknak, hogy ő tényleg édesanyánk és ezt azért hisszük, mert szeret, áldozatosan szeret bennünket. Az emberek nem szoktak ingyen szeretni. De ha valaki minket a bölcsőtől a sírig áldozatosan szeret, — azért teszi, mert édesanyánk. Ugyanilyen áldozatos szeretetnek hiszek, amikor Krisztusnak hiszek, aki a jó pásztor meleg szeretetével fáradt utánam a jászoltól a keresztig. Higgyünk az igazságnak a szeretetért, vagy inkább a szeretetbe öltözködött igazságnak.

A hitetlenek sem hitetlenek, hanem a tévedések hívei. Hívők és hitetlenek nem abban különböznek, hogy az egyik hisz, a másik pedig nem, hanem abban, hogy az egyik az igazságnak hisz, a másik pedig a tévedésnek. Az Egyház ezért tartja bűnnek a babonát is, mert a hit drága kincs, ami egyedül az igazságot illeti meg; nem pedig a tévelyt, vagy a hiábavalót.

Nagy érték tehát szívünk mécsesében a katolikus hit világossága. Keresztelésünkkor gyulladt ki bennünk először, azóta gondozni és ápolni kell. Kell imádkozni a hitért az ördögös fiú atyjának imájával: hiszek, Uram, de te meg segíts az én hitetlenségemen. Ez a hitünk ápolásának legelső eszköze. Azután gyarapodni kell hitbeli ismereteinkben, mindig jobban meg kell azt ismernünk: sokan azért nem szeretik az ő hitüket, mert nem ismerik. Azért meg kell tanulni a hittant, kell figyelni az igehirdetésre, hitoktatásra, prédikációra, — kell olvasni nemcsak profán tárgyú, szórakoztató olvasmányokat, hanem hittani ismereteinket mélyítő könyveket is. Végül, amint az izmok gyakorlás útján erősödnek, amint az ismeretek gyakorlat, írás, fordítás útján rögződnek belénk, úgy a hit is megvallás és gyakorlás: hitélet útján lesz igazán erős bennünk. Viszont az erkölcstelen, hitellenes élet megrontja, aláássa, kevesbíti bennünk a hitet. Így lesz igaz rajtunk az Úr ígérete: „Boldogok a tisztaszívűek: ők meglátják az Istent.”

Farsangvégi szentségimádás.

Csendes adorációk a legméltóságosabb Oltáriszentség előtt.

Tekintsük a szentségi Jézust mint velünk irgalmasságot cselekvőt, önmagunkat pedig mint isteni irgalmasságára szorulókat. Hogyan érvényesülnek a szentségi Jézus kezében az irgalmasság testi és lelki cselekedetei a mi javunkra?

I. Az irgalmasság testi cselekedetei.

1. Éhezőknek ételt adni.

Édes Jézusom, mióta a paradicsombeli élet-fájának gyümölcse kifordult a szánkából, azóta nincs nagyobb éhező a földön, mint az ember. Éhezi az igazságot és tévedések közt inségeskedik, éhezi szíve a boldogságot és keserűségben sanyarog, keresi mindenütt az életet és útját minduntalan keresztezi a halál. Ez az éhség is erőtlenséget szül: elmegy az életkedvünk, az étel újabb keresésétől meg visszatart úgy fáradságunk, mint reménytelenségünk. Hamis étel számtalan kínálkoznék, de nem elégít ki egyik sem. Egyik sem tartja fenn, vagy konzerválja az életet, nincsenek helyes viszonyban az étel és az élet, tele vagyunk szenvedéssel. Egy szerencsétlen Tantalus mindegyikünk.

Te vagy Jézusom, az igazi irgalmas szamaritánus, aki az Egyház paradicsomának közepébe beleállítottad az új életfáját: a szentmisét és ennek gyümölcseit: az Oltáriszentséget. Magadat adod, osztogatod ennek a kiaszott éhezőknek, az embernek. Ez az a kenyér, ez az az étel, melyre célozva mondtad, hogy boldogok, akik éheznek és szomjúhozják, mert megelégtítenek. Ez az egyedüli étel, mely lelkemnek minden vágyát betölti: eszemnek igazság, akaratomnak út, halandó voltomnak pedig el nem múló élet. Aki e kenyeret eszi, örökké él, az tebenned marad és te őbenne, az halált nem lát mindörökké, azt feltámasztod az utolsó napon. Ez az étel maga az élet: az élő kenyér, mely a szervetlen mannával szemben az örök élet óvszere, főntartója, záloga. Hála neked, Jézusom, te irgalmas Szamaritánus, te éhségünk egyedüli megenyhítője, te új élet orvossága, te bőkezű: ön-

magadat osztogató, áldott szívű, irgalmas jótevőnk. Elégítsd ki édességeddel, minden gyönyörűséget magában foglaló szent testeddel éhségemet úgy, hogy soha többé eszembe ne jusson a világ olcsó, undorító és lelket üresen hagyó, nagy hanggal kínált eledele.

2. Szomjazóknak italt adni.

Édes Jézusom, sivatag az élet és nincs más vízforrás benne, mint szemeink, melyek siratják az elveszett édent. A föld a könnyek, a síralmak völgye, de enyhülés nincs benne sehol. Az emberiség eltikkadt utas, sokszor össze-roksad az élet országútjának szélén és szomjúságát el nem oltják sem a felhők esője, sem a források csobogó vize. Mert nem ilyen italtra szomjazik halhatatlan lelkünk.

Az egész emberiséget, engem is tehát képvisel a rossz életű szamariai asszony, amikor kezében korsóval italt meg meríteni Jákob kútja felé. És ott talál téged Krisztusom, ki azt mondd neki: „Mindaz, aki e vízből iszik, ismét megszomjazik, aki pedig abból a vízből iszik, melyet én adok neki, nem fog megszomjazni mindörökké.”¹ Az az asszony egy vödörrel jött és meg nem elégült; te az utolsó vacsorán kehellyel jössz és megelégyölünk. Szentséges véred szomjúságunk csillapítója, úgy itt, mint tisztítóhelyi állapotunkban. A te ajkaidról hallottuk: „Az én vérem bizonytal itál.”

Az izraeliták az ígértföldje felé való zarándoklásukban nélkülözték a vizet a pusztában. Nélkülözték pedig két okból: mint italt és mint a mosakodás, a tisztulás eszközét. Mózes vesszeje megütötte a kősziklát és kiserkedt a víz: mint itál felüdítette a kiszikkadt torkokat, mint víz tisztára mosta a portól szennyes tagokat. Szent Pál apostol mondja, hogy az a szikla Krisztus volt: Petra erat Christus.

Az örök ígért hazája felé törekszik életünk futása és nekünk is hiányzik az itál és a tisztulás. Mózes ellenképe: a centurió megüti lándzsájával Jézus szent Szívét — oh, ez nem szikla — és folyik belőle vér és víz. A vér az Oltáriszentségben az itál a lélek táplálására; a víz a keresztség-

¹ Jn. 4, 13.

ben a tisztító ár, a lélek lemosására. Szent Ignác a szomjas és szennyes emberiség nevében mondja:

Krisztus vére, ihless meg engem!

Krisztus oldalából kifolyt víz, moss meg engem!

Krisztusom add, hogy minden tisztulásomat, jóllakottságomat egyedül nálad keressem. Magam is szívesen mosogassak másokat a bűnbánat vizével, és tápláljak az igaz szeretet vérével és szent Szíved nyílása legyen lelkem paradicsomának öntöző és tisztító forrása.

3. Mezteleneket ruházni.

Édes jó Istenem: a keresztkúttól való elindulásom óta már elnyűttem részben az ártatlanságnak köntösét, amelybe öltöztettél; részben a bűn: e gyűlölt Putifárné leszaggatta rólam. Ékszerekkel gazdagított ruhában indultam el hazulról: én, a tékozló fiú, most alig van annyi, hogy lelkem szégyenét beföldjem. A megszentelő malaszt ruhája hiányában nyilvánvalóvá lesznek bűneim, lelkemnek sebei; ezért nem merek, csak éjtszakákban járni. Pedig nem tudhatom, hogy mikor jön el Uram, a te szolgád: a halál és az országút széléről, az árok partjáról is beszélítja a koldusokat, a bénákat, a ruhátlanokat a menyegzős házba. És ott kivetsz engem a külső sötétségre, mert hogy is jöhettek be az ünneplők közé, holott nincsen menyegzős ruhám?

Édes Jézus, te vagy a tékozló fiúnak atyja. Oh, én szeretnék hazamenni hozzád, de nincs rajtam a megszentelő malaszt ruhája; így, kérlek, jöjj elé, hozd magaddal e nagy-szerű köntöst, az aranygyűrűt és öltöztess föl, úgy ölelj magadhoz. Te az Oltáriszentségben éhségünket csillapítod szent testeddel, szomjunkat szent véred oltja, ruhátlanságunkat a megszentelő kegyelem köntöse betakarja. A kegyeletes hagyomány úgy tudja, hogy az a katona, akinek, Jézusom, köntösöd — amit édesanyád szőtt — osztályrészüil jutott, nem kárhozott el, hanem hamarosan megtért és püspök lett. Ime, Uram, te vagy az igazi könyörülő: Szent Márton a köpenyege felét adta a meztelen koldusnak: — te teljesen odaadod egyetlen ruhádat, inkább magad függsz ruhátlanul a kereszten. Oh, add nekem is egyik ruhádat, — amelyiket talán mint kisgyermek viseltél és azóta kinőtted, azt is

Mária szötte, oh add nekem! De te azt feleled: „Előbb legyetek olyanok, mint a gyermekek” vagyis aláztatóság, ártatlanok, akkor rátok illenek kinőtt ruhácskáim.

A megszentelő malaszt köntösén kívül végtelenül fontos a szent szemérem fehérsége rajtunk. Ma nem a szükségbeli, hanem az önkéntes ruhátlanságok korát éljük. Add nekem Szent Perpetua lelkületét, hogy annál inkább burkolódzam a szent szemérem hóköntösébe; minél több kéjvágyó tekintet környékez, minél romlottabb körülöttem az élet; minél arcátlanabb a ruhátlanság. Irgalmas Jézusom, öltöztess föl a gyónásban a megszentelő malaszt köntösébe és a szent szemérem fehérségébe. Ez a „*tunica iucunditatis*” és az „*indumentum laetitiae*”, — amit a fölszentelés említett fölöttem. Csak ebben fogsz magadhoz ölelni és menyegzős asztalodhoz ültetni az égben.

4. Utasoknak szállást adni.

Jézusom, itt te vagy a szükséget szenvedő és én vagyok az, aki irgalmasságot cselekszem, mikor kinyitom kicsiny szívemet, hogy ott végy szállást magadnak. Te életedben többször panaszkodtál, hogy a rókáknak is vannak lyukaik, a madárkáknak is fészkeik, de neked nincs hol fejedet lehajtanod. Azután egy alkalommal úgy is jelentél meg az Emmauszba ballagó két tanítványnak, mint ismeretlen utas és biztatásukra lakást is vettél velük az emmauszi fogadóban.

Ahhoz, hogy Jézus betérjen hozzánk, — ez a föltétel: tiszta szívet keresek, abban van nyugalom. Mert ki látta Jézust vendégül; mi szolgált szállásul neki? Mindenekelőtt Szűz Mária; azután Zakeus, Betlehem, Názáret, Bethánia, a sírbolt és Emmausz. Hasonlít-e az én szívem ezekhez?

A Boldogságos Szűz Máriának tiszta teste a legelső szállása Jézusnak idő és érték tekintetében. Vagyok-e igazán szemérmes lélek? Tiszta-e fenéki a szívem és nem teszi-e zavarossá a bűn iszapja? Megvan-e bennem Betlehem ártatlan, kisdud egyszerűsége, ragyog-e fölöttem hivatásom csillaga, körülvesz-e angyali ének? Áll-e lelkemben a názáreti ház mintájára a munka gyalupadja, megvan-e Bethánia szerető, szorgoskodó, poetikus nyugalma; Márta gondos okossága, Mária szeretete, Lázár szemlélődő lelkülete? Van-e

valami Zakeus készséges vendéglátásából; a sírbolt osztatlan-ságából, Emmausz csodás tavaszi áhítatából? Biztatom, ma-rasztalom-e Öt, hivatkozom-e elég őszintén nyomorúságomra, hogy esteledik nálam, hogy lehanyatlott már a nap? És végül felismerem-e Öt a kenyérszegésben, Istenem-e Ő az Oltáriszentségben? Uram, ha nem volnék ilyen, tégy engem, — mikor hozzám betérsz, ilyenén: Betlehemmé, Názáretté, Bethániává, Emmausszá.

De talán nem ez az igazi alázatos lelkület, hanem Szent Péteré, aki midőn Jézus hajójába belépett, — nem fogadta be, hanem leborult előtte és ily szavakra fakadt: „Menj ki tőlem, Uram, mert bűnös ember vagyok.”¹ Vagy a száza-dosé, ki nem engedte Krisztust magához, hanem így szólt: Uram, nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj . . . Tény, hogy az alázat érzetével kell Jézust fogadni, — azért mond-juk háromszorosan a Domine non sum dignus-t; de másrés-zről megvalljuk, hogy az igazi találkozás az lesz, mikor Ő azokban az atyai lakásokban, amelyekből sok van és ame-lyekben Ő akar nekünk helyet készíteni — találkozunk vele és mi leszünk a vándorok. Betlehemből Heródes üzte ki, Emmauszban: szívünkben addig marad, amíg a színek meg nem törnek, föl nem oszlanak; de azután is áll azért rólunk: az Úr van veletek, a ti lelketekkel.

Kínáljuk tehát föl magunkat szállásul Jézusnak: min-dennap más változatban. Az ártatlanság idején mint Mária, vagy Betlehem; a gyónás utáni áldozásban, mint a sír, mint Zakeus vagy mint Bethánia; a kegyelem istenáldotta óráiban pedig mint Emmausz. Ekkor ő mellette meg fog férni sok más is, mint Betlehemben megfértek a pásztorok és a kirá-lyok; az állatok és az angyalok. A Krisztust magukban hordó, viselő lelkek számára az élet ellentétei nem ellen-tétek többé, hanem harmóniák. És így állni fog ránk, ami Zakeus házára állt:

Ma üdvössége lett e háznak és lakójának.

¹ Lk. 5, 8.

5. Fogságban levőket kiváltani.

Az ember sokszorosan rab: rabja a bűnnek, a szenvedélynek; rabja hamis ideáloknak és főként a gonoszléleknek. Az ördög a szabadságérzetnek hízeleg és a törvényt szabadságsértőnek mondja; pedig csak egy rabság van s ez az ő rabsága. Jézusom, te vagy a szabadító; a kat'exochen Megváltó, kiváltó. Te szent erőddel váltottad ki az ördögtől megszállottakat a fogságból; te fizeted le szent vérednek aranytallérjaival a tízezer talentumnyi adósságot, a váltságdíjat; te hozod ki a pokoltornácabeli lelkeket ideiglenes börtönükből; te adsz az Anyaszentegyház kezébe oldozó hatalmat és amint Mózes kivitte a népet az egyiptomi fogságból, szolgaságból, — ugyanígy vezettél ki minket az ószövetségből és tettel bennünket Isten szolgálából az ő fiaivá. „Nem a szolgaság lelkét kaptuk ismét félelemre, hanem a fogadott fiak szellemét, melynek birtokában így kiálthatunk fel: Atyánk!”¹ — mondja Szent Pál apostol. Jézus a lélek szabadságharcának az inspirálója; láncoktól megszabadítója; az Evangélium levegője a tavasz, a szabadság, míg a bűné börtönlevegő.

Edes Jézusom, most eljöttél hozzám. Légy Megváltóm, kiváltóm szenvedélyeim rabságából. Oldozd meg rossz szokásaim, hangulataim bilincset, mint megoldottad Mária Magdolnát; vezess ki a nagyravágyás tömlőcének pokoltornácából az örök szabadság birodalmába, ne engedj rabnak lennem. Essék le rólam a dac bilincse, értsem meg, hogy a te törvényed nem leigázza a szabadságot, hanem tevékenységre szólítja föl, hiszen a te törvényed a szeretet törvénye, amely nem megkötöttség, hanem nagyon is tevékenység. Váltss ki engem a fogságból, én megígérem, hogy akarok szabad lenni, hogy nem fogom újra a bilincseket magamra venni és be fogom látni azt, hogy neked szolgálni annyi, mint uralkodni.

6. Betegeket látogatni.

A te irgalmas Szívednek, — Uram Jézus — talán ez a leggyakoribb és legsokoldalúbb cselekedete. Talán senki-

¹ Róm. 8, 15.

vel annyi jót nem cselekedté, mint a betegekkel. És te magad készségesen fölkerested őket; ahol elhaladtál — el-tűntek a ragályok, a betegségek, a kínok. Most összes csodatevő hatalmaddal meglátogattál engem, igazán beteget, aki nem tudtalak volna sehogyan sem fölkeresni téged önérből. Beteg tudok lenni saját gyarlóságom folytán, de egészséges nem tudok lenni nélkülöd. Oh, műveld velem most minden csodádat, mert sokféleképen vagyok beteged. Te tetted föl a kérdést: Mi könnyebb, mondani: megbocsátatnak a te bűneid; vagy mondani: kelj föl és járj? Tehát a test bajaival művelt csodáidnál nem kérek nehezebbet, mikor azt kérem, hogy gyógyítsd meg lelkeim betegségeit.

Te meggyógyítottad a vakokat: nézd milyen vakoskodó az én hitem szeme. Mondd neki: akarom, hogy láss! Nézd, milyen süket bennem az engedelmesség füle, nem akarja meghallani parancsaidat; tedd hallóvá süketségemet. Nézd, a némaság is betegségem: még imádkozni sem tudok hozzád, nyisd meg ajkaimat. Nézd, hogyan borít a szemérmelenség leprája, belpoklossága; küldj el a papokhoz, hogy megtisztuljak. Nézd, hogy ráz ki a kevélység láza, akárcsak Simon napát: tedd rám kezedet és meggyógyulok. Nézd, elszáradt a kezem, állítsd helyre, hogy tudjam nyomodban az élet kalászeit tépegetni. Nézd bénult, inaszakadt akaratomat, mondd neki: kelj föl és járj! Már régóta vérfolyásban: a kegyelem elvesztésében szenvedek, — engedd megérintenem ruhád szegélyét: a gyóntató stólát, de nem ujjaimmal, hanem ajkaimmal. Itt fekszem félholtan Jeruzsálem és Jericho között: a bölcsőm és a sírom között, oh találj rám, irgalmas Szamaritánus és öntsд sebeimbe kegyelmednek olaját és szent vérednek borát gyógyulásomra. Úzd ki belőlem a gonoszlélek veszetségét, gyógyíts ki engem a vízkórságból: a lustaságból és serkents lábra, előre. Azután bízz rá édesanyádra, Máriára, mint a naimi ifjút, vígy be az öröm-vendéglőbe: az Anyaszentegyházba és ha betegségem még tartana, oh jöjj el, adj további bért a kocsmárosnak: lelkiatyámnak és segíts engem egész a mennyei Jeruzsálemig követni téged!

7. Halottakat eltemetni.

„Meghaltatok és a ti életetek el van rejtve Krisztussal, Istenben” — mondja Szent Pál apostol.¹ Uram Jézus! meg kell hálnia bennem a régi embernek és kérek téged, hogy ezt a mindig újra föltámadni akaró halottat végérvényesen temesd el. Engem kiszabadítottál a bűn, a szenvedély kriptájából; kérek, zárd most helyemre e zsarnokokat. Te az Oltáriszentségben enyhítetted a rosszra való hajlandóságot, gyakorold velem az irgalmasság hetedik cselekedetét: temesd el ezeket egészen. Legyenek halottak; többé soha ne legyen velük az élet fölszínén találkozásom.

A másik hullacsoport, amit kérek, hogy eltemess, — a már egyszer meggyónt halálos bűneim. Istenem, temesd el őket irgalmadnak valóban feneketlen tengerébe, hogy soha többé vissza ne térjenek és segítsd — ha kriptába temeted őket — a feledés nehéz sírkövét is ráerősíteni, hogy föl ne emelje sem kíváncsiság; sem a bűn emlékeinek tetszetős visszaidézése. Ezeknek a halottaknak ne legyen kultusza; az egyedüli haszon legyen belőlük az, ami a trágyáé, hogy dús tenyészetét nevelje föl az erényeknek bennem; mint az árnyékolásé, hogy kiemelje az élet színeit, nemes örömeit. Te vagy a király, akinek mindenek élnek; a halál, a halálos bűn tehát ne éljen, temetessék el. Akkor éneklek: Absorbta est mors in victoria et captivam duxit Dominus captivitatem, alleluja! Győzelem törte le a halált, Isten foglyul ejtette a fogságot!

A harmadik, aminek temetését kérem, — még meg nem gyónt, bocsánatos bűneim. Ezeket eltörli a szentáldozás; tehát jöjj, temesd el őket mindent megbocsátó szent Szívedbe. Temesd el bennem a bűn minden rokonságát: az aggodalmakat, a kétségeket: járjak egyenesen e kripták között.

Te pedig maradj velem és óvd lelkemet az örök haláltól. Hisz Lázár is azért halt meg, mert te hiányoztál. Légy minden rossz hajlandóságomra nézve halál; szívemre, lelkemre nézve pedig élet.

¹ Kol. 3, 3.

II. Az irgalmasság lelki cselekedetei.

1. Bűnösöket meginteni.

Uram Jézus, már a te előhírnököd így vezette be a te utadat: „Tartsatok bűnbánatot, mert elközelgett a meny-nyek országa.”¹ Neked pedig igazán minden mozdulatod, szavad, törekvése az volt és az ma is, „hogy minket bűnösöket igaz bűnbánatra vezérelj”. Te intetted meg a test bűneiért a szamariai asszonyt; te róttad meg a farizeusokat nyolcszoros jajjal a kevélység bűneiért; te figyelmeztetted Simon farizeust a gondolati bűnökre; hányszor figyelmeztetted szavaddal, szeretetteddel a szerencsétlen Júdást még az utolsó vacsora asztalánál is a lopás és a helytelen pénz-szeretet bűnére, sajnos hiába. Te intetted meg szemed isteni pillantásával a bűnös Szent Pétert; te mondtad Heródest rókának, te figyelmeztetted Pilátust a bűnre és azok bűnére, akik téged az ő kezébe adtak. A te tanításaid az elgurult garasról, az elveszett bárányról, a tékozló ifjúról, az örök tűzről, az ítélet napjáról — mind figyelmeztetések, intések a bűnösök számára. Zakeusnál mondd: „Jöttem keresni és üdvözíteni azt, ami elveszett.”² Valóban időd, munkásságod, fáradságod, beszédeid legjava a bűnösökhöz van intézve; szigorúság és szelídség, egyszerűség és fönség épp a bűnösök megtérítése érdekében párosulnak lelkedben legszebben.

Édes Jézus, magad mondottad: „Az én igéim el nem múlnak.”³ Ma is te figyelmeztetsz engem a lelkiismeret szavában, előljáróim, lelkiatyám ajkai által, az Evangélium betűi által vétkeimre. Oh, figyelmeztess most is minden hibámra a szentáldozásban. A te Lelkedről mondtad, hogy „megfeddi a világot a bűnről”.⁴ Ródd meg bennem a kevélységet, ints meg szeretetlenségem, áhítatlanságom miatt és ha úgy látod, hogy elhomályosodott elmém nem ért meg téged, akkor ne szólj példabeszédekben hozzám, hanem talán jajokban, mert elborult elmém, eldugult szívem ezt jobban megérti. Bélyegezd meg te, az igazság királya, ki bizonyosságot teszel igaz-

¹ Mt. 3, 2.

² Lk. 19, 10.

³ Lk. 21, 33.

⁴ Jn. 16, 8.

ságról, — hazugságaimat; leplezd le kétszínűségemet, amely a császár és az Isten szolgálata közt oly álnok módon alakoskodik és végy védelmedbe engem, bűnöst, mint a házasságtörő asszonyt, mikor lábaid előtt térdelek; mondd az engem támadóknak: miért vagytok e lélek bántására? Add megértenem leghatározottabb figyelmeztetésedet: „Ha bűnbánatot nem tartotok, mindnyájan, kivétel nélkül elvesztek.”

Bűnösök oltalma, könyörögj érettünk.

2. Tudatlanokat tanítani.

Édes Jézus, a te megváltói működésednek épp annyira fontos része a tanítás, — mint amennyire az ember képességei között fontos az értelem. Értelmünk elhomályosult, jöjj és üzd el róla: a kettős homályt, amelyben születünk: a bűnt és a tudatlanságot. Édes Jézus, — te vagy a Mester és egyedül te érdemled meg e címet, hiszen magad mondod apostolaidnak: „Ti engem Mesternek és Úrnak neveztek és jól mondjátok, mert az vagyok.”¹ „Ne kívánjátok, hogy az emberek mesternek vagy rabbinak nevezzenek, mert egy a ti mesteretek.”² Te most az Oltáriszentségben is tanítónk vagy és édes mesterünk.

Uram, taníts meg most arra, hogy: ez pedig az örök élet, hogy megismerjelek téged, egyedül igaz Istent. Uram, leborulok előtted és megismétlem az apostolok kérését: Uram, taníts meg minket imádkozni! Taníts szívem királyi trónjáról, — mint egyszer a hegyről — számomra nyolcszoros boldogságot, taníts vidámnak lenni a bűjtben, rejtőzködőnek az alamizsnaosztogatásban, az imádságban; rendületlenül bízni a Gondviselésben és főként taníts meg necsak szavaidat hallani, hanem azokat teljesíteni is. Jézusom, valóban, te nemcsak hittanár vagy, hanem erkölcsstanár is, a szavak, amelyeket tanítasz nekünk, lélek és élet: elmélet és gyakorlat, teória és praxis. Ezekről a szavakról mondtad, hogy az ég és föld elmúlnak, de a te igéid el nem múlnak. Oktass

¹ Jn. 13, 13.

² Mt. 23, 8.

ki a túlvilág felől és engedd, hogy Szent Péter szavaira nyíljanak ajkaim: „Uram, az örök élet ígéi nálad vannak.”¹

Mikor arra kérlek: Uram, légy tanítómesterem, egyszersmind arra is kérlek, engedd, hogy én meg tanítványod lehessenek. De te itt kemény követelésekkel állsz elő: előbb add, el amid van, oszd ki a szegények között, aztán jöjj és kövess engem. Ez az első föltétel. Tehát kincseidet, tudásodat, önszeretetedet tedd piacra, add oda a szegényeknek: a tanítványoknak, szeretet híján szűkölködő szüleidnek és testvéreidnek; akkor aztán jöhetsz utánam. A másik követelésed ez: aki utánam akar jönni: vegye föl keresztjét naponta és úgy jöjjön utánam. Tehát a munka, az aszkézis, a folytonos önfegyelmzés, önmegtagadás keresztjét is föl kell vennem és elindulnom vele előre. A harmadik óhajod pedig az, hogy ha a követésedben elindultam, ha az eke szarvára tettem kezemet, vissza ne nézzek, vissza ne forduljak sem azért, hogy holt emlékeimet eltemessem, sem azért, hogy régi bűneim házából magammal hozzak valamit; — hanem menjek csak mindig előre veled, ekkor te megtanítasz engem emberek halászatára; és e művészetnek két főszabályára: Evezz a mélyre és vedd ki a hálót jobbfelé. Te vagy Jézusom, egyedüli „Mester”, megtanítasz élni és meghalni. Te e sokdimenziós tantárgynak mestere, tégy tanítványoddá engem is.

Mária, nagyokosságú Szűz, bölcseségnek széke,
Könyörögj érettem!

3. Kétkedőknek jó tanácsot adni.

Én Jézusom, — a bennem meglévő két hatalmas lehetőség szerint az ingadozás is kétféle bennem; az értelem részéről, mikor kétségbe vonom igazságodat, — ez a kétkedés; az akarat részéről, mikor nem bízom gondviselő jóságodban: ez a kishitűség. Mind a két területre te adsz kételyt és bizalmatlanságot eloszlató tanácsot, azaz kegyelmet. Értelmem ájuldozásán segítsen megvilágosító kegyelmed; akaratom tétovázásán pedig megerősítő malasztod. Sem az elvek, sem az értékek dolgában ne ingadozzam; értel-

¹ Jn. 6, 69.

mem szilárdan hagyatkozzék reád a hitben, akaratom biztosan kapcsolódjék hozzád a bizalomban.

Édes Jézus, — földönjártadban te voltál úgy az elvi, hitbeli kételemek megoldója, — mint a gyakorlati, erkölcsi következetlenségeknek, ingadozásoknak eloszlatója. Te győztet meg éjtszakai apostolkodásban Nikodémus kételkedő lelkét; te tetted fényessé Tamás apostolnak ingatag, homályos hitét és mondd nekem is most: ne légy hitetlen, hanem hívő. Tárd elém országod, erőd csodáit, — ígérj örök boldogságot, fenyegezz meg az örök kárhozattal és azután kérdezd meg tőlem, amit Mártától kérdeztél: Hiszed ezt? Te oszlattad el a gyakorlati kétséget klasszikus feleletteddel a császár és az Isten adózási kötelessége közt. Te szólsz szelíden, korholólag a tenger színén hánykolódó apostoloknak: mit féltek, kicsinyhitűek? Te figyelmeztetted Pétert, amikor süllyed a tenger színén: kicsinyhitű, miért kételkedtél? Te hivatkozol az ég madaraira, a mezők liliomaira, csak hogy eloszlásd gyakorlati kételemeinket, aggodalmainkat. Te tárod föl Isten igaz voltát és megóvod hitünket a tévedéstől; te tanítod Isten örök jóságát és megvéded akaratunkat a csalódástól. Te mondod, hogy aki hiszi azt, hogy amit kér, Isten megadja; — annak teljesül is kérése, ha mindjárt a hegynék mondja is: „menj odébb és zuhanj a tengerbe”. Te követelsz egyenes istenszolgálatot és te üződ el az ingadozás ezerféle alakját, midőn ki mondod: senki két úrnak nem szolgálhat.

Bennem Istenem, annyi az elvi és gyakorlati kételem. És hány aggályos lelkiismeretű ember törődik itt a földön; aki kicsiny eszével akar a dolgok végére járni és alanyi érzéseit — (melyeket talán a sátán regisztrál) többre becsüli, mint az Anyaszentegyház tanát, mely világosan tanítja, hogy a bocsánatos bűnök nem halálos bűnök. Űzz ki minden egészségtelen vágyat, kacsingatást bal felé, kacérkodást a bűn alkalmával, kísértéseivel és úgy hitem, mint bizalmam legyen teljesen a tiéd; fejem, a hit székhelye, hajoljon kebledre; szívem, a bizalom fészke dobogjon kezekben. Te vagy a bérnálás szentségének alapítója; mond egész valómnak: legyen erősség! Oh, adj tanácsot eszemnek, hogy hitem erős legyen; adj kegyelmet akaratomnak, hogy bizodalom szilárd legyen.

Jézus édesanyja, Szűz Mária, te vagy a jó tanácsnak anyja és egyben az irgalmasság anyja is — a te közbenjárásod is erősítse meg bennem az igaz hitet és az igaz bizalmat.

4. Szomorúakat vigasztalni.

Talán ma annyi szomorúság ül a lelkeimen — mint a novemberi köd a völgyek fölött, mint a remény lankadása az őszövetségi lelkeken; — és mégis hozzád járulok én édes Üdvözítőm és kérlek, cselekedj velem irgalmasságot, vigasztalj meg engem szomorkodót. A szomorúságnak, ha nincs bűneimmel vagy szenvedéseiddel kapcsolatban — a keresztény lélek számára semmi értelme sincs. Te hoztad, Uram, a csodát a földre, — hogy a béke és a kereszt, a szenvedés és az öröm összefér. Édesanyád, Mária mutatja legjobban, ki fájdalmas Szűz és boldogságos Szűz is egy időben.

Te vagy, Uram, a szomorúak vigasztalója. A te édes ajkaid mondják a naimi özvegynek: ne sírj! Te szólsz a rimánkodó jeruzsálemi asszonyoknak: ne sírjatok! Te mondd a hegyi beszédben: boldogok, akik sírnak, örüljetek és ujjongjatok, midőn üldöznek titeket. A te küldötted: a Szentlélek sajátos jelzője, „vigasztaló” Lélek. Te tanítasz rá, hogy míg mi szenvedünk, a világ örülni fog, de mi pár órai szenvedéssel megváltjuk az örök boldogságot; amint az asszony a szülés pár órai szenvedésével megváltja egy emberéletnek azokat az örömeit, amelyeket a gyermek az élet folyamán az anyának csak adni tud. Te tetted üdvössé a szomorúságot, mikor a bánatot oly fontossá tetted és szent szemeidből Lázár halálhírére és Jeruzsálem pusztulásának gondolatára kicsordult a könny. Így nekem is csak két okból szabad sírnom: bűneim fölött bánkodva és szenvedéseid fölött érzett nemes részvétből. Hányszor mondd: ne féljetek; hányszor: békeesség nektek, — ez mind szomorú lelkiállapotunk örömeire hangolása. Megkérdezed az emmauszi tanítványokat: „Minő beszédekett folytattok egymás között és miért vagytok szomorúak?” És megadod a vigasztalást szomorú szívűeknek, mert teljes joggal mondd tanításodat Evangéliumnak, örömhírnek és teljes joggal alkalmazod

magadra Izaiás szavait: jöttem, hogy a megtört szíveket meggyógyítsam.

Édes Jézus, én is sokszor ideáljaimat temető, megözvegyült lélek vagyok; mondd nekem is: ne sírj! Taníts meg befogadni vigasztaló Szentlelkedet és fölösleges, hamis részvétérzelmek helyett taníts igaz bánatra, hogy sírjak magamon és tanítványaimon, bűneimen és mulasztásaimon. Hányszor bánt a világiak öröme és sokszor kevés vigasztalást nyer szenvedő szívem, mert jobban szeretné a békét, mint a keresztet. Tőled pedig a halálban se féljek és midőn, amely órában nem vélem, eljössz te, az Emberfia, — kiáltás felém már messziről: ne féljetek, békesség nektek: én vagyok! Vigasztalj meg, amíg az örök élet Emmauszába érek, ahol megnyílik majd vakoskodó szemem és fölsismerni, látni foglak téged. Addig is legyen számomra kánai örömmenyegző a szentmiséd, drága, állandó, utolsó vacsora szentáldozásod, minden vigasztalásom kútfeje szent Szíved és szomorúságom vigasztalója drága jó Anyád.

5. A bánalmakat békével tűrni.

Cselekedj irgalmasságot velem, én jóságos Jézusom — és taníts meg szent jelenléted és közelséged által erre az igen nehéz tudományra, hogy a fájdmakat békésen tűrjem. A téged ért bánalmak kétfélék: testiek és lelkiek. Testi bánalom igen sok ért, te békével tűrted a Betlehemből való kiűzetést, Júdás csókját tiszta arcodon, a főpap szolgájának arculütését, az ostoroztatást, a töviskoronázást, a gyalázatok, a ruhátlanságot, a kereszttűt és a kereszthalál gyötrelmeit. Békével tűröd a fájdmakat: oly szeliden szólított Júdást: „Barátom, mivégre jöttél?” Oly biztos nyugalommal mondod az arculütő pribéknek: „Vagy tégy bizonyosságot a rosszról, vagy miért ütsz engem?” Mennyi békével tűröd a bánalmakat Pilátus udvarától a Kálváriáig, pedig ha akarnád Atyád azonnal többet adna védelmedre 12 légió angyalnál.

Lelki bánalmaid pedig szintén mily számosak! Hányszor szólnak le Istenfia létedre, mint ács fiát; hányszor gyanúsítanak téged, Legszentebbet arról, hogy a sátánnal cimborálsz; hogyan rágalmaznak meg arról, hogy tiltod az adófizetést, hogy le akarod rombolni a templomot; hányszor

félreértének, vagy meg nem értének. Leghevesebb kifakadásod talán ez: „Óh, balgatók és késedelmes szívűek a hitben!”¹ Rágalmazóid, fekete lelkű rosszakaróid földönjártodban és azóta is sok minden bűnről vádoltak, egyedül egyről nem: a tisztátalanság bűnéről. Tanítványaid is csodálkoznak, mikor egyszer asszonnyal beszélni láttak. Te Heródes parázna, buja udvarában is hófehér köntösben állsz és ma is érzem szent nevednek kimondásakor, az Úrfelmutatás magasztos pillanataiban, hogy hozzád csakis ez illik: a tisztalelkűség túlvilági illata, szépsége, komoly bája. Talán ebben a pontban voltál mindig nagyigényű és igen kényes: édesanyád, legkedvesebb tanítványod: János, sírod, társaságod mind azt igazolják, hogy „arcod ragyogó, mint a nap; ruhád pedig csillogó — mint a hó!”²

Édes Jézusom, én sehogy sem viselem el a bántalmakat. Egy-egy régi megbántás itt rágódik évek óta a lelkemen. Taníts meg hősieken elviselni mindezt és csak arra legyen gondom, hogy előtted legyen tiszta a becsületem; ez kárpótol majd engem. Téged azonkívül kérlek, hogy azokat a bántalmakat, amelyekkel naponta, még a legszentebb kapcsolatban is megbántlak, békével tûrd el és isteni jóságod, türelmed, szerető béketûrése hangoljon engem bánatra, részvétre, finomlelkűségre, hogy legyek végül magammal szemben szigorú, másokkal szemben elnéző, irgalmas, veled szemben pedig alázatos.

6. Ellentünk vétőknek megbocsátani.

Krisztus Urunk, amint a test javára a betegek gyógyítását, úgy a lélek javára a bűnök megbocsátását gyakorolta legtöbbször. És most beteljesedik, hogy ő meg az elveszett juh után, hogy ő kutat az elgurult garas után; — ő jött el hozzám; megelőzött, nem várta meg, míg hozzá elvánszorgok; meglepett és megbocsátott. Magdolna és a tékozló fiú elég erősek maguk elmenni hozzá és megmondani neki: Atyám, vétkeztem . . . de én nem, és ő tudja ezt, azért jön el

¹ Lk. 24, 25.

² Mt. 17, 2.

hozzám és feloldoz engem. Én vagyok, aki elvesztem; — ő az, aki megtalál.

Édes Jézusom, te kerested meg Máténak vámos-
ügyek kötelékeibe fonódott lelkét és kiszabadítottad onnan.
Te tetted Zakeust üzérből adakozóvá, Pétert gyávából sze-
rető hőssé, Magdolnát tiszta lélekké. Te bocsátottál meg a
házasságtörő asszonynak, a tékozló fiúnak, a téged meg-
feszítőknek, akikért még imádkoztál is: Atyám, ne tulajdo-
nítsd nekik azt bűnül, mert nem tudják, hogy mit cselek-
szenek. Annyira mondtad: bízzál gyermekem, megbocsát-
tatnak a te bűneid. Imádságunkba is beleszótted az irgal-
masságnak e lelki cselekedetét: bocsásd meg a mi vétkeinket —
miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezők-
nek. És föltámadásod után nemhogy bosszút állnál, hanem
ellenkezőleg, jelszavad: pax vobis és a bűnbocsánat hatal-
mát közlöd az apostolokkal; önmagadról átruházod másokra,
sokakra és az irgalomnak olyan fórumát nyitod meg, hogy
minden lélek megtalálhatja a hozzád vezető utat, hacsak
akarja.

Istenem, most eljöttél hozzám, gyakorold velem az
irgalmasságnak ezt a cselekedetét: bocsásd meg, amit ellened
vétettem. Nézd, bennem van Máté üzér szelleme, Zakeus
kalmár lelkülete, Péter gyávasága, — segíts rajtam, hogy
megvesssem a vagyont; hogy amit gyűjtögettem, abból osz-
togassak; hogy aki gyáván megtagadtalak, szeretettől égve
megvalljalak. Nézd, tombol bennem Magdolna feltűnési vágya,
— engedd mindezt lábaid alá alázni, könnyeket sírni és
bűneim eszközeivel: hajammal, keneteimmel megtérésemet
és a te magasztalásodat szolgálni. Imádkozzál értem, mert
magamért úgysem tudok még imádkozni sem. Sokat vétet-
tem ellened a gyermekekben: hiszen te mondtad: amit
egynek a legkisebbek közül teszten, azt nekem teszitek.
Ezt, a téged gyermekeidben ért sérelmeket bocsásd meg és
mintha mi sem történt volna, végy magadhoz újra, engedd
el összes adósságomat, hadd tudjam, hogy életem kegyel-
mes Szívednek egy függvénye; hogy hátralékos életem a
te könyörületességednek köszönhető és így én, ki eddig
csak pénzzel, vagyonommal, tehetségeimmel tartoztam
neked, — ezentúl egész életemmel legyek adósod.

7. Élőkért és holtakért imádkozni.

Édes Jézusom, te életedben sokat imádkoztál éjtszánkint az élőkért. Mielőtt apostolaidat kiválasztottad volna, — előbb imádkoztál értük; mielőtt ellenségeiddel találkozott volna, előbb könyörögtél értük; imádkoztál mindannyiunkért főpapi imádban; kegyelmet kértél az utolsó percben a téged megfeszítők számára. Te tanítottál rá, hogy imádkoznunk kell az Atyához: az aratás Urához, munkásokért; — te ígérted meg, hogy a te nevedben kérőknek mindent megad az Atya. Te jutalmaztad meg a halottakért imádkozókat: Jairust, a naimi özvegycet, Máriát és Mártát azzal, hogy föltámasztottad kedveseiket és így megmutattad; mennyire helyénvaló a holtakért való imádság. Bizonyára imádkoztál a bűnösök megtéréséért: e lelki halottak föltámasztásáért és te túltettél az irgalmasság e cselekedetén; mert nemcsak az élőkért és holtakért imádkoztál, — hanem a még meg nem születettekért, mikor azt mondtad: „Nemcsak érettük könyörögők, hanem mindazokért, akik az ő szavaik által hinni fognak bennem.”¹ Tehát már én értem és az összes keresztény hívekért imádkoztál akkor, amikor az Olajfák-hegyére mentél. Uram, te valóban irgalmas vagy az irgalmasság összes cselekedeteivel, hiszen még bennünket is te tanítottál meg imádkozni szóval és példával egymásért.

Most az irgalmasság cselekedeteinek végén összegezhethetjük az eddig említetteket és ebből az összegezésből világosan látható lesz, hogy micsoda az ember és hogy kicsoda neki Krisztus.

Mi tehát az emberiség? Ime: az éhezők, szomjazók, mezítelenek, rabok, betegek, szálláson-kívüliek, halottak inséges táborá; vagy a bűnösök, tudatlanok, kétségességek, szomorúak, bántalmazottak, megbocsátani nem tudók és úgy életünkben, mint halálunkban mások imádságára szoruló szerencsétlenek gyülekezete. Ez az emberiség. Mégpedig nem úgy, hogy egyik-másikunk részes a főntebbi bajok egyikében-másikában, hanem úgy, hogy mindegyikünk valamennyit nyögi. Melyik szerencsétlenség, vagy lelki fogat-

¹ Jn. 17, 20.

kozás az, amely nem illenék rám? Igen, tizennégyszeres az ember nyomorúsága.

De tizennégyszeres Jézusom a te irgalmad is. Te vagy éhségünk csillapítója, szomjúságunk oltogatója, ruhátlanságunk betakarója, rabságunk megszüntetője, bolyongó, vándor lelkünk szállásadója, hulla voltunk föltámasztója. Te vagy bűnös lelkünk megintője, tudatlanságunktanítója, kétségeink eloszlatója, szomorúságaink vigasztalója, bántalmaink enyhítője, vétkeink megbocsátója, lelkünknek ápoló kertésze. Igaz tehát Szent Pál igéje: ahol eláradt a bűn, ott túláradt a kegyelem. Jézus irgalma több, — mint testünk nyomorúsága, Jézus kegyelme gazdagabb, mint lelkünknek ínsége.

Oly végtelenül szép az Uram Jézus, hogy te is átélted mindezen nyomorúságokat és módunkban volt nekünk veled irgalmasságot gyakorolni. Te is voltál éhező, — hisz az apostoloktól ezt kérdezed: van-e valami ennivalótok? Te is szenvedtél szomjúságot, — hiszen a keresztről lekiáltasz felénk: szomjúhozom. Te is voltál ruhátlan, édesanyád adott neked pólyát, varratlan köntöst, Nikodémus és Arimathei József pedig tisztá gyolcsot. Te is voltál szállástalan utas, — hiszen fölpanaszolod: a rókáknak vannak lyukaik, a madárkáknak fészkeik — de nekem nincs hol fejemet lehajtanom. Te is voltál beteg, hisz „gyengeségeinket ő viselte”; voltál rab Pilátus börtönében éjtszaka, de nem engedted, hogy mi életünkkel kiváltsunk téged, hiszen még az Olajfák-hegyén mondottad a katonáknak: ha engem kerestek, itt vagyok, — csak ezeket hagyjátok elmenni. Végül te is voltál halott és megengedted, hogy eltemethessünk, hogy az irgalmasság utolsó cselekedetét veled gyakorolhassuk.

Szent emberséged megengedte, hogy mint tudatlant taníthassunk, hisz: növekedtél bölcseségben, hogy mint szomorkodót vigasztalhassunk, hisz így panaszkodsz: Szomorú az én lelkem mindhalálig; voltál bántalmazott, ki mindent békével tűrtél; sértett, ki mindent megbocsátottál.

Istenem, te sokszoros irgalom forrása és te sokszoros: a mi irgalmasságunkra szoruló mindenünk, adj irgalmat nekünk élőknek és adj nyugalmat az elhunytaknak.

A nagybőjt szelleme.

I.

Megint eljött a nagybőjt. Elbúcsúzunk a jászoltól, a műhelytől, Betlehemtől, Názarettől, a gyermek Jézustól, az Úr köntösét csendes szövegető Szűzanyától. És odaszegődünk a kereszttjét vonzó Úr Krisztushoz, az utolsó vacsora asztalához, az Olajfák-hegyének tavaszi alkonyatához, a hét-fájdalom Anyjához, a sziklás Kálvárián a szent kereszt tövéhez. Aztán odaállunk Jézus sírjához és titokban lesve figyeljük: félregördül-e már lassan az óriási kő, előlép-e újra ifjúi erőben a sebeitől ragyogó Megváltó, ruhája redőiben hozva a tavasz illatát, lehelletét, mely felöltöztet majd mezetlen csontváz-ágakat, kiaszott mezőket, kifosztott szíveket.

Az őskereszténységnek egyik nagyobb irodalmi hagyatéku írója, a sok bölcséleti iskolát megjárt Justinus vértanú a szent kereszt szemléletében nézi a világot: a kereszt alakját látja az árbocrudakon és ugyanezt veszi észre az ekevasban. A teremtés két őseleme tehát: a víz és a szárazföld és e kettőn dolgozó, vesződő ember: a hajós és a szántóvető egyaránt vonatkozásban állanak a legszentebb jellel: a kereszttel.

Aki Triesztből Grádóba utazik hajón, vagy Nápolyból kirándul Sorrentóba, Capriba — tapasztalhatja, hogy mihielyt kiér a kis motoscafo az öböl öleléséből, azonnal izgalmas táncba kezd, a tengert még nem ismerő utasok kis ízelítőt kapnak a tengerészélet veszedelmeiből. De amíg a kis hajó fel-le szánkázik a hullámokon, addig a közelében dolgozó vitorlás halászbárkák a legnagyobb biztossággal és nyugalommal állják a tengert. A csak egyik elemre: a vízre hagyatkozó motor- vagy gőzhajó sokkal inkább ki van szolgáltatva a hullámok erejének, szeszélyeinek és játékának, mint a víz mellett a másik láthatatlan elemre: a szélre is támaszkodó vitorlás.

Aki az életben csupán önerejére számít, erre a sok, váratlan üzemzavarral dolgozó gépezetre, sokkal bizonytalanabban jár, mint az Isten láthatatlan erővilágába kapaszkodó hívő. Az élet hajójának vitorlája a hit: ez fogja fel Isten kegyelmeit, malasztos erejét, a szentek imáit, Krisztus evangéliumát és példáját, az Anyaszentegyház szentségeit

és a belőlük áradó isteni energiákat. Egyszóval azt a lát-hatatlan, érzékfeletti, természetfeletti és mégis valós világot, amelyről az önmaga ellenséges voltában tetszelgő gőgös ember nem akar hallani, de amely nélkül mégsem élhet, mert a mi elégséges voltunk — amint az Apostol írja — az Istentől van. Amire azonban a hit hófehér, szűzies vitorlája ráfeszül, az a keresztárboca, Krisztus szenvedő testének és a mi bűneinknek, nyomorúságainknak erős, diadalmas hordozója, az ég harag-jának elhárítója, a kikötő nyugvást ígérő öblének mutatója és záloga. Kereszt nélkül nincs hit, Krisztus keresztjének önmegtagadó hordozása és vállalása nélkül nincs érdem, nincs erény, nincs üdvösség, mint ahogyan árboc nélkül nincs mire kötni a vitorlát.

Es a föld embere?

Ekéjével szántja a földet, keresztbe rakja a kévét és mikor búzából liszt lesz, a dagasztó gazdasszony utolsó cselekedete, mielőtt a kenyértésztát betakarja és melegre, a tűzhely mellé tolja, — hogy keresztet vet rá a keze élével.

A gazda és a gazdasszony eme utolsó gesztusában nagy hit van: megtették a magukét, a többi Istenre bízzák és Isten áldásától, Krisztus keresztjétől várják. Valóban: minden igyekvésünkhöz és a környezet minden adottságához még hozzá kell járulnia Isten áldásának, amely a szent keresztből árad. Az evangélium isteni erejű kovásza is csak akkor hat eredményesen a profán világ sok véka lisztjében, ha a keresztből fakadó isteni áldozatosság szelleme támogatja, segíti. A szent kereszt az a pont, ahol emberi erőink határa van és ahol Isten országa kezdődik. Két karja két-felé int: az isteni és emberi örök világa felé, melyeket egyesít is és el is választ. Benne találkoznak emberi veríték és isteni áldás, szenvedés és megváltás a szenvedéstől, halál és örök élet.

Mikor pedig megsült a kenyér, megszegésekor újra keresztet rajzolnak rá a kés hegyével. A szent kereszt titkos pecsétje tehát zár is meg kulcs is: emberi teljesítményeink zára és sikereink, eredményeink titkának nyitja. Amikor a kenyér asztalra kerül, már egyesítve vannak benne a természet értékei: liszt, kovász, víz, tűz és az emberi törekvés munkája; ezek mind összeolvadva adják az új élvezhető egészet: a kenyeret. Tehát harmóniát természet — ember

— Isten között csak a vallásos pietas, a kereszt szelleme teremthet. Így a példás keresztény jellemnek minden értéke magunkban és minden nemesítő hatóereje másokra a szent keresztből van.

Most negyven napig a szent kereszt varázsában, a szenvedés Krisztustól megszentelt misztériumában élünk. Tekintsük benne az Egyház paradicsomában álló jó és gonosz tudás fáját, mely megmutatja, hogy milyen nagy gonoszság a peccatum mundi és milyen nagy jószág az Isten. Meneküljünk alája kísértések csípős marású kígyóinak közeledtére, mint a zsidók az érc kígyó köré és ne sebeinkre nézzünk, hanem arra, aki a kereszten megsebesítettett a mi bűneinkért. És hitünk vitorláját erre az árbocra feszítsük, mert erős, életünk kenyerét pedig a kereszt áldásával együk, mert édes.

II.

Az Anyaszentegyház liturgiája tulajdonképpen átélésben dramatizált hit; színekben, mozdulatokban, köszöntésekben, dallamokban élő áhítata a keresztény közösségnek. Az egyházi év pedig kegyeletes emlékezésben mindig újra végigkíséri az Üdvözítő életét, lélekben átéli a három nagy titkot: karácsonykor ünnepli a Fiát nekünk elküldendő Atyát, húsvétkor az érettünk magát feláldozó Fiút, pünkösdkor pedig a Fiútól hozzánk elküldött Szentlelket.

A negyvennapos böjti időt több szentírási példa ajánlja. Negyven napig esett az eső a vízözön idején, míg megtisztította a bűnös világot. Most éppígy negyven napig hull a kegyelem esője és a bánat könnye, hogy megtisztítsa bűnös lelkünket. Mózes ugyanannyi idő alatt készült, míg felment a Sinai-hegyre, hogy átvegye Isten kezéből a parancsok kemény kőtábláit. Nekünk is negyvennapos előkészület után szabad csak a Kálváriára mennünk, hogy ott az örök szeretet élő parancsát Krisztustól átvehessük. Illés ugyancsak ennyi idő alatt menekült a bűnös királynő elől, míg hosszú út után eljutott Hóreb-hegyére, hol Isten szólította meg vigasztalóan. Számunkra is negyvennapos idő kínálkozik most, hogy megmenekülhessünk saját bűneinktől és Isten közelségébe juthassunk. Jónás próféta is így hirdetett penitenciát a nini-

veieknek: „Negyven nap és Ninive elpusztul!”¹ mire mindannyian bűjtölni és vezekelni kezdtek. Most ugyanezt mondja nekünk az Egyház: itt az alkalmas idő, használd fel, mert lehet, hogy nem lesz többé alkalmad megtérésre. Végül nagybűjt első vasárnapjának evangéliumában elének áll az Úr Jézus maga, hogy példájával, negyvennapi bűjtölésével bennünket követésre buzdítson.

Minden szent idő liturgiájában bizonyos hármashangzat adja meg az alaphangulatot. Advent alaphangulata: a megváltás előkészülete (Ad te levavi: hozzád emelem . . .), a megváltás vágya (rorate coeli: harmatozzatok, égek) és a megváltás öröme (gaudete: örvendezzetek). A húsvéti idő hármashangzata: jubilate, cantate, rogate: örvendezzetek, énekeljetek, imádkozzatok. A nagybűjté viszont a jejunium, a fletus és a planctus: a bűjt, a bűnbánat és a gyász.

Mivel a bűn először úgy jelent meg itt a földön, mint a tiltott étel dolgában megnyilvánuló mértéktelenség, a Megváltó első tevékenysége a bűjtölés. Így nekünk is most egyik főkötelességünk a bűjt, hogy miután a paradicsom boldogságából az étel által estünk ki, annak visszanyerésére az evésben gyakorolt önmegtagadás által emelkedjünk.

De ez maga nem elég. A test önmegtagadásához kell a lélek bánata, hiszen nem a test követte el a vétket, hanem a lélek. Nem elég a csak fizikai aszkézis, mert a mi hitünkben a lényeg mindig a lélek, annak szándéka, lelkülete. Ezért a bűnbánat kapcsolódjék a bűjthöz, mely az Úr Jézus szenvedéseiben fölismeri bűnének nagyságát és amíg Krisztuson szánakozik, saját bűneit is mossa, siratja.

Vannak bizony elkésett könnyek. A zsidókat a rómaiak kiűzték a Szentföldről és városukat földig rombolták. Később zsidó zarándokokat engedtek visszajönni a városba, de hatalmas adókat vetettek ki rájuk. Így csak nagy pénzáldozat árán tudtak odajutni a szent falakhoz, hogy ott régi dicsőségük romjait sirassák. Ezzel kapcsolatban mondja róluk a nagy egyházi szónok: Segneri P., hogy óriási pénzt fizettek üres könnyekért azok, akik az isteni vért olyan potom áron eladták!

A harmadik a planctus, a gyász. Mikor a keresztyét

¹ Jón. 3, 4.

vonszoló Úr Jézus nyomában járunk, nem illik könnyelmű farsangi szórakozásainkat folytatni, hanem amint eltakarjuk gyászleplel az oltárképet a templomokban, úgy kell most a Krisztus kinszenvedésén érzett részvét gyászleplevel eltakarnunk a profán vidámság színeit, vonásait, felületességeit.

Ha így végigéljük az Egyházzal a nagybőjtöt, az áhítatnak bizonynyal sok illatos kenetét vihetjük majd az Úr sírjához, hol eltemetve a régi embert, feltámad bennünk Krisztussal az új ember.

Szent keresztút.

A megtérés útján régi használatnak örvendenek a lelki-tükrök, melyek végigjárva a parancsolatok és bűnök skáláját, megkönnyítik a lelkiismeretvizsgálatot. A legnagyobb lelkitükrő azonban Krisztus Urunk keresztútja, — mely csodálatos szemléletességgel bemutat nekünk minden állomáson egy bűnt és egy erényt — és míg erre oktat, egyúttal bánatra is hangol. Nem hiába ismerte föl Assisi szent Ferenc a keresztút nagy jelentőségét, de azóta is minden idők legjobb gyónási előkészülete ez az ájtatosság.

I. Pilátus halálra ítéli Jézust.

Ez az a pont, mikor Jézus a kinszenvedés útján elindul. Mikor emberi törvényszék előtt vádlottként áll Isten szeplőtelen Báránya. Itt teljesül az ószövetségi előkép: a hűtlen jegyes, a választott nép, a synagoga adultera fölveszi Putifárné szerepét, aki uránál hamisan bevádolta Józsefet. Itt ugyancsak hamis vádat emelnek az ártatlan Jézus ellen uruknál: a római hatóságnál. Mégpedig itt is ugyanarról a bűnről, melyet leginkább ők szerettek volna elkövetni: lázadás, adó megtagadása, új király, függetlenség.

A hazug vád, az igazságtalan ítélet zűrzavarába fenséges nyugodtsággal hangzik bele Jézus szava: „Én azért jöttem, hogy bizonyosságot tegyek az igazságról.”¹ A legnagyobb földi birodalom képviselője előtt kifejti, hogy mi az ő országa és kik annak alattvalói. Azután azt mondja, hogy a világi

¹ Jn. 18, 37.

hatalom is Istentől van. Egyébként hallgat: Isten Fiának ártatlansága nem szorul védelemre. Isten Báránya néma nyírója előtt és mikor leölésre vitetik. Végül mert isteni igazának gyöngyei nem valók kutyák és sertések elé, ezek meg nem értenék, föl nem fognák úgysem. Türelemmel várja, míg vérszomj és félő határozatlanság szövetsége halálra ítéli. Itt is találkozik a vér és víz: a zsidó szenvedély az Úr vérét kívánja, Pilátus viszont félő, önző, karrierjéért aggódo lelke vizet kér, mely őt tehermentesíti, fehérre mossa és a felelősséget róla leveszi. A zsidóság túlzás, a pogányság mulasztás által hibás és így Jézus — ki e világ bűneit jött elvenni — bűnös ítélet áldozataként indul meg kálváriás útján.

Minden állomása a szent keresztútynak más és más bűnről, más és más erényről beszél. Ez a legszemléletesebb biblia pauperum, a legélesebb lelkitükör. Ezen az állomáson a bűn a nyelv bűnei, az erény a hallgatás erénye.

Itt a gyűlöletből, irigységből és félelemből származó hamis ítélet a bűn és a megalázottságban, elítélt voltában is fontos nyugalom, türelem, lelki előkelőség, bátorság az erény.

Sok hiba történik nyelvünk által. Hazugság, vakmerő ítélet, megszólás, rágalom, káromkodás, gyalázkodás. Elv-feladás, kertelő, köntörfalazó, nem őszinte magyarázkodás, — hamis tanúzás, gorombán kopogó, hegyes törként szúró gúnyos szavak mind a nyelv bűnei. A szóbeli bűn mintegy közép a gondolati és cselekedeti bűn között: gondolati bűnből származik, — gyűlöletből, haragból, irigységből, rossz-akaratból, gyávaságból — és kimondva ezekre visszahat, ezeket kétszer oly erőssé teszi, úgyannyira, hogy ezek a megvakult emberi gonoszságok tetté válnak. Mennyire igaza van Szent Jakabnak, hogy aki a ló száját tartja a zablyával, tartja az egész hatalmas állatot; aki tehát ura nyelvének, beszédének, az egész lelkiéletének gyeplőjét kezében bírja.¹

Az Úr Jézus ezen az állomáson hazug vádak, hamis tanúságok és gyáva, igazságtalan ítélet áldozata. Mikor ő az ítéletről szólt, azt mondta, hogy minden hiábavaló szót számon fog kérni tőlünk. Vigyázni kell tehát nyelvünkre, e

¹ Jak. 3, 3.

hegyes, kétélű kardra, mellyel halálra lehet juttatni embertársainkat és velük Jézust, mert amit egynek a szegények közül teszünk, azt neki tesszük. Nem szabad, hogy megtevésszen minket az a gondolat, hogy hiszen ezek nem mind halálos bűnök — mert aki így beszél, az Pilátust követi, ki nem akarta megölni Jézust, csak megostorozni. De nem tudott félúton megállni: aki kicsinyre szabja szeretetét, annak mindene elfogy és aki a gonosszal alkura lép, azon biztosan erőt vesz sok-sok szövetségesétől támogatva.

Oh Jézusom! te gonosz nyelvek áldozata, adj erőt úrrá lenni nyelvemen, ítéleteimet igazságból és szeretetből származtasd, hogy mikor én állok a te ítélőszéked elé, részese lehessen a sátán vádjai ellen őrangyalom, védőszentem, szent Szűzanyám pártfogásának és a te föltétlenül igaz és szerető ítéleted fölmentsen engem a pokol lázas, örök kínjaitól, a purgatórium ostromozásától egyaránt. Így nem jutok latrok közé, örök sötétségre, hanem jobboldon báránysereg közé, Istennek Báránya.

II. Jézus vállaira veszi a keresztet.

Mint az ártatlan Izsák a fát, az Úr Jézus is maga viszi vállán a keresztet a Kálváriára. Elvenni e világ bűneit annyit jelent, mint felvenni a keresztet: vállalni ártatlanul e roppant büntömégért a büntetést. Amint elfogadta a kínok kelyhét, úgy elfogadja most a keresztet, mert ez az Atya akarata, amellyel természetesen egyesül az övé. A szent kereszt valóban az engedelmisség fája — a paradicsomi tiltott fával ellentétben: Krisztus engedelmes volt értünk a halálig, mégpedig a kereszthalálig.

Ez az állomás tehát a hősi engedelmisség, az elszánt kötelességteljesítés erényeinek hirdetője. Valóságban mutatja be azt, amit Jézus mondott: azért jöttem, hogy Atyám akaratát teljesítsem, mindennapi kenyerem Atyám akaratának teljesítése. Mint jövőendő eseményei mutatják, nincs elég ereje hozzá, — mégsem mentegeti magát, hanem a lélek heroikus erővel vállalkozik rá.

Mélyértelmű Jézus találkozása a kereszttel. Életében sokszor beszélt róla, sőt a táborhegyi nagyszerű vízió végén is feltűnik a kereszt árnyéka. Úgy említi azelőtt, mint saját-

ját, sőt hangoztatja, hogy követői sem jöhetnek utána üresen: aki utánam akar jönni, vegye föl keresztjét, tagadja meg magát és úgy kövessen engem. De ő megy az élen, neki van a legnagyobb keresztje.

A szenvedők mind Jézus követői és akit neve nem tesz kereszténnyé, azt azzá teszi Krisztus jelvénye: a kereszt. Ha Jézus csak a bölcsek vezére lenne — nem volna több, mint egy kiváltságos név. Ha csak a szentek, ártatlanok élén látnók őt — sokszor úgy hatna e bűnben fuldokló világra, mint fönséges, de elérhetetlen ideál. — De mert a szenvedők, bűnbánók, vezeklők csapatjának áll élére — ezzel a legnagyobb tömeget toborozza maga mögé. A szegénynek, a szenvedőnek, a bűnbánónak éppúgy nem kell e világból semmi, mint a temetésről hazatérőnek. De annál inkább kell ebbe a kopogó, kísérteties ürességbe Krisztus és az ő mindent betöltő bútora: a kereszt.

A bűn büntetése a verejték, a könny: a szenvedés és a halál. Mindkettőt magára vette Isten ártatlan Báránya, hogy elvehesse ezáltal a szenvedés átkát és a halál fulánkját. Ezért a kikövezett, vérnyomos várudvaron magához ölelte, szorította a keresztet: a szenvedés, a halál eszközét és szimbolumát — melyet mindenki irtózó rémülettel került, mert titka pogányok szemében ostobaság, zsidók előtt pedig botrány.

Viszont mióta Jézus halad az élen a legnagyobb teherrel, könnyebb lett számunkra az önmegtagadás, a szenvedés keresztje. Az én igám: tinektek, számotokra — édes és könnyű; jöjjetek hozzám, én megenyhítelek titeket. Minden szenvedés elviselhető, mióta az emberré lett Isten is viselte, sőt ő viselt belőle el legtöbbet. Látjuk, hogy ez a világ törvénye, az élet törvénye: „Súlyos íga van Ádám fiainak nyakán, mióta anyjuk méhéből kijöttek mindazon napig, melyen mindenek anyjába: a földbe temettetnek. Nagy bajlódásokra teremtetett minden ember.”¹ Minden teremtményen így van ez, embertől állatig, bűnösöknön pedig hetszeresen. Mikor pedig az Isten szent Fia, az elsőszülött minden teremtmények között — emberré lett, átvette mind-

¹ Sirák 40, 1.

ezt, de mikor azt velünk megosztotta, együttal rólunk a teher javát is levette és átvállalta.

Mindenkinek megvan a maga terhe, keresztje, igája — az élet alázatossága és engedelmsége kényszerít minket azt viselni. Az élet terhei ellen zúgolódók, a keresztet gyűlölők, vállaikról lerázók, előle akár az öngyilkosságba menekülők dühöngő csapatában oly fenséges a keresztet békén magához ölelő Legártatlanabb. Ő elejétől szerette, hívta, emlegette a keresztet, melyet a jólelkű Cirenei Simon is csak vonakodva vállalt, a jobb lator pedig csak a legvégén ismert föl. Ez az ő követőinek nagy tanítás: kereszt az élet törvénye, de nagy vigasztalás is, mert mióta Krisztus hordta, — könnyebb, mert észszerűbb és édesebb, mert érdemszerző.

III. Jézus elesik a kereszt alatt.

Ez az igazi alázatosság stációja. Az Isten Fia — mint féreg és nem ember — porban csúszik, fekszik, mint az emberek gyalázata és a nép megvetése. Az első bűn és azóta minden következő lényegileg kevélység, gőg: olyanok akarunk lenni, mint az Isten: magasan trónolni, világnézetünk és teendőink dolgában senkitől sem függni, csak magunktól. Ezért minden megtérésnek, erényes életnek kezdete a szent alázatosság, amit oly szemléletesen tár elénk Jézusnak a kereszt súlya alatt földig roskadt, kínozott alakja. Megszégyenítésünkre ő lett olyan, mint az ember.

Eszünkbe jut a kevélység szellemének: a sátánnak második kísértése, amikor a templom ormán azt ajánlotta Jézusnak, hogy bocsássa le innét magát, hadd higgyenek neki az emberek. Ez a kevélység kísértése volt. Az Úr Jézus ezt visszautasította. De lebecsülték később: itt a keresztút folyamán háromszor is a föld porába, hogy ezáltal lehajoljon értünk por-hamu emberekért, mint a garasát kereső példabeszédbeli szegény özvegyasszony. Ez a lebecsülése több nekünk, mint a templom ormáról leszálló látványosság; ez emberibb és éppen azért istenibb, mint a másik, amelyben valamely kevély hengeg lappang, ami azonban mégis alárendelné őt bámulóinak, mint ahogyan a színész alá van rendelve közönségének. Itt nemcsak a terheltekhez, hanem az elesettekhez lesz hasonlónak; isteni alázatosságában nem-

csak együtt eszik a bűnösökkel, de melljük is roskad a porba. Egyik példabeszédében: az alkalmatlankodó özvegnél nem átalította magát a bűnös bíróhoz hasonlítani, egy másikban csak szamaritánusnak mondja magát, itt pedig egészen osztja a porból lett ember sorsát, büntetését: maga is elzuhan, mint annyian mások, akiknek erejét elvette a bűn és akiknek keresztjét súlyossá tette a büntetés. Ez az igazi szent föld, ahol Jézus elesett, ahol nemcsak szent lábai jártak, de ahol egész szent teste végigzuhan. Ő a föld porából csodát tett: sarat csinált és meggyógyította a vakon-született szemét. Itt nem nyálkával, hanem könnyeivel, verejtékével és vérével keverte el a föld porát, mely nem átkozott, hanem áldott testvérünk lett Assisi szent Ferenc felfogása szerint azóta.

Jézus első elzuhanása céloz az első bukásra is, az első tudatos halálos bűnre, mikor a keresztségi ártatlanság ruhája velünk letoccsant a freccsenő, békanyálás sárba, mikor a zuhanás hirtelensége kioltotta a kegyelem-gyertya fényét. Akkor szövetkeztek egymással a belső lelki gyengeség és az erős kísértés, a bűnre való lelki hajlandóság és a külső bűnalkalom, erőnk elhagyott, lábunk kőbe botlott, szemünk csak a földre nézett és mi elestünk. Vége volt a legnagyobb kiváltságnak: az ártatlanságnak; saját szomorú tapasztalataink árán lettünk jót és gonoszt tudók. És ennek az elesésnek mérge ott maradt szívünkben, ez föltárta előttünk a bűn világát, ahol ezentúl már nem mint kezdő beavatlatlanok, hanem mint otthonos rokkantak csúszunk, vonaglunk a sárban.

Istenem! Csak ez ne lett volna!

Most mellénk zuhan az Ártatlanság, — ki annyi nyomorultat állított talpra és emelt föl a porból. És megrögzött, nyomorult lelkünkben — ahonnét kegyelem, ártatlanság, szeretet már régen elköltöztek — fölébred a szájalom. Lassan ránézünk, fölismerjük, elfut bennünket a megszégyenülés megrendülése. Lassan fölsegíttjük a porból, a sárból — és míg ezt tesszük, vele együtt magunk is felállunk.

IV. Jézus találkozik édesanyjával.

A negyedik állomás a negyedik parancs világát tárja fel: a szülő és gyermeki szeretet erőit szemlélteti a szenvedés nagyítóján, prizmáján keresztül. Mert mindkét szeretet itt, a szenvedések országútján látszik legnagyobbaknak, leggazdagabbnak. Az anya fiának vállalja a halálraítéletet és átérzi annak minden szenvedését. A fiú viszont kétszeresnek érzi saját terhét, mióta látja, hogy vele szenved ártatlanul az, aki egyedül áll igazán közel hozzá e világban.

A szülő számára azért nagy fájdalom a gyermek halála, mert az élet folytatásának tagadása. Nagy dolog temetőbe kikísérni annak a holttestét, akit legjobban szeretünk. De még sokkal nehezebb kivégzéshez kísérni valakit, egyedül lenni ártatlanságának tudatában, végignézni elkerülhetetlen haláltusáját és a részvevő szeretet vergődésében meg nem szakadni . . . hanem állni.

A gyermek számára viszont nagyon fájdalmas, ha miatta látja keserves könnyekben édesanyját.

Az eredeti bűnt az emberi szolidaritás magyarázza meg nekünk: senki sem magának él, magának hal: nem vagyunk egyedül; össze vagyunk kötve a vér csodálatos hálózatával és így örököljük úgy a vagyont, mint az adóságot. Ennek fordítottja, hogy a büntetés sem egyedül Krisztusé, hanem átháramlik belőle más tiszta lelkekre is, akik együtt szenvednek ártatlanul az Ártatlannal azért, mert amikor ő emberré lett — tagja lett ő is ennek a nagy emberi összetartozásnak, szolidaritásnak. Ezért nem panaszkodik a Szent Szűz, mert az ő szenvedése a megváltás nagy művében való részesedés, a Jézushoz tartozás következménye, tartozéka. Ő hiányzott a legtöbb csodánál, a virágvasárnapi nagyszerű bevonulásnál — a dicsőségben nem osztozott, de a fájdalomban igen: a kereszttűn megjelent. Ott végtelen szerénysége kerülte az ünnepeltetést, mert tudta, hogy az isteni hatalom műveiben szent Fia istensége és nem a tőle vett embersége műveli a csodákat. De itt, ahol az istenség rejtve van, ahol Jézus csak szenvedő ember, sőt az emberiség gyalázata és megvetette — itt hősiesség megjelenik és vállalja a szolidaritást, az

együttlészenvedést Jézussal ama emberi természet jogán, melyet tőle vett magára, mikor megtestesült.

Az Úr Jézus találkozik édesanyjával, de nem áll meg, hanem megy tovább vállán a kereszttel. A Szűzanya viszont nem visszafordítani akarja szent Fiát, hanem a fájdalom útján végigkísérni. Az Üdvözítő isteni világa, jelleme már előbb is sokszor alárendelte a vérség kapcsolatait az eszmék, a kötelességek, a megváltói feladatok sorozatának. Így tett a kánai menyegzőn, de már 12 éves korában is és később, midőn a beszéd alatt rokonai keresték őt, vagy mikor a tömegből egyik asszony az őt hordozó és tápláló anyját magasztalta. Amit e helyeken az Úr Jézus mond, az nem az ő édesanyjának lebecsülése, — amint ezt a protestánsok rideg teológiája szeretné — hanem az eszmék felemelése a test és vér kapcsolatai fölé; isteni illusztrációk ahhoz az ígéhez: „Aki nem hagyja el értem anyját és atyját, nem méltó hozzám.” Általában nehéz egy kispap vagy pap anyjának lenni. Hánynak vérzik a szíve, amikor gyermeke pap vagy szerzetes lesz és ismét hány siratja legszebb álmait, amikor kispap fia kilép, mert nincs hivatása. A természetnek sokszor érthetetlen a kegyelem, a vérnek az eszme. De ebben is példa az ifjakkak az Úr Jézus, szülőknek pedig a boldogságos-fájdalmas Anya. Krisztus mindent feláldoz érettünk, a Boldogságos Szent Szűz pedig vállalja, hogy ő is áldozat a legnagyobb főpap kezében és a fájdalom törei őt is lerontják, megsemmisítik. Anyai szeretetét — ami a természet szava, alárendeli Jézus isteni, megváltói szeretetének, mellyel az életét adja barátaíért. Ő viszont gyermekét adja készségesen a nagy eszméért, mint mikor 40 napos korában bemutatta a templomban, nem mint sajátját, hanem mint Istenét. De a találkozás mégis nagy szenvedések, lelki kínok forrása mindkettőjük számára, mert általában is nehéz szüleinkkel szenvedések útján találkozunk.

V. Cirenei Simon segíti Jézus keresztyét.

Ez a felebaráti szeretet állomása, az egyik főparancs; csodálatos magyarázat az Úr másutt mondott szavaihoz: „Amit egynek a szegények, szenvedők, kisdedek közül tettetek — nekem tettétek.” Áldozatos, nagy szeretete még

a megváltás nagy művében is önzetlen: megosztja másokkal, amit meg lehet osztani, örök igazságként hirdetve, hogy a papi hivatás nem más, mint Jézus keresztségének segítése, megváltói működésében és szerepében való részesedés.

Cirenei Simon a szölleiből jött és nem Jézus kérte fel segíteni, hanem a katonák kényszerítették erre. Csak lassan engedett fel benne a közöny érzése és a szenvedő Jézus mellett ébredő részvét és szeretet, mely azután készségesen vitte tovább Jézus áldott terhét.

Van ilyen hivatás is. Van, akit a világi foglalkozások közül az istenadta körülmények szólítanak el Jézus mellé és fölkinálják erős vállának Krisztus édes és könnyű igáját. Lehet, hogy ez eleinte nehéz, idegen, de az Úr közelsége, a megváltás munkájából ránk eső szerep felemelő tudata lassan égi magasságokba vonja lelkünket és egészen elfeledtetí velünk a földet.

Ez az állomás tehát egyúttal a papi hivatás állomása is. Az evangélium említi, hogy Cirenei Simonnak két fia volt: Alexander és Rufus — akik a hagyomány szerint püspökök és szentek lettek. E vonatkozáson kívül, — amely történelmi — vannak eszmei kapcsolatok is Cirenei Simon és a papi hivatás között. Jézus a szőlőművesekről mondott példabeszédében a hívekről szól, akiket szőlőjébe küld el napestig dolgozni. A papnak ez nem elég: az eljön onnét — mint Cirenei Simon és az értünk szenvedő Megváltónak segít, magának a gazdának szerepkörében vesz részt, éppen ama dolgozók javára. Az Úr továbbá azt mondta: Aki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye föl keresztjét . . . A pap azonban — mint Simonnál látjuk — nemcsak a maga keresztjét viszi, hanem Jézusét és nem utána megy, hanem mellette. Ehhez nagyobb önmegtagadás, erősebb váll szükséges, de főként nemcsak Jézus felszólítása, hívása, hanem közelsége is. Mert alter Christus-nak lenni, Krisztus szerepében, méltóságában osztozni elsősorban az ő keresztségében való részesedést jelenti. Sz szenvedéseimnek nem egyéni hiúságból szabad eredniök, hanem az Úr Jézussal vállalt lelki és hivatásbeli szolidaritásból.

Az Úr Jézus azonban Cirenei Simon segítségével után is elesik a keresztút hosszú vonalán, míg a Kálváriára ér. Tehát a papság segítségével távolról sem tud minden bűnt meg-

akadályozni és bizony mi talán csak a kereszt természetes súlyát segítjük, míg a világ bűneinek roppant terhe az Isten Bárányán nyugszik, mert ezt nem veheti el senki más csak ő. Ha tehát igénybe veszi is segítségünket, az igazi feladat elvégzése egyedül őreá marad. Nekünk igazán nem lehet Jézus keresztje súlyosabb, mint amennyit elbírnunk belőle.

VI. Találkozás Szent Veronikával.

Ez az állomás nincs a Szentírásban. De a kegyetes keresztény tradíció helyes érzéssel keresi és találja meg a férfi segítsége mellett a nő részvételét is Jézus szenvedésében. Cirenei Simon válla és Veronika kendője éppúgy hozzátartoznak a jóban, mint Ádám és Éva a rosszban.

Amint az előbbi állomás, úgy ez is kettőt jelent, két dolgot prédikál. Az irgalmasság cselekedeteit és a szerzetesnői hivatást.

Az irgalmasság testi és lelki cselekedetei egyesülnek Veronika eljárásában, törekvése úgy a testi, mint a lelki szenvedések enyhítése. Részvét és enyhülés úgy Krisztus lelkének, mint vérző szent arcának. Hogy mindkettőt igényelte Jézus szenvedő embersége, bizonyosság rá az olajfákhegyi panasz, melyben az együttvirrasztást kérte a tanítványoktól, mint lelki vigaszt és a fájdalmak kelyhének eltávolítását, ha Atyja szent akaratával megegyező. Milyen jól eshetett Jézusnak ebben az általában ellenséges lelkű tömegben egy részvevő lélek szeretetnyilvánítása és az általános taszigálás, lökdösés, ostromlás között egy puha kendő gyüretlen, síma, kíméletes érintése. Ennek az irgalmasságnak — mint a szeretet-főparancs gyakorlati megjelenésének ígérte Jézus a mennyek országát.

De ez az állomás mást is jelent: a szerzetesnői hivatást.

Veronika az első apáca, kendője az első fátyol.

A nő is megközelítheti Jézust, közreműködhet a megváltás nagy munkájában, járhat egy utat vele, élethívását egészen lekötheti Jézusnak. Csak legyen ereje áttörni a csöcselékek érzések zürzavarán, csak merje nyíltan, fenntartás nélkül, semmit sem törődve a mégannyira ellenséges hangulatú környezettel életcéljának vállalni Jézust. És így

felvett fátyola, kendője el fogja szigetelni a világtól, nem lát mást soha, mint Jézusnak a kendőről vele szembenéző, szenvedő arcát és ez neki elég élettartalom, poézis, valóság, öröm, vigasztalás — minden.

A szerzetesi hivatás az Istennel szemben tanúsított irgalmasság, nagylelkűség. Az apácának nincs aktív szerepe az Anyaszentegyház kincsei, a szentségek, a lelkek körül. Csak a sekrestyéig hatolhat előre, megmarad hívőnek. De ebben az állapotban mindene Jézus. Nincs alkalmasabb alanya az igehirdetésnek, nincs alázatosabb, engedelmesebb báránya az Anyaszentegyház kormányzói hivatalának, mint a szerzetesnő, mint az apáca. Még a gondolatát is ellesi a szenvedő Jézusnak és mindjárt ott van, eléje térdel, segít és öröme van a legnagyobb Szenvedőnek ott, ahol mindenki bántására, üldözésére, halálára törekszik.

Az apácakolostorok az általános egyházüldözések, a nagy aposztáziák és vallási meglazulások idején megannyi hatodik vigasztaló állomások a titokzatos Krisztus fájdalmas keresztútján. Gyűjtőhelyei azoknak a kiváltságos maradéklelkeknek, akik minden rossz környezet ellenére kizárólagosan Jézust vallják mindenüknek még akkor is, mikor gonoszok prédája lesz személye és ruhája egyaránt.

VII. Jézus másodszor esik el.

Ez a visszaeső bűnösök állomása. Jézus — ki a magasságokat szerette, ki hegyi beszédet mondott, ki a Tábor-hegyen tündökölt — most porban vonaglik. Ez a második elesés már nem botlás, ez teljes elzuhanás. Vértől ázott arcát belepi az út pora, kezét feltöri a kövezet, vállát a vele elzuhanó keresztfa. Mint a visszaeső bűnös nehezebben kel föl — úgy Krisztus is, alig tud most újra talpra állni. Pedig mennie kell, mert az út fele még előtte van.

A visszaeső bűnös állapotát hétszeresen mondja Jézus rosszabbnak az előzőnél. Így is van, mert az először elesőt mentegeti tapasztalatlansága, a bűnt mégcsak elméletben ismerte eddig, a kísértés pedig valóságos örömeit sejtetett. De a visszaeső bűnös egyszer már a maga kárán tapasztalta, hogy mekkora rossz a bűn, hogy milyen nehéz attól szabadulni, hogy a kísértés hazudik, hogy butít, gyengít és lázít

testet és lelket egyaránt. És ha mindennek ellenére mégis elköveti újra — bűne súlyban és káros következmények szempontjából hétszeresére emelkedhetik az első bukáshoz viszonyítottan.

Az Úr Jézus második elesése a visszaeső bűnösök súlyos nyavalyájáért történik. Ahogyan elhomályosul a visszaeső bűnös értelme, ahogyan gyengül akarata — éppúgy fátyolosodik a föld porától Jézus áldott szeme, éppúgy fogy a felkeléshez szükséges ereje. Ahogyan sárba gyűrődik a bűnös lelke és malasztruhája, amit anyja — az Anyaszentegyház adott rá — éppúgy a földreesett Üdvözítő ruhája is, melyet édesanyja: a Szent Szűz szőtt neki — vértől, verejtéktől ázik, portól, sártól szennyes.

De az Üdvözítő felkel és a kitartás hősi erejével megy tovább. Eleget tesz a bűnért, de példát is ad a bűnösnek. És minden fogyatkozó erejét összeszedve feláll, újra felveszi keresztyét és megindul újabb kínállomások és a Kálvária felé.

A bűnös is, amíg fel tud kelni, — amíg állapotszerűleg meg nem marad a bűnben — ha visszaeső volt is — megmenthető.

VIII. Jézus és a jeruzsálemi nők.

Az igaz bánat állomása.

Az inaktív, tehetetlen részvét — mely csak könnyekben éli ki magát — nem kell Krisztusnak. A tisztán száналomból, asszonyi gyengeségből eredő könnyeket visszaparancsolja és a könnyek igazi forrására mutat rá, mikor azt mondja: „Ne sirjatok rajtam, hanem magatokon és fiaitokon.”¹ Azaz, ha rajtam akartok segíteni, ha keresztemen akartok könnyíteni — ezt ne meddő sírással, szánakozással tegyétek. Hanem sirjatok magatokon és fiaitokon, azaz tartatok bűnbánatot — akkor lesz keresztem terhe könnyebb. Nekünk tehát nem érdem és a szenvedő Jézusnak nem enyhülés — ha sajnálkozunk rajta és siratjuk; az kell, hogy önmagunkon és gyermekeinken: tetteinken, bűneinken is siránkozzunk egyúttal. Tehát Jézust sajnálni valójában annyi,

¹ Lk. 23, 28.

mint magunkon siránkozni és így az Üdvözítőt még sajnálni sem lehet saját lelkünk java, haszna nélkül. A mi hitünk nem érzelevallás: Gefühlsreligion, nem ábrándozás, sajnálkozás — hanem elsősorban tevékeny önjavítás: becsületes bűnbánat és javulás. Tehát a szenvedő Jézus kínjaiban, a Szűzanya hét fájdalmában saját kezünk műveire kell ismer-nünk — ezért nem kell Jézusnak, ha sajnáljuk őt — bánatunk kell neki, mely megszünteti a bűnt és ezáltal enyhíti az ő terhét, ki éppen e világ bűnei miatt szenved.

Ebben a „világ”-ban tehát benne vagyok én is. A kínzók, poroszlók, hóhérok, zsidók, árulók, jellemtelen gyengék között ott vagyok én is. Az ütlegek, tövises, szegek között ott vannak az én bűneim is. Hazug és hamis póz tehát, amikor magamat jónak állítva oda — az út mellé állok és az előttem hullámszó menetben roskadozó Jézuson egy-két részvétlkönnyet, sajnálkozó sóhajt ejtek, mintha nekem szenvedésében mi részem sem volna. Mintha minden felelősségtől ment volnék és ezért sajnálhatom Jézust, aki marta-léka lett a gonoszoknak.

Jézus figyelmeztetése azonban engem is a gonoszok közé sorol és nem enged farizeusi önámítással sajnálkozni szenvedéseim, mintha ezek mások munkája lennének. Éppen azért, mert az én munkám, — ajánlja Jézus a sírást önmagamon és cselekedeteimen — amik az én igazi gyermekeim.

Jézus meg is indokolja figyelmeztetését. Sírjatok magatokon, mert ha ez történik a zöld ággal, mi lesz a száraz ággal? Ebben a kárhozat fenyegetése lappang, sőt egy pillantás nyílik annak mélységes torkába is: a kárhozottak szenvedései súlyosabbak lesznek, mint a keresztfeszített Jézus kínjai. Mert ő a zöld ág, a kivirágzott Jesse-vessző, aki árnyéket ad, gyümölcsöt terem és ha neki ennyit kell a bűnnel kapcsolatban szenvednie — mennyi jut akkor annak, aki száraz ág, mely jó gyümölcsöt nem terem, melynek sokszor ígérte Jézus, hogy a halál által kivágatják és tüzre: kárhozat tüzére vették!/? Én is ilyen elszáradt ág vagyok, élettelen venyige az igaz tőkén: Jézuson, akinek életereje: a kegyelem nem tud átszivárogni belém, mert az imádság ereze befásult, a kevélység kukaca összefurkált, bevont a közöny mohája, redvessé tett az unalom zuzmója. Mi segít ezen? Csak a magamon sírt könnyek — a szenvedő Jézus szerint,

ezek megöntöznek, zöldelővé, élővé, gyümölcsöt hozóvá változtatnak ismét.

IX. Jézus harmadszor esik el.

Az Úr Jézus panasza: az ember Fiának nincs hol fejét lehajtsa — itt mintha cáfolva lenne: íme, talált helyet: a Kálvária sziklás kapaszkodóján elesik és keserves útjában mintha egy pillanatra megpihenne. De Istenem! micsoda pihenő ez! Jézus az út, itten megtörik, Jézus az igazság, íme gonoszságról vádoltatik, Jézus az élet, íme a halál porában vonaglik! A lélek benne is kész minden szenvedésre, de a test, — mely a mienkhez hasonló — nála is erőtlens.

Sokan Jézus harmadik, legsúlyosabb esését a papság bűneire, a szerzetesek, a kiválasztottak eltévelyedéseire szokták magyarázni. A hivatásbeli hűtlenség, ellenséges lelkület azok részéről, akik szeretetet fogadtak, levetése Krisztus ruhájának, szerepének, keresztiének — bizonyára nagy fájdalom a szenvedések férfiának. Pap, szerzetes nem vétkezhet súlyosan a nélkül, hogy Jézust el ne taszítaná, hogy a megváltás nagy művét önmagára és másokra nézve ne késleltetné.

Viszont az eleséséből harmadszor is felkelő Üdvözítő csodálatos élő tanítás a hivatásbeli dolgok iránti hűség dolgában. Az eszme diadalát hirdeti a gyakorlat számtalan nehézsége ellenére; amit oly sokszor mondott: „Leszálltam az égből nem azért, hogy saját akaratomat teljesítsem, hanem azért, aki engem küldött.” És ebből nem enged, ha beleszakad is: fölerősödik és támolyogva megindul, vállán az iszonyú, iromba kereszttel.

Ha életünk kereszttviselés és Krisztus nyomainak követése, ha a papi hivatás Jézus keresztiének segítése — akkor ehhez a legszükségesebb felszerelés az áldozatos hűség, mely oly erős, hogy rá sem hederít a test kibúvóira, nyomorúságaira, hanem minden nehézség ellenére fölkel és megy tovább előre. Mert mondotta Jézus: „Amint engem küldött az Atya — úgy küldelek én is titeket.” Tehát nektek is fel kell ugyanúgy áldoznotok ember-voltotokat, időtöket, testetek húzódását, munkaerőtöket a lelkek javára, a megváltás ügyéért, mint ahogyan én tettem. A hivatás azonossága Krisz-

tussal fenséges, de vele jár a szenvedések és áldozatok azonossága is, a keresztek azonossága, a kínok útjának azonossága is. Ebben hűségesnek, kitartónak, erősnek lenni — ezt tanítja a harmadik eleséséből is győztesen felálló Üdvözítő.

X. Jézust megfosztják ruháitól.

A szemérmetlen bűnök állomása. A sok szándékos ruhátlanság, a kísérteni kívánó meztelenség, a tiltott testi parázna gyönyörködés miatt szenved Jézus e lelki keresztfeszítést: a ruhátlanság szégyenét. A divat nyilvános szégyentelenségeit az Úr nyilvános szégyene bűnhödi. Szent emberisége, — amely megváltásunk eszköze — minden dokéta, elkenő magyarázat cáfolatára — ruhátlanul áll a nép előtt.

Józsefet irigy testvérei megfosztották tarka ruhájától — melyet atyjától kapott és meztelenül dobták a kútba. Jézusnak is ez a sorsa: a varratlan, egyszövésű köntöst — mely egyedüli sajátja, mely a szent Szűzanya munkája — elveszik tőle, feltépi sebeit és a szégyen kínját okozzák neki.

Aki tehát a mezők liliomait Salamon ruháinál szebben öltözteti, aki a mezteleneket ruházni tanította és aki a leg-ruhátlanabb koldust: az emberiséget menyegzős ruhába öltöztette, az most ruháitól megfosztottan áll előttünk.

A paradicsomi bűn elkövetése után az Isten ellen lázadó emberben föllázadt a test a lélek ellen és „fölis-merték, hogy ruhátlanok”; ártatlanságuk elveszett és ruhátlanságuk bűnös kívánságoknak, zavaró gyönyöröknek lett forrása. Isten a paradicsomi kiűzetés előtt felöltöztette őket, ez Gondviselésének első ténye az ember javára. Joggal hivatkozhatott a hegyi beszédben erre Jézus, mikor azt mondta: „Ne aggódjatok, hogy mibe öltözzetek — a ti mennyei Atyátok tudja, hogy mire van szükségetek.”¹ — És most íme: az Isten egyszülött Fiának testéről letépi az ember a ruhát és a legszebben ruházott isteni liliom: Jézus ruhátlanul áll a gyűlölködő, báméskodó, buta és gonosz tömeg

¹ Mt. 6, 31.

színe előtt! Az elsötétülő nap homálya takarja be, rejti el drága testét.

Csak három ruhátlanság van, amit látnom szabad:

A kisded Jézus ruhátlansága, a szenvedő Jézus ruhátlansága és a szegény vagy beteg ember kényszerű mezítelensége. Az első az ártatlanságé, mely akár csak a paradicsomi állapotban, — úgy itt sem lesz soha érzéki kívánczások forrása. A második pedig éppen jóvátenni akarja a sok parázna bűnt, amit az emberiség Isten fölséges tervein rontott. A harmadik viszont a testi bűnöknek hatásos orvossága: világos prédikáció arról, hogy a test végső elszámolásban bizony nem gyönyörök, hanem kínok forrása és arról, hogy a gazdag, szándékos ruhátlanság majd még a szegénység mezítelenségére változhat, hogy akik bűnös vágytól vezérelve elkerülik a ruhát — azokat majd levetközteti a nyomor és őket kerüli el a ruha.

Jézusom! áldott ruhátlanságod adja vissza nekünk az ártatlanság elvesztett palástját — amit a paradicsomban hagytunk, tanítson fölruházni a szegénység miatt mezítelent és főleg elkerülni vágyban, tekintetben, cselekedetben minden szándékos, ingerlő, bűnös mezítelenséget.

XI. Jézust keresztre szegezik.

A célhozjutás Jézusnak a szenvedések betetőzését jelenti: hatalmas szegekkel kereszthez szegezik áldott, szent testét. Megnyílnak szent sebeinek forrásai és az onnét áradó tiszta vér lemossa Ádám fejét, tisztává teszi a szűzek stólaít, ihlető itala lesz a legnagyobb szentségnek, a legszebb áldozatnak.

E vérrózsák Jézus kezein és lábain eszünkbe juttatják az utolsó kenet szentségét, amikor mi fekszünk halálos ágyon és a pap keresztet rajzol olajjal kezeinkre, lábainkra. Ezt az enyhítő olajat Jézus szent vére teszi hatályossá, e kenést a mi kezeinkre akkor eszközölte ki, amikor az ő kezét durva szegekkel átszakították. — Ami puhaság és enyhülés a mi halálos ágyunkon van, azt az ő keresztjének keménysége, sebeinek kínos mélysége esdette ki nekünk. A keresztes olajpecsétek a mi kezeinken, lábainkon lezárják a bűnök

hosszú sorát, mert a vérpecsétek Jézus kezein és lábain már elvették a bűn átkát és a halál fulánkját.

Jézus áldott szent kezei és lábai ácsolják, kapcsolják össze a két hatalmas gerendát. Jézus kezei a legáldottabb kezek. Ezek fogták Szűz Mária kezét, húzták a vizet, dolgoztak fűrésszel a názáreti házban. E szent kezek áldására változott borrá a víz, szaporodtak meg a kenyerek, ezeknek intésére némult el a vihar, támadt fel Lázár. Mikor e szent kezek imára kulcsolódtak — tanultuk a Miatyánkot, mikor vak szemeket, süket füleket érintettek — azok megnyíltak, mikor a kenyeret megfogták, alapított az Oltáriszentség. Belőlük hull a Magvető vetése, ezek fogják előtűnk a nagy ekét: a keresztet. De egyúttal e szent kezek azok, amelyek kétfelé osztják az emberiséget: jobb- és bal-felé az ítélet napján. Ezekről mondja a Szentírás: — „Rettenetes az élő Isten kezeibe esni!” Ezek büntetni is tudnak és jaj azoknak, akikre nehezednek!

Az Úr Jézus lábai pedig: oh, mily drágák a jót, a békét hirdetőik lábai! Amerre jártak — az a szentek útja, nyomait el nem mosták századok esői, sem a feledés piramisokat is eltemető pora. Áldást vittek mindenüvé, ahol az Úr Jézus csak megjelent: istállóba, műhelybe, iskolába, templomba, lakodalmas és ravatalos házhoz, hegyormokra és a tenger felszínére egyaránt. Ezek vitték Jézust fáradhatatlanul az elveszett bárányok után és mikor elfáradtak a Jákob kútja mellett, akkor tért meg a szamaritánus asszony.

És most örökké jót cselekvő kezei, jót kereső, jóban fáradó lábai le vannak szögezve a keresztre! E kényszerű tétlenségben a leginkább tevékenyek: a megváltói vér forrásaivá lesznek és e szent vér leszivárogha messzebb elfolyik, mint ahová szent kezei elérhettek, vagy szent lábai vihették. Így jóvá teszi azt a sok bűnt, amit emberi kezek és lábak akár cselekvés, akár mulasztás által elkövettek. Mert a gondolati vétkekért töviskoronája és véres verejtékezése, a szóbeliekért halálos ítéletére válaszoló némasága, a cselekedetbeliekért pedig szent kezeinek és lábainak leszögezése által szenved Jézus.

XII. Krisztus a kereszten.

A pogány világ istenfogalma a szenvedés megoldatlansága folytán oly felületes, hiányos, végig nem gondolt. Isten úgy él képzeletükben, mint minden jó adományozója és mint minden rossz távoltartója. Mivel pedig a szenvedés, bánat, gond mégis csak megjelenik életükben — azt úgy magyarázzák, hogy mindez egy másik rossz isten, vagy istennel egyenlő rangú démon munkája. E dualista felfogásban a jó Istent kérlelik, a gonoszt pedig engesztelik. De Isten és a szenvedés együtt nem férhetek meg képzeletükben. A magyar nép pogány hite is csak addig tartott, míg az augsburgi csatában tönkre nem verte seregeinket nagy Ottó (955). Ekkor a régi istenek minden hitele elveszett: szenvedni pogány istenfogalom mellett lehetetlen.

Ezzel szemben a mi keresztény hitünk centruma a kereszt: Isten megváltói kínszenvedése. A szenvedés tehát nem elvonatkozik az Istentől, de egyenesen egyesül vele. És ez visszahat a bűn, az élet, a tisztulás titkaira egyaránt.

Tehát a szenvedés misztériumának állomása ez.

A mi hitünk szerint az Isten szenvedett, sőt meghalt értünk. Nem úgy segített rajtunk, hogy megszüntette a szenvedést és a halált, hanem úgy, hogy magára vette és ezzel vallásunk középpontjába a szenvedés megváltói hatását és jellegét állította.

A szenvedés büntetés jellegéhez már az ószövetség is eljutott. Jóbot társai azzal vigasztalgatják, hogy titkos bűnökről gyanúsítják. Arra még a pogány emberiség is rájött, hogy az engesztelés, a tisztulás nem megy másként, csak szenvedés útján. Innen a sok-sok véres áldozat, füstös oltár és az, amit Szent Pál így fejez ki: „Vérontás nélkül nincsen bocsánat.”¹

De, hogy ártatlan szenvedjen, mert ez az élet törvénye, hogy mások bűneiért szenvedjen, mert emberi természete közös a bűnösökével, hogy a szolidaritás nemcsak segítségre van, hanem együttsszenvedésre is vonatkozik — ezt nem tudta az emberiség soha megérteni és a Krisztusban nem hívó nem is érti meg még ma sem.

¹ Zsid. 9, 22.

Ecce lignum crucis: O magnum pietatis opus! Nélkülöd nincs kulcsunk az élet rejtélyeinek megoldásához.

Krisztus szenvedése nem a tehetetlenség elhagyatottsága, nem védtelen kiszolgáltatottság gonoszoknak — hanem a legöntudatosabb és legszabadabb választása Isten akaratának: a minden bűnt jóvátevő szenvedésnek. Így a mi vallásunkban középpont a keresztt: a másokért önzetlenül vállalt, halálíg menő, tisztító és engesztelő szenvedés. Ezt maga az Isten végzi, aki ezáltal a szenvedések elviselésének és értelmének is megadja kulcsát. Nem veszi ki az életből, nem mentesíti alóla az igazakat sem, — szelek, árvíz és viharok a kösziklára épült házra is rárohannak — de a szenvedés szerepét és a kereszthordozás érdemszerző voltát megdicsőülésünk feltételeként állítja eléink, amikor maga szenved és meghal — mint Megváltó.

Amit hirdet — azt az élet általános tapasztalása is igazolja. Az élet törvénye — mióta a bűnnel vonatkozásba jöttünk — szenvedés. Kettő között lehet választanunk: vagy vállaljuk önként azt a szenvedést, amit a bűnről való lemondás, a tiltott gyönyörök kerülése jelent, vagy az Istentől adott büntető keresztek. Minden pogány isten és minden hamis életideál azért bukik meg, mert nem képesít szenvedésre. A szenvedés és az idő a két legnagyobb érték-hitelesítő Isten kezében: ami e kettőnek igazolását kibírja, az valódi életérték. De ilyen életérték csak Istentől származhat. Ezért maga az Isten saját személyének és művének igazolására is hatni engedte magára mind a kettőt: a szenvedés próbája a keresztt, az idő próbája az Egyház.

Jézus kereszttjén tehát a szenvedés igazolja az Istent. De egyúttal Isten is igazolja rajta a szenvedést: megjelöli helyét, szerepét, nevét; bemutatja mint a bűn zsoldját, mint a megtisztulás eszközét, mint a legnagyobb nevelőt, a legerősebb féket, mint örök, kikerülhetetlen törvényt, mint az alázat biztosítékát, a szeretet fegyverét, a megváltás eszközlőjét: egyszóval katolikus, keresztény hitünk lényegét.

A szenvedés nemcsak kínos, de szent is, nemcsak fájdalmat okoz, de érdemszerző is, jóváteszi a bűnt és kiérdemli a megdicsőülést, az üdvösséget. Nem öncél, mint az önmegváltást hirdető hindu-buddhista vallásban, hanem alá van rendelve a dicsőségnek, mint Jézus 3 napos kín-

szenvedése az örökkévalóságnak. De viszont részünkről nem lehet részesedni Jézus ajándékaiban, megváltásának gyümölcseiben, — ha nem részesedünk egyúttal keresztyében és szenvedéseiben. Ezért mondja, hogy az ő követésének útja egyedül a keresztfelvétel, az önmegtagadás vállalása, aki ezt megtette: kövessen engem; azaz legyen részese feltámadásomnak, égbe-emelkedésemnek és felmagasztaltatásomnak az Atya jobbjára.

A XII. állomás tehát a legnagyobb földi problémát: a szenvedést világítja meg és megjelöli vallásunkban a keresztközponti helyét. Ez ad súlyt, életszerűséget, örök aktualitást a mi szent hitünknek és ez különbözteti meg leghatásosabban minden más emberi pogányságtól vagy földi vallástól.

XIII. Krisztus levétele a keresztről.

Rubens antwerpeni oltárképe lép elénk: a holttest iránti gyengédség és kegyelet, mely annyira hiányzott az élő Jézussal szemben. Az üres, mezítelen keresztfal alatt pedig Michelangelo Pietája: a fájdalmas Szűzanya. A költészet sem marad el:

Alkonyulsz, oh szépség,
Szép napod sötétség,
Mert függ már Fiad, a Szentség.

Ez az állomás újszövetségi válasz a szenvedés theodikéjére. Ugyanaz, amit az ószövetség Jób alakjában szemléltet és válasz nélkül hagy. Vagyis: miért érik a jó lelkeket, az ártatlan szíveket is szenvedések?

A szenvedés a hit igazi próbája, az érdemszerzés valódi alkalma. E két nagy szempont igazolja a tiszta, jámbor lelkek szenvedéseit, míg a bűnösökét a büntetés és a tisztulás.

A szenvedés az igaz próbája, igazolása. Itt válik el: mekkora valóság számára a hit, hogy a hitből merített vigasz több-e neki, mint a reális világtól szenvedett fájdalom. „Mintegy kemencében próbálja ki választottait az Úr.” Valóban, ekkor lép legjobban szemünk elé a láthatatlan, természetfeletti világ, — mint a valóság világát lecáfoló, túllépő valós érték, mely nem képzeleti, hanem nagyon is

reális. És a szenvedés óráiban mélyül el bennünk is igazán a vallás, mint aktív erő, mely meggyőz, elcsitít és megvigasztal. Ezért a fájdalmas Asszony a kereszt alatti Pieta jelenetében is boldogságos maradt, pedig fájdalma éppúgy, mint szeretete kettős volt: nemcsak mint tiszta, hú lélek gyászolta Istenét, hanem mint édesánya is egyetlen gyermekét. De a boldogságok száma nyolc, a fájdalom töreiei pedig hét: eggyel kevesebb. A látszatoknál erősebb hit, a halál pusztító jelenével szemben a biztos feltámadás reménye és a természeténél fogva halhatatlan, elmúlást nem ismerő szeretet — fényesen megállták a nagy próbát a Szent Szűz lelkében. És amikor Jézus meghalt, mikor nagy művéből nem maradt más, mint az üres kereszt, a halotti szemfedő és a holttest, — akkor mindent lecáfoló realitással lépett elő a Szent Szűz lelkében, a színtvalló Nikodémus eljárásában, Arimateai szent József bátorságában ez a fölséges szellemi erő, amit Jézus hozott és képviselt: a keresztény hit. Ez egyedül képes velünk nyomorúságunk mélységét feledtetni, hangulatokból fölemelni, a temetés utáni egyedülletet, — mely a legszomorúbb magánosság, benépesíteni. Ezért nincs erő hozzáfogható, mert a legnagyobb földi hatalmasságot: a halált és a szenvedést tudja enyhíteni, sőt diadallal szembe száll ezekkel akkor, mikor minden emberi tudásunk csak menekülés ezek elől.

Másrészt az érdemszerzés kiváló alkalmá a szenvedés a tiszta lelkek számára. „Akit szeret az Úr — azt megsanyargatja.”¹ Mert a bűn kerülése, az erények gyakorlása maga sem lehetséges önmegtagadó szenvedések nélkül, de a heroikus lelkiség a nagy szenvedések elviselésében kulminál. Ekkor gyűl össze a meg nem fogyatkozó égi kincs, mert aki a földön szenvedett, arra igazán nem lehet mondani, hogy elvette már a jutalmat, többre nem számíthat. Sőt az Úr Jézus a szegény Lázár esetében hivatkozik is annak sok szenvedéseire, mint örök jutalmának igazolására. Másutt ismét mondja, hogy az itteni értékelésben utolsók lesznek elsők stb.

Tehát mert minden szenvedés Istentől jön, azért minden szenvedőnek Isten lesz adósa. Mert a fájdalmas Anya annyira

¹ Zsid. 12, 6.

mélyen egyesült szent Fiával a szenvedésben, ezért méltó lett az ég Királynőjévé magasztaltatni teste szerint is az égben. Viszont ez a hit teszi elviselhetővé a bajt: nem a sors eszterlen, komisz szeszélye osztogat nekünk szenvedéseket, hanem örök bölcseségű, szentségű Atya, aki tudja, hogy mit bírunk el (a jó lelkek rendszerint többet bírnak) és aki a megpróbáltatásokkal arányosan növeli jutalmunkat is, amint ez a fájdalmas Anyánál látható.

XIV. Krisztus sírhatétele.

Et erit sepulchrum Eius gloriosum . . .

Ez a kegyelet és a lappangó hit állomása.

A holttestben a keresztény lelkület nem valakit, nem személyt lát, hanem a lélek házának összedőlt romjait, a lélek leszakadt ruháját, a megboldogult érdemeinek és bűneinek hű osztályosát. Ezért — mint a föltámadás várományosát — kegyelettel kezeli. Gyolcs, mirha, aloé, tiszta sír, amelyben még senki sem feküdt, igaz részvét, őszinte fájdalom környezik Jézus holttestét, melyet megmostak kegyeletes kezek vértől, verejtéktől, melyet leemeltek a keresztről, melyből kihúzták a szegeket, levették a töviskoronát. Jézus holtteste is imádandó: az isteni Ige úniója nem bomlott fel akkor, midőn szent teste a sírban pihent, lelke pedig a pokoltornácában időzött. Ezért imádó áhítat, Isten iránti kegyeletes részvét kíséri Jézust a sírba. Még az sem az övé: valóban nincs hol fejét lehajtsa.

De hogyan is lehetne az élet szerzőjét eltemetni? Csak nem lesz a föld Isten koporsója?! Hiszen ennek minden életrezdülése Istentől való! Három nap mulva feltámadok . . . Érzik ezt a zsidók, visszacseng ez a fülükbe, pedig de sok íntését feledték el az Úr Jézusnak! Az élő Krisztusnak nem hittek, a holt Krisztustól mégis féltek! Ezért lappangó hitük szót kér: nagy kő, piros pecsét, erős őrség. Minek mindez egy halottnak?

Ilyen a bűnös ember lelke is. El van benne temetve Jézus. A sok bűn súlyos köve, a szégyen pecsétje, a közöny katonái nem engedik feltámadni. De az Úr a legváratlanabb pillanatban előlép és meghozza minden bűneinkből a feltámadást.

Az utolsó vacsora termének freskói.

Jn. 14, 15, 16.

"Meg ne háborodjék a ti szívetek és ne féljen. Higgyetek!"

A szenvedés mindannyiunkat zavarba ejt, megháborít és lelkünkben olyan nyugalanságot vált ki, hogy teljesen magunkkal és bajunkkal törődünk. Istenre nem gondolunk, nem hagyatkozunk. Ez a nyugalanság nem az Istentől van, mert ő a béke fejedelme: viharban nincs Isten — halljuk Illés látomásában. De a gonoszléleknek félsiker, ha azokat, akiket bűnbe rántani nem tud, legalább nyugtalaníthatja és zavarba ejtheti.

A Mester tudta, hogy az ő kinszenvedése a tanítványokat „megbotránkoztatja”: megfélemlíti, hitükben megingatja. Ezért a hit erős, rendíthetetlen várába utalja őket és csodálatos mélységeit tárja fel szentháromsági kapcsolatának az Atyához és a Szentlélekhez. Ezzel a természetfeletti világ csodálatos fölényét, fontosabb, súlyosabb voltát mutatja be a természetes, az ideiglenes fölött. A tanítványokat pedig legbensőbb bizalmasaivá teszi bölcseségének titkos és rejtett — incerta et occulta — mélységeit nyilatkoztatva ki előttük.

Halálát „távozásnak” mondja, feltámadását „visszatérésnek”. Célja helyet készíteni és örök együttlétünket biztosítani. De hogyan jutunk oda — kérdezi Tamás, nem tudjuk, hová megy, hogyan tudnók az utat? Krisztus önmagára mutat: csak általam: én vagyok az út, igazság, élet, tehát életstílus, élettartalom és életcél.

Aki ismer engem, ismeri az Atyát is.

Aki lát engem, látja az Atyát is.

Amit beszélek, művelek — az Atya cselekszi bennem.

Amit az Atyától nevemben kértek — megadja nektek.

Én az Atyában vagyok és az Atya énbennem.

Mélyebb, fölségesebb kinyilatkoztatás a szentháromsági összetartozásról alig lehetséges. Az Úr Krisztus itt végtelen titok fátyolát lebbenti föl e nagycsüdtörtöki tavaszi alkonyatban. Maga pedig úgy áll elénk valóban, mint mediator homo Christus Jesus: embersége közvetíti alacsony, empírikus gondolatainkat égi magasságokba, szentháromsági

távlatokba. Benne láthatjuk az Atyát, általa ismerhetjük meg, nevében kérhetjük eredményesen.

Miért mondja itt az utolsó vacsorán mindezt az Üdvözítő?

Azért, hogy kinszenvedése láttán meg ne inogjon a mi hitünk, hanem világosan álljon előttünk istensége és a szenvedésben is az Atya akaratát lássuk, mit engedelmesen teljesít a Fiú. Hogy tehát Istenbe vetett hitünk alapja és támasza legyen a Fiú istenségébe kapaszkodó hitünknek: „Hisztek az Istenben, bennem is higgyetek.”

A következőkben ugyanígy főtárja a Szentlélekhez való viszonyát. Ez a másik csodálatosan mély tónusú freskó. Azt mondja a Szentlélekről, hogy az Igazság Lelke, Vigasztaló, akit világi szem nem láthat, nem ismerhet, földi lélek be nem fogadhat. Ő belülről fog minket oktatni és eszünkbe juttatja Krisztus ígét. Nélküle szeretni lehetetlen — ő maga a szeretet, nélküle nem lehet Isten akaratát teljesíteni, mert éppen ő Isten akaratának származottja, reprezentánsa. Amit az Úr Jézus tanít, az az Atyáé, amit viszont a Szentlélek sugall, azt a Fiútól veszi.

Júdás Tádé közbevetett ámuló kérdésére kifejti az Üdvözítő, hogy ezekbe a csodálatos szentháromsági kapcsolatokba valamikép fölemelkedhet az emberi lélek is. „Én az Atyában, ti énbennem és én tibennetek. Aki szeret engem, én is szeretem, Atyám is szereti, hozzá megyünk és lakást veszünk nála.” Itt említve van burkoltan a Szentlélek is, aki nélkül mi nem tudunk szeretni és aki az Atya és Fiú viszonzszeretete.

A végrendelkező Jézus ajándéka a béke. Az ő békéje, amit a világ meg nem adhat. A földi béke valami külső semlegesség, közönyös nyugvása pereknek, fegyvereknek, amivel jól megfér a benső békétlenség, sunyi gyűlölet, titkos bosszúvágy, alkalomlesés, háborús előkészület.

A Krisztus békéje más: boldogító belső és külső harmónia, idegesség, nyugtalanság, félelemérzet teljes hiánya, távolléte. Mondja is az Úr: meg ne háborodjék tehát szívetek és ne féljen. És mondja mindezt pár órával a kinszenvedés előtt, amit előrelát. Főnséges békessége vele van a Pilátus—Heródes előtti hallgatásban, — a kinszenvedés kínjai között és nyugodt lelkét Atyja kezeibe ajánló halálában.

Életében sohasem lehetett látni, hogy sietne, tréfálna, nyugtalanzkodnék, türelmetlenkednék, kifakadna, félne.

Istenem! erre a te békédre van szükségem.

E békével együttjár a nemes életbátorság, mely nem fél Istenen kívül senkitől, de éppen, mert Isten akaratát teljesíti mindenben — Istenben is bízik. Ezt fejezi ki Krisztus, mikor bátran azt mondja: „Szeretetből úgy cselekszem, ahogyan Atyám parancsolja, keljetek fel tehát és menjünk el innét.” Tehát szemébe néz a biztosan előrelátott szenvedéseknek, eléjük megy és nem gondol menekülésre. Nem magát félti, csak tanítványait, akiket útközben oktat, akiket az elfogatáskor testével fedez. E fölséges, imponáló életbátorsága nem hagyja el a kihallgatás, kínzás, megcsúfolás és megfeszítés alatt sem.

Mindezek a csodálatos, lelket feszítő erők: a Fiún keresztül befogadni és szeretni az Atyát és a Szentlelket, a lelki béke és a nemes életbátorság az Eucharisziából forrásoznak, melynek alapítása kapcsán az Úr Jézus ezeket említi. Tehát számunkra az Isten életébe való bekapcsolódásnak, a lelki békének és az életbátorságnak forrása és eszközlője az Eucharisztia. Az eucharisztikus lélek a Szentháromság hajléka, mint egykor Ábrahám sátra, a béke háza, mint a kis názáreti hajlék és vértanúk nemes lelkületének, életbátorságának letéteményese, mint a katakombák földalatti cubiculumai.

Tehát istenközösség, béke és bátorság: ez kell, hogy áldozáskor felemeljen, eltöltsön és az előtttem álló nap terheinek dalos elviselésére, erényes hordozására képesítsen. De ez nem mechanikum, hanem átélés, tudat és akarat. Csak buzgó, mély, áhítatos eucharisztikus imádság tud meríteni ebből a végtelen mélységű, titkos tengerszemből. Nincs jó eucharisztikus imaéletünk. Száraz, üres, gondolatlan ismétlések, fohászok, mechanikus ajakimádságok, mindez sietve, környezettől befolyásolva. Elszigeteltség, csend, belső béke, fegyelmezett test, fékentartott fantázia kell a hálaadó negyed-óracsúcsokra, melyek egész napunk legértékesebb részei. Itt kérve, várva, hálával fogadva lesz mienk az, amit az Eucharisztia mond és amire annyira nagy szükségünk van: az Isten lakása bennünk. Domus sum magni Regis — Isten hajléka

vagyok, és ebből a tudatból folyó, mély külső és belső: idegéleti és lelkieleti béke és életbátorság, életerő.

Getszemáni alkonyati képek.

Jn. 15, 16.

Az utolsó vacsora termétől a Getszemáni-kertig ünnepestélyes lassúsággal halad az Üdvözítő tanítványaitól körülvéve. Amit mond, részben búcsúzás, részben végintézkedés, utolsó figyelmeztetés. Ez az út kapcsolja össze az eucharisztikus áldozatot és a keresztdózsát, a szeretet estéjét és a kínok éjszakáját. Az Úr szava most halk, szeretettől áradó, tanítványain keresztül az egész világot magához ölelő. A búcsúzás pillanatában szorosabb az ölelés és a csók — itt is: az elválást megelőzően beszél az Úr a legszorosabb egységről, az összetartozásról. Refrainje: maradjatok bennem, maradjatok ez én szeretetemben, szeressétek egymást, az én örömöm, az én békém legyen bennetek.

Ő a szőlőtő, mi a vesszők. Nem Urunk többé, hanem barátunk. Nekünk is össze kell forrnunk egymással szeretetben. A világ gyűlöletét éppúgy nem kerüljük el, mint Mesterünk. Jönni fog a Szentlélek, ki Krisztust igazolja, a tanítványokat pedig igazolókká teszi.

Mindez szentháromsági távlatokba van beállítva.

Az örök Szentháromság életében ugyanis a kegyelem, a szeretet, a szenvedésnek Krisztussal és Krisztusért viselt közössége részeltetnek minket. A búcsúzó Krisztus itt az állandó velünk maradásnak kegyelmi, lelki föltételeit és biztosítékát nyújtja kárpótlásul azért, hogy test szerint elhagy bennünket. Megjelöli az eszközöket, melyek összekapcsolnak vele és rajta keresztül az Atyával. Az egész kegyelmi és szeretet-összetartozásnak viszont a Szentlélek ad teljességet és valóságot.

Az Atya a szőlőműves, Krisztus a szőlőtő, mi vagyunk a vesszők. Az Atya gondoz, a Szentlélek pedig a tavasz, a nyári tűz, mely termékenyít és éltet. Egymásban maradásunk feltétele annak, hogy a fő isteni nedve: a kegyelem áthatoljon belénk. A termés bár a tőkée, rajtunk, a vesszőkön jelenik meg. Tehát nem szabad dicsekednünk vele: „lássák jócselekedeteiket az emberek és dicsérik

Atyátokat, aki a mennyben van", tehát nem titeket. Ha sok gyümölcsöt hozunk, az Atya dicsősége: „Azáltal dicsőítetik meg Atyám, hogy sok gyümölcsöt teremjete és tanítványaim legyetek.”

Az Úr Jézus leírja itt az isteni életáram keringését, bemutatja, hogy a Szentháromság élete hogyan folytatódik bele minden bölcsességével és szeretetével az Anyaszentegyházon keresztül a világba. Amint az Atya szeret engem, — úgy, azaz ugyanazon Szentlélekben — szeretlek én is titeket. Maradjatok az én szeretetemben, tehát a Szentlélekben. Amint engem az élő Atya küldött és én élek az Atyáért, úgy éltek ti is az Eucharisztia által. Ti is így szeressétek egymást és éljete egymásért. Ez az isteni életáram: a kegyelem bennünket is fölmagasztal: Isten szolgáiból barátai, bizalmasai, titkainak letéteményesei, majd gyermekei leszünk: közösek vele boldogságban és e világ részéről tapasztalt gyűlölet viselésében. Viszont, aki minket gyűlöl, gyűlölí Krisztust, aki minket küldött, aki pedig őt gyűlölí, az gyűlölí az Atyát és a Szentlelket kioltja, mert hiányzik belőle a szeretet. Ha eljön a Szentlélek, tanúságot tesz Krisztusról és a tanítványok is: „tanúim lesztek a föld végső határain”. Istennel fennálló statikus, állapotszerű életközösségünk, tehát a kegyelem Krisztus barátsága folytán valósul, tevékenységünk pedig a Szentlélekével azonos, ennek a lobogó, lángoló, áradó, viharosan zúgó, tehát örökké működő szeretet Lelkének működéséhez hasonló.

Azután részletezi a világ részéről bennünket látogató sértéseket, szenvedéseket. Biztat, hogy ezek nem lesznek hosszabbak, mint a vajúdo asszony kínjai és rövidesen örömmre változnak. Majd folytatja szentháromsági revelációit. Végül végrendelkezik, nekünk hagyva az ő békéjét, amit a világ meg nem adhat. Utolsó szava hozzánk: „Bízatom, én meggyőztem a világot.”

A János evangélium 14., 15. és 16. fejezetei festik elénk ezeket a fölséges tartalmú freskókat az utolsó vacsora terméről és a nagycsütörtöki enyhe tavaszi alkonyról. A 17. fejezet pedig Jézus főpapi imáját adja, melyben kér, beszámol, tanít, szeret, összefoglal még egyszer mindent, mielőtt Júdás és csapatai megérkeznének.

Szent József.

A nagybőjt passiók kapuján belül örömmel köszöntjük március hónapnak szentjét, akinek nevéhez kapcsolódik a tavasz kezdete is, a fecskék, gólyák hazatérése: Szent Józsefet. Pap és családfő, mint a régi pátriárkák, szeplőtelen férfi és jogával nem élő férj, munkás védelmezője a Szent Szűznek és áldott nevelője, kenyérkeresője a kis Jézusnak. Amíg ő él, nem hallani Jézus ajkán a későbbi panaszt: „A rókáknak vannak lyukaik, a madaraknak fészkeik, de az Emberfiának nincs, hol fejét lehajtsa.”¹

Ha szentségimádáskor megnézzük az úrmutatót, látjuk, hogy benne érdekesen van egyesítve a nap és a hold; a félhold tartja, az aranyugarú nap pedig bearanyozza, bekeretezi Jézus testét. A holdacska benne van a napban — a hívő nép szinte észre sem veszi.

Ami emberi az — mint a lunula a monstranciában — eltűnik Krisztus istenségében. Keresztelő szent János mondja is, hogy neki kisebbitnie kell, a Boldogságos Szűz szavát alig halljuk azóta, mióta Jézus megszületett, — Szent József pedig az egész evangéliumban meg sem szólal — csak azt olvassuk róla, hogy tervez, gondolkodik és dolgozik. És mégis ez az emberi, nevelőatyai szerep az a holdacska, amely mintegy önmagát megsemmisítve ezt a napot: az Úr Jézust tartja.

Egyéniségét a) munka és az áhitat egyesülése, b) a szüzesség és a házasságot szintézise és c) a családfőség és a szerény szolgálat tesz különlegesen naggyá, felelthetetté.

a) Szent Józsefben egyesül először a természeti és természetfölötti életkór názáreti kis műhelye az első civitas Dei: az első igazi Istenországa itt e földön. Szent József az első Isten kegyelméből való uralkodó, aki fő ugyan, de aki mégis egész életével szolgál. Az Úr Jézus nem remetének, nem valami pusztai prófétának a gyermeke, nem is apácanő — hanem egy földi hivatású embernek: Szent Józsefnek lett nevelt fia, amivel azt akarta jelezni, hogy nincs egymást kizáró ellentét égi és földi teendőink között. Sőt

¹ Mt. 8, 20.

az újszövetség valami természetfeletti arányt teremt abban a nagy szintézisben, ami munka és hit, földi élethivatás és örök üdvösség, Egyház és állam között Isten akaratából fennáll. Szent József ács, iparosság a kenyere, a tudománya, az élethivatása, műhely az életkerete, másoknak fárad, mások javára dolgozik — nem szentelheti minden percét lelkének, mert a gyalújára, a fejszéjére kell néznie — és mégis alkalmas Isten ítélete szerint arra, hogy környezetet nyújtson az emberré lett örök Igének, aki szintén emberi testben, ruhában, élethivatásban jön közénk.

Lehet tehát örök életünk kára nélkül földi hivatásban tölteni mulandó életünket. A kultúra — mikor e földért dolgozik — nem ellentétes a vallással, mely az örök életért fárad. Sőt a kettőnek előnyös szövetsége teremti meg azt a kívánatos békés, áldott légkört, ami a Szentcsaládot jellemzi. Ez a nagy szintézis teszi egyetlen családdá az egész emberiséget, ezt hirdeti az Anyaszentegyház, mint egyetlen vallási és kulturális műhely, melynek élén az égi védőszent ismét csak Szent József.

A földnek dolgozó műhelyben Jézus nem tulajdonos, nem mester, csak áldott segítség. A keresztény hit és az Anyaszentegyház csak másodlagosan építik a kultúrát, elsőrangú hivatásuk az égiekben „mester”-nek lenni. De mily érdekes: ennek ellenére a keresztény kolostorok, iskolák, egyházmegyék, szentek földi értelemben is többre vitték, mint az elsődlegesen csak erre törekvő világ. Jézus inaszkodása ezért több, mint Szent József mester volta, ez utóbbi az előbbi nélkül semmire sem tudna menni. Nem kell tehát a szentignáci sancta indifferentia-tól féltetni a kultúrát, mert az igazi kultúra az, mely önmagát veszi először művelés alá és nem az, amelyik környezetét. Ezért panaszkodik a nagyszerű körlevél: a Quadragesimo anno — hogy sajnos, a mai műhelyekben símára gyalulják a deszkát, de mellelte eldurvul a lélek. És minél eldugottabb valamely szerzet, annál nagyobb kultúrtényező: a názáreti házban is sokkal értékesebbek a kifinomult, égi jellemek, mint a símára gyalult deszkák és gerendák. Az előzőkön egy világ épül, az utóbbiakból pedig csak egy-két viskó.

b) A másik nagyszerű antitézis, amit Szent József az

újszövetség szellemében oly szépen egyesít és ami a mai házásoknak oly sokat mond: a szüzi és a házasság állapot.

Chesterton írja, hogy a kereszténység valóban compositio oppositorum: pajzsán nem olvasztotta össze a pirosat és a fehéret: a szerelmet és a szüzességet, nem csinált belőlük erőtlenséget, hanem mindkettőt megtartotta sértetlenül egymásmellett. Másrészt a szüzesség — ha Krisztus Urunk előtt egyáltalában volt — csak kényszerű terméketlenség, vagy valami testi impotencia volt, — minden esetben tehát csak tökéletlenség. Hogy a tökéletes, teljes életre vágyó férfiú szüz legyen — ez eddig ismeretlen volt. Ha az ószövetség liturgiája itt-ott kívánt is ilyet, nem volt egyéb, mint éppolyan időleges önmehtagadás, mint a bűt.

A szüzesség, mint állapotszerű tökéletesség csak az újszövetségben lehetséges nőknél is, de különösen férfiaknál. Az aktív ösztönösséget lecsendesíteni, a parancsolt önmehtagadáson túlmenni és nemcsak asszonyt, de feleséget sem érinteni — ezt nem lehet másként, csak Jézus példájára és segítségével mellett. Jól ábrázolják Szent Józsefet a szobrok: egyik kezében a kis Jézus, a másikban liliom. Csak az tarthatja a liliomot, aki Jézust is szívére szorítja. Mikor ma annyit hallunk a házasságban történő önmehtagadásról — mely egyedül törvényes útja a gyermekszületek korlátozásának — nagy segítséget jelent Szent József példája. Itt egyesül benne ismét az újszövetségben különvált papi és családfői karakter, családfőisége szellemi, lelki, mint a papé, — akinek minden lélek családtagja — papsága viszont atyai. Joggal nevezi az újszövetségi szóhasználat a papot, a szerzetest „atyá”-nak, az apácát „anyá”-nak, mert az újszövetségi természetfeletti értékelés nem a nemi kapcsolatoknak tartja fenn csupán e fogalomköröket, hanem kiterjeszti ezeket a szellemi világra és így éppúgy tökéletesíti a természeti törvényt is, mint az Evangélium a Tórát.

A férfi erős tisztaságának, az újszövetségi cölibátusnak — mint ami egyedül illő a természetfeletti módon fogantatott Úr Jézus környezetébe — Szent József az első képviselője. Ez a tisztaság más jellegű, mint a gyermekek vagy lányok érzékeny szemérmessége — ez erős, nemes, tudatos, sok küzdelembe kerülő vért rajtunk, mely kicsiny

érzékenykedés, riadt önbizonytalanság helyett igazi leszámolás a bűnnel és bűnalkommal.

c) A harmadik jellemvonás Szent Józsefnél a család-főség helyes értelmezése, mely nem uralkodás, hanem szolgálat.

Szent József családfő. Minden isteni üzenet hozzá jön, övé az irányítás, intézkedés joga, még később is úgy szerepel Jézus a köztudatban, mint az ács fia. De család-fősege már nem az ószövetségi pátriárkák föltétlen és úgyszólván korlátlan uralma, hanem újszövetségi értékelésű: önmagát szolgálatban feloldja övéiért. A tény, hogy Krisztus gyermek és családtag, megváltoztatja a családfő helyzetét körülbelül úgy, mint ahogyan átalakul a prófétai tisztség Keresztelő szent Jánosnál, mert már itt van a megjövendőlt. A jelszó Szent Józsefre is ugyanaz, mint Keresztelő szent Jánosra: kisebbülnöm kell, míg Ő növekedik. És mire felnő az isteni Gyermek — Szent József el is tűnik egészen.

Teljes mértékben áll rá az Anyaszentegyház imádsága: Deo servire, regnare est: uralkodik, mert szolgál Jézusnak.

Szolgálat elsősorban munka és védelem. Szent József kenyérkereső és oltalmazó; a földi élet szükségleteit ő teremti elő, a biztonságot veszélyeztető mozzanatokot ő tartja távol. Magával alig törődik, semmi fáradságot nem talál soknak, maga veszélyére mit sem gondol, csak azokért él, akiket Isten gondjaira bízott. Micsoda új értelmezése ez a hatalmaskodó alá-, fölé- és mellérendeltségnek, a sokat emlegetett subordinációnak, függelemnek! Áhítatos, égi szemléletű szeretet mossza itt el az emberi korlátoltságtól kihegyezett határvonákat atya, anya és gyermek között. A kis Jézus megmarad alattvalónak, a Boldogságos Szűz feleségnek, de Szent József fősege mégis újszerű, inkább az első tiszttel járó gondok és munka ragyognak ki szeméből, mint az elsőség imponáló öntudata.

Ügylátszik, hogy az Úr Jézus ezt az eljárást találja jónak alantasokkal, gyermekekkel szemben. Mert azt mondja: amit egynek a kicsinyek közül teszten — jót vagy rosszat — nekem tettétek. Valóban, minden alárendelt ember „kicsiny”, a fölötte uralkodó, rendelkező hatalmú ember tehát ugyanúgy köteles azokkal bánni, mint ahogyan Szent József bánt a gondjaira bízott Jézussal és Szűzanyával.

Igy lesz a Szentcsalád kis képe az ideális államnak, családnak és pedagógiának, mert egyesülnek benne égi és földi munkakörök, házasság és szüzi erények, uralkodói és alattvalói minőségek. Ezért Szent József oltalma alatt van Isten földi országa: az Anyaszentegyház, minden katolikus céh, legényegylet, minden katolikus család és iskola, mert ő az első újszövetségi családfő.

Úgy kell tekintenünk tehát jelen földi életünket, mint a munka názáreti műhelyét. A názáreti műhelyben munka folyt: ácsolt, fűrészelt Szent József; Krisztus Urunk varratlan köntösét szőtte a Boldogságos Szűzanya, a kis Jézus pedig édes szeretettel segített nekik. A te földi életed is ilyen műhely: itt kell dolgoznod örök életed lakásának gerendáin naponta; itt kell megszönnöd az imádság, az áhitat rokkáján a megszentelő malaszt menyegzős ruháját lelked számára, mely nélkül nem engednek leülni az örök boldogság házában. És főként engedned kell, hogy az Úr Jézus segítsen neked, hogy a vele való édes szövetségben dolgozzál, mert csak így lesz a te földi életed műhelyében is názáreti béke.

Gyümölcslő Boldogasszony.

Ez a kedves, magyaros nevű ünnep annak emlékeztetére, hogy az Úr anyala köszönté a Boldogságos Szűz Máriát és ő méhébe fogadta a Szentlélektől szent Fiát. Az ünnep tárgya az újszövetség legelső eseménye: Szűz Mária köszöntése és Krisztus Urunk fogantatása. Ezért a keresztény időszámítás igen sokáig ezzel az ünneppel kezdte az évet.¹ Tehát az újszövetség, az új esztendő és az új évszak: a tavasz kezdete a Szent Szűz e kedves ünnepén találkoznak.

Most nekem is új szövetséget kell kötnöm Istennel, mely Krisztus kiöntött vérében valósul a Gyümölcslő Boldogasszony áldott közvetítése mellett. Eddigi összeköttetésem a jó Istennel olyan, mint az őszövetség volt: harag és béke, bűn és erény váltakoztak benne, mostantól fogva állandó hűség, igazi szövetség lesz köztem és Istennem

¹ Calculus Pisanus et Florentinus. (Pisai és firenzei időszámítás.)

között. Új évet is kezdek, ez talán kongregációi felvételem évfordulója; megújítom tehát, amit valamikor oly őszintén ígertem: örökös Anyámnak választalak téged és kérlek, fogadj el örökös gyermekednek. És lelkileg is új évszakba lépek. Tavasszal jön a fecske, nyílik a virág, tisztul az ég, oltják a gyümölcsfákat, így bennem is új örömek csicsergő madárkái érkezzenek, új életderű, új, termékenyítő kegyelemoltás kezdődjék. Az első Gyümölcsoltókor Gábrriel arkangyal jelentette a Szent Szűznek, hogy a Megváltó őt édesanyjának választotta, ma én járulok eléje, térdelhajtva, Ave-val köszöntöm és őt anyámmá, szent Fiát pedig testvéremmé választom. Eddig talán Heródesnél laktam; — mostantól fogva Betlehemben; eddig talán az ingadozás tengerén halásztam, mostantól fogva a békés Názáretben dolgozom; eddig talán a bűn kriptájának voltam oszladozóban levő lakója, mostantól fogva, mint a sírból feltámadt Lázár, újra Bethániában időzöm; eddig talán a csöcselékkal ültem egy udvarban, ezután Jézussal megyek és nem tágitok mellőle, akár Getszemáni, akár Tábor, akár Kálvária, akár Emmaus legyen útjának a célja.

A hajnali, déli és esti harangszóra imádkozott Űrangyala az első, nagyszerű újszövetségi szillogizmus. Főtétele isteni, altétele emberi mozzanat — a következmény a kettőnek az egyesülése: az Istenember.

Maior: Az Űrangyala köszönté a Boldogságos Szűz Máriát.

Minor: Ime, az Űrangyalóleánya, legyen nekem a te igéd szerint.

Conclusio: És Ige testté lőn és miköztünk lakozék.

a) A kezdeményezés angyal üzenet alakjában Istentől indul ki. Igaza van az Aquinói szent Tamás tudományos örökségén felépülő teológiai iskolának, a thomizmusnak: úgy megváltásunkban, mint megszentelődésünkben a kiindulás, az első lépés, a kezdés Isten végtelen jóságának kegyelmi műve. Így van ez az emberiség egészére vonatkozó nagy, isteni mentő munkában: a megváltásban és így van az egyes emberre irányuló üdvöztítő tényben: a megszentelésben, a kegyelem osztogatásában. Istennek ez a döntő prioritása, megelőzhetetlensége a kegyelmi élet egész

nagy területén az ő végtelen fönségének, okteljességének következménye. Bármilyen méltósága, fölkészültsége, alkalmassága volt légyen is a Boldogságos Szűz Máriának az Istenanyaságra, — ha az Atya őt leányának, a Fiú anyjának, a Szentlélek pedig mátkájának nem választja — nem lesz a Megváltónak anyja. De Isten végtelen fönségével lépést tart végtelen jósága, belső lényegét tevő szeretete, mely üdvözíteni kívánja a megváltás által az emberiséget és a megváltás gyümölcseiben való üdvös részesedés által az egyes embert. Nem a kálvinista predestináció sötétsége ásít tehát felénk Isten eme kegyelmi rendben is érvényesülő okteljességéből, hanem inkább mindannyiunk üdvösségének derűje, örök boldogságra való rendeltetésünk tavasza és hajnala ragyog ránk a természetfeletti világ első napjáról: Gyümölcscsoltó Boldogasszony ünnepéről.

Mikor tehát Gábiel arkangyal besuhan tavaszi kertre nyíló ablakán a kis názáreti háznak, mikor megreszketnek szárnyai és üdvözlésre nyílik ajka — ez az Isten csodálatosan gyengéd, alkalmazkodó közeledése, kezdeményezése. Ővé az újszövetségi szillogizmusban a főtétel, a propositio maior, de ez a főség, ez a maioritás nem emberi, vagy természeti, hanem isteni és kegyelmi értelemben veendő és mint ilyen, imádandó.

b) Az emberi mozzanat a Boldogságos Szent Szűz válaszában lép eléink: Ime, az Úr szolgálóleánya, legyen nekem a te igéd szerint. Ez legszebb bizonyítéka a fent mondottaknak: Isten hívása, kezdeményezése sohasem erőszakos, sohasem kényszerű. Sőt, ha szabadakaratú lényekre irányul — mindig kikéri, igénybeveszi azoknak önelhatározását, beleegyezését. Saját alkotását: az emberi szabadakaratot még a legnagyobb jelentőségű tényben: a megváltásban és a megszentelésben is tiszteletben tartja. Isten hozzánk közeledése tehát sohasem ront, ellenkezőleg csak javít, épít, tökéletesít minden vonatkozásban rajtunk.

A Szent Szűz magatartása viszont az isteni kegyelemmel legszebben közreműködő lélek magatartása. Beleegyezése csodálatos egyesülése a szabadságnak és engedelmes-ségnek, az istenanyai méltóságnak és a szolgálóleányi alázatosságnak. Miután angyali ajkáról biztosítékát nyeri szüzsége sértetlenségének — engedelmes, szabad eszköze lesz

az Atyának, alázatos edénye a Szentlélek malasztjának, készséges hajléka a megváltásunkra emberi testet öltő Fiúnak. Már nem tulajdonít magának semmit érdemül, egészen azonosítja akaratát Isten akaratával és ez boldogságának forrása, életének tartalma lesz, mit nem zavar fel Szent József gyanúja, Augusztus népszámlálást kiíró rendelete, Heródes üldözése.

A mi egyéni megszentelésünk útján is az első lépés a kegyelmet osztogató Istené, de a második mindjárt a mienk. Szabadságunk, egyéniségünk csorbulása nélkül, sőt egész lelkünk gazdagodásával ragadjuk csak meg Istennek felénk nyújtott kezét, mely talpra állít bűnös bénaságunkban, vagy menni segít erényes tehetlenségünkben. Amint a jó anya, — mikor jártani tanítja kisgyermekét — bár csaknem mindent maga végez, mégis a segítségével lépegető kisdédnek még jutalmul csókot osztogat — úgy cselekszik Isten is velünk. Kis közreműködésünkért égi érdemeket könyvel el és örök boldogsággal jutalmaz.

c) Az isteni és emberi együttműködés nagy eredménye az Ige megtestesülése. És az Ige testté = emberré lőn és miköztünk lakozék. Ez a csodálatos misztérium, melyet a maga teljességében karácsony bont ki előttünk. De valahányszor ideér imádságunk az Űrangyalában mellünket verjük, a Credoban pedig térdet hajtunk.

A misztérium ezt mondja: a Szentlélektől szűzi módon fogantatik az Ige embersége a Boldogságos Szűz tiszta méhében. A második személy fölvesz a maga isteni személyiségének egységébe egy emberi természetet: testet és lelket emberi személyiség nélkül. Így az Istenember Krisztus egy személy, de két természet.

Mint minden hittételnek, úgy ennek is a félhomálya olyan, mint Lionardo da Vinci utolérhetetlen Chiaroscuroja, mely mesterien szövi egybe a fényt és az árnyat. A hit azonban — mint a zseniális Cortez Donoso írja — sokkal mélyebben emberi, mint az evidencia. Az evidencia gúzsba köt, nem tehetünk vele mást, mint passzíve elfogadjuk, tisztán értelmi behódolást követel, akaratunknak, szabadságunknak semmi szerepet nem ad, semmi teret nem enged. Isten azonban végtelenül tapintatos pedagógus, ismeri roppant kényességünket, szabadságában tetszelgő hiúságunkat, e pont-

ban megnyilvánuló érzékeny féltékenységünket és ezért a hitigazságok evidenciáját a misztériumok kódével homályosítja el, hogy így a hit aktusa bennünk szabadakarati tény is lehessen.

Csak ez a kis rés mily csodálatos bőségét tárja fel az isteni jósnak és bölcseségnek! E titkok őrzője, hordozója most a Gyümölcsoltó Boldogasszony, ezért térdet hajtunk előtte, mint élő szentségház előtt, mert ő a záloga most az őszövetségi Emmánuel ígéretnek, mely szerint velünk az Isten.

Virágvasárnap.

Mindig csodálatba ejt bennünket a természet, az élet, a föld együttélése, összhangja a természetfeletti világ mozzanataival. A paradicsomban nincs vihar, nem dörög az ég, nem vad ellenség az állat, nincs téli dermedés, mert Isten és az ember között is zavartalan a béke. A bűn átkát érzi a természet is: azóta vajúdik, nyög minden teremtmény, azóta élete folytonos küzdés, harc, félelem, rejtőzés és halál. Mikor megszületik a nagy Békekirály, mikor kigyúl a világ Világossága, az ég is új mécsest gyújt neki: ez a betlehemi csillag. Az Úr halálakor a sziklás föld is megvonaglik fájdalmában, fekete gyászba öltözik az ég és kíméletesen betakarja a megfeszített Krisztust. Mikor a Megváltó égbe száll, fényes felhők fodrai lengik körül megdicsőült alakját, az Isten földre lehelt Lelke pedig, mint égből áradó illatos vihar tölti be termékenyítő párájával az egész világot.

A nagyhét komoly kolostori keresztfolyosó, roppant kőboltozatok feszülnek fölénk, a falakon az utolsó vacsora freskói, getszemáni alkonyati képek, lándzsás, szöges, zuhanásos keresztúti állomások, azután három nagy, merev, szögletes kereszt és Krisztus lepecsételt sírja. De e folyosó bejárata és kijárata: virágvasárnap és húsvétvasárnap két virágos, pálmás, hozsannás, allelujás kapu, két nagyszerű keret az ünnepélyes és megdicsőült Krisztus alakjához. A tavasz száll szembe a télel, mikor az Élet harcra kel a bűnnel, a halállal. Zöld szőnyeget terít most lábai elé az útra, mint egykor a jeruzsálemi nép, bolyhos barkaágakat, pálmákat lenget a körmenetben a gyermekek keze és a zárt kapu

előtt már Glóriát, laust és honort intonál az élet követelő hangján a tavaszi szél.

De a templom vasalt tölgyajtaja még zárva . . . Belül még ott van a téli hideg, sötét zsolozsmákon lassan elalusznak a gyertyák, díszektől megfosztva állanak az oltárok. Jeremiás siralmai sírnak, passiók turbái zúgnak, Impropériák zokognak. Nincs orgonaszó és harangszó, tizenkét szegény lába elé térdel a püspök és fegyveres őrség áll az altemplom kriptájában Krisztus sírja mellett.

Egy hétre még megremeg rajtunk a halál didergése és riasztó érzése annak a hatalomnak, melynek félelmetes nagyságával érettünk harcba száll az Úr. A barkaágak is kiesnek kezünkéből, hogy elhamvadva a jövő évi hamvazószerdai hamu legyen belőlük, mellyel a homlokunkra írják: memento.

De mi a kereszt zászlaja után belépünk a virágvasárnapi kapun és fekete ruhában az oltár elé omlunk. Jólesik így a földrezuhan Krisztushoz közelhajolnunk és lélekben felemelnünk őt a porból. Jólesik lelkünk Jeruzsálemének romjain zokognunk. Nagycsütörtökön ámulva nézzük a szeretet kelyhét az Úr kezében, nagypénteken pedig a kínok kelyhét, mely „beteljesedett”, csordultig tele lett az isteni Haldokló szerint. Nagyszombaton már alig bírunk magunkkal: meggyújtjuk a Lumen Christi-t, elénekeljük az első Glóriát, megszólalnak az orgonák, harangok, este pedig kitérül a nagyhét zárókapuja és allelujás diadalmenetben ünnepeljük azt, ami csak másnap raggel történt: a feltámadást. Akkor pedig angyali szó köszönt ránk, üres sírból kenetek illata árad felénk, Magdolna futva hozza az örömhírt, a csodálatos tavaszi alkonyatban pedig útítársként hozzánk szegődik a Feltámadott az emmauszi úton . . .

Álljunk bele a természetnek ebbe a nagy kompassiójába. Mi is terítsük eddigi ruhánkat: a bűn ruháit eléje az útra, ne legyünk disszonáns hangok ebben az együttérző, együttszenvető és együttörvendő nagy életedalban. Mert csak így leszünk harmónikus viszonyban környezetünkkel és csak így teljesül rajtunk is az apostol ígéje: „Ha együtt szenvedünk, együtt is dicsőítettünk meg.”

Crucifixus.

A földrajz az igen magas hegyeket vízválasztóknak nevezi; testük tömege annyira nagy, annyira óriási, hogy semmi szakadékon, völgyön nem képes rajtuk keresztül utat törni a víz. Aki állt Schweizban a Szent Gotthárd-hágó tetején, az láthatta, — hogy választ ketté vízrendszereket ez a hegyóriás: tőle jobbra mennek a vizek az Innen, Dunán keresztül a Fekete-tengerbe, tőle balra pedig a Rhône útján nyugatra az Atlanti-óceánba.

Ami a vizeknek a vízválasztó — az az emberiségre nézve a mi Urunk Jézus Krisztus. Az ő istenségének nagy bizony-sága, hogy az egész emberiség valahogyan vele foglalkozik, körülötte oszlik két táborra, mint ahogyan az evangéliumban mondja: „Aki nincs velem, ellenem van, aki nem gyűjt velem, szétszór.” Közömbös az Úr Jézus iránt nem lehet senki, — vagy követője valaki, vagy üldözője; vagy tanít-ványa vagy megfeszítője. Mikor pedig az Úr Jézus a keresz-ten kiszenved és mikor az utolsó ítéletről szól, akkor ön-magát jelöli meg mint középpontot, az ő keresztje és bírói széke a nagy lélekválasztó: tőle jobbra állnak a tiszta lelkek, kik Isten országába mennek, tőle balra pedig a gonoszok, akik a kárhozat kintengerébe vesznek.

Itt a földön sok vízválasztó hegy van, de a lelkeket a Kálvária-hegye és Jézus keresztjének két karja osztja ketté.

a) A szent kereszt kettős, roppant szolidaritás hírde-tője: úgy a jó, mint a rossz közösségbe foglal. Mint Szent Pál apostol mondja: „Senki sem magának él és senki sem csak magának hal meg”, — amihez hozzátehetjük: senki sem magának vétkezik csupán és senki sem egyedül maga hasznára érényes. Ennek a kettős, nagy szolidaritásnak képe: Krisztus a kereszten és Ádám koponyája, csontjai a kereszt alatt. Amit az első századokból kegyeletes legendák, hagyományok, apokrifek mesélnek, hogy Ádám sírja a Kálvá-ria egyik földalatti barlangja volt, ahová az Úr halálakor történt földindulás nyílást vágott, hogy azon át leszivároгjon ősatyánk csontjaira Krisztus megváltó vére, — nem történel-mi valóság, hanem szimbolikus igazság. Kifejezése a kettős szolidaritásnak: Ádámban mindannyian vétkeztünk, Krisztus-ban mindannyian megigazultunk. Ádámmal fennálló termé-

szeti és jogi szolidaritásunk magyarázza meg az eredeti bűnt, a Krisztussal fennálló kegyelmi és természetfölötti kapcsolatunk pedig a megváltást. Ádám mindannyiunk képviselésében vétkezett, Krisztus valamennyiünk helyett szenvedett. Mivel pedig Krisztus több mint Ádám, azért „ahol eláradott a bűn, ugyanott túláradott a kegyelem“, hogy azóta is, akiben sok a gyengeség, abban még több legyen az isteni segítség.

A jóban és rosszban megnyilvánuló közösség másik bizonyosságát is szolgáltatja a szent kereszt misztériuma. Mikor Jézus a kereszten mindannyiunkért szenved, mindannyiunkért imádkozik, valamennyiünket megvált, mindenki bűnéért eleget téve és büntetésünket magára véve — ez a jóság szolidaritása. Isten országának polgáraiért maga az Isten-ország királya szenved. Viszont a kereszt alatt a gonoszság is közösségi jelleggel lép fel, mikor a zsidóság vezetői így kiáltanak fel: „Az ő vére rajtunk és fiainkon!“ Krisztusnak — a nagy lélekválasztónak vére rajtunk áldás, a zsidóságon átok, a felelősséget Krisztus haláláért nem Heródes, nem Annás vagy Kaifás vállalják, hanem mindnyájan — belevonva ebbe a nagy szolidaritásba az ártatlanokat, az ezután születendőket és így egy új népet, országot alapítanak, ahol az utódok az elődöktől kapott eredéssel átvállalják magukra akarva, nem akarva a terhet, a felelősséget, az átkot. Ami az ószövetség népét: a zsidóságot annyira egységessé, zárttá teszi, — az a faji adottságok mellett talán éppen a Krisztus elvetésében vállalt szolidaritás, az itt megnyilvánuló közösség.

A harmadik mozzanat — mely a jóság és a gonoszság, az erény és a bűn, a megátalkodottak és a megtérők között fennálló és érvényesülő szolidaritásra mutat — a Krisztus mellett megfeszített két lator, — kik közül a jobboldali üdvözülni, a balfelöli meg elkárhozik. Ez az utolsó ítélet drámájának elővételezése, anticipálása, — ahol a kereszt helyett a bírói székben ugyancsak a Fiú fog ülni — kinek épp a megváltás által tulajdonai lettünk — ki a jókat, a juhokat, a tiszta búzát, a jó halakat, a homlokukon keresztel megjelölteket, az áldottakat, az üdvözülteket jobbjára, a gonoszokat, a bakokat, a konkolyt, a rossz halakat, az átkozottakat, az örök tűz várományosait pedig baljára gyűj-teti össze angyalaival. Itt lesz legteljesebb mértékben lélek-

választó az Úr Jézus, aminthogy, az ő a kereszten is. Körülötte nem egyének, hanem hatalmas tömegek, csoportok foglalnak állást jobb vagy balfelől, itt keresztje mellett önkéntesen, ott bírói széke mellett kényszerűen. A kereszten szenvedő Jézus tehát a nagy választófal jók és gonoszok között, de viszont egyúttal összekötő is, kapcsolat is — mely a jók jóságát, mint kovászt dagasztja be a gonoszok közé, ezeket ismét a megtérés kegyelmével segíti át áldott jobbja felé.

b) A szent kereszt négy ágát a kegyeletes katolikus szemlélet többször hozta századok folyamán összefüggésbe a hegyen kitárt karokkal imádkozó Mózással, a rézkígyóval mint előképekkel, a négy világtájjal, a repülő madárral, az úszó emberrel, a hajóárboccal, az ekevassal és sok mással, mint szimbolummal. Szent Pál apostol a kereszt négy ágában Isten szeretetének végtelenségét látja, ezen szemlélhetjük, — mondja — hogy mekkora Isten jóságának hosszúsága, szélessége, magassága és mélysége. Az Úr Jézus valóban azért született, élt, tanított és szenvedett éppen a Szentföldön — és nem, mondjuk Izland-szigetén — mert ez Észak, és Dél, Kelet és Nyugat találkozópontja, itt kapcsolódik egybe két óceán és három világrész, Szem, Kám, valamint Jáfet fiai itt érintkeznek és ismernek egymásra, sőt a kereszt felirata szerint az ókor három legnagyobb népe a zsidó, a görög és a római is az Úr üdvözítő halálának ígézetében áll és velük együtt a három legnagyobb kultúrirány: a teológia, mely a zsidóságé, a filozófia, mely a görögöké és a jog, mely a római latin géniuszé.

A szent kereszt négy ága tehát a legnagyobb egyetemességet, nyilvánosságot, katolicitást jelenti, ugyanazt, amit a mennybemenő Úr Jézus mondott: „Elmenvén az egész világra, tanítsatok minden népet . . . a világ végezetéig.” A kereszténység munkaprogramja tehát az egész világtörténelem, Isten legyen minden mindenben és tér, idő, nép, nyelv, kultúra, szellemi irány, civilizáció, egy sem lehet különbös vele szemben, a kereszt hitének mindegyik számára van irányító, termékenyítő, nemesítő mondanivalója.

A mai divatba jövő sokféle jelvény: a horogkereszt, kaszáskereszt, nyilaskereszt stb., tehát nem keresztény szimbólum, mert letőri Krisztus keresztje ágainak végét és meg-

akadályozza, hogy karjait a végtelenségbe nyujtsa. Ugyanazt hirdeti, amit a mai idők faji gőgje, a vér materializmusa prédikál: mi nem igényeljük a kereszt áldásait, hatásait, mert ezek katolikus, egyetemes, mindenkinek való értékek, inkább megmaradnak ősi pogányságunk mellett, mert ez nemzeti. Pedig a legnagyobb értékek általánosak, egyes népek vagy egyének számára kisajátíthatatlanok és csak a kevélység elvakultsága hiheti, hogy meg tud lenni nélkülük.

c) A Getszemáni-kertet a paradicsommal hasonlíthatjuk össze; — a Kálvária-hegyet pedig a boldogságok hegyével. A boldogságok hegyének nyolc ígérete és a Kálvária-hegyének nyolc megszólalása közt titokzatos vonatkozásoknak és viszonyulásoknak kell lenniök:

1. „Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják mit cselekszenek.”

„Boldogok az irgalmasok, mert ők irgalmasságot nyernek.”

Jézus első megszólalása a kereszten az ellenségszeretet leghősebb ténye, a legkönyörületesebb irgalmasság, kérdés, közbenjárás és mentegetés. „Bocsáss meg nekik.” — azaz add meg nekik a megtérés kegyelmét, hogy megbocsáthass.

Krisztus végtelenül irgalmas, nemcsak nem vádol, de egyenesen menteget, nemcsak nem átkozódik, de egyenesen imádkozik, nemcsak el nem ítél, de fölmentést kér. Jézus irgalma határtalan. Irgalmasságot nyernek-e, akikért imádkozik? Meghallgattatást nyer-e Jézusnak ez az imája? Igen. Hiszen rájuk hullott könnye, vére, értük aggódik drága szíve, értük rebeg imát áldott, reszkető ajka. Ennek az imádságnak az eredménye, hogy sokan mellüket verve, megtérve távoznak, hogy Jeruzsálem pusztulásáig időt kapnak a megtérésre, hogy az első keresztény hitközség tagjai zsidókból tevődnek össze és hogy a zsidó nép is meg fog térni a világ végén. Az irgalmas Krisztus pedig boldog, mert irgalmasságot (meghallgattatást) nyer az irgalmatlan zsidók számára.

2. „Még ma velem leszesz a paradicsomban.”

„Boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyek országa.”

A jobb lator megszólalása elsősorban helyreigazítása baloldali társa közönséges szavainak, azután bűnbevallás,

Krisztus ártatlanságának hirdetése, országának, királyságának elismerése és az ezekben való szerény részesedés óhaja.

Ő az igazi lelkiszegény, aki semmit nem kér, ami testi érték vagy anyagi vagyon, csak a lelkének egy kis megemlékezést kér és ezt is attól kéri, aki ki van fosztva teljesen mindenéből. Ővé a mennyek országa, a paradicsom jutalmul ezért a lelkiszegénységért, mellyel semmi olyasra nem gondol, semmi olyat nem kér, ami földi. A másik nem lelkiszegény, lelke az ittlenvalókhöz ragaszkodik: a megszabaduláshoz, új érvényesüléshez. Benne megnyilvánul a bűn, a kárhozat misztériuma, mert az isteni jószág legnagyobb kiáradása színhelyén az ő szíve az a talpalatnyi hely — ahol mégis van terepe a gonosznak.

3. „Íme, a te Anyád!”

„Boldogok a tisztaszívűek, mert ők meglátják az Istent.”

Az Isten látásának nincs szilárdabb biztosítéka, mint az Isten Anyjának bírása. Csak azok látják meg odaát az Istent, akik itt a földön tisztaszívűek voltak, ami annyi, mint Máriát, az Istennek Anyját anyáknak tudni és ebben a drága viszonylatban boldognak lenni. Tehát a tisztaszívűség, a boldogság és a Szűz Mária anyai oltalma a keresztt alatt kovácsoltattak össze. Mindennek túlvilági betetőzése lesz: meglátni az Istent. Csak tiszta szív tudja Máriát édesanyjaként szeretni és így tisztaságát, boldogságát érintetlenül megőrizni.

Aki tehát boldog akar lenni, legyen tisztaszívű és aki Isten látására el akar jutni, az válassza és tekintse a fájdalmas Anyát édesanyjának. Mert a kinszenvedő Jézus végrendeletében Szent Jánoson keresztül minden tisztalelkű keresztény embernek, az egész Anyaszentegyháznak anyjává tette a Boldogságos Szűzet, akinek ránk irányuló édesanyjai tevékenysége nem más, mint a megváltás kegyelmeinek hatékonysága szívünkben, tehát üdvösségünk, Isten-látásunk, boldogságunk.

4. „Íme, a te fiad.”

„Boldogok a békességesek, mert ők Isten fiainak hivatnak.”

Isten gyermekeivé csak azok lehetnek, akik valamely formában Szűz Máriának is gyermekei. Békességesek csak azok lehetnek, akik a béke királynőjének, a betlehemi csen-

des, drága éj úrnőjének, a názáreti kert gondozójának, lelki egyensúlyát a keresztt alatt is megőrző fájdalmas Anyának odaadó, hű gyermekei. Akarsz te Isten fia lenni? Légy előbb Mária gyermeke és légy békességes. Isten fiai csak azok lehetnek, akik előbb Isten Anyjának fiai, mert így lesznek Krisztus testvérei: az anyának egyszülött Fia mellett fogadott fiai. A fogadott fiúság életközösséget teremt, ennek az életközösségnek egyik főtényezője az Isten Anyja, aki éppúgy gyermekeinek tekinti a békés lelkeket, mint az Atya fiaivá fogadja a békességeket: a béke királynőjének gyermekeit.

5. „Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem?”
„Boldogok, akik sírnak, mert ők megvigasztaltatnak.”

A kereszthalál roppant kínos és hosszadalmas, miután egy nemes szerv sincs súlyosabban sértve, elvérzés, sebláz, szomjúság, végkimerülés következtében áll be nagysokára a vég. Mint Seneca mondja: ízenkint, apránként hal el bennünk minden és szikránkint húny ki belőlünk a lélek. Azért e felkiáltás Jézus emberi természetének panaszszava, mellyel magára alkalmazza a 21. messiási zsoltár szavait. Mikor Jézus az Olajfák-hegyén így panaszkodott: Szomorú az én lelkem mindhalálig — megjelent az angyal és megvigasztalta őt. Mikor a keresztút 3. állomásán elesett, vigasztalására siettek a Szűz Mária anyai szíve, Cirenei Simon válla és Veronikának kendője. Most itt, a kereszten van-e valami, ami őt, a panaszkodót, a sírót megvigasztalja? Van. Itt van Mária erős tisztasága, Szent János tanítvány hűsége, Mária Magdolna mély bánata, a százados hite, Nikodémus és Arimateai József kegyelete, a jobb lator megmentett lelke, Ádám tisztuló koponyája, a megváltás nagyszerű művének befejezése, a pokoltornácabeli lelkek szabaduláshoz közeli reszkető örömujjongása. Jézus emberi természete sírt, tehát emberi természete meg is vigasztaltatott.

6. „Szomjúhozom.”

„Boldogok, akik éheznek és szomjúhozzák az igazságot, mert ők megelégtetnek.”

A szenvedés lázában égő Jézusnak nyújtott ecet és epe utal a részegség, a mértéktelenség bűneire, melyekért szintén szenvedéssel kíván eleget tenni édes Üdvözítőnk.

De úgy Jézusnál, mint nálunk mélyebb lelki értelme is van ennek a szomjúságot említő panasznak.

Jézus lelke egyúttal szomjazza üdvösségünket, kívánja részvételünket, mikor teste egy kis italt kér enyhítésül rop-pant vérvesztése pótlására. Mikor a bűnös szamariai asszony-nak azt mondta: adj innom, — az készségesen szolgált neki. Ő maga így kiáltott föl egyszer: „Aki szomjazik, jöjjön hozzám és igyék.” Most teljesül rajta az ószövetségi jöven-dölés: „Vigasztalót kerestem és nem találtam, ételembe epét keverték és szomjúságomban ecettel itattak.” De Jézusunk nem fizet a rosszért rosszal, ő nem lesz ilyen azokkal a szomjazókkal szemben, akik ő tőle kérnek lelküknek igazsá-got, mert ők megelégtetnek. Még akkor is, ha a mindené-ből kifosztott Krisztustól kérünk enni és inni, hiszen az ő teste valóban étel, az ő vére valóban ital, ő maga pedig a legboldogítóbb igazság.

Jézus Veronika kendőjébe odanyomja drága arcát, az ecettől és epétől azonban utálattal fordul el. Ha tiszta és áhítatos lélekkel imádkozom, akkor lelkem szentáldozáskor Veronika kendője, mely sokáig megőrzi Jézus arcát, emlé-két; de ha halálos bűnök vannak benne, akkor utálattal for-dul el tőlem, mint az ecettől, meg az epétől a kereszten.

7. „Atyám, kezeidbe ajánlom lelkemet.”

„Boldogok a szelídek, mert ők bírják a földet.”

Mennyi kimondhatatlan béke, biztosság, szelídség árad Krisztus Urunknak ezen szavaiból! Egy hozzá hasonló sorsú emberi lélek átkozódva, szitkozódva halt volna meg, Jézus isteni öntudata azonban egy világrenddel emeli maga-sabbra őt fölének. Ezzel a kimondhatatlan szelídséggel hódí-totta meg a földet ittlenn és az ígértföldjét: a menny-országot ottfönn. Istennek Báránya ezzel a szelídséggel győzte le a világ farkasait, keresztiével győzte le a vilá-got, szenvedésével szerezte meg emberi természete számára a megdicsőülést és mi mindannyian megváltása által lettünk tulajdonaivá.

Itt teljesül régebben mondott jövendőlése: „Én, ha fel-magasztaltatom a földről, mindeneket magamhoz vonzok.” Jézus nem átkozódó, bosszúálló, rosszindulatú, — hanem végtelenül szelíd, megbocsátó, irgalmas, — testét három napra ideengedi a földnek, csak lelkét ajánlja vissza mennyei

Atyjának kezeibe. Jézus szelídsége határtalan, ezért ő bírja a földet és vele lelkünket itt és kieszközli számunkra az ígéretföldjét a túlvilágon.

8. „Beteljesedett.”

„Boldogok, aki üldözést szenvednek az igazságért, mert övék a mennyek országa.”

Valóban, beteljesedett: Krisztus, — aki annyi üldözést szenvedett az igazságért, lehajtja fejét, kiadja lelkét és visszatér a mennyek országába, ahonnét elindult, mikor megtestesült. Beteljesedett földi hivatása: az emberiséget megváltotta, ezért a nagy „igazságért” — a megváltásért üldözést és halált szenvedett, — teljes joggal övé tehát a mennyek országa. Bevégeződött a nagy áldozat, beteljesedtek a róla mondott összes jóvendölések és teljessé lett a kínok kelyhe — nincs már hátra más, mint a jutalom, az emberi természetére számára kiérdemelt megdicsőülés.

Jézus visszatér, de nem egyedül. Amint Lucifer, amikor lezuhant az égből, magával rántotta az ég csillagainak egyharmadát, — úgy Krisztus, amikor az égbe visszatér, nem megy egyedül, hanem magával viszi királyi kíséretül a halálakor feltámadottakat, a pokoltornácának minden lakóját, akik a megváltásra vártak. Beteljesedtek az Atya tervei: helyreállt az ő országának csorbitatlansága. Beteljesedett az ószövetségi jó lelkek vágya: az égbe jutottak, beteljesedtek az Atya tervei és befejezést nyert a Fiú földadata. „A munkát — melyet rám bízál, hogy elvégezzem, teljesítettem, megdicsőítettelek téged a földön.”¹ Halálában is boldog ő, mert üldöztetést szenvedett az igazságért és így övé — az emberi természetéé — a mennyek országa.

Megszoktuk Jézus személyében, környezetében, tanításában a legszögesebb ellentétek békés összesimulását, mint isteni mivoltának kritériumait, — de hogy a boldogságok hegyén mondottakat a kínok hegyén teljesíti, — azt nem mertük remélni. Ő meghal és életet ad: dux vitae mortuus regnat vivus; — Ő sötétben hal meg és ez a mi üdvünk világossága, amelynél az újszövetség testamentumát ki kell betűznünk, ő kínok közt vergődik és boldogságokat teljesít.

¹ Jn. 17, 4.

Krisztus halála istenibb, csodálatosabb, — mint talán születése, tanai, vagy csodái.

Imádunk téged Krisztus és áldunk téged, mert szent kereszted által megváltottad — halálkínjaid árán boldoggá tetted — a világot!

Húsvétvasárnap.

Alleluja!

Alig van eseményekben gazdagabb, zsúfoltabb napja az Úr élettörténetének, mint húsvét vasárnapja.

Hajnalhasadtával feltámad az Úr Jézus. Ragyogva lép ki a sírból, az őrség ájultan esik a földre, elhengeredik a sírt záró nehéz kő, angyal jelenik meg, mint a föltámadás égi tanúja, hirdetője. A Szűz Mária csendes kis lakásában van az első jelenés: beteljesül a legbiztosabb remény, megtörténik a legszebb viszontlátás, a fájdalom Anyja újra Boldogságos Asszony. Asszonyok jönnek kenetet hozva, de az őrségnek már nyoma sincsen, a sír helyén fogadja őket az angyali hírnök és feljűk kiáltja az első alleluját. Magdolna viasszalad és a sírhoz küldi Pétert és Jánost, kik futva jönnek és az üres sír láttán kétség és remény között vergődnek. Közben Magdolna egyedül marad a sírnál és látja az Urat, az isteni kertészt, beszél vele és túlárado, önfeledt szeretetében át akarja karolni lábait. De az Úr nem enged várni, küldi, mint első jóhírvivőjét, mint első evangélistát övéihez. Közben a sírtól visszatérő asszonyok is találkoznak vele, szembejön velük és köszönti őket: Avete! Dél tájban megjelenik Szent Péternek, hogy feloldozza a nagy bűnbánót, ki elkésett a kereszt alól. Alkonyattájban a gyász színhelyéről menekülő, Emmausz felé tartó két tanítványhoz szegődik oda az Úr mint ismeretlen utas és meghallgatva panaszaikat, az egész úton tanítja őket, igazolja a történeteket, majd az Eucharisziát nyújtja nekik a csendes kis fogadó-asztalnál. Idegennek látszott, hogy hitűket kicsalja, de nem bír lángoló isteni Szívével és a kenyérszegésben boldogító jelenlétét mégis tudtukra adja. Este zárt ajtók mögött megjelenik, megmutatja nekik sebeit, eszik velük és drága húsvéti köszöntését: Békesség nektek — kiterjeszti

az egész világra, mert általános bocsánatot hirdet, megalapítva a béke szentségét és megnyitva a lélek romjainak temetőjét: a gyóntatószéket. Azután a mennybemeneteléig tartó negyven napra kiemeli őket a gyász szomorú emlékeivel terhes levegőből és Galileába utasítja őket, ahol annyi szép órát töltöttek együtt az áldott Mesterrel és ahol meghívásuk is történt. Az Úr Jézus, az isteni kegyelem valószínű rohamot intéz lelkük megvívására, a kétség legyőzésére, hogy a hit, a bocsánat, az élet győzelmének, a békeország megvalósulásának gondolatához hozzászoktassa a sok nagyheti szenvedésben megtört lelkeket.

Ma is vannak az isteni kegyelemnek ilyen minden emberit felülmúló nagy kísérletei, ilyen sorozatos, villanó megjelenései az Úrnak. Ma is sokszor ott áll azok háta mögött, akik őt keresik, útítársul szegődik azok mellé, akik előle menekülnek és beköszönt azokhoz, akik elzárkóznak előle. A húsvét ennek a diadalmaskodó isteni jósnak ünnepe, mely bontakozó tavaszi élettel vonja be a dermedt világot, a gyászban sirdogáló lelket és az öröm országát alapítja meg a szomorúak szívében. Jó élvezni ezt a nagy, isteni jószágot, jó ebben a békeországban alattvalónak lenni, mert a megdicsőülő Krisztus fényessége ráragyog a mi lelkünkre is és eltölti azt az élet, a szeretet, a megbocsátó béke sugarival.

Legyen a mi húsvétunk is feltámadás, béke, megbocsátás, legyenek az Úr ragyogó sebei bizonytalanul tapogatódzó hitünk ujjainak kapaszkodó mélységei és be fogja akkor tölteni lelkünket Szűz Mária öröme, Magdolna lelkesedése, Szent Péter megkönnyülése, az emmauszi tanítványok ámulata és az egész Krisztussal együtt feltámadó természet lendülete, életvidámsága, boldogsága.

Liturgikus elmélkedések húsvét hetének introitusairól.

Húsvéthétfő.

„Bevezetett titeket az Úr a tejjel és mézzel folyó földre — alleluja; hogy Isten törvénye legyen állandóan ajkaitokon, alleluja, alleluja. Adjatok hálát az Úrnak és

hívjátok segítségül az ő nevét, hirdessétek a népek között cselekedeteit."¹

E húsvétmásodnapi introitus éppúgy, mint a többi húsvét hetében, — a nagyszombaton megkereszteltekre vonatkozik elsősorban; de átvitt értelemben vonatkozik a Krisztus halálával és feltámadásával megváltott emberiségre is. E két szempontból nézzük az introitusokat.

a) Ha a keresztelesemre gondolok — az Anyaszent-egyház valóban új birodalom; tejjel = kegyelemmel és mézzel = Krisztus és a szentek jópéldáival, érdemeivel folyó. Ebbe az országba nem is pusztán magunk erejéből jöttünk; hiszen Isten vezetett bennünket ide, nélküle, vonzása nélkül senki sem juthat Krisztushoz. Azután, amint az ígéretföldjére a bejutás csak a Vörös-tengeren való csodálatos átkelés által volt lehetséges; — éppúgy az Egyház birodalmába is a keresztség tisztító, csodálatos árján kell keresztülhatolni.

b) Ha megváltásomra gondolok, akkor ez a tejjel-mézzel folyó új birodalom az újszövetséget; liturgiailag tehát Krisztus feltámadása és mennybemenetele közé eső időt jelenti, amikor tulajdonképpen bizonyossá vált a megváltás és kezdődött az újszövetség. Így a tej jelenti a megváltottság, az Istennel kötött szövetség életető tudatát; a méz pedig az ennek nyomán fakadó édes, természetfölötti örömet.

Mi az Isten óhaja úgy a megkereszteltekre, mint a megváltottakra nézve? Hogy Isten törvénye legyen állandóan ajkainkon. Vagyis erkölcsös, az Isten szándékai szerint való élet. Hisz amint az Egyház birodalma tejjel-mézzel folyó; úgy a lélek birodalmának is annak kell lennie. Ez pedig három módon valósul: a parancsok megtartásában: „Isten törvénye legyen állandóan ajkainkon”, az imádságban: „adjatok hálát az Úrnak és hívjátok segítségül nevét” és az Isten országának nagyobbitását célzó munkában: „hirdessétek cselekedeteit a népek (bűnösök) között”.

Ma elindulunk e hármas ösvényen.

¹ Exod. 13, 5. 9.

Kedd.

„A bölcsesség vizével itatta őket, alleluja, és támaszra találnak benne és meg nem inognak, alleluja, felmagasztalja őket mindörökké, alleluja, alleluja! Áldjátok az Urat és hívjátok segítségül nevét, hirdessétek a pogányok között műveit.”¹

Itt föltűnik a Megváltó kettős adománya a Teremtő kettős alkotása számára: az ész számára a bölcsesség, az akarat számára az erő, „támaszra találnak, meg nem inognak”. E kettős adományt úgy a kereszteltek, mint a megváltottak Krisztustól, a Megváltótól nyerik. A Teremtőtől kapott két tehetség: ész és akarat és a Megváltótól kapott két adomány: bölcsesség és erő fődik egymást. Tehát az Atya és Fiú egyek.

Az észnek kell a bölcsesség, mert a bűn által elhomályosult; az akaratnak pedig erő, mert rosszra hajlóvá lett. Miben áll a bölcsesség? Krisztus tanításában és az ezt kísérő megvilágosító kegyelemben; valamint az okosság erényében és a Szentlélek ajándékai közül a tudományban, bölcsességben, tanácsban és értelemben. Miben áll az erő? Krisztus Urunk példájában, az ezt kísérő megerősítő kegyelemben, az erősségben, mint a Szentlélek adományában és mint sarkalatos erényben.

Mi ezen tehetségek (ész és akarat) és ezen adományok (bölcsesség és erő) egyesülésének következménye? Örök dicsőség: „felmagasztalja őket mindörökké”. Aki helyesen él a természettel (ész és akarat), tehát az Atya világában; aki helyesen él a kegyelemmel (befogadja a bölcsességet és kegyelemből cselekszik), tehát a Fiú világában; annak helye lesz a Szentlélek birodalmában: a dicsőség világában is. Tehát természetünk fötehetségeinek is természetfölöttivé kell válniuk.

De az ész fölékesítése bölcsességgel, az akarat megacélozása az erővel, nem történik hozzájárulásunk nélkül. Isten megteremtett minket közreműködésünk nélkül, de üdvözíteni nem fog ugyanígy. Tehát az ész lefizeti az árat az áhítatos imában: „áldjátok és hívjátok segítségül szent

¹ Sirák 15, 3—4.

nevét"; az akarat pedig az Isten ügyéért vállalt munkában: „hirdessétek a pogányok és bűnösök között az ő műveit”. Ha gyenge a hited: imádkozz, ha gyenge az erőd a Krisztusért vállalt munkában, fogj hozzá!

Szerda.

„Jöjjetek Atyám áldottai és bírjátok az országot, alleluja, mely a világ kezdetétől nektek készítettett, alleluja, alleluja, alleluja. Énekeljetek az Úrnak új éneket, énekelj az Úrnak egész föld.”¹

Bár e szavak elsősorban a mennyországra vonatkoznak; a liturgia mégis joggal alkalmazza ezeket az Anyaszentegyházra, melybe mint birodalomba általánosságban véve a megváltás, egyénileg véve pedig a keresztség jogosít belépni. Ez az a birodalom, amely kezdettől fogva Isten terveiben élt és készítettett és amelynek nem lesz vége. De amint az ádvent az őszövétség újraélése, éppúgy lehet a húsvétból áldozócsütiörtökig terjedő negyven nap is az újszövétség szimbóluma; vagyis azé a birodalomé, amelybe a megváltottak beléphetnek. Ez az ország az áldottak országa és a szűzek országa, mert kétszeres új ének („énekeljetek új éneket, énekeljetek”) hangzik föl ebben az országban, amit pedig csak a szűzek tudnak énekelni, „akik meg nem fertőztettek, akik megmosták ruháikat a Bárány vérében, akik hivatalosak a Bárány menyegzőjére és követik őt, akárhová megy.”

Istentől áldottnak lenni annyi, mint megváltottnak lenni, megkereszteltnek lenni. Az áldottak jönnek az Úr nevében; nekik szól Krisztus hívó szava: „jöjjetek!” Hogy mit eredményez, azt megmutatja Mária, ki áldott az asszonyok között.

Tehát ezt az időközt, amely húsvétból áldozócsütiörtökig terjed, mint mennyei birodalmat áldott lélekkel, éneklő ajakkal és szűzies szívvel kell megjárni. Ebben az általános örömben osztozik a természet is: énekelj az Úrnak egész föld! Énekeljen az égbolt kék színével, az erdő zöld ruhájával, a virágok pompájukkal, a tavasz gyönyörű dalolása szóljon igazán és egyedül Istennek. A tavasz is az az áldott ország, amely Isten áldásos tervei szerint számunkra készült.

¹ Mt. 25, 34.

Hogy lehet ebben az országban még mindig horgasztott fejjel és keserű szívvel járni? Az izaiási „lecsüggesztett fej és szomorú szív” őszövétségi teher; le kell vetnem és új, dalos, színes lelkülettel kell beállnom a Feltámadott kíséretébe.

Csüörök.

„Egyetértve magasztalták, Uram, győztes kezedet, alleluja, a bölcsesség ugyanis megnyitotta némák száját és a kisdedek nyelvét ékesszólóvá tette, alleluja, alleluja. Énekeljetek az Úrnak új éneket, mert csodálatos dolgokat cselekedett.”¹

Hogyisne dicsérnők allelujás ajakkal Krisztusnak szegektől átvert győzelmes kezét, amely megnyitotta a mennyországban és a földi paradicsomnak, az Anyaszentegyháznak kapuját. Eddig ajkunk néma volt, úgy bűneink megvállására, mint dicsének zengedezésére; csak nyomorúságunkban értelmetlen nyűgösködéshez értettünk, mint a kisdedek. De most Isten bölcsesége betöltötte értelmünket és így beszédessé tette néma ajkainkat. Mire nyíljon ajkam tehát? Imádságra, hálaadó énekre; új dalra, amely Istennek reám pazarolt jó-téteményeit hálás ajakkal dicséri, köszöni.

A néma száj megnyílása vonatkozik a húsvéti szentgyónás bűnbevallására; a kisdedek ajkainak éneke pedig a keresztlésre; mert keresztség előtti időnkben nem tudunk semmi érdemszerzőt tenni, mint ahogy a kisdedek nem képesek semmi értelmeset mondani. Krisztus győzelmes keze segít mind a kettőn: véghezviszi a megváltást, ennek gyümölcseit alkalmazza a keresztségben a kisdedekre, a szentgyónásban a némákra.

A némákra nézve a gyóntatás, a kisdedekre nézve a hitoktatás folytatja ezt a munkát, mind a kettő a bölcseségi ajándékának birtokában folyik egyedül helyesen. Lelki betegeknek ez a legjobb terapia, gyermekeknek a legokosabb pedagógia.

¹ Bölcs. 10, 20. s köv.

Péntek.

„Kivezette az Úr őket biztonságban, alleluja és ellenségeiket tenger borította el, alleluja, alleluja, alleluja. Figyelj népem tanításomra, hajtsd füledet ajkam igéire.”¹

Ahonnét bennünket Isten kivezetett, az vagy a keresztelezés előtti állapot, vagy az ószövetség, vagy a kettőt együtt jelentő nagybőjti idő. Mind a három a remény testamentuma, egyik sincs önmagáért, mindegyik halad, akár a keresztelezés, akár a megváltás, akár a húsvét felé. Isten táplálta bennünk a biztos reményt, hogy eljön a hit testamentuma, hogy eljutunk a megváltott újszövetség tejjel-mézzel folyó országába, vagy a húsvéti idő diadalmas, tavaszi birodalmába. Ellenségeinket elborította a keresztség hulláma; — ha a keresztségre gondolok; elborította Jézus vérének árja, ha a megváltásra gondolok; eltemette könnyeink tengere, ha a húsvéti szentgyónásra gondolok. Ezért, aki mind a háromban részesült, joggal énekel háromszoros alleluját.

A megkeresztelt ember, az újszövetségi ember, a húsvéti időbe jutott ember legelső kötelessége tehát örülni. Második föladat Istennek új törvényét, amely nem felbontása a réginek, hanem betetőzése és kiszélesítése, — ezt az új törvényt: a hegyi beszéd nyolcszoros boldogságát becsülettel meghallgatni és betartani. Ezt az új törvényt két helyről halljuk: Krisztus ajkairól; idevonatkozik, hogy: figyeljete; és lelkiismeretünk megszólalásaiból; ide pedig vonatkozik: hajtsátok fületeket igéimre. Az elsőre tehát figyelnem kell, a másodikra, — mely az első csak alkalmazza, — pedig cselekednem, meghajolnom.

Istenem, segíts ma arra, hogy törvényeidet és lelkiismeretem szavát kis dolgokban is hűen, boldogságom érzetében kövessem! Szűzanyám, ki bűn nélkül voltál és ezért voltál boldogságos; segíts meg engem is büntelenségre és boldogságra.

Fehérvasárnap előtti szombat.

„Kivezette az Úr népét ujjongással, alleluja, választottait vigassággal, alleluja, alleluja. Áldjátok az Urat és

¹ Zsolt. 77, 33.

hívjátok segítségül nevét, hirdessétek a pogányok között műveit.”¹

A bűn országából, az őszövetésből, a nagybőjti szomoruság honából egyaránt allelujás, ujjongással és örvendezéssel telt dolog a szabadulás. Ezért végtelen nagy örömnép a kereszteleés napja, de éppúgy a húsvét napja is, akár a megváltás birodalmába, akár a húsvéti időbe való átmenet ünnepeének tekintsük is. Az Isten országába való átmenetet e kettő kell tehát, hogy jellemezze, exultatio és laetitia: ujjongás kívül és ennek állandó alapjául szolgáló lelkiderű belül.

Ez az átmenet és ez az ujjongó öröm azonban csak az Isten népének és választottainak jár ki az introitus szerint. De hol van az átmenet az idegenből az Úr népéhez; a hivatottságból a választottsághoz? Ez az Isten előrerendelésének titka. Bizonyos, hogy mi, akik az Anyaszentegyházba beleszülettünk, már mintegy benne vagyunk Isten népében.

Sokaknál megvan az Istenhez tartozás tudata, mégis sokszor hiányzik a belső derű és a külső öröm. Mitől van ez? Onnét, hogy a kötelesség mintaszerű, Isten szíve szerinti teljesítése hiányzik és így a lelkiismeret háborgása leszálítja az önmegbecsülést; minek folytán nem állhat elő tökéletes lelki harmónia, nyugalom. Ezért zilált imaéletünk is. Mert nincs a szívben öröm, a lelkiismeretben csend, — azért nincs az ajkon se magasztaló és kérő imádság („áldjátok, hívjátok segítségül”). Ezért gyenge másokra való hatásunk (Isten műveinek hirdetése) is lelki szempontból.

Fehérvasárnap.

„Mint a most született kisdeded, — alleluja — észszerű, hamisítatlan tej után vágyóddjatok, alleluja, alleluja, alleluja. Örvendjete Istennek, a mi segítőknek, ujjongjátok Jákob Istenének.”²

Az újjászületés pillanata a szöveg szószerinti liturgikus célzatában a nagyszombat éjjeli keresztség; de átvitt értelem-

¹ Zsolt. 104, 43.

² I Pét. 2, 2.

ben lehet ez a megváltás, vagy a húsvéti gyónásban kapott feloldozás is. Egy hét telt el azóta és még mindig ártatlannok vagyunk, mint a csak most született kisdedek; de van már értelmünk (ésszerű); hiszen az elmúlt hét csütörtökének introitusa már említi, hogy az örök bölcsesség felvilágosította értelmünket és beszédessé tette kisded-ajkunkat. Életre ébredésünk tehát nem régen történt és mégis van már értelmünk és van érző szívünk, amelyhez lehet ily fölszólítást intézni: örvendjetek, ujjongjatok. Ennyiben tehát különbözik a lélek világa a test szerinti kisded-állapottól.

De meg kell egyeznünk vele ártatlanságban. Ne vágyódjunk más táplálékra, mint amit az Anyaszentegyház anyai emlői adni tudnak. T. i. az isteni és a felebaráti szeretet tejére, — amelyről már az Énekek énekének jegyese hangoztatja, hogy jobb a bornál, vagyis a világ részegítő szenvedélyeinél.

Ami nálunk az ártatlanságot illeti, — biztos, hogy az új erőket ad úgy az észnek, mint a szívnek. Tehát az ártatlan lelkek több munkára és nagyobb szeretetre képesek, mint más. De nem vágyódunk mindig édesanyánknak: az Anyaszentegyháznak teje: a kettős szeretet után. Néha ez a táplálék túl vékonynak és túl józannak látszik; ezért nem is igen élünk vele és lelkileg lesoványodunk. Pedig ez éltet és ez nevel lelki nagykorúságra egyedül.

A húsvéti köszöntés.

Az Úr Jézus feltámadása után ezzel köszönt ránk: Pax vobis: békesség nektek.

Jézusnak hozománya, ajándéka és hagyatéka a béke. Mikor a világba lép kisded-ajkai még nem tudnak beszélni, ezért angyalok éneklik helyette: És béke a földön a jóakaratú embereknek. Mikor elhagyja a világot köszöntése marad a régi: békesség nektek. Ez az istenadta béke az, ami közös kincse a szent estének és a diadalmas reggelnek: karácsonynak és húsvétnek.

De Krisztus testamentuma, az utolsó vacsora asztalát körülvevő lelkület is béke. „Békémet hagyom nektek, nem

mint a világ adja, adom én nektek."¹ Krisztus akkor adja ezt a békét örökségül, mikor maga szenvedni, vért izzadni, ostoroztatni, meghalni megy. Az ő életfilozófiája kipróbált életfilozófia. Nem adhatott volna nekünk békét, ha maga nem bírta volna. Honnét volt az ő békessége? Az Istennel való mélységes: hiposztatikus, tökéletes egyesülésből. Aki teljes szemével az eget nézi, azt nem ejti zavarba az út göröngye, a földi kísértések görögtüze. A Fiú teljesen meggyezett Atyja akaratával és ez töltötte el békével szívét.

Krisztus olyan forrást nyit, melyből aki iszik, soha többé meg nem szomjazik és nem kell neki többé görnyedve hurcolni korszót a kúthoz. Krisztus búcsúzásakor azt ígéri, hogy örömünk teljes leszen és örömünket senki el nem veszi tőlünk. Az érte való áldozatban ígerte, hogy megtaláljuk lelkeinket és bőségesebb életet fogunk élni az ő nevében.

Valószínűleg azért van ez így, mert lelkünk a végtelenre van beigazítva és a föld örömei végesek, Krisztus Szívének bősége azonban végtelen, kimeríthetetlen.

Azt a félelmetes titokzatosságot, amelyet a kezdet és a vég, a születés és halál, a keletkezés és enyészet pontjain a természet szemé érez, — a kereszténység a béke adományával és lelkületével teszi szentté, csendessé, sőt kíváncsossá. Mikor Krisztus Urunk megszületik, hatalmas programja a béke. És mikor tanítványaitól elbúcsúzik: akkor is ezt említi: béke nektek. Mesterét követi az Anyaszentegyház, amikor az élet kezdetén a keresztkútnál ezt mondja: menj békével, és amikor az élet végén, a sír sötét kútjánál is ezt hangoztatja: nyugodjék békében. Az alfa és az omega: a kezdet és a vég tehát mint határpontok különböznek csupán, mint morális, erkölcsi átélések egybeesnek és mind a kettőt párosítja, kibékíti az Isten fiainak ismertető jele: a béke.

„Nincs békéjük a gonoszoknak.”² A bűnös ember békétlensége talán onnét származik, hogy az élet közepe — a folytatás nincs homogén viszonyban a kezdettel és véggel, a kiindulással és célhozjutással, mert azok Isten dicsőségét kereső alanyi megnyugvást mutatnak, míg az

¹ Jn. 14, 27.

² Iz. 48, 22.

élet, mint közbeeső mezsgye, épp Isten dicsőségének kizárása, önérdeknek hajhászása által lesz izgalommá és békétlenséggé.

Valóban: a világ dolgait, embereit valami ösnyugtalan-ság üzi, kergeti bánatból örömbe, boldogságból fájdalomba. Mindíg újra szomjazik, mint a samariai asszony, kétség ringatja öröm és fájdalom között, mint a szülő asszonyt, kiről Krisztus beszél. Békéje lustaság, butító tétlenség, öröme pedig szenvedélyes idegizgalom.

„Krisztus békéje ujjongjon a ti szívetekben”¹ — mondja az Apostol.

A békét mindig úgy ismertük, mint valamilyen csendes megnyugvást, zavartalan háborítatlanságot; mint külső-belső világunkban ülő csendet. És íme, Szent Pál az Úr békéjét más minőségűnek mondja, olyannak, mint amely az ujjongás nyugtalanásával összefér. Krisztus jászolánál is a békét ujjongó, glóriázó angysereg hirdeti, — Szent Péter békét érez és ottmaradást kíván a táborhegyi elragadtatásban, a föltámadott Krisztus megjelenésén is ujjongva örülnek tanítványai a zárt ajtók mögött és mégis Jézus ajkát ez a köszöntés hagyja el: béke veletek. Krisztus békéje tehát nem az életből kiszuperált filiszterek magába zárkózó, önző háborítatlansága, hanem olyan béke, amely az élet értékeinek elvesztésétől nem félve a biztos bizalom érzetében tud ujjongani.

Ezért a keresztyének ujjongása is más jellegű. A világ ujjongása mindig békétlen, fölkavart lelkülettel történik: vajjon béke volt-e az amphiteatrum szemlélőiben, mikor ujjongtak a gladiátorok, vagy a numida kocsisok győzedelmén? Aligha. Vajjon béke volt-e a harcosok szívében, mikor a megnyert csata után ujjongva énekeltek? Lehetetlen. A világ számára az ujjongás izgalom, amely kizárja a békét. Milyen más Krisztus fiainak ujjongása, ami lelküknek felszínét nem csapdossa, verdesi viharosra, de mélyében átrezeg, átbizsereg az ujjongó öröm. Nézd Betlehemet: ujjongó dal az angyal ajkakon és édes béke bent a jászol mellett. Nézd a Tábor hegyét: a csúcson elragadtatás, ragyogás, színváltozás, alul békés óhaj az ottmaradásra, hajlék-építésre. Nézd a föltámadás reggelét, a természet, a mada-

¹ Kol. 3, 15.

rak, a hajnal, az apostolok örömét és nézd azt — aki körül mindez forog: mily nyugodt, mennyire a békét leheli.

Mi a mi békességünk? Sivárság, üresség. Mi a mi ujjongásunk? Nyugtalan vergődés, fegyelméletlen, zavart háborgás. Miért? Mert a béke önzésből fakad, másokat ki akar zárni, az ujjongás meg földi örömek nyomán kel.

Mikor oly hányatott egész külső és belső világunk, mindig környezetünket okozzuk, amelyik lármás, háborgatott, zaklatott. Pedig amint a legnagyobb szegénység helyén is meg lehet őrizni a belső gazdagságot, úgy a lelki csendet, békét szintén meg kell őriznünk, fel kell találnunk a lármás környezetben. Nem leskelődnek-e a mi békénk Betleheme körül a gyilkosok kései, nem zavarja-e az aprószentek sírása, az anyák jajgatása? És a menekülés esti pihenői mégis csodás békével, édes csennddel vannak teli. Nekünk is itt így kell felfogni helyünket, nem folyton a szabadulásról beszélni, hanem környezetem teendői között kell a lelki békét megtalálni.

De valljuk meg mégis, a béke leánya csak a magány palotájának lakója, úrnője igazán. És maga Jézus 30 évig eldugottan élt, hivatásának munkája előtt a pusztába ment és napi teendői között éjszaka elvonult másoktól nem látogatott hegyekre imádkozni. De ez sem jelent többet, mint hogy az imádság legyen az a magány, ahol gondoktól nem látogatott csend-ligetekben lakik a béke tisztaságos leánya. Hisz a pusztaságot is fölkereste a kísértő és a hegytetők csendje is sokszor függ ily föltételektől: vigyázatok és imádkozatok.

A béke nem környezet, hanem lelkiállapot. Vannak a lelkiállapotnak ugyan környezettől függő föltételei, de a lényeg mégis a békét élvező alany maga.

„Minden, ami a szívnek nyugalanságot okoz, nem Istentől van, aki a béke királya” — mondja Szalézi szent Ferenc. Bizonyos, hogy a nyugalanságok is az önző lelkület nyomán fakadnak bennünk. Mi az orvosság? Át kell térni az igaz lelkűségre, az önzetlen lelkűségre. Igaz lelkület, amely nem becsüli túl önmagát; önzetlen lelkület pedig, amely másokat megbecsül. A kettőt kifejezhettem volna eggyel: alázatos lelkület. Ezt azonban elsajátítani is csak alázatosan lehet: magamat javításra szorulóknak ismerni és

lépésről-lépésre erőim gyengeségének tudatában áldozatosan kell előre haladni.

Egy nyugtalansága lehet csak az Istent szerető léleknek: a lelki szabadságharc nyugtalansága. Tanítása elején azt mondta az Úr Jézus: „Nem békét jöttem hozni, hanem harcot.”¹ Harcot, t. i. a test és a lélek között, a világ szelleme és a Szentlélek szelleme között. De tanítása végén, dicsőséges mennybemenetelekor azt mondja: „Békességet hagyok nektek, az én békémet adom nektek, amit a világ meg nem adhat.” Nekünk tehát lelki szabadságharcot kell vívunk a kísértésekkel, a konkolyhíntő sátánnal, de mint minden harcnak a vége a békekötés, úgy a legyőzött kísértések is lelkünk békességére szolgálnak, a harc, a küzdelem izzadság cseppjei, verejtékei pedig gyöngykoszorúvá válnak homlokunkon.

Ezt a végtelen, minket egészen hiánytalanul betöltő isteni békét keressük majd a májusi litániákon. A tavasz beáradó illata a balzsamos erdőkből, a vadfüvek szaga a mezőről, a Szűz Anya sok-sok drága kincse, az oltár és az orgona, a zengő nagy nyilvános áhítat keveredve egyéni áhítatunkkal, földi imádságunknak szárnyakat adnak, melyek fölvisznek magasba, közel az Isten Anyjának trónusához.

Legyen életünk is oltár: áldozatok helye. Magasabban álljon, mint a föld: ez a természetfölöttiség. Tiszta kövében vértanúk csontjai és rajtuk szüzi ajkak csókjai legyenek: ez az erős tisztaság. Rajta égő gyertyák, kinyitott könyv, angyalkák, szentek, — előtte rács, éjjel is égő örökmécs. Tehát egyrészt korlátozások, másrészt díszítések, magasztalások. Főbútora a szentségház: ez minden. Rajta feszület: megfeszített test a vétkekkel és kívánságokkal együtt. Előtte térdet hajt a nép, feléje fordul minden arc, feléje zeng az ének, innét árad az Úr békéje, ereje, csendje.

Az erények Királynéja.

Megint virágos májusi oltáraid elé térdelünk alkonyatkor, Szűz Anyám! Megjöttek a fecskék, gólyák, fülemülék, fűrjek, — napsugárözön, virágbaborult kertek, erdők — ez

¹ Mt. 10, 34.

az a pompa, melyet tiszteletedre összekészít a természet vidám, fiatal sekrestyése: a tavasz. Most az egész világ utánozza a kis názáreti házat, ahol galambok búgnak, lilikomok illatoznak, források nyílnak, bárányok legelnek és ahol a kert fala zárva van.

Valóban: az a harminc év, melyet Jézusunk Názáretben töltött, — előttünk alig ismerős — ezt az időt inkább a Boldogságos Szűz Máriának egyénisége tölti ki. Mit csinált ő a kis názáreti házban?

Dolgozott. Szőtte Krisztus Urunk ruháit, varrta ingecskéit, készítette ebédjét a nagy kenyérszaporítónak, taníttatta a mindentudó bölcseséget. Rendben tartotta a Szentcsalád házatáját, a kertet, ahol Szent József sírja állt, a csacsit, mely őket Egyiptomba vitte.

Főként pedig ápolta lelkének virágos kertjét, hiszen ő az elzárt kert, a megjelölt forrás, az új paradicsom.

A Boldogságos Szűz Mária az egyetlen, aki nemcsak szerepe, munkaköre, hanem személye szerint is vonatkozásba jön az örök Szentháromsággal: ő valóban az Atya Leánya, a Fiú Anyja és a Szentlélek Jegyese. Isten örök személyes szeretete: a Szentlélek kétszer szállt alá a Szent Szűzre: egyszer megárnýékolta, egyszer pedig beragyogta. Mint égi, titokzatos felhő pihent meg a Szent Szűz fölött, az új frigynek szent szekrényén az Úr Krisztus fogantatásakor és mint ragyogó égi láng szállt le fejére az első Pünkösd napján, ragyogásával felülmúlva a szentek aureoláit.

A Boldogságos Szent Szűz mint a Szentlélek jegyese a természet és a kegyelem csodálatos gazdagságú javait kapta Istentől. Testében hordozta Krisztust: Isten anyja lett, de lelkében már előbb vele volt az Úr, mert malaszttal teljes, mert erényekkel teljes volt.

Csodálatosan tündöklik lelkében a három isteni erény: a hit, remény és szeretet. Lelke fehér hajójának vitorlája volt a hit, melyet a Szentlélek, mint illatos, erős vihar dagasztott, horgonya volt a remény, mint a partraérésnek, a kikötésnek biztos záloga, aranyrakománya pedig a szeretet.

Szűz Mária a hit királynéja. Zakariás nem hisz Gábrriel arkangyalnak, ezért megnémul. A Szent Szűz hisz, ezért dalra gyujt. Igazat mond az első Mária-tisztelő: Keresztelő

szent János anyja, amikor így üdvözli őt: „Boldog vagy Mária, ki hittél!” Valóban hitt a Szent Szűz a tőle született Kisdedben, mint Istenében, a kis pólyás gyermekben, mint a világ Urában, a tehetetlen kis Jézusban, mint Heródesnél nagyobb hatalomban.

Mennyit remélt továbbá a Szent Szűz! Az egyiptomi menekülésben oly biztos, oly nyugodt, az isteni Gyermek erejére támaszkodik. Mikor Krisztus meghal a kereszten, mikor tanítványai szétszaladnak, a hű asszonyok leroskadnak, mikor harminchárom évi működéséből nem marad más, mint a holttest, a véres szemfedő és Veronika kendőjén a vértől ázott arc, akkor is „álta” a keserves Anya. Mi adott erőt neki? A remény Krisztus feltámadásában, a ráhagyatkozás Krisztus szavára: „egy kis idő és megláttok engem”. Ez a remény tette, hogy a Szent Szűz a fájdalmakban is boldogságos maradt.

Végül Szűz Mária a szép szeretet Anyja. Ő az egyetlen a földiek között, aki kétszeresen szerette az Istent, mint teremtmény az ő Teremtőjét és mint édesanya az ő gyermekét. A felebaráti szeretetnek pedig minden fajtát csodálatos fokban gyakorolta. Ékesíti őt az anyai szeretet, hiszen három napig bánkódva keresi Krisztust. A hitvesi szeretet: hűségesen szereti Szent Józsefet, a rokoni szeretet: segítségére van Szent Erzsébetnek, a felebaráti szeretet: figyelmesen meglátja a kánai násznép zavarát és az ellenségszeretet: mert szent Fia hóhérainak nem vet szemére semmit.

Valóban az erények Királynéja a Szent Szűz, „sok nő gyűjt gazdagságot — mondja a Szentírás, de te felülmúltad mindnyájukat”.¹

A hitet, a reményt és a szeretetet azért emeljük ki külön, mert ezek természetfeletti, isteni erények. Ezeket nem gyakorlás által sajátítjuk el, hanem ezeket a Szentlélek önti belénk, mint a megszentelő malaszt fölséges tartozékait, királyi kíséretét. A malasztal teljes Szűz ezért tehát erényekkel is teljes, isteni jegyese: a Szentlélek bőven árasztotta el a kegyelem mellett a természetfeletti készségekkel: erényekkel.

Szűz Mária tehát a Szentlélek jegyese és kegye-

¹ Péld. 31, 30.

lemmel teljes edénye, melyből a mi üres szívünkbe is jut, hiszen az övé nem fogy ki soha. Ő a jótanácsnak Anyja, az áhítat jeles edénye, a Szentlélek ajándékainak kieszközlője és nagylelkű osztogatója. És Szűz Mária az új napkeleti csillag, a stella matutina, aki elvezeti lelkünk istállójába a három ajándékos, dúsgazdag királyt: a hitet, a reményt és minden erények koronáját: a szeretetet.

A legméltóságosabb Oltáriszentség Asszonya.

Mi a kapcsolata a Boldogságos Szűz Máriának az Oltáriszentséggel? Az Élet Asszonyának az Élet kenyérével? Lehetne-e megtoldani a lorettói litániát, az Isten Anyjának ezt a szép névsorát ezzel az új címmel: Legméltóságosabb Oltáriszentség Asszonya — könyörögj érettünk!

Az Oltáriszentség a megtestesülésnek folytatása, kiterjesztése és a megváltás kegyelmeinek alkalmazása, áldásainak közvetítője. A Boldogságos Szent Szűz tehát, aki a megtestesülésben közremunkált, aki a megváltás nagy művében is szereppel bírt, — mindenesetre ennek folytatásával: az Oltáriszentséggel is valamely titokzatos, kegyelemmel teljes kapcsolatban fog állni.

Üdvösségünk történetének kezdetén: már a paradicsomban kárhozatos kapcsolatban jelenik meg az asszony és az étel. Éva és a tiltott étel közvetítik hozzánk az eredet bűnét, melyben mindannyian születünk. De a bűnös asszony és a tiltott étel kapcsolatát felváltotta, kijavította az idők teljességében a tiszta Asszony és a parancsolt étel viszonya: amint Éva nyújtotta Ádámnak és általa az egész nemünknek a tiltott ételt, úgy Szűz Mária meghozta nekünk Krisztust, a parancsolt ételt. Attól eltiltott bennünket az Isten szava: ne egyetek, mert meghaltok! ehhez viszont hozzátérrel: vegyétek és egyétek és ha eszitek, mégha meghaltok is, örökké éltek! Évának és a tiltott ételnek köszönhetjük a bűn átkát, a Szent Szűznek és a parancsolt ételnek, az Oltáriszentségnek viszont minden áldást.

A mindennapi életben továbbá úgy tapasztaljuk, hogy a családban a férfi keresi a kenyeret, az asszony pedig ki-

osztja és feldolgozza a gyermekek javára. Az Anyaszentegyház nagy család, ennek vagyunk tagjai mindnyájan, e népes háztartás számára az igazi kenyeret: az Oltáriszentséget az „igazolt férfi” — ahogyan a Szentírás Krisztust nevezi — szerezte, de ennek élvezésére, gyümölcsös vételére Édesanyánk: a Boldogságos Szent Szűz tanít meg bennünket. Ő a Példabeszédek könyvében magasztalt erős Asszony, aki „mint messziről jövő, kenyeret hozó hajó” hozza felénk, éhezők felé a túlvilági kontinens kenyerét: az Eucharisziát. Amit neki a kis fehér pólya rejtett, — az volt élete drága kincse, így, amit nekünk a kenyér színének fehér pólyája takar — az nekünk is Istenünk és édes mindenünk. Áldozás előtt imádkozni annyi, mint Krisztusért Szűz Mária módján dolgozni, áldozás előtt meggyónni annyi, mint Jézus ruháskáit Szűz Mária módjára fehérre kimosni, áldozás után imába mélyedni annyi, mint a Szent Szűz mintájára a kised Jézust szívünk bölcsőjében dalolgatva ringatni, altatni.

Végül Krisztus eucharisztikus szent teste iránti kellő tiszteletre és szeretetre csak a Boldogságos Szent Szűz tud ránevelni bennünket, aki Jézus emberi testét ápolta, gondozta, ruházta, dédelgette. Csak attól tanulhatjuk el az eucharisztikus Jézus fogadását, aki az emberré lett Jézust a Szentlélektől méhébe fogadta. Csak akkor lesz életünk úrnapi körmenet, ha mint élő szentségtartók, magunkban hordozzuk az oltáriszentségi Jézust, mint a Szent Szűz Erzsébet látogatásakor a testté lett Igét. Csak akkor lesz a mi életünk is tele karácsonyi örömmel, ha mi is világra hozzuk, megnyilatkoztatjuk, megvalljuk a bennünk állandóan lakó eucharisztikus Jézust, mint a Szűzanya Betlehemben az emberré lett Istent.

Minden keresztény lelket, aki a megszentelő kegyelem állapotát éli, aki az Eucharisziából él — az életszentség útját járja és megilleti ez a név: Christophoros: Krisztus-vívó. E legbizalmasabb Isten-közösség magas iskolája a Boldogságos Szent Szűz életét használhatja csak egyedül mintának, tankönyvnek.

Regina coeli.

Neved illatos, mint a kiöntött olaj, te vagy az Úrnő. Te vagy a béke Királynéja, mert isteni Gyermeked már Izaiás szerint is a béke fejedelme. Te vagy a legszebb, mert Istennek tetszettél, aki az örök, személyes szépség. Ezért te simogatod a szomorúak arcát, a bűnösök lelkét símára.

Te nem a tengerből, a földből születted, mint Éva leánya. Te vagy a szeplőtelen föld, mely megnyílt, hogy befogadja az ég harmatozását, mely sarjadozta nekünk a Megváltót. Te vagy a földből kelt titkos értelmű rózsa, mely illatosan, tisztán emelkedik föléje a sárnak, és a tenger csillaga, mely nyugodtan tündöklök lázongó vizek fölött.

Jelvényed a lilium, ez a szép, arányos, tiszta és a mellett erős virág. Színed a fehér, mely legtávolabb áll a feketétől, a sötétség színétől és mely az összes többi színnek foglalhatja, mint szüzességed, mellyel együtt lettél gazdag minden jóban: benne van a szeretet pirosa, a remény zöldje, az alázat kékje, az áhítat ibolyája. Hónapod a május. Tele van állandósult szépséggel, drága, tavaszi, ifjúi erővel, mely sejteti az aranyló nyarat és ígéri a dúsgazdag őszt. A nappalok derűsek, az éjtszakák csodálatosak, a meleg nem kellemetlen, az eső nem hideg már, nincs sehol egy talpalatnyi hely zöld fű, fésző virág nélkül és hiányzik úgy a por, mint a sár.

Ruhád a lourdesi jelenés szerint fehér, kék övvel és palásttal. Lelkületednek mása ez, melynek alapvonása a tisztaság és díszé nincs más, mint az alázat kékje, mely egyedül rokon az éggel. Az isteni Gyermek karjaidon ruhátlan, de paradicsomi ruhátlansággal: az ártatlanság leple takarja, védi, őrzi.

Te anya vagy és szűz egyszerre. A női lélek kettős nagy méltósága, az anyaság és a szüzesség benned egyesülnek: a Titkos jelenések könyvének asszonya vagy te, akit az istenanyaság napja ragyog be a nélkül, hogy a szüzesség csillagai nyugovóra tértének szent fejed körül. Ezért egyesül benned a fölség és a báj, a méltóság komolysága és a kelem könnyedsége. Szüzességed nem terméketlen, anyaságod nem kínos, keserves.

Környezeted az Isten Báránya, az ártatlan, némán tűrő áldozat. Az ő kíséretében te vagy vezére azoknak,

akik erre érdemesíttetnek, mint testtel meg nem fertőzöttek és akik az égben legszebben dalolnak. Éneked a Magnificat, a szeretetté izzó alázatnak ez a mély dala, mely az újszövetség fölséges preludiuma. Lelked örvendhet Üdvözítő Istenedben, mert mint alázatos felmagasztaltattál, mint éhező betöltöttél jókkal, ezért boldognak hirdet téged minden későbbi nemzedék.

Áldott vagy te az asszonyok között. Különösen áldott a méh, mely a testté lett Igét hordozta, a kebel, mely táplálta és a karok, melyek dajkálták, ringatták, tartották, a kezek, melyek ruháit szőtték, mosták, sebeit gondozták, holttestét betakarták. Ezek a karok az égi alamizsnák közvetítői, osztogatói. Nem véletlen talán, hogy a milói Vénusznak nincsenek karjai. Csak teste van, amivel vétkezni lehet, karjai hiányzanak: jót tenni, segíteni nem tud. (Heine.)

Taníts minket alázatos rejtőzködéssre, tölts szemeink tiszta kútjába új vizet, segíts az égbeszálló Jézus útján követni téged!

Mária, Isten Anyja és a katolikus férfi.

Most, amikor egy nő: Mária köré gyülekeznek a félénk férfilelkek: az apostolok, — joggal kérdezhetjük a férfi és a nő evangéliumi viszonyát. Ha a női lélek örök misztériumát nem tudja megoldani más, mint az igaz férfi: Krisztus; — akkor a férfilelek mély problémáit sem világíthatja meg más, mint az eszményi nő: Mária. Ahogyan Krisztus minden női típussal találkozott földönjártában, éppúgy Mária is útba ejt minden férfijellemet.

A férfi tulajdonképeni hivatása családfőnek lenni; tartani a legkisebb emberi társulásnak: a családnak kormánykerekét, de egyszersmind élethivatásszerűleg dolgozni is érte. Mária: a nő — megszentelte ezt a legjobb férfihipotézist, mikor Isten Anyja létére jegyese, alárendelt hitvese volt Szent Józsefnek, mikor vele szemben a házi élet apróságai között, az egyiptomi menekülésben, a legsúlyosabb gyanú árnyékával terhelten is elismételgette: legyen nekem a te igéd szerint; íme, Uramnak szolgálóleánya. A férfi nagy, kemény, áldozatos, családi körön kívül lefolyó életét

megédesítette aprólékos figyelmességével, kis dolgokra kiterjedő gondosságával, áldozatos hűségével, tiszta, Istenközelségében megnemesült hitvesi szeretetével. Mária-tisztelete tehát a férfi családapai gondjainak közepette kedves pihenés, kiegészülés. A Mária-tisztelet fogja megtanítani családapáinkat hitvestársuk igazi megbecsülésére, családjuk gyengéd ápolására, gyermekeik fölötti önzetlen örökösre. Csak Máriát: az Istennek Anyját mély kegyelettel tisztelő férfiak fogják feleségüket: gyermekeiknek anyját igazán nemes szívvel és szemmel hitvestársnak tekinteni, akinek első feladata velük mint feleségnek az eget megfélemlíteni. Csak azok a férfiak jó családapák, akik Mária-tiszteletéből veszik azt a gyengéd szeretetet gyermekeik iránt, amellyel ő viseltetett a kisdéd Jézus iránt.

Egy új jelenség az Evangélium lapjain az imádkozó férfi. „És megtalálták a pásztrok és napkeleti királyok Betlehemben a gyermeket és az ő édesanyját” — beszéli a szent Evangélium. Az Úr Jézussal tehát mindig együtt kell gondolni Édesanyját: Máriát még az áhítatban is, az imádságban is. Ezt nem úgy kell érteni, hogy mi Máriát imádjuk, hanem úgy, hogy az az áhítat, amellyel Jézust, az isteni Gyermeket körül vesszük, az ő Édesanyjának, az őt legjobban szerető és ezért legigazabban imádó földi szívnek áhítatán erősödik és nemesedik. Az imádkozó férfi áhítata akkor lesz igazán Istenhez méltó, ha az Máriának: az áhítat jeles edényének példáiból és tiszteletéből táplálkozik. Ő volt az, aki a megtestesült Jézust imádságaival először üdvözölte és ugyancsak ő volt az, aki a kereszt alatt legutolsó, lelket Atyja kezeibe ajánló imádságát hallotta, — ő tehát az, akinek társaságában, akinek tiszteletéből legtöbbet nyerhet, tisztulhat imaéletünk. A Mária-tisztelet tényleg sohasem ártott Isten imáadásának, sőt emelte és gazdagította azt.

Megint új típus az Evangéliumban a félreismert, üldözött férfi. Józsefnek menekülnie kell a béke Betleheméből Heródes katonái elől az idegen Egyiptomba. Tudja, hogy ártatlanul; tudja, hogy ott idegen részvétlenség, indokolatlan, előlegezett rosszindulat fogadja, hogy Egyiptom tele van iszappal, bálvánnyal, sötétséggel. De ekkor fölkeresi őt az angyali szó: ne egyedül menj, vidd magaddal a Gyermeket és Anyját. Az otthonából kiüldözött, a terveiben félreismert

férfi számára, — aki mindenét elvesztette — valóban nincs édesebb vigasz, mint magával vinni a gyermeket és anyját. Lehet, hogy a hely, szállás, a munkabeosztás, amelybe az élet állította, amikor a családi kör Betleheméből kitaszította, olyan mint Egyiptom: elárasztja a bűn Nilusának iszapja, a hamis ideálok bálványai, a rosszakarat igazi egyiptomi sötétsége. De ha lelkünkben velünk van a Gyermek és az ő Anyja, akkor nem bánt a bűn iszapja, mert ő Szeplőtelen, nem zavarnak a hamis ideálok bálványai, mert ő ölében tartja az igaz Istent: Jézust; nem bánthat a gyűlölet egyiptomi sötétje, mert ő a hajnali szép csillag, a naptól övezett Asszony, kinek lábai alatt van a hold és szent feje körül a csillagok.

A férfi és a nő viszonyát új oldalról világítja meg az a körülmény, hogy mikor Jézus, mint a dicsőségben, ünnepelésben úszó férfi típusa bevonul Jeruzsálembe, mikor körülötte hosszannáznak gyermekajkak és pálmaágakat lengetnek lelkesülő kezek, — hogy akkor Mária, a tiszta eszményi nő hiányzik. Mintha ez a körülmény arra tanítana, hogy a nőnek nem hivatása a dicsőségben, sikereiben gyönyörködő férfi ambícióit növelni, fokozni, hanem — mert a nő a férfi segítő társának teremtetett, — jelenlétét, bátorító szavait más, kálváriás utak számára kell megtakarítani. A történelem során bizánci császárok, népvándorlás korabeli zsarnokok, pénzben és fényben úszó francia királyok elkapatottságát, önkényét igen sokszor magyarázza az az anyai, vagy hitvesi, — tehát asszonyi hiúság, amelyik a férfi becsvágyát, hatalomvágyát hátulról fűti és mindig inkább a ki-elégíthetlenség felé fokozza. Mária az ünnepelt, a dicsőséges Krisztus kíséretéből hiányzik. Ez nagy tanítás a magasállású, ünnepelt férfiakra nézve, mert annál nagyobb lesz a lélek tragédiája, amikor a hosszannázó ajkak „feszítsd meg”! kiáltásra torzulnak és amikor a pálmaágakat lengető kezek szögeket és lándzsát mutatnak annak, akit eddig ünnepeltek.

Megint új típus az Evangéliumban a szenvedő, a kereszthordozó férfi. Mária, a tiszta eszményi nő innen sem hiányzik. Bár igaz, hogy a keresztútnak csak a negyedik állomásán csatlakozik a szenvedő Krisztus kíséretéhez, — az is igaz, hogy két állomással túlszenvedti Krisztus szenvedéseit, mert a keresztlevétel és a temetés jelenetei

már nem Krisztus kínszenvedéseinek állomásai, hanem Máriáéi. Mária nem megállítani akarja a szenvedő menetet, mégkevésbé visszafordítani, — hanem az igaz, tiszta nő részvét segítségével támogatni, végigkísérni. Az ő könnyeit nem a hamis részvét csalta ki szemeiből, mint a jeruzsálemi asszonyokéit és nem a szenvedő fájdalmainak nagyobbítása a célja, hanem azoknak erőslelkű, áldozatos megosztása, hiszen nem roskadt össze a kereszt lábainál, hanem állta, mint keserves anya. Díszéből nem vitt magával mást, mint ragyogó tisztaságát, szépséges erejét, szenvedő Istenanyaságát és szent Fiától eltanult ellenségszeretét. — A szenvedés óráiban sok erőt meríthet a kereszthordozó férfi Mária tiszteletéből. A földi nők, a feleségek igen sokszor a helyett, hogy enyhítenék a szenvedéseket, — tehetetlen vergődésükkel csak növelik azoknak a fájdalmát, akiknek szenvedéseit mint hitvesek enyhíteni volnának hivatva. Szembe fordulnak a kereszthordozó férfi útjával és a helyett, hogy hozzácsatlakoznának, visszatérésre akarják bírni. Máriától tanulja el a kereszthordozó férfi az Egyház imáinak igazi mély értelmét: Kérünk, Uram, önts lelkünkbe szent malasztodat; — vagyis: Uram, ne a keresztetek legyenek kívülről kisebbek, hanem mi, a kereszthordozók legyünk kegyelmed révén belülről erősebbek.

Új férfitípus az Evangéliumban, amellyel Mária, az Istennek Anyja találkozott: a magára maradt, elhagyott férfi. A Mesterükben mindent elvesztett János tanítványnak, a Jézus mennybemenetele után árván maradt apostoloknak szólt az Üdvözítő intelme a keresztről: Ime, a te anyád. És Szent Jánosnak, meg az itt maradt apostoloknak igazi lelki kincse, vigasztalója lehetett a Boldogságos Szűzanya. Ezekben a Krisztus mennybemenetele utáni napokban lett Mária a legméltóságosabb Oltáriszentség Asszonya, a kisdéd Anyaszentegyház bölcsőjének ringatója, az Úrnak Szent Jánosra bízott élő, drága ereklejéje. Mária hatásos imája nélkül talán nem jön el tíz nap alatt a Szentlélek, csodálatos példája nélkül talán nem erősödik a fiatal Egyház olyan hirtelen és nélküle: az isteni kegyelem Anyja nélkül kevesebb kegyelem árad a legelső hívókra.

A Mária-tisztelet tehát jelentékeny vigasztaló tényező a szeretteit, hitvesét veszített özvegy férfileleknek. Ő meg

tudja adni mindazokat a lelki kiegészüléseket, amelyeket a férfilelek a női lélek részéről vár, óhajt, kíváncsnak tart. Az ő tiszteletének eredménye lesz a vigasztaló Szentlélek jötte, aki nem enged bánatunk szobájában elzártan emésztődni; hanem aki lángot fú fejünk fölé és nem hagy nyugodni, hanem új munkakörök, feladatok felé terel.

Nincs tehát egyetlen férfitípus sem, amellyel Mária ne találkozott volna és nincs egyetlenegy lelkiállapot sem, amelyben Mária-tisztelete ne jelentene a férfilelek számára erőt, gyarapodást. De azokon a lelki gazdagodásokon kívül, amit Szűz Mária-tisztelete, a családfőnek, az imádkozó férfinak, a félreismert férfinak, a dicsőséges férfinak, a szenvedő férfinak és a megözvegyült férfinak külön-külön jelent — van a Mária-tiszteletnek egy minden férfi számára szóló közös áldása. És ez az, hogy segít az élet minden időszakában gyermeknek maradni. Az Üdvözítő nemcsak a parancsot adta meg a felnőtt apostoloknak: legyetek olyanok, mint a gyermekek, mert ha nem, nem mentek be a mennyek országába,¹ — hanem a módot is megadta hozzá, amikor azt mondotta: Ime, a te Anyád. Mert gyermeknek lenni annyi, mint anyával bírni és akkor szününk meg gyermekek lenni, amikor édesanyánkat is eltemettük. Ha be akarunk menni a mennyek országába, — olyanoknak kell lennünk — mint a gyermekek. Mi által leszünk olyanok? Ha anyánk van, aki úgy lelkületünk ártatlanságát tekintve, mint valóságosan anyánk lesz és biztosan túlél bennünket, tehát gyermekek leszünk akkor is, amikor meghalunk. Az ifjúság báját: az ártatlanságot a felnőtt korban is megőrizni: erre segít el minden katolikus férfit Mária-tisztelete. Legyünk buzgó tisztelői édesanyánknak, hordozzuk és imádkozzuk az ő olvasóját, köszöntsük őt az ő kedves névsorával: a lorettói litániával.

Áldozócsüörtök.

„Galileai férfiak, mit néztek csodálkozva az égre? Amint láttátok őt felszállni az égbe, úgy jön ismét vissza, alleluja!

¹ Mt. 18, 3.

Tapsoljatok nemzetek és örvendezetek ujjongó szóval az Istennek.¹

Az Egyház öröme a búcsúzó Krisztus láttán egyáltalában nem kevesbedik, ellenkezőleg örvend annak, hogy az Úr győzelme ellenségei felett véglegessé vált és hogy a megváltás nagyszerű műve befejeződött. Örül tudatában annak, hogy a megváltás kincseit, eredményeit, gyümölcseit ő kezelheti, és pedig most már egyesek javára. Az Egyház lelkülete itt azonos az angyal lelkületével, aki szintén nem talál semmi elszomorítót Krisztus távozásában.

Az emberi természet azonban tétován, üresen bámul az ég felé és szegénynek, megfosztottnak, elhagyatottnak érzi magát. Csodálkozik és meredten néz, emberi földadataira teljesen erőtlennek gondolja magát. Férfi és tehetetlenül nyűgösködő, apátlan gyermekké lett. Angyali szóra van szükség, mely felrázza, saját értékeinek tudatára serkenti, feladatait hangoztatja és ezáltal élete jövőndő tartalmát megadja, a Szentlélek eljövételével vigasztalja ezt a magára hagyatott, tehetetlen emberiséget.

Valóban: Az Úr mennybemenetele új világot nyit meg. Ha eddig másra nem volt gondom, mint Krisztusra és másokra, most gondot kell viselnem másokra, idegenekre, gyermekekre, szenvedőkre. Ha eddig csak egyéni lelkiéletet éltem, mostantól fogva lekipásztori, apostoli életet kell élnem. Ha eddig tanítvány voltam és csak befogadó munkát végeztem, most már a Mester helyettese lettem és az ő képviselésében kifelé kell dolgoznom. Ha eddig munkám nyomán gazdagodott lelkem, mostani munkásságom nyomán gazdagodni fog mások lelke és esetleg szegényedik az enyém. Ha eddig mindig a magam apostoli környezetében éltem, most mennem kell idegen népek, heterogén elemek közé. Ettől félek, ezért csak bámulok a múltba, az ég felhői közé, melyek pedig mindinkább távolodnak. Nem tudom elszánni magam, hogy elinduljak, hogy az angyal biztató szavára hallgassak, hogy munkába fogjak.

Talán azért van ez így, mert még nem jött el a Szentlélek, hogy lángot fújjon töprengő fejem fölé, hogy mint zúgó orkán kicsapja aggodalmaim börtönének bezárt ajtóit

¹ Ap. csel. 1, 11. és Zsolt. 46, 2.

és zúgása, mint hatalmas orgona száműzze félelmeim nyöszörgő tehetetlenségét.

Majd ha „beöltöztetünk a magasságból szakadt Erő”¹-be: a Szentlélekbe, elmúlik minden önféltés, terméketlen ábrándozás, tétlen merengés.

De a Szentlélek ádventjét is imádsággal kell tartalmásítani.

A mennybemenetel az Úr megváltói munkáján a korona. Feltámadás utáni negyven napon át oktatta tanítványait, szentségeket alapított, rájuk ruházta isteni hatalmát, világmissziós küldetést adott, előkészítette a Szentlélek jöttét. Égbeszállása titkainak betetőzése, a Szentlélek leáradásának föltétele, emberi természetének szenvedéssel kiérdemelt jutalma, világvégi visszatérésének záloga. Nem visz magával mást tőlünk, mint a Szent Szűztől felvett emberi természetét és ezen szent sebeit, hogy ezekkel állandóan esdekелjen, közbenjárjon értünk az Atyánál. Minden emberélet torzó, minden emberi alkotás, még a legnagyobb zsenik és jellemek alkotása is befejezetlen, hiányos, nem kész, mikor alkotójuk meghal, pihenni tér. Máig is hiányzik a chartresi, strassburgi, bécsi dóm egyik tornya. Nem tudta befejezni Mozart Requiemjét, Raffael Urunk színeváltozása képét. Aquinói szent Tamás halhatatlan értékű Summáját.

A mennybemenetel ezt hirdeti: a Krisztus alkotása kész! Az újszövetség, az Anyaszentegyház, a keresztény vallás tökéletes, befejezett. Az egyetlen hiánytalan alkotás az Úr Jézusé, mennybemenetele nagy művének koronája, betetőzése.

Minden földi élettrajz így kezdődik: született itt, ekkor... és így végződik: meghalt itt, ebben az évben, hónapban... Egyedül az Úr Jézus élete nincs ebbe a két roppant határköbe beleszorítva, mert ő alfa és omega, ki mielőtt Ábrahám lett volna már van és ki Keresztelő szent Jánosnak: az előkészítőnek is előtte volt, jóllehet utána jövőendő. Viszont a halál sem végső pont az Úr életében, sírja nem lett kegyeletes zarándokhely, ereklyéje nem maradt más, mint az Eucharisztia, föltámadt, velünk volt és önerejéből égbeszállt. Nincs nyoma sem nála annak a mélységes tehetetlenségnek, mellyel

¹ Lk. 24, 49.

mi a kezdet és vég iránt viseltetünk, mert mint mondja: „Senki sem veszi el tőlem életemet. . . hatalmam van annak letételére és ismét hatalmam van annak felvételére.”¹ Ezért mondja búcsúbeszédében is: „Kijöttem az Atyától és e világra jöttem, most ismét elhagyom a világot és visszatérek az Atyához.”² Amint csodálatos volt földreszállása, úgy csodálatos, titkos égbeszállása is: a Szentlélek megárnýékozásából született és most is ragyogó felhő: a Szentlélek szimboluma takarja el szemünk elől.

A mi szent hitünk alapítója két szentséggel: a keresztséggel és az utolsó kenettel részesít bennünket a kezds és a befejezés fontos pontjain Krisztus isteni erejének, malasztjának bőséégében. Mi is Isten terveiben éltünk öröktől fogva születésünk előtt és Isten boldogító látásában akarunk élni halálunk után. Mesterünk égbeszállt, hogy helyet készítsen számunkra Atyja országában a sok lakás között. Hogy pedig valóban oda is jussunk, arról is az ő kegyelme gondoskodik, mert mondotta: „Ha én fölmagasztaltatom e földről, mindeneket magamhoz vonzok.”³

A mennybemenő Krisztus végrendelete a világmissziós küldetés minden népnek, minden teremtménynek, az egész világra, a világvégezetéég szól. Tehát amint mindenkit megváltott a karját a négy égtáj felé terjesztő szent keresz, úgy az Egyház honfoglalása, programja is az egész világ, minden lélek és minden idő. Az Egyháznak ezt az egyetemes hivatását jövendőli Izaiás: „A népek szövetségéég teszlek téged, hogy birtokba vedd az egész földet és az elpusztult örökségeket. . . Minden síkság az ő legelőjük. . . minden hegyemet úttá teszem. . . Ime, ezek messziről jönnek, amazok északról és a tenger felől, ezek a déli földről.”⁴ Ennek szimboluma, amikor a keresztvíz megszentelésekor a medencéből a négy-világtáj felé kiöntenek annak jeléég, hogy az egész világra vonatkozik a megváltás és épül az Egyház. Assisi szent Ferenc, Pádúi szent Antal szószerint vették az Úr utasítását és valóban minden teremtménynek: álla-

¹ Ján. 10, 18.

² Ján. 16, 28.

³ Ján. 12, 32.

⁴ Iz. 49, 8—15.

toknak, madaraknak és halaknak is prédikáltak. A keresztény hit tehát valóban katolikus: általános, mint minden igazi igazság, sehol sem lehet idegen, alkalmatlan, népszerűtlen, korszerűtlen.

E roppant feladathoz biztatásul teszi hozzá: „Ime, én veletek vagyok mindennap a világ végezetéig.”¹ Elküldi a Szentlélekistent, hogy örökké velünk maradjon, itt hagyja az Oltáriszentséget és igehirdetőinek csodatevő hatalmat ígér: ördögöket űzhetnek ki, idegen nyelveken szólhatnak, betegeket gyógyíthatnak az ő nevében, kígyók marása, méregpohár nem fog ártani nekik.² Az apostolok cselekedeteinek könyve — mely a Szentlélekisten evangéliuma — sorra hozza ezeknek a csodáknak teljesítését. De átvitt értelemben, lelki szempontból is mindig csodás erők alkalmazói, kezelői az Egyház szolgálói: mikor bűnösöket feloldoznak, voltaképpen ördögöket űznek ki, betegeket gyógyítanak, kell érteniök gyermekek, szegények, szenvedők, tudósok, hitetlenek nyelvén és a kígyókkal, méreggel veszélyeztetett világban sértetlenek, büntetlenek tudnak maradni. E csodás hatalmak nélkül nem is lehetne Isten menyegzős házáat: az Egyházat vendégekkel megtölteni.

Viszont a kereszténységnek ez az egyetemessége krisztusi örökség, az Úr utolsó földön nyilvánított akarata, mely nem homályosítható el sem faji kisajátításokkal, sem nemzetköziség vádjá által. A vallás Isten és az ember viszonya. Különböző rangú emberek viszonybakerülésénél, barátságánál is a viszonyt a magasabbrangú illetékes meghatározni. Ezért az a vallás lehet csak helyes, mely isteni eredetű, mely kinyilatkoztatáson alapuló és nem faji apoteozis, alárendelve valami kizárólagos nemzeti vagy politikai célnak. Másrészt az igaz vallás nem is lehet más, mint katolikus, azaz általános: faji, klimatikus, kor- és időkorlátozások feletti, mert az Isten és az ember közötti viszony az ember nemzeti, nyelvi hovatartozásától független. Mert az igazság mindenkié, ki nem sajátítható, mások elől el nem birtokolható, nemzetek szerint nem osztályozható. Csak emberi eredetű vallások lehetnek népi jellegűek, isteni eredetű

¹ Mt. 28, 20.

² Mk. 16, 17.

vallás — mely azt tanítja, hogy mindannyian a mennyei Atyának fiai vagyunk — nem lehet más, csak egyetemes.

Az Úr Jézus tehát nem árja, nem zsidó, nem latin, nem görög, hanem Isten. Így az ő alapítása: az Egyház is az egész világra épül, minden népnek jut benne szoba; mint kis kezdetből: mustármagból kelt fa kiterjeszti ágait az egész világra és minden népnek jut rajta fészek. Ezért a görögkeletiek únióját előkészítő XV. Benedek pápa szépen írja: „Jézus Krisztus Egyháza sem nem latin, sem nem görög, sem nem szláv, hanem katolikus, azaz általános, nem tesz különbséget gyermekei között és mindnyájan, akár görögök, akár latinok, szlávok vagy más nemzetiségek tagjai, ugyanazt a helyet foglalják el az apostoli szentszék előtt.” Csak a túltengő nemzeti öntudat egoista, önmagát istenítő szűk látóköre, a faj vagy vér materializmusa tudja vádként emlegetni a kereszténység ellen azt, ami legnagyobb előnye és igaz voltának, isteni eredetének igazolása: egyetemességét.

A megváltással megnyitott mennyországba tehát elsőnek a hódító Király vonult be. Ő az út: az ottfennvalókat kell nekünk is keresnünk, szeretnünk és miután Jézust égbeszállni láttuk — más szemmel kell a földet is néznünk.

A Szentlélekisten várása.

Az imádságról.

Urunk mennybemenetele és a pünkösd közötti tíz nap a Szentlélekisten ádventje. Az ebbe az időbe eső vasárnap egész liturgiája az imádságról beszél. Introitusa szépen mondja: „Halld, Uram, szózatomat, mellyel hozzád kiáltok, alleluja; neked szól szívem, téged keres tekintetem, a te arcodat keresem, Uram, ne fordítsd el tőlem! Alleluja, alleluja! Az Úr az én világosságom és üdvösségem, kitől félek?”¹ — A szentleckében Szent Péter apostol int: „Virrasszatok imádságokban!”²

Ámbár az Úr Jézus bizonyosra ígérte a Szentlélek eljövetelét, mégis elvárja, hogy állhatatos, Szűz Máriával

¹ Zsolt. 26, 7—9.

² I Pét. 4, 7.

egyesült imádság invitálja ide a földre. Nehéz lehetett a tanítványoknak ez a tíz nap: Krisztus már égbeszállt, a Szentlélek pedig még nem jött el. De a megváltás már végbement és közöttük volt a Szentlélek malaszttal teljes edénye: Mária. E két vigasztaló mozzanat közepette a tanítványok egyetlen teendője: virrasztani az imádságban. Ha nincs velünk Jézus, úgy nekünk kell elmenni hozzá, az elmélkedésben arcát keresni és kérni, hogy azt ne fordítsa el tőlünk sohasem. Ha aggodalmak felhői boronganak körül bennünket — az Úr legyen a mi világosságunk; ha a kísértések özöne, az elhagyatottság magánya fekszik rá lelkünkre — az Úr legyen a mi üdvösségünk. Tehát sohasem vagyunk egyedül, indokolatlan minden félelem: kitől féljek?

Azok között a jótétemények között, amelyekkel a Megváltó Jézus gazdagította a világot, — egyik legnagyobb jótétemény, hogy megtanított minket imádkozni, az Evangélium kincsei között pedig különös drágagyöngy a Miatyánk, melyet Jézustól tanultunk.

De azóta is, akik a büntől, a kárhozattól megmenekültek, akik az örök üdvösségre jutottak, mind az imádságnak köszönhetik üdvösségüket. Az imádság Istennel váltott beszéd. Amint az ember gonoszokkal beszélgetve gonosz lesz, bölcsekkel érintkezve maga is tanulttá válik, úgy az Istennel folytatott imádság is istenivé teszi lassan a mi lelkünket. Az Egyház egyik nagy szentje Liguori szent Alfonz igen sok könyvet írt, ezek közt a legkisebb az imádságról szóló műve. (De magno orationis medio.) Ennek előszavában azt írja, hogy ezt a könyvecskét tartja legfontosabb írásának és ha valamennyi műve elveszne, csak ez nem, ő egészen megelégedett volna, mert ez a könyve a lelkiélet legfontosabb eszközéről: az imádságról tárgyal. De az Úr Jézus Krisztus és az ő szentjei azért tanították szóval és példával az imádságot, hogy mi is imádkozunk és úgy imádkozunk, ahogyan ők. Az Úr Jézus Krisztus éjjel, magánosan imádkozott, rendesen hegyeken, térdénállva, küzdve sokszor kísértővel, véres verejtékkel, elhagyatottsággal, szenvedéssel. Nekünk is, mikor imádsághoz fogunk, el kell válnunk a világtól, mintegy hegyre kell mennünk, figyelmesen csak Istenre kell gondolnunk, legkedvesebb dolgainkat oda kell hagynunk, mint ahogyan az Üdvözítő Jézus Krisztus a hegy lábánál hagyta kedves

tanítványait. Imádkoznunk kell reggel, este, harangszóra, vállalkozásaink előtt, szentmise alatt, szenvedésben, jótevőinkért és ellenségeinkért, mindenkiért.

Ha valaki szeles, sötét éjszaka megy valahová az úton, kis lámpája elé tartja a tenyerét, hogy a szemközt fújó szél azt ki ne oltsa. Mi, akik az élet sötét országútján gyalogolunk, szívünkben hordjuk a hitnek mécsesét, hogy ezt a kísértések szele ki ne oltsa: eléje kell tartani kezünket, de imádságra összetéve. Szépen tanítja Szalézi szent Ferenc: „Miként a gyermek — mondja — eltanulja anyjának nyelvét, mert mindig hallja őt és szavait utánozza, úgy mi is megtanuljuk az Úr Jézus Krisztust utánozni, ha az imádságban lábaihoz telepedve beszélgetünk vele.” Ahogyan én csak azt ismerhetem, akivel többször beszélek, éppenúgy, aligha lehet az jó ismerőse Istennek, aki sohasem, vagy igen kevésszer beszélget vele, imádkozik hozzá! Az imádság az a titkos pósta, amely kéréseinket a mennybe elviszi és amely meghozza rá Isten választását is nekünk: az Isten-áldást.

Szent Ágoston mondja: „Aki jól tud imádkozni, jól tud élni.” Vagyis lehetetlen, hogy rossz útra térjen, aki imádságos ember. Mikor Szent Pált, ki a keresztényeket üldözni ment Damascusba, az úton érte az a csodálatos esemény, hogy nagy fényesség vette körül és egy hang kérdezte: „Saul, Saul, mért üldözesz engem?” ez a csodás esemény okozta megtérését. Isten ekkor egy Ananiás nevű szolgájához szólt, hogy menjen hozzá és keresztelje meg. Ananiás azonban félt Saulhoz közelíteni, mert a keresztények üldözőjének ismerte, mire Isten így intette őt: „Ne félj tőle, mert immár imádkozik.”¹ Tehát ha valaki imádkozik, ez jele annak, hogy megtért, hogy a legjobb úton jár. Ezért adnak föl a lelkiatyák a szentgyónás után imádságot penitenciának, hogy Istenhez térésünk jó úton kezdődjék, hogy a kibékülés jeléül beszélgethessünk vele, mint Atyánkkal.

Turgenyev írja az imádságról, hogy aki imádkozik, rendszerint azt kéri, hogy kétszer kettő ne legyen négy. Vagyis lehetetlen, abszurd dolgokra nekünk erőnkből nem telik,

¹ Ap. csel. 9, 11.

ezért könyörgünk ilyen esetekben Istenhez, akinek az összes lehetőségek kezében vannak.

Turgenyev helytelen Isten-fogalma összetéveszti itt a számunkra lehetetlent az abszurdummal. Abszurdumot Isten az örökkévaló igazság, bölcsesség, jóság sem tehet, amint hogy nem lehet beteg, nem halhat meg stb. De ami a mi számunkra sokszor emberileg lehetetlen — például egy gyógyulás stb. — az Istennél könnyen lehetséges, mert ez az erőknék, nem pedig az igazságoknak lapjára tartozik. Ilyenkor, mikor a mi emberi véges erőink és eszközeink már többre nem képesek, joggal könyörgünk Istenhez, aki mienknél hatalmasabb erők ura, aki az összes lehetőségeknek parancsol és akinek valóban hatalmában áll az emberileg elérhetetlent megvalósítani, az emberileg változhatatlant megváltoztatni. Sőt minél reménytelenebb helyzetben imádkozik valaki, annál nagyobb hit szól belőle, annál érdemszerzőbb az imádsága és annál valószínűbb a meghallgattatása. Biztat is erre bennünket az Úr Jézus: „Legyen hitetek Istenben. Bizony mondom, ha valaki azt mondja e hegynek: kelj fel és merülj a tengerbe és nem kételkedik szívében, hanem hiszi, hogy amit mond, megtörténik, megleszen neki. Azért mondom nektek: mindazt, amit imádkozva kértetek higgyétek, hogy megnyeritek és megleszen nektek.”¹

Az imádságnak továbbá a tiszta étellel és az örömmel, vigasztalódással is különös kapcsolatai vannak.

a) Nem véletlen az, hogy éppen a szeplőtelen Szűz virág szent Anya az áhítatnak jeles edénye. Az imaélet és a tiszta élet roppant erős, lényeges, egymást emelő, támogató viszonylatokkal vannak összefűzve.

Az imádság olaja, illata, bája az áhítat. Ez az Istennel folytatott beszélgetésnek unctiója, meghatottsága; amely feledtetí az imádság kötelesség jellegét és könnyeddé, mennyevé teszi. Ha az imádság repülés, emelkedés a menny felé, — az áhítat a szárny, amely emeli a lelket fölfelé. Ha az imádság beszéd az Istennel, az áhítat a finom mosoly, amely kíséri. Ha az imádság zene, ének, — az áhítat a csend, amelyben ez a dal elhangzik, rezonál. Ha a kegyelem áram, az imádság a vezetékek, amelyben hozzánk jön. Az eget a

¹ Mk. 11, 22. s. köv.

földdel köti össze. Isten csodás leereszkedése a kegyelem és az ember csodás fölemelkedése az imádság. Az áhítat mély, színes árnyék, az imádság a kép, amit az árnyékolás kiemel. Az ima a tartalom, a festmény, az áhítat a képkeret, a forma.

Az áhítat ápolására, megértésére és fönntartására azonban csak tiszta lelkek képesek. Ők a szent szemérem gondos megőrzésében már megszerezték a test fegyelmezését, az érzékek megtagadását, amelyek oly rendkívül szükségese-
sek az áhítathoz. A tisztátalanság blazírttá tesz, a tisztaság ellenben csodálkozó gyermekké, ártatlanná. A tiszta lelkek imádsága az igazán áhítatos imádság. A tisztaság tanít meg a természet titkait kegyelettel kezelni és tisztelni. Ezért az ilyen tiszta lélek áhítatos és imádatos hódolat a kinyilatkoztatás édes titkai előtt. Gyermekkorunkban nem volt más imádság, csupán áhítatos imádság. Csak felnőtt korunkban van már épp csak a lelkiismeretet elcsitító, üzleti imádság.

Ha tisztább lélekkel járunk az utcán, akkor áhítatosabb lélekkel lépünk a templomba. Ha a tisztaság megtanít szeméinket utcán lesütni, akkor le fogjuk sütni őket az áhítatban is. Mind a kettőnél az indító ok az alázat. Az utcán a magunk gyengeségét, a templomban az Isten fönségét méltányló, megértő, gyermeki alázat.

Még más szempontból is nagy fontosságú a tiszta élet az imaéletre nézve: a nyilvános áhítat szempontjából. Mert ellentét lappang az áhítat és a nyilvánosság között, mert az elvonul, ez pedig kilép az emberek elé! Csak a szeméremből táplálkozó áhítat bírja ki a nyilvánosságot, csak ennek van belső önigazoltsága és külső vonzóereje. Szemérem nélkül az áhítat hiányzik, a nyilvános istentisztelet üres, üzleti tevékenység, amely nem illik a Legszentebb környezetébe. A szemérem és az áhítat két tisztaságos, elválhatalan nővér, két csodálatosan szent ministráns minden nyilvános istentiszteletnél, — ahol tisztalelkű pap misézik. Mily mély a szemérmes lélek áhítata, mily áhítatos a tiszta lélek szemérmessége! A szemérem éppúgy mint az áhítat elvonatkozás a külső világtól, belső hozzáférhetetlen értékeink féltő és mégis bátorító tudata, ami oly felemelő, oly bátorító és mégis annyira csendes, tiszta, szerény, egyedül Istentől látott és áldott. A kolostori templomok áhítata azért mélyebb, meg-

ragadóbb, mert erősebb, biztosabb az ott funkcionáló szerzetesek szemérmessége. Az áhítat bizonyos gyengédséget kíván, csendes, finom magába mélyedést, önátadást, — mindezek a férfileleknek, a férfikedélynek csak akkor sajátjai, ha a szeméremérzet finomsága, gyengédsége e képesítést megadja neki, megőrizve benne azt, ami gyermeki. Mert a gyermekek közelebb vannak Isten titkainak, relytélyeinek ismeretéhez, mint a tudósok — mondta az Üdvözítő.

b) Szent Pál apostol a thesszalonikaiakhoz írt levelében mondja: „Mindig örüljetek!” de rögtön hozzáteszi: „Megszakítás nélkül imádkozzatok!”¹

Van tehát valami kapcsolat az öröm és az imádság között is. A kedély örömvilága csak akkor derül fel, ha az áhítat egéből belesüt az imádság napja.

Az öröm feltételei a béke, a megelégedettség, a csend. Mindezt pedig az imádság biztosítja, amely belekapcsol engem túlvilági, nálamnál erősebb viszonylatokba, ahonnet mély bizalom árad lelkembe, megnyugvás, béke és csend kedélyvilágomba. A legfontosabbak felől megnyugtat az imádság, tehát számúzi a szorongást, az aggodalmat, a félelmet, ami mind akadályául szolgál az örömnnek. Azután az imádság folytán kapjuk Isten malasztját, nyerjük el kéréseink teljesítését és gyarapodunk a szeretetben, — amik mind előfeltételei az örömnnek, vagy örömeink gyarapodásának tényezői, sőt sokszor örömünknek egyenesen részei. Az imádság teremt kapcsolatot az ember és az Isten között, ez az Isten-szeretet — vagy kegyelem — áramának vezetőke, amely lelkünket megvilágítja örömsugarakkal és átremegteti áldásos kedélymeleggel.

De jól mondja az Apostol: az öröm állandóságának megfelel az imádság állandósága. Ha az örömrre nézve az a parancsunk, hogy: „állandóan”, — akkor az imádságra nézve meg az, hogy: „megszakítás nélkül”. Törekednünk kell állandó örömrre, nem szabad megengednünk komor, sőtét órákat lelkünkre ülepedni, — de viszont állandóan kell imádkoznunk is: imádságos lelket kell viselnünk magunkban. Ez az, amit az imádság nagy mestere: Szent Ignác így nevezett: távolabbi előkészület. Sőt az öröm megfogyatkozása lesz a

¹ I Thess. 5, 16.

legelső jele az imádság megfoglyatkozásának, akár mennyiségi, akár minőségi szempontból nézzük is e megfoglyatkozást.

Van háromféle imádság: röpimák, fohászok, pillanatnyi odagondolások Istenhez: ez a lélek szívverése. Ajakimádságok: Miatyánk, Üdvözlégy, Hiszekegy, Úrangyala — ezek a lélek léleklézése. És van elmélkedőimádság: ez pedig a lélek emésztése.

A röpimák egész napunkat, minden teendőnkét átszövik, rövidek, mint a szív dobbanása, külsőleg észre sem vehetők, ez az imádság sohasem lehet unalmas, szórakozott. Hogy mennyire sokat érnek e kedves fohászok, szépen mutatja az evangélium, melynek imádkozói csaknem valamennyien egy mondattal, egy fohással imádkoznak és az Úr Jézus csodát művel ezektől indítatva. „Uram, ha akarod, megtisztíthatsz engem”,¹ „Jézus, Dávid Fia, könyörülj rajtam”,² „emlékezzél meg rólam, mikor országodba jutsz”,³ „én Uram, én Istenem!”⁴ — így imádkoznak sorban az evangélium imádkozói és az Úr mindig meghallgatja őket. A Miatyánkot is ilyen fohászokból állítja össze, ezek tehát akkor is imádságok, ha különválasztva mondjuk őket, pl. káromkodást hallva: szenteltessék meg a te neved, csapás idején: legyen meg a te akaratod, kísértésben: szabadíts meg Uram a gonosztól. Sőt a misekönyv imádságai is mind egy mondatból állnak kérve Istent, hogy Krisztus, a Szent Szűz, vagy a szentek érdemeiért testi vagy lelki vonatkozásban segítsen, gyámolítson, támogasson.

A szóbeli imák hosszabbak: ezek a lélek léleklézése, az elmélkedés pedig még hosszabb folyamat: a lélek emésztése, isteni igazságok áthasonítása, beépítése lelkünkbe. Erre mondta Nagy szent Teréz: „Ígérj nekem napi egy negyedóra elmélkedést és én megígérem neked az örökkévalóságot.”

Az apostolok és a Szent Szűz imádkozták le nekünk a Szentlelket. A mi imádságunk könnyebb, mert az Úr Jézus ígérte, hogy maga az isteni Lélek — mint aki örökké velünk marad — imádkozik bennünk kimondhatatlan sóhajokkal.⁵ Jöjj el áhítat Szentlelke!

¹ Lk. 5, 12.

² Lk. 18, 38.

³ Lk. 23, 42.

⁴ Jn. 20, 28.

⁵ Róm. 8, 26.

III. Pünkösdi ünnepkör.

Pünkösöd.

I.

A kereszténység legnagyobb apostola: Szent Pál, így jelöli meg a kereszt vallásának munkaprogramját: „Igazságot valósítani szeretetben.”¹ Ez a rövid mondat összefoglalása összes földi teendőinknek: benne találkoznak életünk elméleti és gyakorlati feladatai. És ez a mindent magába-záró munkaprogramm voltaképpen nem más, mint az Isten szentháromságos belső életének vetülete a földön: az Atya az Erő, a Fiú a Bölcsesség, a Szentlélek a Szeretet. Amint Isten megközelíthetetlen belső életében összesímul és egybe-kapcsolódik e háromszorosan gazdag életkör a három személy osztatlanságában, ugyanígy Isten képében és hasonlóságában: az emberben is egybe kell esnie minden teendőnél e három életértéknek: az Atya erejével kell a Fiú bölcsességét, igazságát valósítani szeretetben a Szentlélek által. Annál tökéletesebb emberi jellemünk, minél inkább bírja és minél harmónikusabban egyesíti az erőt, az igazságot és a szeretetet, mert annál inkább és annál élesebben rajzolódik ki rajta Isten képe és hasonlatossága, aki Erő, Bölcsesség és Szentség, mert Atya, Fiú és Szentlélek. És viszont földi vállalkozásaink, törekvéseink annál biztosabban érnek célhoz, minél inkább megközelítik a Szent Pál adta programmot: Igazságot valósítani szeretetben.

Az év három ünnepköre is e három nagy misztérium körül gyűrűzik: karácsonykor ünnepeltük a Fiát nekünk elküldő Atyát, húsvétkor az érettünk magát feláldozó Fiút

¹ Efez. 4, 15.

és ma, pünkösdkor a megváltás művének befejezőjét: a Szentlelket.

A Szentlélek jöttkor az összes tanítványok egy akarral együtt voltak ugyanazon a helyen¹ — mondja a Szentírás. Széthúzó korunkban is csak a keresztény társulás Szentlelke tudja a különböző szándékokat, törekvéseket egyesíteni, a legkülönbözőbb jellemeket egy helyre összegyűjteni és együttes alkotásra inspirálni. Annyi ellentét, oly nagy világnézeti tarkaság sohasem uralkodott a földön, mint az Egyház születésekor: zsidó és pogány, görög és római, klasszikus és barbár, patrícius és plebejus, szabad és rabszolga csak külsőlegesen felsorolható ellentétek. Ehhez járult az a roppant szellemi zűrzavar, mely a hellenista időkben Kelet és Nyugat közötti élenkülő kapcsolat folytán jött létre. Görög és római mitológiai elemek, egyiptomi, szír, perzsa misztériumok, keresztény és zsidó tradíciók elferdült formái, bölcsélet és költészet a legtarkább össze-visszaságban hullámzottak a népek és az eszmék országútján. Ebben az új, bábeli nyelvzavarban csak egyedül a Szentlélek nyelve tudott egységet teremteni, mert a mindenkitől érthetőt és a mindenki által keresettet nyújtotta: szeretet nyelvén az igazságot. Így tudta az egymást nem értő korban kiépíteni a nagy egységet: az akkori egész művelt világra kiterjedő keresztény Anyaszentegyházat, mely egyesítése mindazoknak, akik a bábeli toronyépítésnél különváltak. Ott is, itt is a nyelv csodája szerepel: akik földi terveikben meg nem érthették egymást, lelki csarnokaik építésében egymásra találtak és Szent Péter első pünkösdi beszédét hallgatják és értik pártusok, médek, elamiták, pontusiak, mezopotámiaiak, frígiaiak, egyiptomiak, rómaiak, krétaik, arabok, zsidók egyaránt.²

Korunkban is — mely pedig, mint kollektív kor a tömeg és a társulás igézetében áll — roppant nehéz a tömegeket egy zászló alá, egy méltó eszme mellé, egy Gondviseléstől küldött vezér köré összegyűjteni. Bukófélben van a Népszövetség, a világbéke eszméje, hihetetlenül felszökött a féltékenység népek és néposztályok között. Az egész

¹ Ap. csel. 2, 1.

² Ap. csel. 2, 9. s kk.

világra szóló nagy egységet nem is teremtheti meg más, mint egyedül a katolikus Egyház, mely éppen születésekor, az első pünkösdi ünnepén már hirdeti isteni programját: a legmagasabb eszmében: az Isten gondolatában egyesíteni minden népeket. Ennek a nagy egységnek pedig megvalósítója a Szentlélek, akinek testamentuma, mint harmadik szövetség az ó- és az újszövetség után ma is él, mert ez Isten földi országa: az Anyaszentegyház.

Mikor egy nagyobb kanyarultnál úgy a hatodik, hetedik vasúti kocsiból elnézem a vonatot vivő villamos mozdonyt és látom, hogy ezt a roppant erőt, a mozdony felett szaladó villogó kis szikra fejti ki, elfog a gondolat, hogy Istenem, ha minden ember feje felett minden útjában ott szikrázna az égből hullott fény, a Szentlélek tüze, mily könnyen és gyorsan tudná húzni, vinni maga után gondjainak súlyos terhét, multjának nehéz emlékekkel megrakott vagonjait, mert lenne benne égi erő ezeknek elviselésére, békés vállalására. Ez égett az apostolok fején, mikor rongyosan rótták a római birodalom pompás útjait, amelyeken addig csak büszke légionáriusok, keleti gazdag kalmárok, hordágyukon tétlenül heverő patríciusok közlekedtek. Ez az égi tűz ma is ugyanaz: felmelegíti lelkivilágunk merevségét, nyomán élet fakad bennünk és a szeretet tavaszát ápoljuk magunkban akkor is, amikor rajtunk kívül minden enyészetről beszél. Ez hajlítja merev ösztöneinket, ez forraszt egybe Istennel, rokonnal, felebaráttal, ez sugárzik ki belőlünk és a szentek fényövét köríti fejünkre. Kipárolgott belőlünk minden ártalmas miazmát, nemes erővel tölt el, melynek könnyű minden áldozat és önmehtagadás.

Mikor ma annyira más tüzek égnek, mikor az ösztönök alulról fűtő, emésztő lángja perzsel fel jellemeket, alkotásokat egyaránt, nagy szükség van az égi tűzre, mely éppen fejünkre száll, értelmünket megvilágítja, akaratumkat fellelkesíti és átmelegíti, átvilágítja rajtunk keresztül az egész világot.

II.

A Szentlélek kiáradásának tűzviharos ünnepére valóban ráillik az erre a napra rendelt prefáció lelkesedése: „Ezért örömtől áradozva vigad a földkerekségén az egész

világ." Ez az ünnep Krisztus művének: a megváltásnak betetőzése, a lelkiélet aranyló nyarának arató napja, a természetfölötti világrendnek születése, az új törvény ünnepélyes kihirdetése és a földi istenországnak: az Anyaszentegyháznak megalakulása.

a) A Szentlélek az Atya és Fiú Szentlelke. Az Úr Jézus szavai szerint Ő küldi el nekünk az Atyától és viszont az Atya küldi az ő nevében. Mint az Atyának Lelke Teremtő-Lélek, mint a Fiú Lelke Megszentelő-Lélek. Első kiáradása élteti, berendezi a természet világát, a második viszont a lélek, a természetfölöttiség országát. Mikor az Atya Ádámba leheli, mikor az alakatlan világ-kaosz felett lebeg, mint Isten éltető ereje és hatalma, megindul a természet élete. Mikor pedig a Fiú az apostolokba leheli, mikor az égből pünkösdi illatos viharban reánk árasztja — útjára indul a magasabbrendű, természetfeletti világrend. A teremtésben: „Dörgött az Úr az égből és hallatta hangját a Fölséges és láthatókká lettek a vizek forrásai.”¹ A megszentelésben viszont az Úr Jézus szava teljesült: „Az örök életre szökő forrás”² — „az élővizek forrása” árasztja el azoknak lelkét, akik az égből szakadt tüzelt keresztteltek meg, akik a magasságbeli erővel ruháztattak fel.

Mindkét esetben a Szentlélek megjelenése elsősorban negatív mozzanat: az élet hiányának, a merevségnek kiküszöbölése, az élettelenységnek elűzése. Ádám teste éppoly élettelen, mint az újszülött lelke, ott a lélek — itt a megszentelő kegyelem hiányzik, mint az élet elve. Ádám teste — mihelyt megérinti az Isten ujjja: a Szentlélek — mint Michelangelo remek freskója elénk festi — élővé lesz, megszűnik merevsége, élettelenisége. Az újszülött lelke viszont az eredeti bűn következtében sötét, élettelen — a nagy negatív mozzanat, a megszentelő kegyelem hiánya következtében. A Szentlélek leáradása azonban a keresztségben új élet teremtése, mint a pünkösdi officiumba beiktatott 103. zsoltár hosszasan elbeszéli: „Áraszd ki Szentlelkedet és újjáéledünk és megújul a földnek színe.” Tehát magasabbrendű élet teremtése: a kegyelmi élet indulása, a Szentlélek

¹ Zsolt. 17, 14. s k.

² Ján. 4, 14.

ránk lehelése, áradása. Új világ tárul fel a lélek előtt: a természetfölötti élet világa — mint a 103. zsoltár mondja: új szelekkel, felhőkkel, dombokkal, vizekkel, égitestekkel, — azaz új sugalmakkal, sejtésekkel, sikerekkel, meglátásokkal. Ez a világ — mert a lélek világa — magasabbrendű, mint a természet térben szétrakott országa, a mulandóság és változékonyság jegyese — a természetfelettség a Szentlélek második teremtmése, mely az isteni Lélekből közvetlenül hat az emberi lélekre, azért azt megneemesítve fölemeli magához és megszenteli.

Ez a Szentlélek által teremtetett belső Istenország, a természetfelettség világa — mint a pünkösti zsoltársza mondja — öröme, lelkesülésre épül: fundatur exultatione civitas Regis magni.¹ Ezt a világot kívülről ismerni nem lehet; aki kívülről nézi, az csak a bástyákat, a várfalakat, a tornyokat látja — vagyis csak az önmegtagadásnak, a legyőzésnek, a testi kívánságok megfeszítésének erődítményeit, melyeknek láttán megriad és visszatorpan, mint a Jeruzsálemet látó pogány királyok: „Elcsodálkoztak, zavarba jöttek, megindultak és reszketés fogta el őket.” De, aki elszántan belép és előrehatol, in medio templi: ennek a belső világ-nak szentélye közepéig — az fogja érezni és élvezni ennek a második teremtmének napját, fényét, melegét, harmatát, termékenységét, örömeit. De ezt a meginduló lelkesedést előlegezni kell, áldozatul kell hozni minden nehézkes húzódozást, minden önféltést, önámítást és bátor, lovagi lélekkel kell megvívni ezt az új élet városát:

Lass kommen die Höll' mit mir zu streiten

Ich will durch Tod und Teufel reiten.

b) Az ószövetségben a pünkösd a Sinai-hegyi törvényki hirdetés emlékezete volt, a nagytekintélyű Tóra születésnapja, a voltaképeni ószövetség létrejötte Isten és a választott nép között, melynek emlékezetéül rendeltetett a szombat. Ekkor kapta Mózes égi jelek és tüzek kíséretében a két kőtáblát, melyre Isten ujjá írta az erkölcsi élet legfőbb elveit, parancsait.

Az újszövetség nagy törvényhirdetése a pünkösd, a Szentlélek kiáradása. Minden törvényhirdetés voltaképen

¹ Zsolt. 47, 3.

akaratnyilvánítás, az isteni akaratnak pedig reprezentánsa a Szentlélek, aki Isten akaratából lehellődik, mint ahogy a Fiú, az Ige, Isten értelméből születik. Az újszövetség törvényét, Istennek ránk vonatkozó akaratát maga az isteni Lélek hirdeti ki mindenki számára érthető nyelven, nincs közvetítő személy, mint Mózes, sem közvetítő eszköz, mint a kőtáblák — közvetlenül, egyetemlegesen nyilvánul meg, jelentkezik az isteni akarat a maga reprezentánsa: a Szentlélek megjelenése által.

Mindez azért van így, mert az újszövetségi törvény, mely itt kihirdetésre kerül a szeretet, melyben benne van az egész ószövetségi törvény és próféták. Maga, az ezt kihirdető isteni Szentlélek nem is ölt testet, hanem mint égi vihar árad le hozzánk üdvösen, mert a szeretet — amiről beszél — szintén nem ismer korlátokat, hanem mindent betölt és magával ragad. A parancs, a törvény nehézkessége helyett valami égi könnyedség, Krisztus édes illata jellemzi ezt az újszövetségi új világot, melyet pünkösdi tűz világít meg, melyet égi vihar tesz általánossá, nyilvánossá, mely minden parancsot könnyen, lelkesen teljesít, mert szeretetet közöl az isteni akarat iránt, aki parancsol.

Az újszövetségi törvénykihirdetésnek: legislationnak nem szombat = nyugalom az emlékezete, hanem vasárnap, mely az Isten ügyéért való cselekvés napja. Csak a haszonért, a földért dolgozó munkát zárja ki, egyébként lelki megújulást, kegyeletes átélést, égi javakkal történő gazdagodást, mások: felebarátok, szenvedők, gyermekek irányában megnyilvánuló jócselekedeteket sürget. Szombaton a kötelességszerű pihenés nem eshetett olyan jól a lelkeknek, mint vasárnap a szeretet aktív tevékenysége.

c) Az ószövetségi Pünkösöd az aratás ünnepe is volt. Hálaadás a termés betakarításáért, a mindennapi kenyérért, a föld termékenységéért, Isten áldásáért, a csapások távolmaradásáért. A földi élet teljességének: a nyárnak, boldog, vidám ünnepe volt.

Az újszövetségi pünkösöd a kegyelmi élet nyara: beérése Krisztus vetésének, a kegyelem termésének a lelkek hasznára fordítása. Mindent fejlődésnek indító sugárzása az Isten szívének: a Szentléleknek. Lelkibetegségnek, novemberi ragályoknak távolléte, a kegyelmi élet kiteljesülése, a szeretet

aranyló melegének mindent betöltő egyetemes eláradása. A lelki termékenység ideje; amely bőséggel ontja az életet nyáron a hegy, völgy, madárfészek — úgy a Szentlélek kegyelem-nyarában álló tiszta emberi lélek is. Fény, meleg, dal, szabadság, erő, élet a lelkek világának nyara: Pünkösd.

Úgy kell tehát minden megtérésre készülnöm, mint aminő kedves vággyal gondolok az őszi ködben a nyárra. Ez az az áldott idő, amikor a lélek csürei megtelnek, mikor az elrabolhatatlan, enyészhetetlen égi kincsek a lélek kincstárába gyűlnek. Ez a kegyelemnyár teszi, hogy kiég, kevesbedik bennünk a konkoly és mi, kiket a Fiú, mint Magvető vetett, kiket a Szentlélek pünkösdi nyara érlelt — Isten magtárába: a mennyországba jutunk.

Főleg arra kell ügyelnünk, hogy e kegyelem nyara állandó legyen, hogy ne következzen rá sárguló, szürkülő ősz, tehát hanyatlás, vagy dermedő, élettelen tél, tehát lelkihalál. Ez az állandósítás hatalmunkban van: a természet engedelmisségével kell kitérni lelkünk rügyeit, csíráit: képességeit, ennek az égből eredő melegnek és fénynek: a kegyelemnek. Az igaz szőlőtőn: Krisztuson kell maradnunk, engednünk kell, hogy Atyánk, a szőlőműves több termés érdekében a szenvedés ollójával, kapájával tisztogasson, gondozgasson. Meg kell szeretnünk ezt a gazdag, termékeny életet, óvakodnunk kell a földi férgectől, tetektől, penésztől: a bűntől. Így fogyatkozás, hanyatlás, pusztulás távolmaradnak tőlünk és lelkünk a Szentlélek kegyelem-nyarában álló termékeny Isten-országa lesz. Termésünk pedig az evangéliumban magasztalt „jó, megtelt, megrázott, púpozott mérték”,¹ melynek betakarítása a túlvilágnak van fenntartva.

A húsvét: Phase, azaz átmenet, a Pünkösd célhozérés. A földi kegyelemteljesség áldott, szent ideje, mely előíze és előkészítője az örök boldogság teljességének. Ez a Boldogság pedig az Atya által a Fiúval a Szentlélekben: per Ipsum, cum Ipso et in Ipso valósul.

¹ Lk. 6, 38.

A pünkösdi lélek csodája.

Az emberiség őstörténetében érdekesen tragikus a bábéli torony építőinek sorsa. A kevélység és a gyűlölet akart magának várat emelni, hogy az égben lakó Istent elérje és mintegy detronizálja. De csodálatosan Isten megzavarta nyelvüket, nem értették egymás szavát, munkájuk megakadt és csonkaságával szomorú emlékjele maradt az emberi gőgnek, mely nagyot akar, de semmit kézre nem épít. Amint a Biblia mondja, mindannyian szerteszéledtek a nagyvilágba és lassan elvesztették testvériségük minden tudatát.

A pünkösdi csoda éppen ellenkezője ennek. Eljön az isteni Szentlélek tüzes nyelvek alakjában és drága ajándéka a nyelvek adománya. Szent Péter pünkösdi beszédét sokféle nép hallgatja, de mindegyik érti. Ez a csoda emeli, építi lassan az új égbenyúló várat, a nagy hegyre épült várost: az Anyaszentegyházat. Itt értjük egymást, mert a szeretet nyelvén beszélünk, ezt adta nekünk a szeretet Lelke, a Szentlélek. És nem hogy szétoszolnánk, de ellenkezőleg felébred bennünk a testvériség tudata, egymásra találunk, társulunk, közös munkával építjük a sziklaalapon Krisztus földi várát: az Egyházat. Tehát a Szentlélek a keresztény társulás, a kölcsönös megértés lelke, ővé a titokzatos nyelvek adománya, mellyel megértik egymást azok, akiket szétszakított a faj, a vér, a gyűlölet, az élet. És ez az isteni Lélek mindig velünk marad, köztünk él; mint Lélek láthatatlanul működik közöttünk, de jelenlétét állandóan bírjuk, élvezzük. Nemcsak megbérmálásunk pillanatában a miénk, hanem állandóan, mert a Szentlélek a Krisztustól megígért isteni hozománya az Anyaszentegyháznak.

Annnyira értjük meg egymást, amennyire az isteni Lélek eltölti lelkeinket. „A Lelket ki ne oltsátok!”¹ figyelmeztet az Apostol. Benne élünk, az ő nyelvét beszéljük, akkor biztosan haladni fog építőmunkánk.

Ebben a munkánkban pedig legyen eszményképünk a májusi Királynő, ki egyúttal a Szentlélek arája és égígérő elefántcsonttorony is. Az alázat mélységeiből nő ki és az

¹ I Thess. 5, 19.

égbe ér fel a tisztaság vakító fényében. Ő a Szentlélek remekműve, az Egyháznak, Isten várának legszebb és leg-erősebb tornya. És a mi Anyánk; a nyelvünk közös; a Szentlélek építő nyelve: a szeretet.

Korunk lelke és a Szentlélek.

Mi mondanivalója van korunk számára az Isten Szent-lelkének? Mi teszi kifejezettebb kultuszát különösen ajánla-tossá napjainkban? És mi pünkösöd ünnepének tanulsága ünnepnapoktól elszokott, hétköznapi lelkületünk számára?

Korunk, akárcsak Assisi szent Ferenc kora: hűlő világ. Sokakban: magánosokban és népekben egyaránt meghül, kihül az égi tűz: a szeretet. Mintha csak korunk napjaira mondotta volna az Üdvözítő: „Sokakban kihül a szeretet.”¹ És éppen ebben a szomorú korban a nagy tömegnyomor, a szeretetnek szinte csodálatos teljesítményét sürgeti, a jó-tékony-ság áldott keze egy pillanatig sem lehet ma tétlen.

A Szentlélekisten kultuszát napjainkban különösebben indokolja az a körülmény, hogy a Szentlélek a keresztény társulás Szentlelke, korunk pedig a szociális mozgalmak kora. Ma mindenfelé egyesülést, társulást sürgetnek, nemzet-köziséget hirdetnek, keresnek. Mai korunknak nem az egyén a fontos, hanem a közösség. A háború világháború volt, az emlékeket nem egyes kiváló hadvezérek kapták, hanem a tömeg emberei: az ismeretlen katonák. A tömegnek pedig külön lelke van, amely nem egyenlő a tömeget alkotó egyé-nek lelkének összegével, hanem valami titokzatos tömeg-lelek. Ez a tömeglelek nem intelligens, ostoba, rombolásra és egyénileg érthetetlen szuggesztiókra hajlamos. Ezeket a szug-gesztiókat akarja kezébe keríteni a gonoszlelek, hogy tömeg-aposztáziát, rombolást, állati tömeglelket alakítson ki sokak-ban és mindenkit ennek rabjává tegyen.

Ezzel szemben a keresztény hit alapján létrejött egye-temes társulásnak: az Anyaszentegyháznak igazi Lelke a Szentlélek. Az Úr ugyanis e földön mondott utolsó, főpapi imájában a keresztény hívek összetartozását oly szorosnak akarja, hogy a szentháromsági személyek összetartozásából

¹ Mt. 24, 12.

vesz analógiát ennek kifejezésére. Azt akarja ugyanis, hogy mindnyájan eggyé legyünk, ahogyan ő egy az Atyával és az Atya vele.¹ Ha tehát Krisztus azt akarja, hogy mindannyian úgy eggyé legyünk, mint ahogyan ő és az Atya egyek, akkor azt akarja, hogy a keresztyény társulás a Szentlélekben történjék, hogy az Isten Szentlelke legyen a keresztyény tömegek szelleme, sugalmazója, életető és lelkesítő levegője, lelke.

A mai kor embere valóban úgy járt, mint a bábéli torony építői. Mintha valami átok ülne rajtunk, meg van zavarva nyelvünk: nem értjük meg egymást sehogyan sem. Nem értik meg egymás nyelvét fajok, a fajokon belül egyes néposztályok, nem értik egymást a nemek: a férfi és a nő, a korok: a felnőttek és az ifjúság. Hiába csinálunk esperantót, — nincs nyelv, melyet mindenki beszélne és értene.

Amikor a Szentlélek megjelent, megjelenési alakja volt a lángoló nyelv. A nyelv az, amely minket embereket az állatok fölé emel, mely mint Istennek leghasznosabb ajánléka, a gondolatok közlésének, az igazságok közvetítésének, a lelki kapcsolatok, társulások létrejöttének legfőbb eszköze. A Szentlélek szeretetnyelve kell korunknak, hogy tudjunk beszélni korunk nyelvén a honfitársakkal és az idegenekkel, a nyomorultakkal és a haldoklókkal, az ellenséggel, az úrral és a paraszttal és hogy azok is megértsenek bennünket. Ez az igazi esperantó: a lélek beszéde a lélekhez: a Szentlélek, az örök személyes, isteni szeretetnek a lángoló nyelvén, hogy csonkán maradt tornyát szomorú kultúránknak ne még tovább romboljuk, hanem nagy egyetértéssel tovább építhessük.

Szüksége van tehát korunknak is a Szentlélekistenre. A hűlő világ benne kapja az örök szeretet melegét. A tömegek korszaka benne nyeri az igazi szent tömeglelket és az egymást meg nem értő kor általa tanul meg ismét sok nyelven beszélni, mint a tanítványok az első pünkösd ünnepén. Így majd beteg korunk nyomorúsága, mely mint gyilkos gázfelhő halálhozó ködével most még mindent beborít, a pünkösd-i illatos vihar, a Szentléleknek, az Isten leheletének kiáradása által szétoszlik és új tavasznak indul neki megifjodó korunk.

¹ Ján. 17, 11.

A szentségek pedagógiája.

A Szentlélek országa a kegyelem világa, a kegyelem pedig a szentségekből árad.

Szentségeink a Mester Krisztus hétosztályos iskolája. Az Üdvözítő ugyanis a szentségekben nemcsak kegyelem-eszközöket alapított, nemcsak a malaszt kútjait nyitotta meg, hanem isteni pedagógiát is nyújtott. Minden szentség ugyanis anyagában, alakjában, szimbolikus célzatában mély tanulságot rejt a gyakorlati keresztény élet számára. És minden szentség egyúttal részünkről más és más tehetséget, életértéket használ fel és dicsőít meg. Így lesz a kezdet szentsége a keresztség, a fejlődés a bérmlás, a test és vér szentsége az Oltáriszentség, az őszinteség és bánat szentsége a gyónás, az áldozat a papi rend, a befejezése az utolsó kenet és a szerelem a házasság.

Lássuk, hogy mindezek az emberi tulajdonságok, tevékenységek és életértékek hogyan mélyülnek el bennünk és hogyan dicsőülnek meg a szentségek által. Mikor Krisztus az emberi lélek legszebb erőit természetfeletti hatások közvetítésére használja fel, akkor ezeket és ezek gazdáját: az emberi lelket a legkiválóbb értelemben neveli és megszenteli. Ekként életünk minden stádiuma, értéke Istenbe kapcsolódik, felmagasztosul és megszentelődik.

A szentségek tehát Krisztus iskolájának hétpecsétetes tankönyve, melyet nem is tud megmagyarázni, kinyitni más, mint az Istennek Báránya.

I. Keresztség.

A keresztség a kezdet szentsége. A megindulás, az élet legértékesebb pontja: kell hozzá erő, kell hozzá irány. A forrás áttöri a sziklát és rögtön medret ás magának, melyben vidáman csobog tovább. A kis madár áttöri a tojás héját és csipogásával enni kér. A gyermek anyja kínos vajúdásából születik és csillogó szemei új gyertyafény a földön. A lélek viszont Isten végtelen teremő Lelkéből fogamzik és születik titokzatosan, csodálatosan, emberi szemek számára elérhetetlen módon.

A keresztények mint a világosság fiai, a vízből és

tűzből születnek újjá az Úr Krisztus szerint. A víz minden test, szervezet szülőanyja már a mítoszok szerint (Vénusz). A tűz viszont, az isteni szikra, az égből fakadt láng (Prometheus), az örök isteni Lélek képe, kit merev testünkbe lehelt az örök Atya.

Az ember két világ: anyag és szellem, test és lélek. Teste szülőitől van, lelkét az Úr alkotta. Teste szüleinek képe-mása, mint ahogyan a víztükörben megjelenik a kút fölé hajló embernek arca, lelke az Isten hasonlatossága: láng nyelve, fénye adja meg az emberi értelmet, akaratot, kifejezőképességet. És amint ellenségek itt a földön a tűz és a víz, éppúgy ellenfelek az emberben a test és a lélek, a természetnek nehéz és érthetetlen a természetfeletti. De a keresztség kettőssége erre szépen rámutat: a mélységek vize felett lebegett az Isten Lelke és fény gyúlt ki, világosság támadt a víz színén. A test ismeretlen, titkos mélységekben fogamzik, mint a forrás lenni a mélyben, de mikor megjelen, ott van az Isten tüze, Lelke, mely áthívíti, élteti, üdvözíti. És a keresztkútból kiemelkedik az új ember, a nova creatura, az új Isten-alkotása, akiben együvéforrt a test és a lélek, víz és tűz, természet és kegyelem, törvény és szabadság, halál és élet.

A titkos életforrás tehát, mely beitta a Szentlelket: a keresztelőkút. Itt születünk Isten fiaivá vízből és Szentlélekből: azaz tűzből, ezért az Egyház leönt és meggyújt egyszerre. Itt ad lelkünknek fehér ruhát anyánk: az Egyház, itt megken krizmával, kenettel, olajjal, itt érint hamuval, itt égő fényt ad kezünkbe és első lépéseinknél keresztszülőnk kezével támogat. Itt megvan a bűnök elmerülése, a bűnös újjászületése, az új élet megindulása: a szent kezdet, a szent tavasz. Így indul meg az emberélet valóban Isten nevében, Isten kezében.

A kezdet, a megindulás erőt jelent, a mozgás életet jelent, de egyúttal irányt is. Merre menjünk?

Itt ismét mély pedagógiával szemlélteti a keresztség szentsége erkölcsi hivatásunkat.

A víz állandóan lefelé törekszik, a tűz viszont felfelé. A víz törekvése oly erős, hogy mindig megkeresi a mélyebb helyet, itt medret és magának akár sziklák között öntesté-

nek törésével, de nem nyugszik, míg célhoz: tengerhez nem ér. Ott elcsitul, megnyugszik, beleárad a végtelenbe.

A tűz ellenben felfelé lángol, felfelé keresi táplálékát, felfelé szökik például tornyok égésénél és nem is tudják eloltani, ha nem tudnak fölébe kerekedni. Égfelé lobog a láng, magasba árad a tűzhányók tüze és pirosra festi az eget.

A keresztény lélek, ki vízből és tűzből született — életirányában ezt köteles követni: keresnie kell a mélységet és a magasságot. Vezetője az a pondus aeternitatis, az a Szent Agostontól magasztalt „irrequietum”, mely mint a víz áttör mindenben, mely érzi, hogy nem ez a helye, hivatása, boldogsága, hanem az örökkévaló óceán: ad aeterna natus sum. És felfelé kell lángolnia vágyaival, nyugtalan lángokkal eget kell nyaldosnia: akkor van születésével arányos életútban, életirányban. Mert Isten első és utolsó, alfa és omega, mélység és magasság, óceán és ég egyszerre.

A keresztény lélek Isten felhője. Egyesül benne a test és lélek, mint a felhőben az eső és a villám, viszi pedig Isten égből áradó illatos lélekezése: a Szentlélekisten. Összefügg a földdel és mégis az égé, a magasságoké. Benne ragyog legszebben a nap, gloriolája a szívárvány, Isten békességének, barátságának jegygyűrűje.

Ilyennek kell tehát lennem, aminőnek a keresztségszentsége példázza életemet. Testem és lelkem örök ellenségek, mint a tűz és a víz, amelyekből születtem. De amint ezek egyesülnek Isten elgondolásában és a Szentlélekben, éppen úgy kell egyesítenem ezeket életemben; megfeszítve testemet a vétkekkel és kívánságokkal együtt, lelkemet pedig feloldva minden önszeretettől és önámító hiúságtól.

II. Bértmálás.

A bértmálás az erő szentsége. (Confirmatio.) Minden fejlődés, kisedekorból való kibontakozás ugyanis megerősödés. A serdülő kor összes problémái az erők, ösztönök buja fejlődésével függnek össze: a serdülő fiút vagy leányt egészen elborítják ismeretlen vad vágyak, érvényesülést kívánó ösztönök. Ezért kell lelki megerősödés is, a természet fejlődéséhez természetfeletti növekedés, serdülés is.

Minden fejlődés valamit elhagy és valami újat ér el. A serdülő kor elhagyja a gyermekkort és átmegy a felnőtt korba. Tehát igazi problémája lesz a gyermekkor fejletlenségeit otthagyni, értékeit viszont átmenteni.

Mik ezek az értékek?

Az ártatlanság, a jó és gonosz tudása helyett csak a jó tudása, ismerete. Az alázatosság kisdedérzete, amit annyiszor magasztalt az Úr. A szerető vonzódás, a semmit sem gyanakvó bizalom, az az „egyszerű szem”, mely az egész életet fényessé teszi, bevilágítja. Viszont el kell hagyni minden kicsinységet, éretlenséget, árulkodást, dacot, hazugságot, melyek a gyermek szokott fegyverei a felnőttekkel szemben. El kell hagyni a meséket, hadd jöjjenek az igazságok, le kell mondani a játékokról, kezdődjék helyettük a munka!

A megmaradó gyermekkori értékek édes bájt lehellnek az ifjú homlokára, a régi kisdedkori gyengeségek elhagyása viszont fölséges erőt, új önbizalmat ad. Arkangyal és gladiátor az ifjú egyszerre: Krisztus anyala és a magasságbeli Erőnek; a Szentléleknek lovagja, harcosa. A bérmlás krizmája balzsam és olaj. A kisdedkor áthozott bájait jelenti kegyelem balzsama, az ifjúkor új erőit pedig a Szentlélek olaja, unctioja. Mikor pünkösdi napján leszáll az apostolokra, megszűnik bennük is azonnal a lelkiélet kisdedkora és magánosan vállalkoznak világhódító feladatokra.

A serdülés tehát a naturának, a bérmlás pedig a gratiának fejlődése, bővülése, gazdagodása.

Nemcsak a meginduláshoz, hanem a fejlődéshez is kell cél. A fejlődés ugyanis folytonos alakulás és önalakítás, kell tehát cél, amely szerint az alakulás történjék. A megindulásnál a cél irányt jelent, előttünk van és vonz. A fejlődésnél ellenben eszmét jelent, bennünk van és alakít.

Mi a keresztény jellem fejlődésének eszméje?

Krisztus nagykorúságára kell eljutnunk belső emberre erősödve az Apostol szerint. Krisztus pedig emberi természetére nézve akkor lett nagykorú, amikor elhagyta a kis názáreti házat, amikor a pusztába ment és megjelent a Jordán partja mellett, egyszóval amikor nyilvános működése terére lépett. Mindez az ő emberi természetére nézve a Szent-

lélek ereje által történt, az vezette a pusztába és nyilvános élete kezdetén is leszállt föléje.

A felserdült ifjút is az isteni Lélek vezeti ki a családi körből. Ad hivatást és erőt is azt követni. Nem szabad tétlen bánkódással ülni Szent József sírja mellett, nem szabad a nagykorúvá lett ifjúnak otthon ülve, édesanyja szövőszéke, rokkája mellett csak engedelmes házi teendőkben élnie. Igenis kell a pusztá, a kísértés, az éhség, kellenek az angyalok, kell új működési tér, ahol a sokáig csiszolt kardok végre akcióba lépnek, ahol Isten Bárányának is viperák fajzataival van küzdelmes találkozója.

Mindehhez azonban kegyelem és erő szükséges. Az élet harc és küzdelem, erő nélkül nem tudunk végigvergődni rajta. Minél életképesebb a szervezet, annál erősebb. Csak gyerekek, kicsinyek, betegek lehetnek gyengék, nekünk erőseknek kell lennünk kísértéssel, az ördöggel, az élet bajaival szemben.

Hol van az az erő, mely szembeszáll a legnagyobb ellenséggel: önnönmagunkkal? Hol edződnek Isten atléái? Hol kenetnek síkosra a meztelen kígyó gyűrűző ölelése ellen? Hol van a tűz, melyben Isten Siegfriedjei kardjukat: akaratukat acélosítják?

Ez az erőforrás nem más, mint az Isten Ereje, a magasságból szakadt Erő, a Virtus ex alto. Ez az olaj Isten szívének örökké égő olaja, ez a tűz az örök Szentháromság tüze, mely először gyúlt ki sötét vizek felett a teremtés kezdetén, azaz a Szentlélekisten. Tehát Isten Ereje bennünk, Olaja rajtunk, Tüze szemünkben, ez a mi életbátorságunk. Ez legyen fiainak ereje, hogy ennek birtokában Isten Siegfriedjei legyenek, akiknél minden Sieg Frieden: minden győzelem: béke.

III. Oltáriszentség.

A legméltóságosabb Oltáriszentség nem hiába a legfölségesebb a hét között, de életünk legfontosabb problémáit is érinti. Az Eucharisztia a test és vér szentsége, az étel és ital szentsége, mindennapi kenyerünk és vidámságunk ihlető bora. És nem idetorkolódik-e minden problémánk? A bűnök, a test és vér bűnei, melyekben fuldoklunk, — az élet prob-

lémái, a szociális kérdések mind a kenyér körül forognak, az asztal közössége gyűjti össze a családtagokat, a bor pedig mint a békepohár ellenfelek kibékítője. Életünk minden gondját, örömét, problémáját tehát összefoglalja, gyógyítja, irányítja — egyszerűen neveli az Oltáriszentség.

Egyéni életünk erkölcsi kérdései a test és vér körül forognak.

A test élete folytonos táplálékot, egészsége folytonos ápolást, elővigyázatot kíván. Pusztulása szörnyű látvány, hogy ne lássuk, földbe temetjük. Minden szépsége mellett nagy bűnalkalom és hiába, mintha átok volna rajta, a halál átka. Ha eszel — meghalsz, mondotta a testnek az Úr a paradicsomban. Mi ettünk és meghalunk.

Testünk bűnben fogantatik és roppant fájdalmak között vajúdva, sírva születik. Gonosz kívánczóságai, önzően érvényesülni akaró ösztönei megtévesztik az észet, szolgálatába állítják a lelket.

És a vér! Ez a rokonság eltéphetetlen köteléke. Mennyi ömlött ki a gyűlölet harcában, mennyire lázong ereinkben, mily forró színnel ömlik az arcba, mennyi gyűlölet forrása a haragban! Mennyi nyugtalan dobogása a szívnek, mennyi halál, mennyi geny, hullaméreg! A vér műveiben fuldoklunk — mint Savonarola írja — valóban.

Ezt a beteg testet akarja éltetni, illetni az isteni Test, ezt a lázongó vért akarja csendesíteni, nemesíteni az isteni vér: micsoda a földi nemesi származás, micsoda a nemesi „kék vér” — ehhez képest?! Valóban semmi.

Oh Krisztusom! szent tested egészsége, szent véred tisztasága, nemes tüze éltessenek engem, ragályos nyavalyást. Micsoda isteni vérátömlesztés ez! Gyógyít, nemesít, minden erecskébe, sejtbe elhatol és örök életre éltet! Lehetünk-e parázna testűek — ha Krisztus szentséges teste bennünk van? Lehetünk-e buja vérűek, ha az Isten Fiának, a szűzi Anya Gyermekeinek vére csobog bennünk? Bizony Isten életében részesülhetünk, bizony megnemesedik, megtisztul minden földi vágyunk, mert Isten gyermekeivé, Krisztus vérrokonainvá, Krisztus teste és vére által test-véreivé váltunk.

A másik probléma nem az egyén, hanem a társadalom problémája.

Mit eszünk? Mibe öltözködünk? Lesz-e mindennapi kenyérünk? Az élet gondja tulajdonképen kenyérgond. Marx és a történelmi materializmus ebben keresik az emberiség nagy tömegmegmozdulásának okait. A nyomor, az éhség, az öngyilkosság problémái is ide torkollanak. A sztrájkok, a néposztályok gyűlése, a gazdag pénzének átka, a koldus koldus volta — tulajdonképen mind kenyérgond.

És a bor? A kenyér szükséglet, a bor ellenben — mint nem szükséges ital — a jó mód, az ünnepélyesség, az öröm, a béke, az orvosság szimboluma. Mit ér a gond kenyéren és vizen? — szoktuk kérdezni. A kenyér és a víz a minimum, a proletárok és a rabok étele, ebédje. A bor viszont előkelőséget, nemességet, jobb világot jelent abban a környezetben, melynek asztalán megjelenik.

Az Úr Krisztus mármost ugyan miért hagyta közöttünk szent testét és véréát éppen kenyér és bor színe alatt?

Azért, mert figyelmeztetni akart arra, hogy nélküle, mint kenyér nélkül nem élhetünk, hogy ő mindennapi lelki táplálékunknak szánta magát, de főként arra, hogy ne aggódjunk életünkéről, hogy mit eszünk, mert mennyei Atyánk tudja, hogy mire van szükségünk. A földi szentség: a mindennapi kenyér így találkozik a legfölségesebb égi szentséggel: az Oltáriszentség kenyérével. Ez csodálatosan mély utalás korunk szociális bajaira: azonnal megszűnnék minden kenyérgond és éhség-nyomorúság, ha az égi kenyeret sokan, mindannyian vennék, ha az eucharisztikus lelkek az éhezőket gondozásba vennék. Áldott lenne a kenyér és nem átkozott szegény és gazdag asztalán, ha az eucharisztikus égből szállott kenyér éltetné előbb a lelkünket. A kenyér egyforma gazdag és szegény ember asztalán: az Eucharisziát egymással együtt veszi koldus és úrihölgy: az igazi testvériségnek, demokráciának ez az alapja.

Másrészt azonban távol van az Úrtól minden proletárnyomor, az Úr bár szegény volt, isteni előkelősége mindegyik átragyogott egyszerű ruháján, igénytelen életkörülményein. Ezért a bor színe alatt rendeli szentséges véréát, hogy az vidámítson, nemességével, tűzével lelkesítsen. Krisztus szentséges vére kultúrát teremt, — az emberiség harcokban kiontott vére romboló ár — az Úr Krisztusé éltető zápor, vidámító mámoros italunk, békénknek pohara, mint az át-

változtatás szavai mondják: Istennel kötött újszövetségünk vére. A mi újszövetségünk is valóban vérszerződés: az Úr Krisztus kiontotta, mi megittuk a szentséges vért: ez a mi örökhatályú, semmi új alkutól fel nem bontható drága, isteni vérben létesített szövetségünk.

Isten: Atyánk — tehát testét adja mint kenyeret: szövetségünk, tehát italul adja szent vérét.

De a kenyér és bor még mást is jelentenek. Céloznak arra a végtelen áldozatos szeretetre, melyből származnak és arra, amelyet bennünk fölébreszteni és nagyra nevelni a kenyér és a bor szentségének hivatása.

A kenyér eredete ez: veréssel kicsépelik a magot a kalászból, elvetik, a göröngyöket ráboronálják. Meghal, de megszaporodik: magvait óriási malomkövek összezúzzák, lisztjét ököllel dagasztják, nagy késsel megvágják, tűz fölé teszik. Az asztalon kezek tépik, fogak szétrágják, gyomor teljesen fölbontja, megemésztí: így teszi testté.

A bor életútja pedig: csettenő ollóval metszik a tökét, letépi a fürtöt, iszonyú présben a lelkét is kinyomják, abroncsos, kemény dongájú hordóba zárják, kiöntik a pohárba, megisszák, kémiai erők felbontják: vér, jókedv, mámor lesz belőle.

Tehát áldozatok cséplője, malomkereke, áldozatok prése a test és vér tisztulásának útja. Csak így lesz belőlünk is élet, mint ahogy az Úr Krisztus is szenvedés által ment be dicsőségébe. Az Eucharisztia valóban Krisztus szenvedésének és halálának emlékezete. „Mortem Domini annuntiabitis”.¹ — Ő az élő kenyér — mi e kenyér által éltetett egészséges élet — Ő a szőlőtő, mi a vesszők, az örök élet pedig csűr és lakoma: Isten tiszta búzájának csűrje és Isten vérének lakomája. „Boldog, ki asztalhoz ülhet a mennyek országában.”²

Igy tanít is minket az Eucharisztia. Nemcsak táplál, hanem nevel is: a maga csodálatos tartalmával rámutat testünk és vérünk problémáira, szociális bajaink forrására és arra a sok, nagy áldozatra, mit elviselni, mit végbevenni maga az eucharisztikus Úr Jézus képesít. Így lesz egész

¹ I Kor. 11. 26.

² Lk. 14. 15.

életünk az Oltáriszentségtől irányított eucharisztikus, üdvösségre törekvő és oda is vivő élet.

IV. A bűnbocsánat.

Az Úr Krisztus alapított szentséget az őszinteségnek és a bánatnak is.

Minden bűn kijavításának egészen a természettől adott útja a botlásnak őszinte beismerése és megbánása. Így kérdi Isten: Ádám, hol vagy? Káin, mit cselekedtél? Így kérdi az Úr Krisztus: Júdás, barátom, mi végre jöttél? Isten mindentudó, nem a titkos bűn ismerése céljából kérdezősködik, ő úgy is tudja, hogy mi történt, kérdése az őszinteség provokálása: szólalj meg, valld be, azaz tedd jóvá, amit cselekedtél.

Bár ez a bevallás természetes, mégis romlott természetünk számára annyira nehéz, hogy csak természetfeletti segítség képesít rá. Igaza van Bossuetnak, hogy a sátán a szemérem és szégyenérzet falát önmaga és az ember közül kihúzta és Isten és az ember közé tolta. Innen van, hogy a bűnt elkövetni nem szégyeljük, akkor a szégyenérzet hallgat, megvallani azonban nagyon resteljük, akkor a szégyenérzet elemi erővel lép fel. Holott fordítva kellene lenni: a bűnt valójában elkövetni szégyen, megvallani dicsőség.

De jóllehet ez világos előttünk, értelmünk előtt, a nehézség, bűneinket őszintén megvallani — mégis megmarad. Ezért csodálatosan nagyszerű, hogy Isten az őszinteségnek és bánatnak is szentséget rendelt. Ennek a szentség-jellegnek tulajdonítható, hogy az Isten ellen lázadó letérdel egy ember elé, hogy elmond olyat, amit káinpadon nem lehetne kihúzni belőle. Felel Isten kérdéseire: hol vagy? hová jutottál? mit cselekedtél? nemde vétettél? úgy-e megsértetted a paradicsom emlékét magadban: az új jó- és gonosz-tudás fáját: lelkiismeretedet? És föltárul a szentségi égi csendben, Isten kis őrházában: a gyóntatószékben a lélek sok sebe: ezt teszi az őszinteség, és ráhull az egyetlen gyógyító balzsam: a bánat könnye csillogón, csendesesen.

Az őszinteség szól minden tékozló fiú ajkán: fölkelek és Atyámhoz megyek és megmondom neki. De ez nem egy-

szerű beismerés, hanem szentség, Krisztus szándéka és alapítása folytán.

A másik a bánat. Oh Istennek végtelenül könyörülő jósága, ki egyedül magadhoz való viszonylatban adsz kezet és erőt visszahatolni a multba és ott meg nem történtté tenni azt, ami megtörtént, tisztára mosni a lelkiismeret foltját, törölni adósságunkat az Isten adósleveléből! Földi viszonylatban, emberek között nem sokat számít a bánat, elrontott dolgokat, megesett hibákat az már ki nem javít. Sőt valami kijátszást lát benne a világ szeme: megtörtént, okozott károkat egy belső lelki hangulatváltozással nem lehet sem megváltoztatni, sem helyrehozni.

De Istennél primér értékelést csak a lélek és annak belső működései kapnak. Nem az okozott kár, a jogrend sérelme az igazán fontos, hanem a sértő ellenséges, ártó lelkülete, melyből a bűn fakadt. Ezért a bánatban a hangsúly azon a belső aktuson van, mely visszavonja a lázadást, mely elítéli régi magát, mely sajnálja, helyteleníti, bánja és ezáltal kijavítja eljárásának gyökereit: a rosszra hallgatást, a gyengeséget, Isten megvetését, függő szolgálati viszonyának tagadását. És viszont újra elismeri Isten főségét, a lélekhez való felségjogát, saját alattvaló voltát: csak szolgálid közé végy fel engem.

Embervoltunkkal, eredeti bűnben fogant természetünkkel adva van gyarló, esendő gyengeségünk: „Sokban vétünk mindannyian.”¹ Még a legtisztább tanítvány is, akit szeret vala Jézus, ki az egyetlen bűntelen földi lénynek: a Boldogságos Szűz Máriának Krisztustól rendelt öre lett, még ő is így ír: „Ha azt mondjuk, hogy nincsen bűnünk, hazugok vagyunk és igazság nincs bennünk.”² Éppen ezért semmi sem annyira általános, mint a bánat és a bűnök megvallása, kimosása lelkünkbelől. Az Anyaszentegyház roppant sokat veszítene értékben, mélységben, igazi emberi, földi rendeltetéséből teljesen kiesnék, ha az eretnek tan felfogása szerint csak a tiszták társasága, csak a predesztináltak egyesülése volna. Inaktív, megmerevedett, kizárólagos kaszt, valami furcsa nemesség lenne az Anyaszentegyház, mely kiváltsá-

¹ Jak. 3, 2.

² I Jn. 1, 10.

gait, kizárólagosságát őrizve esne éppen bűnbe: lenézne a szegény tisztátalant és rendi különállásában elzárkózna előle, meg nem könyörülve rajta. Csak születés útján, keresztelezés révén, de nem megtérések révén szaporodnék, egyébként összezsugorodna, élettelen kizárólagosságában nem e világra valóvá válna. Történelmi kultúrmissziók vállalására, teljesítésére pedig teljesen képtelen volna.

De mélységének igazi hiányát az okozná, hogy a bűnbocsánat, bűnbánat és őszinteség szentsége hiányoznék belőle. Az erkölcsi csodák legszebbjei, a Magdolna—Ágoston-jellemek óriásszobrai, nagybőjt csodálatos mélységei, a violaszín, mint a bűnbánat ruhája mind hiányoznának és nem volna semmi, ami pótolhatná ezeket. A szenvedő Krisztus és a hétfájdalmú Szűz csak részvétet keltenének bennünk, de nem fakasztanak a bánat nyögéseit, a penitenciás lelkiület mély megihatottságát, mely a szenvedő Krisztus kínjaiban, a Szűzanya töreiben saját kezének műveire ismer, ezért meghódol, szegyenbe, bánatba süllyed és vall, engesztel, penitenciázik.

Nem volna nagy érdem Krisztuson sírni, ha valaki önmagán és gyermekein: tettein is nem siránkozna együttal.

Végül hiányoznának az Anyaszentegyháznak kincstárából a legszebb gyöngyök: a bánat könnyei. Ezek a gyémántok, melyek a szentek ruháit fölértékelhetetlen drágakövekként ékesítették, melyek koronáiknak legszebb kövei. Hiányoznék a vezeklő ruha, a kálváriás búcsújárás, a hamu csak a halálra emlékeztetne terméketlenül. És hiányoznék az igaz bátorság, a nemes önfeljelentés, a minket felmagasztaló és minden szegény átkától megszabadító üdvös szegénykezés.

Valóban, ha az Úr nem alapít szentséget a bűnbánatnak, akkor nincs a lélek romjait hová temetnünk, akkor nem lehet feledni a multat. Akkor földi életünk lesz olyan, mint a mitológia alvilága, ahol a nyugtalan lelkiismeret veszi át Cháron szerepét és nem enged innunk a feledés: a Léthe vizéből, az erynniszek szerepét, akik azzal kínoznak, hogy folytonosan a multa emlékeztetnek. Akkor nincs Szent Péternek — a megbotlott apostolnak kezében a mennyek országának kulcsa, akkor hiányzik az evangélium legszebb parabolájának megoldása: a tékozló fiú nem talál haza.

Akkor hiányzik az Üdvöztető köszöntéséből: a Pax vobisból az igazi béke, akkor hiába oldja meg dús haját Mária Magdolna, akkor agyonkövezik a házasságtörő asszonyt, akkor nem kerül meg az elgurult garas, az elveszett bárány, mert nincs bocsánat. De Krisztus Isten Báránya, aki elveszi a világ bűneit, ezért az ő alapítása az a szentség, melynek boldogító ígéje: a te bűneid meg vannak bocsátva, menj békével és ne vétkezzél többé.

V. Betegek szentsége.

Csak gyáva korunk kedvéért nem from: utolsó kenet, pedig valójában az élet végének szentsége.

A vég éppen olyan nagy titok, mint a kezdet. A születés és halál életünk tengelyének két sarka, körülötte forog egész világunk. De a két sarok ismeretlen homályba van burkolva. Amint távolodunk az északi sarktól, úgy jelennek meg lassan az élet jelei. És minél jobban közeledünk a délihez, annál inkább elmaradnak az élet jelei, megszűnnek az élet jelenségei.

A kezdetnél az irány a fontos, a befejezésnél a cél. A befejezés az élet koronája, itt lesz nyilvánvaló, hogy helyesen indult-e a kezdet, hogy jó irányba haladt-e a folytatás. Itt válik el: nem volt-e egész életünk elhibázott, nem kell-e végső, jóvátehetetlen baj érzetével felkiáltanunk: ergo erravimus.

Az élet alkonyatába is kell harangszó. Az élet októberébe is kell halk esti ájtatosság. És az élet Szilveszter-estéjén is kell valahol áldásnak lennie.

Ez az alkonyat is halkán jön, észrevétlenül, egyszerre csak érezzük: nem látunk. Ez az őszi hervadás is eleinte alig észrevehető, hitegetjük magunkat, hogy ez még csak nyárutó, hiszen színesebbek az arcok, az erdők! De jól vigyázzunk! Krisztus az élet végét, a halált tolvajnak nevezte. Az őszi szél októberi éjtszakákon a halál tolvajfűtötte, a lehulló dús rózsaszirmok surranása a halál tolvajlépte. Mikor pedig így öszül az élet, a lélek mint a vonuló madár lassan új hazára gondol. Felkel benne a vágy más, távoli országok felé, ahol örök napfény, örök nyár aranya reszket. És föllép valami kínos nyugtalanság, mint az ittrekedt tört-

szárnyú fecskénél, gólyánál: a lélek menni akar. Ismerősei, barátai, rokonai már lassan mind útrakeltek, neki is utánuk kell mennie.

De itt tartja a test. Ezt a börtönt széttörni, ezt a ruhát levenni, ezt az Istentől vele maradandóan összeforrasztott élettársat elhagyni valóban kínos, keserves, átkozott búcsú.

Ezt a szabadulást akarja megkönnyíteni a vég szentsége: az utolsó kenet. Jól akarja bekormányozni az élet roskatag hajóját: a testet az öbölbe, ahol az élet szirtpartjain pozdorjává zúzódik. De a menekülő utas: a lélek, belekapaszkodik reményhorgonyának kötelébe és partra úszik.

Kereszttel: üdvösségünk, megváltásunk áldott jelével zárja le e szentség szemeinket, ajkainkat, kezeinket, lábainkat. Mint az élet-oltár sekrestyése egymásután eloltja a fényt, a gyertyákat, elnémítja a hangokat: este van, most csak az örökmécses világossága fényeskedik. Ajkaink most már a haldokló Jézus szavait rebegik: Atyám, kezeidbe ajánlom lelkemet... Kezeink eloldva minden földi kötelektől most már csak az olvasó rózsás bilincset tartják. Lábaink most megrokkantan vállalkoznak a keskeny útra, a kereszt mankójával a szűk kapu felé. Ágyékainkban a buja vágyak — Istenem, talán örökre alusznak!

Mit jelent azonban ez a kereszt?

Azt jelenti, hogy a haldokló mintegy be van kebeleztve a haldokló Krisztusba. Nemcsak melléje vagyunk feszítve a kínok fájára, hanem egyenesen a haldokló Krisztus életereje, lelki békessége árad be megtört szemeinkbe, sebeinkbe, szívünkbe. Gyermekkorunk példája volt az ifjú Jézus, felnőtt korunk eszményképe a Mester Jézus, halálos óráink menedéke, erőforrása, nyugalma a haldokló Jézus. Ezért érinti az Egyház szolgája érzékszerveinket a kereszt jelével.

És mit jelent az olaj?

Jelenti vigasztaló unctiókat, az erősség Szentlelkét. Itt van az igazi ruhátlanság, mint ahogyan Jób mondja: „Ruhátlanul jöttem ki anyám méhéből, ruhátlanul is térek vissza”:¹ minden leszakadt rólunk. A halál, mint gyűlölt Putifárné utolért és lerántott rólam minden földi ruhát,

¹ Jób 1, 21.

rám tört, mint éji tolvaj és jól jósolta Jézus: kifosztott mindenemből. Most olaj kell, hogy világánál lássak, hogy sebeimet simán befödje, hogy síkossá tegye testemet a mezítelen kígyó ölelése ellen, hogy lecsendesítse halálfélelemtől háborgó lelkemet, mint az Úr szava a háborgó tengert. Uram, hadd lássak! nyögöm, mikor a szememet érinti, Uram, mondd, hogy Effeta! mikor füleimet, ajkamat jelöli, Uram, ha akarod, megtisztíthatsz engem, mondom, mikor kezemet, lábamat megkeni. Látnom kell, mikor minden elsötétül, nagy útra kell mennem, mikor minden erőm elhagy, szólnom kell, mikor védelmemre nem tudok felhozni semmit, hallanom kell nem az ittvalók sírását, hanem a túlvilág kriptaaajtáján is átható, hatalmas parancsot: Lázár, nyomorult, jöjj elő! Mi ad erőt minderre? Mi képesíti lelkemet elbúcsúzni társától: a testtől, erőre kapni akkor, mikor minden összedől?

A vég szentsége, az enyhülés kenete, az erő olaja: az utolsó kenet.

Igy menekülök a test börtönéből, mint Dániel az oroszlánveremből, mint Lót az égő Szodomából. Így elhagyom a földet, mint Ábrahám Úr-Chaldeát, mint Mózes Egyiptomot és ha visszahúznak is vágyaim, megyek az új ország felé, melyet az Úr mutat nekem. Így szabadulok a láz tüzétől, mint az égő kemencébe tett ifjak, a betegség szennyes ágyából kikelek, mint Noé a hináros bárkából és feltűnik az új ígéretföldje előttem, az új ország, a megterített királyi udvar, a szívárványos, olajágas tiszta Ararát, a paradicsom, melyet a haldokló Jézus haldokolva ígért a haldoklónak.

VI. Egyházi rend.

Az önfeláldozás szentsége.

Az emberi élet javának fenntartás nélkül való felajánlása az örök Igazság képviselőtére és szolgálatára. Az élet-hivatás fenséges leköltése, odaáldozása Istennek. Tiszti rang vállalása az Isten országában, az Anyaszentegyházban. Az Úr az én örökségem, osztályrészem, sorsom, mindennapi ételem-italom.

Hol itt az önfeláldozás?

Isten szolgálatának kizárólagosságában. A meg nem osztott szívben.

A legnagyobb eszméket nem lehet szolgálni részlet-erőssel. Mindent föl kell áldozni ezért, mindent el kell adni és az igaz szeretet pénzén megvenni azt a földet.

Mi az, amit el kell adni, föl kell áldozni?

Az önzés, a magam keresése, a karrier gondolata, a nagy vagyon, a kényelmes, háborítatlan élet. A rókáknak vannak lyukaik¹, — az Emberfiának nincsen. A rókalyuk meleg, biztos földalatti vacok, tele dúsan, lopott zsákmánnyal, puhára béelve megölt baromfiak, fácánok tollával. Nem éri szél, eső, nyugodtan alhat benne ravasz gazdája téli álmod, még vészkijárata is van. Ez az önző, magának-élő élet szimboluma: a nagy vagyonhoz, nagy hatalomhoz, karrierhez sokszor kapcsolódik mások kára, élete, átka. Az Úr követőinek, képviselőinek élete nem lehet rókalyuk: csak föl, a föld fölé, követni az áldott Mestert!

Isten országának kizárólagos szolgálata megkívánja továbbá, hogy fölláldozzuk érte a család gondolatát is. „A madaraknak vannak fészkeik, az Emberfiának nincs”, mondja Jézus azoknak, kik őt követni akarják. A fészek a meleg otthon, a béke, a szaporodó élet szimboluma, puha kis zug, védve az ágak hónaljában, benn csacsogó párocska, fényes kis tojások, tejföldrösszájú, buksifejű, csipogó fiókák. A család örök szimboluma a fészek.

Az Úrnak ez hiányzik és hiányzik követői számára is. Magasan állni annyi, mint egyedül állni, annyi, mint égbe emelkedni és csak lábbal állni a földön. Annyi, mint hófehérnek lenni és mégis a naphoz legközelebb lenni. Annyi, mint Jungfrau-nak, Mönch-nek lenni, azaz senkitől meg nem mászottnak, szűznek lenni. A család gondolata azért nem vész el, sőt tartalomban mélyebben és gazdagabban érvényesül bennünk és életünkben. Nagyon sok lélek lesz a mi családuink, mi pedig lelkiatyja leszünk sokaknak és mint Szent Ágoston írja: atyai, anyai és testvéri szeretettel szeretünk, tanítunk, lelkesítünk, gyógyítunk mindenkit.

Még fel kell valamit áldozni: a múlt emlékeit és a vér kötelékeit.

¹ Mt. 8, 20.

Az Úr Jézus nem engedi meg az őt követni akaró egyik ifjúnak, hogy előbb halottait eltemesse, a másiknak pedig, hogy rokonaitól elbúcsúzzék. Hanem élére állítja a kérdést: vagy én, vagy azok! Általános összefoglalásként végül azt is mondja, hogy nemcsak visszatérni, de visszanézni sem szabad, mert ha már az ekeszárván van a kéz és a szem hátránéz, a szív hátravágyik — nem vagyunk alkalmasak Isten országára.

Ez mutatja, hogy mennyire összehasonlíthatatlanul elsőnek kell lennie az értékek skálájában Krisztusnak, ha még halott emlékek temetését és az elbúcsúzást sem engedi meg, hanem azonnali követést kíván. És igaza van, mert az ilyen utolsó találkozás, az ilyen búcsú annyit jelent, hogy odaadásunk nem föltétlen, nem kizárólagos, nem teljes. Hanem vannak még szívünkben helyek másoknak, vágyak más irányba, amelyek most még egyszer, utoljára kielégülést várnak, kívánnak. Talán fogjuk már Jézus kezét, mint az evangéliumi ifjú, talán megyünk is vele, de hátránézünk, hátravágyunk.

Igy pedig nem lehet, mert elveszítjük a célt, rossz irányba húzzuk a barázdát: a papi munkakör maga is tév-útra kerül, ha a lelkület szeme: a szeretet nem áll ugyanarra beállítva, mint amerre visz az út és a barázda a Magvető szántóföldjén.

Ebben van tehát részünkről az egyházirend lelke: Isten minden számunkra, mindenben. Ezért mondtam, hogy az önfeláldozás szentsége.

És a szentség hogyan neveli bennünk az önfeláldozást? Hogyan szítja ezt a fejünk fölé lehelt égi tüzet? Hogyan óvja meg a felszáradástól a kenetet kezünkön? Hogyan kapcsol össze Istennel?

Úgy, hogy hatalmat és kegyelmet ad.

Hatalmat az áldozat szentsége fölött, hogy az abból naponta belénk áradó isteni áldozatosság képesítsen minket emberi áldozatosságra. Áldozópap vagyok, mert életem áldozatul hozom Krisztusért és mert Krisztus az én kezemben válik áldozattá.

A pap és az áldozat korrelatív fogalmak, egyik a másik nélkül elképzelhetetlen. Családatyák csak patriarkális korban, királyok csak teokrácia idején mutattak be áldoza-

tot, tehát mindkét esetben mint a papi hivatal és hatalom részesei. Viszont a pap összes teendői közt ez a legfőbb, ebben valósul közvetítői szerepe ég és föld között: ő az Isten szolgája és az emberiségnek Isten felé képviselője. Két világ jegyzi el magát egymással a papban: az ég és föld, az Isten és az ember. Ezért szerepe ugyanaz, mint ami a megtestesült Krisztusé: egyesíteni az Istent az emberrel: nem hiába sacerdos alter Christus.

De ez a kettősség két áldozat találkozásában ölelkezik: én áldozat vagyok Krisztusért és Krisztus áldozat értünk az én kezemben. És az ő áldozata a nagyobb, a fenségebb, a végtelen szeretetből forrászó! Kicsinyes húzódozásokunkon leginkább az segít, ha valaki irányunkban végtelen szeretetet nyilvánít, ha valami nagy, áldozatos ténnyel megelőz és megaláz, megszégyenít és zavarba ejt. Mivel pedig Krisztus áldozattá kezeim között lesz, — naponta látom, érzem, tapasztalom végtelenül áldozatos szeretetét — nekem sem nehéz áldozattá válnom Krisztusért, megfeszítve testemet a vétkekkel és kívánságokkal együtt.

De nemcsak a szentség-közölte hatalom által — pl. szentmise bemutatása, hanem a szentség-közölte kegyelem által is önfeláldozásra nevel, képesít, könnyít az egyházrend szentsége.

Az életszentség Szalézi szent Ferenc szerint az állapotbeli erények gyakorlásában áll elsősorban. Mivel a papi élet, a természetfeletti élet esendő emberi természetünknek rendkívüli feladata, rendkívüli kegyelmek is kellenek annak gyakorlására. Vizen-járás a mi életünk, nehézkes, röghőzszokott testünknek idegen és veszélyes talaj a víz híg, inga-tag felszíne. Krisztus hívása, Krisztus szeme, Krisztus keze, Krisztus szeleknek és tengereknek parancsoló szava tud csak megtartani minket a fölszínen, Szent Péterhez hasonló kicsinyhitűeket.

Mert az ordo nem a pillanat, hanem az állapot szentsége, azért az általa közölt kegyelmek is állandó isteni segítség papi életünkben. Hívásunkhoz, egyéniségünkhöz, életkörülményeinkhez szabott folytatása annak, amit Krisztus lelkünkbe súgott, mikor követésére meghívott. Mert mindannyiunkat máshonnét és máshogyan hívott meg, vagy hívott vissza: szólított, parancsolt, kezemet fogva húzott, rám tekin-

tett, megcsókolta lelkemet. Ezt azután megismétli életünkben számtalanszor. Ezek az ordo kegyelmei. Ezek végtelen gazdagsággal, színnel, poétikus mélységgel töltik el lelkünket, az Isten kizárólagos szolgálatában járó önfeláldozás önfelmagasztalás lesz és földi nyafogó nyomorúságokért fölséges csere, nagyszerű kárpótlás.

Igy lesz a mi papi életünk is az Úr Krisztus életének mása, utánzása. Lesznek és vannak itt is betlehemi boldog órák, názáreti csendes műhelymunka-évek, lesznek és vannak halálrakeresések, egyiptomi menekülések, száműzetések. Visz minket is a Szentlélek a lelkigyakorlatok pusztaságába, a gonoszlélek pedig kísértések hegyére állít. Fogunk éhezni és nem lesz hol fejünket lehajtani. De azután ülünk a menyegzős asztalnál, Lévi lakomáján, Zakeus és a gazdag Simon házában, csendes, meghitt órákban, megbecsülve és kiszolgálva Bethániában.

Igy egyesül papi életemben az én áldozatom Krisztus áldozatával, az én emberi gyengeségem az ő állandóan áradó isteni erejével, kegyelmével. Így lesz életem testben lelki, természetben természetfölötti, földön égnek élő. Így leszek Isten szolgája, prófétája, apostola, sőt gyermeke, fia: Krisztus alterego-ja, mint ahogyan mondtam: sacerdos alter Christus.

VII. Házasság.

A szerelem szentsége.

Hogyan nevei Isten bennünk ezt a legneveletlenebb, legösztönösebb érzést: a szerelmet?

Úgy, hogy ő maga eljön a menyegzőre, hogy örömeink ki nem apadásáról gondoskodik, mert isteni szívének végtelen bőségéből önt a mi elvizesedő, savós szívünkbe. Egy szóval: isteni szerelmével: a Szentlélekkel nevei, nemesíti a mi emberi szerelmünket.

Az emberi szerelem önző. Mindenestül akarja bírni szerelmesét: testestől-lelkestől, kizárólagosan és föltétlenül. Ezért féltékeny, akadályt nem ismer, az étellel szemben türelmetlen. Mert nagy benne ez az önző éhség, hamar jóllakik, megcsömörlik, kimerül, mint minden túlhajtott emberi érzelem. Ekkor nyűg lesz neki a hűség, múltó izgal-

makra, izzó kalandokra vágyik. Határtalan önzése itt nyilvánul meg igazán: nem bánja már: mi lesz a másikkal, csak saját sorsa érdekli, tölti be egészen.

Ebben az önző szerelemben a természet útjainak viszályában halál lappang. Önző szerelmesek lesznek könnyen öngyilkosokká és önző házastársak gyermekgyilkosokká. Nem az élet forrása, hanem az enyészet kriptája az ő szívük és nem az élet melege árad e szerelem lángjaiból, hanem a kárhozat tüzének előfénye csillog ki szemükből. Bűnös terméketlenségük bosszút áll rajtuk: életüket önzően gazdagnak akarták látni és most látják, hogy üres, céltalan, szegény, elégedetlen, mert gyermektelen az ő életük. Így éppen gazdagodási vágyuk teszi őket szegénnyé, kuporgató önzésük kifosztott szívüekké. Csoda-e, ha hamar végére járnak az életöröm nemes borának és — mert minden önző gyáva — a lakomatársak mosolya és gúnyolódó suttogása elől ki menekülnek az élet menyegzőjéről a halálba.

Ezzel szemben az Isten szerelme: a Szentlélekisten — ki a házasságot kegyelemforrássá teszi — önzetlenség és életforrás. Nem szerelem tehát, több annál: Szeretet.

Isten szeretete, a Szentháromság szíve a Szentlélekisten. Benne, mint személyes, élő szeretetben, találkozik önzés és önzetlenség. Isten önszeretése és másokra irányuló szeretete, mert Isten a Szentlélekben szereti önmagát és a Szentlélekben szeret minket: teremtményeit is.

Istenben nincs ür, elválasztó szakadék az önzés és önzetlenség között, sőt nála ezek egybeesnek, egymás lángolásában összeforrnak abban a csodálatos harmadik személyben, aki a Szentlélek. Ő Istennek önnönmagához való szeretete. Benne repes az Atya és Fiú egymásiránti szeretete, ő a Szentháromság csókja. Ezért, mint a Szentírás írja, az angyalok legnagyobb öröme a Szentlélekistennek nézése.¹

De Istennek irántunk való szeretete is a Szentlélekben nyilvánul. Isten hozzánk ereszkedő jósága a megtestesülésben, lelkünk gazdagra ajándékozása a malasztban, a megszentelésben, Isten pecsétje szívünkön, csókja rajtunk mind a Szentlélek által történik.

Igy a házasságközölte kegyelem Isten személyes Szere-

¹ I Pét. 1, 12.

tetével: a Szentlélekkel szenteli meg és neveli nagyra önző, földies, csak kapni akaró szeretetünket. Általa és a szentségben közölt kegyelme által egyesül a házastársak lelkében az önzés és az önzetlenség, az önérdék és a másik érdeke, a szerelem és a szeretet. Így forr egybe két külön világ, két külön test, két külön szív: a férfi és a nő. Egybeforrásuk eszközlője nem a szerelem gyenge tüze, hanem az örök Szeretet lángoló Szentlelke, ki az Atyát és Fiút önmagában egyesíti a Szentháromságban. Így az ideális keresztény házások nem is veszik észre, hogy önmaguk boldogságát keresve a másikat boldogítják és a házastárs boldogítását célzó törekvéseik saját boldogságukat is eszközli. Rájönnek, hogy az önzetlenség a legokosabb önzés, a legtisztább, legállandóbb szerelem pedig a szeretet.

De a földi szerelem — mint láttuk nem az életnek, hanem a halálnak forrása, a terméketlenség, meddőség üresége, unalma ásít belőle. Hogyan orvosolja, neveli ezt a másik bajt a szerelem szentsége, a házasság?

Ismét az égi örök szeretet: a Szentlélek által. Mert az Istenben is összefügg egymással a szeretet és a termékenység, az élet.

Az Istennek vizek fölött lebegő Szentlelke termékenyíti meg a világot a teremtés kezdetén. A Szentlélek árnyékozza meg a tiszta názáreti Szűzet, és így szűzen születik tőle az isteni Gyermeke, a világ Világossága az újszövetség kezdetén. És a Szentlélek leáradása az első Pünkösöd napján teszi termékennyé, anyánkká az Anyaszentegyházat, akitől Krisztusban újjászülettünk mindannyian.

Tehát az isteni szeretet égi termékenysége: a Szentlélek áldja meg bennünk a természet termékenységét a házasságban. Így lesz az atyját és anyját összekötő gyermek az isteni Gyermekek mása, aki mint Szentlélektől fogantott Istenember egyesíti magában az eget és a földet, az Istent és az embert.

Mikor ebbe a végtelen távlatba állítja bele a családi életet a mi keresztény katolikus hitünk, olyan ideált fest elénk, melynek nevelő hatása, vonzó ereje mindenesetre felbecsülhetetlen.

Szentháromság vasárnapja.

I.

Szent Ágoston írja a „Szeretet az Isten” magyarázatául: „Az Atya szereti azt, aki tőle van: a Fiút, a Fiú szereti azt, akitől van: az Atyát és maga a szeretet: a Szentlélek — ez a három személy.”¹

Isten végtelen személyes szellem, élete a szellem két főtehetségének: az értelemnek és az akaratnak tevékenységében áll. Az értelemnek működése az igazság ismerete, az akaraté pedig a megismert jóság szeretete. Istenben is a két legfőbb tevékenység az ismeret és a szeretet.

E két végtelen, az isteni lényeggel létében és működésében azonos erő: az értelem és az akarat úgy kifelé: a teremtés irányában, mint befelé: az istenségre visszahatólag tevékeny.

Kifelé: a teremtésben minden Isten végtelenül bölcs gondolata és minden létező az ő túláradó szeretetének műve. Hiszen az emberi elme a világ rendjéből és törvényszerűségeiből joggal következtet Istenre, mint abszolút rendező és törvényhozó értelemre és a világban mutatkozó célírányosságból, mint abszolút célkitűző akaratra.

De Isten értelme és akarata befelé, az istenségre visszahatólag is tevékeny és e tevékenységek eredménye immanens: az Istenben bennmaradó, miért is ezekbe csak a hit szeme tud betekinteni a kinyilatkoztatás világossága mellett.

Mint Aquinói szent Tamás mondja, a cselekvő alanyban bennmaradó cselekvés csak kettő van: az értés és az akarás. Sőt az ember szellemi világában is úgy látjuk, hogy minél tökéletesebben megértünk, vagy minél inkább akarunk valamit, — annál inkább benne marad a lelkünkben az értés és az akarás ténye és tárgya, — annál nehezebben felejtjük el a dolgot és annál kevésbbé teszünk le róla.

A kinyilatkoztatás szerint Isten értelmének és akaratának ez a befelé irányuló és az Istenben benne maradó tevékenysége eredezteti az isteni személyeket: a Fiút és a Szentlelket. A második isteni személy Isten értelméből szü-

¹ De Trinitate VI. c. 7.

letik, a harmadik Isten akaratából származik. Ezért a második személy neve Ige, mert Isten értelmének személyes gondolata; a harmadiké Szeretet, mert Isten akaratának személyes szeretése.

Isten értelmével megismeri önmagát, mint végtelen igazságot. Ezt az ismeretét egy boldogító Igében ki is mondja magában és így azzal az egész isteni lényeket közli, azt személyi önállóságra emeli. Maga szellemi nemzővé: Atyává lesz, az Ige pedig, melyet kimond, szellemi Fia, értelméből született személyes Bölcsesége. A második személy eredése tehát a Szentírás szerint születés; az értelem bennünk is megtermékenyül, — a gondolat nálunk is mintegy megfogamzik az értelemben, — ezért a neve conceptus: quod concipitur: fogalom, mert fogantatik, — és benne a megértett dolognak valamely hasonló képe van, mint ahogy a fiú hasonlít atyjára, aki nemzette. Ezért a második személy neve: Ige, Verbum, Fiú, Filius és Imago: az Atya képe.

De Isten megismerve önmagát, mint végtelen jóságot — végtelen szeretetre is gyúl önmaga iránt és e szeretetét egy boldogító szeretetlángba lehele, melynek ezáltal külön személyi önállást ad. Isten akaratának is van tehát egy befelé ható és az Istenségben bennmaradó tevékenysége: a szeretet, ez a tevékenység is személyalkotó és ennek produktuma a harmadik személy: a Szentlélek.

A katolikus hit tehát két valós eredést állít az Istenségben: a Fiút és a Szentlélekét. Ezek az eredések szellemi természetűek: generáció és processio, nemzés és kiáradás. A nemzés annyit mond, hogy az Atya ismeri önmagát és ez az önmagáról való ismerete személyes: ez a Fiú. A kiáradás, a származás pedig azt jelenti, hogy az Atya és a Fiú egymást végtelenül szeretik; ez a szeretetük is személyes: ez a kétoldalról egymásfelé kiinduló és találkozó személyes szeretet a Szentlélek.

Az Istenben található két valós eredés tehát kiindulási mozzanatát tekintve az isteni értelem és az isteni akarat, célmozzanatát: terminusát tekintve pedig a személyes Igazság és a személyes Szeretet: a Fiú és Szentlélek.

A földön is a két legnagyobb erő, legnagyobb tényező ez a kettő. És a földi élet minden problémája, gondja ide torkollik.

Minden elmélet, elgondolás csak akkor válik eredményé, ha tárgya igazság. Ez a drágakő, melyet keresni és megtalálni annyi élet feladata, boldogsága. Az emberiség egész történelmét ezzel az elnevezéssel lehetne illetni: igazságkeresés. Ez örök, soha itt a földön el nem csituló láz, mert hiszen amit találunk, az az igazságnak csak egy kis töredéke, míg értelmünk az egésznek zavartalan birtokára vágyik. Ez a kultúra haladásának legfőbb rúgója, ez az igazságvágy vezet ki a tévedésből, a szellemi lustaságból és ösztönöz folyton előre. Úgy gondoljuk, hogy az igazság birtoka természetünk rendeltetése és boldogsága.

A második isteni személy, ki az Atya értelméből öröktől fogva születik, Krisztus, a Fiú a személyes örök Igazság.

Maga mondotta, hogy földrejöttének célja: bizonytságot tenni az igazságról. Állítja, hogy ő az igazság, az út, az élet. Mondta, hogy önmagáról tett bizonytsága igaz. Örök igazságokat tanított és ezekért étetét adta. Az igazságot, melyet képviselt, a világ világosságának mondta, melynek fénykévéje a követőkre vetődve megóvjá őket minden sötétségtől.

Krisztusban tehát bírjuk a legtisztább személyes Igazságot, mely az Atya Isten értelméből eredt. Krisztust követni annyi, mint az örök Igazságban részesedni, mint igaz férfivá lenni, mint megigazulni. Ezt az Igazságot bírni a legnagyobb bölcsesség: az élet bölcsesége.

A másik legnagyobb erő a földön a szeretet. Amint minden elmélet annyira életképes, amennyire igaz, úgy minden gyakorlat, kivétel, megvalósulás akkor érték, ha szeretet sugallja, kíséri. Minden teendőnk benne van ebben a szóban: szeretet. Ez a főparancs, ez a Fiú megtestesülésének oka: „Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adá.”¹ Ez a legfőbb erény, mely Istennel együtt, Istenben magához öleli az egész világot. E nélkül, a prófétáló apostol maga mondja, hogy semmi, ez marad meg az örök hazában, ez Krisztus tanítványainak ismertető jegye, az Isten országa polgárainak alkotmánya, összekötő kapcsa. Ennek csodái: a barátság, a család, a haza, ennek nyelvét megérti a beszélni nem tudó gyermek, sőt az állat. Ennek melege

¹ Ján. 3, 16.

árad a Mikulás bundájából, a kis Jézus pólyájából, ez ragyogtatja fényét a Föltámadott sírkövének repedései mögül és ez aranyozza be az apostolok fejét pünkösd napján.

A szeretet a legegyetemesebb erő az életben, mert még a bűn is lényege szerint szeretet. Rendetlen, rossz tárgyra irányuló szeretet, de szeretet. Nem igazságtól vezetett szeretet, teremtmény, ideigvaló javak szeretete a Teremtő és az örökkévaló szeretete helyett. Önmagunk megismerésének és megjavításának is rengeteg nagy akadálya a bennünket titkon is félrevezető és mindig befolyásoló önszeretet.

A Szentlélek Ūristen Isten akaratából született személyes Szeretet. Mégpedig az Atya és a Fiú egymásiránti szeretetének záloga, szülöttje, pecsétje, eredménye. A Szentlélek az Atyától és a Fiútól ered. Amennyiben az Atya szerető, izzó lehellete, annyiban végtelenül tiszta láng, nemes erő, mely megtisztít, felpozsztít, fölszít minden lappangó erőt, szikrát, hunyó parazsat. Amennyiben pedig a Fiú személyes szeretete, annyiban bölcs és okos ez a szeretet, mert a Fiú a személyes Bölcsesség, a belőle eredő szeretet pedig szintén charitas bene ordinata, mely nem vak, értelemről független láng, hiszen akkor pusztítana, hanem tiszta, irányt mindig a jóra célzó fény, meleg, forrás, tűz, szeretet, lelki kenet, lelki megilletődés, meghatottság.

Az élet két legfőbb iránya, értéke, ereje: az igazság és a szeretet, tehát Isten belső, végtelenül gazdag lényének vetülete. Egész vallásunk, Istenhez való vonatkozásunk lényegében Isten megismerése és szeretése. Isten értelme és a mi értelmünk találkoznak az örök Igazságban: a Fiúban, Isten akaratá és a mi akaratunk pedig egymásra talál a Szentlélekben: a Szentlélekben. Sőt a hit tartalma is az igazság, mottója, ajánlólevele pedig a szeretet: az igazságnak hiszünk a szeretetért, mely azt hozta, képviselte és szenvedésével igazolta.

Az igazság és a szeretet igénye, vágya, tehetsége, lelkünkben annak nagyszerű bizonyossága, hogy mi Istennek képe és hasonlatossága vagyunk. Bennünk is van két erőd: az igazság keresése, kutatása, vágya, igénye, ebből születik a tudomány, a jogrend és minden elmélet, — enniben tükröződik bennünk a Fiú arca, aki az Atya értelméből született öröktől, mint személyes Igazság, személyes

Bölcsesség. És van bennünk tehetség, igény, vágy szeretni, ez akaratvilágunk legfőbb képessége, minden érdeklődésünk, cselekvésünk rúgója, ebből születik a barátság, a család, a haza, ez minden gyakorlat olaja, dísz, aranya, enyhülése, ennyiben hasonlítunk a Szentlélekre, aki az Atya és Fiú akaratából származik, mint a két elsőnek egymáshoz való személyes, élő Szeretete, Lelke, Lehellate.

Igy a hitigazság végtelenül felemeli emberi méltóságunkat és gyakorlatilag is igen termékeny életértékké válik szemünkben.

A személyes isteni Szeretet: a Szentlélek nem születik, hanem repesve, lehellve származik. A szeretet nálunk, embereknél is kiárad, kiömlik a szerető szívből a szeretett személy vagy tárgy felé, ezért mozgató, impulzív, viharos erő, benne lobog az akarat produktív természete és ereje. Így az Isten akaratából származó személyes Szeretet: a Szentlélek is. Megtalálja, körülöleli szerelme tárgyát: a Fiút és onnét visszalángol az Atyára. Ezért nevezi Szent Bonaventura a Szentlelket kölcsönös szeretetnek, a toledói zsinat mindkét személy szeretetének és szentségének, Szent Ágoston pedig az Atya és Fiú szerelmének.

Minden szeretés egyesítést sürget. Egymásbafonódó, egymást fogó kezek, egymást átölelve tartó karok, egymásra forradt ajkak — a szeretet egyesítő erejének szimbolumai. A Szentlélek az Atyát a Fiúval összeköti, mint személyes szeretet, azért ily névvel illeti Szent Ágoston: egyesülés, ölelés, szeretetkötélék, egység, melyben az Atya és a Fiú egyesülnek. Szent Bernát pedig, — az isteni szeretet misztikusa — adja a találó nevet a Szentléleknek: az Istenség osztatlan szeretete, legédesebb és legítikosabb csókja.

A Szentlélek tehát Isten személyes szeretete, az Atya és a Fiú élő ölelése, egyesülése, csókja. Nélküle barátságtalan, sötét és hideg a lélek csodás világa, mint a természet, mielőtt Isten berendezte volna.

A Szentháromság által valósul bennünk a kegyelem titkos világa, ahol a Fiú, mint isteni Magvető életmagvakat csíráztat, bánatkönnnyekkel öntöztet és ahol a Szentlélek fuvalma gyümölcsöt hozni készítet. A Szentlélek a lágy esti szellő, melyben Isten bejárja a paradicsomot, langyosan áradó levegő, mely a fáradt Illést enyhíti, boldogítja, belöle

szól Isten harsogó szava a Sinai-hegy felhőiben, az ő fényességéből válaszol az Úr a felelőhelyen, a frigyszekrény felett. Ő tölti el lélekkel Mózeszt, a hetvenkét vént, a bölcs Salamont, az ő lángvolta ég a csipkebokorban, melyből Isten beszél. Ő a tűzoszlop és a felhőoszlop a pusztaságban, ő sugalmazza a Szentírás sorait, ihleti a prófétát elragadtatásos víziókra. De az őszövétségben csak a kiváltságosaké a Szentlélek. Eljön az Ige, a Fiú: Krisztus általa és vele és itt valósul meg Joel jövendölése: mint élő víz kiömlik minden testre, mint Isten fuvallata betölti a föld kerekességét, mint Krisztustól hozott isteni tűz felgyúl és meggyújtja szívünk mécsesét, kohóját, átlelkesíti, átmelegíti az egész világot, mert azóta mindenkié.¹

II.

Szent Pál apostolnál olvassuk, hogy most Istent csak mintegy tükörben látjuk, akkor pedig majd, t. i. halálunk után színről színre.² Tehát jelenleg csak a természet, a történelem és a kinyilatkoztatás azok a tükrök, amelyekben Istennek arcát értelmünk szeme megláthatja és fölismerheti. A természet tükre mint tény, elénk állítja a Teremtőt, a történelem tükre mint folyamat, elénk állítja a Gondviselőt, a kinyilatkoztatás pedig, mint Istennek a természet és a történelem szavát meghaladó önmegnyilatkozása, elénk állítja Istent mint Megváltót és Megszentelőt. Mivel pedig a tükör képéből rá lehet ismerni az illető személyre, az épület szépségéből a művész lelkére, aki alkotta, a könyv gazdagságából írójának okosságára, — azért a Szentháromság legszebb alkotásának: az Anyaszentegyháznak is kell bizonyos ismertetőjegyekkel bírnia, — amelyek elárulják, hogy a háromszemélyű egy Isten műve. És tényleg, — amint Isten mivoltában egy, személyében pedig három, úgy az alkotás: az Anyaszentegyház is voltaképp egy: a szentek egysége, de beosztásában hármassá: küzdő, szenvedő és győzedelmes Egyház. Sőt a küzdő Anyaszentegyház munkája, hivatala is hármassá: tanítói hivatal: az Evangélium hirdetésére, papi hivatal: a lelkek megszentelésére, és kormányzói hivatal: a

¹ Dr. Gálos L.: A Szentlélekisten. 44. s. kk.

² I Kor. 13, 12.

lelkek örök üdvösségre való terelgetésére. Amily csodálatosan egyesíti tehát magában Isten az egységet és a hármasságot, ugyanúgy békíti össze az Anyaszentegyház a szentek egységét a szentek hármasságával, akik vagy küzdők, vagy szenvedők, vagy győzők.

Az Anyaszentegyház legelső része a küzdő Egyház, a Szentháromság legelső személye pedig az Atya. A küzdő Egyház tagjai mi vagyunk, az Atyától van természetünk, ő életünk fönttartója, bajaink gondviselője, küzdelmeink irányítója. Az Atyaisten helyezett ki bennünket a küzdés helyére, — ami baj, szerencsétlenség, bánat ér bennünket, az nem a szenvedés címén ér és illet meg minket, hanem csak a küzdés címén. Az Atya ítélete változtatta át a boldogság paradicsomát a küzdés színterévé és bennünket: küzdőket, az Úr Jézus tanított meg az Atyához imádkozni, mindennapi kenyerünkért, ruházatunkért, bűneink bocsánatáért. Az Atya küldte el hozzánk szent Fiát: az Üdvözítő Jézust, hogy az egyszülött Fiú ugyanolyan emberi testben végigélje mindazon küzdelmeket, amelyeket a fogadott fiaknak, mint a küzdő Egyház tagjainak végigküzdeni kötelességük. Az Atya fogadott fiainak ugyanaz a célja, mint az egyszülött Fiúé volt: az istálló egyszerűségéből és Betlehem éjszakájából felküzdeni magunkat a mennybemenetel nagyszerű magaslatára. Az Egyház első része és a Szentháromság első személye tehát mély összetartozást, összefüggést mutatnak. Ha mi a küzdő Egyháznak olyan tagjai akarunk lenni, akik megküzdenek a bűnnel és a bajjal, — akkor föltétlenül szükséges, hogy fogadott fiai legyünk a mennyei Atyának.

Az Anyaszentegyház második tagozata, második része a szenvedő Egyház, — a Szentháromság második személye pedig a Fiú Isten: Jézus Krisztus. A szenvedő Egyház tagjai a tisztítóhelyen szenvedő lelkek, akiken tényleg a második személy: az Úr Jézus Krisztus, a Fiú Isten segített legtöbbet. Az üdvözítő Úr Jézus Krisztus, fonta át a szeretet összetartó kötelékeit a túlvilágra és a megváltás kincseit, kegyelmeit, búcsúit ő tette alkalmazhatókká a tisztítóhelyen szenvedő lelkekre. Az ő szentmisében, gyászmisében felpezsdülő vére az az egyetlen enyhülés, ami a szenvedő Egyház tagjainak szomját enyhíti, lángját kioltogatja. A Fiú

Istennek lehet köszönni, hogy imádságaink elhatolnak a tisztítóhelyre, hogy a szenvedő Egyház nem végleges tartózkodási hely, hanem csupán csak átmeneti. Ha tehát a szenvedő Egyház tagjain kívánunk segíteni, akkor a második isteni személyt: a Fiú Istent kell fölkeresnünk imádságainkkal és a szentmisében megújított keresztdozatának följajlásával, az irgalmasság egyik ma már nehezen gyakorolható cselekedetét gyakorolnunk: rabszolgákat kiváltani.

Az Anyaszentegyház harmadik tartománya, része, a dicsőséges Egyház, — a Szentháromság harmadik személye pedig a Szentlélek Úristen. A dicsőséges Egyházat az üdvözült lelkek alkotják, akik már célba jutottak; ezért ez a Szentlélek országa, aki a betetözések, a befejezések Lelke. Nem szállt le másra, csak a kész lelkekre: a Boldogságos Szűz Máriára Urunk megtestesülésekor, Krisztusra kereszttelkedésekor, a már megváltott, megtisztult apostolokra pünkösdkor. Az ő szentsége: a bérálás is azt a célt szolgálja, hogy a keresztségben kapott kegyelmeket betetözze; akik a keresztségben lelkileg kisdedek voltak, azokat lelki nagyságra juttassa. A győzedelmes Egyház azért a Szentlélek országa, — mert tagjai tökéletes, befejezett lelkek, mert ez az a hely, ahol Isten tervei a maguk hibátlanságában valósulnak, ahol a megváltás kegyelmei gyümölcsökké értek. Ha tehát a küzdő Egyháznak kívánunk jó tagjai lenni, — fogadott fiaivá kell, hogy legyünk az Atyának; ha a szenvedő Egyház tagjain kívánunk segíteni, — a Fiú Istennél kell imádságainkkal kopogtatnunk; ha pedig a dicsőséges Egyház tagjai kívánunk lenni, ápolnunk és fönntartanunk kell magunkban a Szentlélek üdvözítő szellemét.

III.

Micsoda csodálatos összefüggés lehet akkor az imádság három parancsa, három módja: — kérjetek, keressetek, zörgessetek¹ — és a Szentháromság három személye közt?

Az Atya Istentől tehát ezek szerint kérni kell, a Fiú Istent keresni kell, a Szentlélek Istennél pedig zörgetni kell.

Kérjetek és adatik nektek; ez vonatkozik az Atyára. A megváltás óta fiai lettünk Istennek, a megszentelő malaszt

¹ Lk. 11, 9.

éltető nedve által vérrokonai lettünk, tehát szabadságunkban áll őt kérőleg megszólítani. Sőt Krisztus Urunk fölhatalmaz, fölszólít bennünket, amikor ezt mondja: „Bármit kértek az Atyától az én nevemben, — megadja nektek.”¹ Tehát Krisztusnak, az egyszülött Fiúnak kedvéért talál meghallgatásra a fogadott fiúk imája az Atyánál.

Az Atyától tehát kérni kell. A kérő imádságban mindig megszólal az Atya Istenbe vetett hit; minden kérés bizakodó hivatkozás az ő mindenhatóságára és az ő irgalmára. Mindenhatóságára: megteheted Uram, mert mindenre képes vagy; és irgalmasságára: meg is fogod tenni, mert bennünket szerető, szánó, részvevő szíved van. A hiten kívül minden kérő imában benne van az alázat: rád szorulunk Atyánk, ha nem szorulnánk rád, úgy nem is volna semmi kérnivalónk. Minden kérő ima tehát elismeri az Istentől való függést és az Istennel való összetartozást.

Hogyan kérjünk? Az Atyától a Fiú nevében, rá való hivatkozással és mintegy ugyanolyan végtelen bizalommal és alázattal, mint ő. Gyönyörűen imádkozik édesanyánk: az Anyaszentegyház, aki minden az Atyához irányított kéréséhez hozzáteszi a végén: a mi Urunk Jézus Krisztus által. Jézus nevében, azaz nemcsak hivatkozva Jézusra, hanem: kegyelmi állapotban. Az egyházi zenében oly szép az első Kyrie eleison, rendesen ált szólam: a gyermekies atyára szorultság minden érzése kicseng belőle.

Klug mondja, hogy nincsen meghallgatatlan imádság, csak a kérés emberi, a meghallgatás pedig isteni dimenziók szerint valósul. A fizikai világban érvényes az energia megmaradásának és átalakulásának elve. A lelkiéletben pedig ugyanilyen törvény az imádság megmaradásának és jótétéményekké való átalakulásának törvénye.

Ha az Atyához intézett imádság kérés, a Fiúhoz intézett imádság keresés. Keressetek és találni fogtok: tudniillik engem. Ha a kegyelem csak az azt kérőknek adatik, akkor Jézust csak az őt keresők tudják megtalálni. Aki imádkozik pl. a megtérés kegyelméért, az kér; — aki a bánat, gyónás, áldozás útján jár Jézus felé, — az keres. Hol és hogyan kell Jézust keresni? Kérdezzük meg a legnagyobb Krisztus-

¹ Ján. 16, 23.

keresőt: Szűz Máriát. Ő a templomban és a keresztút IV. állomásán akadt rá.

„A Fiút tehát keresni kell az Oltáriszentségben és keresztúton. A 12 éves Jézus válasza Máriának kissé rövid és határozott: „Nem tudjátok-e, hogy nekem azokban kell lennem, amik az én Atyáméi.”¹ A protestánsok szerint nem szabad Máriát tisztelni, mert íme, Krisztus sem tisztelte őt. De a kis 12 éves Jézus szavai azért olyan határozottak, mert Mária eltéveszti; azt mondja: Atyád és én bánkódva kerestünk téged. Jézus rögtön kijavítja: Szent József neki nem atyja: neki azokban kell lennie, amik Atyjáiéi: t. i. Istenéi.

Az egyházi zenében mennyire bizalmasabb, sürgetőbb, kereső, szorgoskodó hang a Christe eleyson! Mintha az aggódva, bánkódva kereső Szűz Mária háromnapos szorgos keresése éledne újra a háromszoros Christe eleysonban. Rendszen szoprán vagy tenor szólam fokozással.

Az Atyát kérni kell, a Fiút keresni kell; a Szentléleknek azonban zörgetni kell. A kérőnek adatik, a kereső megleti Krisztust; a zörgetőnek, az állhatatos és energikusan kérőnek pedig megnyitják az örök Megszentelőknek: a Szentléleknek országa, kincstára. Jézus mennybemenetele után az apostolok és Krisztus Anyja tíz napig zárt ajtók mögött szakadatlanul imádkoztak, zörgettek, míg megnyitott nekik. Csak hosszú imádság zörgetése nyitja ki Isten szívét és a félelem, a bűn börtönének ajtaját. Csak az elmélkedő, kitartó ima zörgetésekor nyitogatja ki a Szentlélek az isteni igazságok, szépségek, jóságok csodálatos tárházát. Csak a nála való szorgos zörgetésre nyitják ki a Szentírás födele, betűje, értelme.

A természet jelenségeinek igen sokban oka a rezgés. Rezgés a hő, a fény, a hang, az áram, a mágneses erő. Rezgés nélkül tehát hideg, színtelen, süket és egymás iránt közönyös elemek lennének csak a földön. Valami isteni rezgés a lélekben a kegyelem. Ez a rezgés támaszt a lélekben hőt = szeretetet, fényt = értelmet, okosságot, hitet; hangot = kedélyt, imádságot, mely ragyogó jócselekedetben, csodás erényszikrákban jelenik meg, és vonzást egymás iránt: felebaráti

¹ Lk. 2, 49.

szeretetet. Ennek a rezgésnek mozgatója, éltetője, szabályozója a Szentlélek Úristen. De, hogy ő lelkünk hálózatába eressze e csodás áramot, e nagyszerű rezgést: a kegyelmet, ehhez hatásos, heroikus imádság, imádkozó lelkület szükséges: zörgetés. Akkor majd Ő is megnyit nekünk. Ezért oly maiestatikus az utolsó Kyrie eleison.

Kérjete az Atyától és megadja nektek,
Keressétek a Fiút és megtaláljátok,
Zörgessetek a Szentléleknél és meg fog nyitni nektek.

Úrnapja.

I.

Láttuk Isten országának, — mint kosmosnak — kialakulását, mint második, szellemi teremtest, melynek napjai: megtestesülés, megváltás, föltámadás, Szentlélek jövelete, Anyaszentegyház, Szentháromság. — Most pedig tekintjük Isten országát bennünk: ahol Isten és az egyéni ember összeforr, hogy kialakuljon Isten világa benne: ez a megszentelés területe, ennek megvalósítója az isteni kegyelem, főelve a Szentlélekisten, éltető napja pedig a legméltóságosabb Oltáriszentség.

A megszentelés területén lesz az emberben Isten ügye: a vallás alanyi élmény. Nem modernista értelemben, hanem úgy, hogy Istennek sem volt szándékában egy hideg, objektiv rendszert alkotni csupán, amely előttünk lebegve talán lelkesítő ideál, de a lelkesedésen kívül a követésre, a megvalósításra erőt nem ad. — Isten rendszere, országa bennünk van, — számításába mi is bele vagyunk véve, sőt egész kegyelmi leereszkedésének egy a célja: forma szerintivé tenni az ember, mint értelmes lény részéről azt a tiszteletet, amely az összes többi teremtmények részéről amúgy is megvan.

Helyesen mondja P. Niccolussi, hogy az Oltáriszentség a megtestesülés kiszélesítése, általánossá tétele. A megtestesülés az egész emberiségnek szólt, az eucharisztikus jelenlét pedig az egyes lelkeknek. Az emberiség egészéhez legcélyszerűbb volt emberi alakban, közölhetetlen, zárt személyiségként jönni; az egyes lelkekhez azonban nem így, hiszen

a személyiség ez egyéni egyesülést közölhetetlensége révén kizárja, — hanem táplálék alakban, amely belénk jön, hozzánk áthasonul, egyéniségünk része, építő tényezője lesz. És ezt szándékolja Krisztus: magáévá akarja tenni lelkünk egészét, belépni kívánva arra a legtitkosabb szigetre, ahová senki be nem léphet, ahol senki ki nem köthet, ahová senki bele nem tekinthet. Én vagyok a szentáldozásban a világ, — akihez eljön az Istennek Báránya. Értelmem műhelyét, akaratom Betlehemét, kedélyvilágom Bethániáját, haragom, indulatom háborgó tengerét sorra járja nálam tisztaságos szent lábaival, áldást, békét, csendességet hintve mindenfelé. Föl-adatom túltenni ezeken a szentföldi helyeken, lelkeken és áthasonulni Krisztusba mozdulataimban, érzéseimben, vágyaimban, szavaimban, tetteimben.

II.

Egységünk és békességünk.

Az Úr Jézus Krisztus búcsúzása az utolsó vacsora, végrendelete, szent hagyatéka pedig az Oltáriszentség. Hogy pedig az apostolok értésére jusson: mekkora kincset hagy nekik az Úr Krisztus Jézus, — az utolsó vacsora alatt és után az Olajfák hegyére menet bőven kifejti előttük a tavaszi alkonyatban végakarátát. Ebben a búcsúbeszédben azután két gondolatot hangsúlyoz különösen: az egységet és a békét. Azt akarja, hogy mi mindnyájan: az ő tanítványai eggyé legyünk, amint ő és az Atya egyek, hogy mi őbenne maradjunk, ő mibennünk, mi pedig egymásban. Másrészt az ő békéjét adja nekünk, azt a békét, amit a világ meg nem adhat, melynek birtokában meg nem háborodik a mi szívünk és nem fél.

Mivel az Úr az egyetértésről és a békéről az Oltáriszentség alapítása után beszél, úgy vehetjük, hogy az Oltáriszentség jellegére és hatására akart ezzel rámutatni. Az Oltáriszentség az Úr Krisztus végrendelete szerint tehát a keresztyény egyetértés és béke szentsége, donum unitatis et pacis, ahogyan az úrnapi szentmise csendes imája nevezi. Másrészt az Oltáriszentség vételének: a szentáldozásnak hatása lelkünkben az

egyetértés, összehúzás katolikus felebarátainkkal és az igazi béke Istennel, embertársainkkal, önmagunkkal.

Nekünk katolikusoknak, főként talán magyar katolikusoknak nagy bajunk az örökös egyenetlenkedés, pártoskodás, folytonos széthúzás. Ezért nincs magyar katolikus közélet, ezért nem vezető párt a keresztény párt és innen van, hogy az egymás ellen küzdő katolikusok között érvényesülni tudnak a nemkatolikusok. Hányszor látjuk protestánsoknál, szabadkőműveseknél a nagy összetartást, ami például szolgálhat nekünk katolikusoknak. Hát a rossz érdekében jobban tömörülnek az emberek, mint a jó érdekében? Valóban igaz, amit az Úr Krisztus mondott: „A sötétség fiai a maguk dolgában okosabbak a világosság fiainál”;¹ többet fáradnak, áldoznak a gonoszok a rossz célokért, mint mi katolikusok a jóért. Dicsőségesen uralkodó XI. Pius pápánk is azért sürgeti többek közt az Actio Catholicát, hogy katolikus katolikust támogasson, hogy egyetértsünk, összetartozzunk, összetartsunk.

Miért nem tartunk tehát össze? Azért, mert nem vagyunk eucharisztikus lelkek. Az Oltáriszentség legnagyobb egységesítő erőnk.

Már erre utal az Oltáriszentség külső anyaga: a kenyér és a bor. A kenyérben ezer és ezer búzaszem feláldozza önállóságát, lisztté egyesül, majd kenyér lesz belőle, amelyben az egyes búzaszemeket megkülönböztetni, fölismerni már nem lehet. A borban viszont a szőlőszemek sokasága egyesíti nedvét és a csillogó borban nem lehet észrevenni az egyes szemek különállását. Ugyanígy össze kell olvadniuk, egybe kell tartozniuk azoknak a sokaknak, akiket Krisztus szentséges testének kenyere táplál és akiket szentséges vérének bora üdít. Persze ez kis lemondással, önzésünk, irigységünk megtagadásával járna. De amint a búzából csak úgy lesz kenyér, ha malomkövek zúzzák, amint a szőlőből csak akkor lesz bor, ha prés szorítja össze, úgy nekünk is össze kell törni magunkban, össze kell préselni magunkban minden merevséget, ami embertársainktól elválaszt: a szeretetlenséget, az irigységet.

Ugyanazt az egyesülést eszközli bennünk az Oltári-

¹ Lk. 16, 8.

szenség hatásaiban is. Az Oltáriszenség kegyelmet közöl lelkünkkel, megnagyobbítja Isten szent malasztját, amit a keresztségben, vagy a bűnbánat szentségében kaptunk. Az Isten malasztja természetes erőinket megtoldja, megnagyobbítja, többre teszi képessé. Ha én egy közönséges vasdarabot megmágnesezek, új erőt adtam beléje: a vonzás, a delejesség erejét. Így tesz velünk Krisztus is az Oltáriszentségben: isteni erejével toldja meg véges erőinket a malaszt által. Szentséges Szívével egyesül a mi vasszívunk és mágneses erőt kap tőle. A mágnesvas azonban magához vonzza és magánál tartja a többi vasat, így a mágneses kereszteni szívek magukhoz vonzzák a többi emberi szívet, azok is ismét más szíveket: így egyesül a sok eucharisztikus szív egymással és az Úr Krisztus szívével.

Az élet másik legfőbb java a béke. Jól tudjuk azt most, hogy nélkülözzük. A világháború alatt csak a harc-tereken volt háború, most itthon minden családban, minden szívben. És gyűlölet, gyanakvás, zúgolódás és átkozódás minden ajkon, minden szívben. Mikor ennyi a külső ellenség, mi még egymás ellenségeivé is leszünk. Nem tudunk pör nélkül lenni, nem élünk békében sem Istennel, sem embertársainkkal, sem önmagunkkal.

Pedig a kereszteni vallás a béke vallása.

Hogy szolgál már most az Oltáriszenség lelkünk békeségére? Minden megégyezést békelakoma zár be, amelyen körbejár a békepohár. Az Úr teste a békelakoma, szent vérének kelyhe a békepohár. Benne, általa kibékülünk Istennel, embertársainkkal és önmagunkkal.

Az Eucharisztia ugyanis a szeretet szentsége. „Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adá.” Ezt még kiterjesztette az Eucharishtiában: Nagyobb szeretete senkinek nincs, nem is lehet. A szeretet tűz, mely egybeolvasztja és megpuhítja a vasszíveket. A háziáldás mondja: ahol szeretet, ott béke.

Mert „a szeretet tűrő, kegyes, nem gyanakszik, nem gondol rosszat, nem ingerül föl, nem keresi a magáét, mindent elvisel, mindent elhisz, mindent eltűr, mindent elsen-

ved¹ — mondja Szent Pál apostol. Ezért a szeretet jóságával legyőzi a rosszat és megőrzi a békét.

Az Oltáriszentség nagyobbítja bennünk a szeretetet, tehát öregbíti a békét is. Akik Krisztussal békében élnek, — egymás közt is asztaltársak és békében élnek. Az örök béke előíze van beszédükben, érzéseikben. Krisztus szava lecsendesítette a háborgó tengert, az Oltáriszentségben Krisztus vére le fogja csendesíteni a háborgó szíveket.

Az Oltáriszentség tehát a mi egységünk forrása, összetartozásunk pecsétje és békességünk olaja. Egy testből enni itt annyi, mint egy testté lenni. És az örök szeretet kútjából meríteni annyi, mint békében élni. Oh isteni Kenyérszaporító — sokasítsd meg az egységre igyekvést — mint egykor a kenyeret, és a békevágyat, mint akkor a pár halat! Ha így buzgón sokan, sőt mind a szentáldozáshoz járulunk: létrejön a Communio: Communis unio: általános egyesülés és általános béke Istennel és magunkkal. Így az Oltáriszentség révén megvalósul bennünk is a szentek egyessége és a szentek békessége.

III.

Az újszövetség mannája, vezére, tisztulása.

A választott nép kiszabadulva Egyiptom földjéről, maga mögött hagyta a fáraó hadait, a Vörös-tenger iszonyú hullámai és a tűz csapás ijedelmeit. Vándorolva vonult tovább az őshaza felé, mely övék az ígéret, az atyai származás címén, hurcolva magukkal a szent sátor alkotórészeit, az egyiptomiak kincseit, ruháit és József pátriárka csontjait. Ebben az útban Mózes és Áron mentek legelől, de mégis a felhő, illetve tűzoszlop vezetett és az égből hullott manna volt, ami erőt adott.

Ez a vándorlás egyetlen nagy ábrázoló profécia.

Mi mindnyájan vánszorgunk a földi élet országútján a bűn Egyiptomából az örök élet ígéretföldje felé. A bűn országa sötét, véres, bálványos, csapásos, épületei grandiózus sírok, amiket elnyel a homok, az enyészet. Viszünk magunk-

¹ I Kor. 13, 4. s k.

kal egy-két ereklét, egy-két emléket: sebhelyet és jövődő szentélyünk darabjait: örök életünk házának gerendáit. Elöl megy, vezet az Anyaszentegyház, aki nekünk Mózes és Áron, mert tanít, megszentel, büntet, irányít. De az Anyaszentegyházat is mi vezeti? Az örök élet mannája: az Eucharisztia és a csodálatos felhő-tűzszlop: Mária.

a) Az életúthoz először erő kell. Édes reménye virágos mezőknek, csengő patakoknak a pusztaságban. Erő kell a lábnak, hogy el ne sülyedjünk a homokban. A szemnek, hogy ne nézze valóságnak a fata Morganát, a délibábot. A kéznek, hogy ki ne ejtse ujjai közül a mankót, a botot, az oltár darabjait, kincseit, drágaköveit. A vállnak, hogy bírja cipelni a frigyszekrényt, vonszolni a keresztet. — Honnét ez az erő, amely menni képesít Isten hegyéig? Nem a természetből. Itt van az égből szállott tiszta, élő kenyér, az Oltáriszentség: Krisztus teste és vére. Ez isteni erőoltás reggelenként lustaságra, paráznaságra hajló természetünknek. Mi küzdünk kísértéssel, életfeladatokkal, szenvedésekkel, halállal, félelemmel, munkaterheinkkel, ehhez erő kell: isteni erő: Isten átéltetéséből származó csodálatos erő: ez az Eucharisztia. Vértanúság, lovagság, keresztshadak, missziók, — általában minden, ami erőt kíván, — csak a nyugati szent kereszténységben szerepel. Azért nincs coelibatus, fogadalom, felbonthatatlan házasság, bőjt a lutheranizmusban, mert nincs életerőforrás: Oltáriszentség. Ahol Eucharisztia van, ott van erős élet, ahol nincs áldozás, ott szentesítést kell adni a gyengeségnek, különben illuzórikussá válik a törvény.

Napjaink a voluntarizmus levegőjében telnek. Gyengék, fáradtak vagyunk; a háború kimerített, azt kívánnók most Istentől, ételtől, társadalomtól, Egyháztól, államtól, — hogy úgy bánjanak velünk, mint a nagy betegségből lábadozóval, — kinek többet elnéznek, többet megengednek. Föllép az érzelmek autonómiája, különösen a szerelemé, egocentizmus: nem az erkölcsi-rend: a „kell” a fontos, hanem az alanyi érzés: a „tetszik”. Innen a komoly életfeladatokra való képtelenség, a szenvedések viselésére való teljes alkalmatlanság, a házassági elválások, az egyke, az öngyilkosságok. Lábrakapnak szórakozások, életideálok lesznek színészek és sportemberek. Egyetemes lesz a nyaralás életigénye,

a heverés puha homokban, napsütésben; a játékok, a csendes dolce far niente.

A kornak egyetemes alanyisága, fáradtsága, szenvedésképtelensége, önmegtagadástól húzódozó gyengesége bennük él mindenestől. Kell erő, sok erő. A lelki élet iránya, zászlaja, jelszava ma ez az egyetlen szó: erő. Kitől jő ez az erő?

Az Eucharishtiában lelkünkbe lépő Krisztustól. Mert: mihez is kell ez az erő? A kereszthordozáshoz. Ezt nem adhatja meg más, csak az, aki a kereszten vérzett, szenvedett, meghalt. Az a test, mely összetartotta, felavatta a szent keresztet, kell, hogy egyedüli képesítésünk legyen ebben a vándorlásban az örök élet felé. Az eucharisztikus Jézus elsősorban a szenvedő Jézus. Az utolsó vacsora, a kínszenvedés előestéje az Eucharisztia eredete. Tehát kell mindig útrakész lelkünknek égi erő, mely lecsendesít tengert, elgördít óriási sírkövet, kiűz gonoszlelkeket, földreterít erős katonákat és lábraállít inaszakadtakat. Kell erő a leszögezett kezekből, az átszúrt Szívből. Ez az élő kenyér, ez az égi manna a mienk, ez az Eucharisztia. Édes Jézus, légy reggeli oltásom, átalakításom, nemesítesem, átitenítesem!

b) Másodszor ehhez az életúthoz vezér kell. Nincs út, iránytalanság van, úttalan utak, amelyekről Szent Ágoston fr, homok van, pusztaság van. A föld nem elég magának: a napkeleti bölcseket csillag, a választott népet a felhőoszlop vezeti; mindenütt az ég mutat utat a földnek. A zsidókat vezető felhőoszlopról írja a Szentírás, hogy éjjel tűzoszloppá változott, hogy egész útjuknak irányt szabott, hogy köréje térdelve kapták a mannát, hogy az üldözésben a két tábor közé állt, fényt vetve a zsidókra és sötétbe burkolva a Fáraó hadát, hogy a frigysátor fölé telepedett és Isten jelenlétének bizonyossága volt.

A mi vezérünk a Boldogságos Szűz Mária. Csodálatos lény a tudás nappalában mint misztikus felhő száll előttünk, magába burkolva isteni titkait, a hit éjjelében pedig világít, tündököl sugározva gazdag lelkének revelációit. Nekünk fény ő, az ellenfélnek sötétség. Ő a mi útunk vezére, mert szíve együtt dobogott kilenc hónapig az Isten Szívével. Ő köréje térdelve kaptuk az égi Mannát: Krisztus Jézust magát. Ő vezérünk elől és védelmünk hátul. Ahol ő van,

ott van Isten is, ő Isten jelenlétének bizonyossága, tolmácsa. Ő elválaszthatatlan az Eucharisziától, mint felhőoszlop a frigyszekrénytől. Ő külső biztosíték, az Eucharisztia belső erőforrás.

Lelkem figyelj erre a csodálatos vezérre! Erre a tiszta nőre, aki titok és igazság, felhő és tűz, vezér és védelem egyszerre! Ne izgasson a pusztá délibábja, Egyiptom ezer emléke, melyek jajongók és úgy látszik mégis kíváncsiak. Ne félj a Fáraó hadától mögötted, a tenger hullámaintól előtted: csak őt nézd: a tiszta Asszonyt és karján az isteni Gyermekeket: a felhőoszlopot és körülötte az égi mannákat. Eucharisztikus lelkek csak kongreganista lelkek lehetnek. A Szent Szűz a legszebb ígért: a paradicsomi kitaszítás után benne remél az emberiség, csak ő lehet az ígértföld-jének kalauza, vezére. Segíts megtartani ígéreteinket, vezess át vizen, ellenséges népeken, sivatagon mindig előre, előre! Világítsd meg éjtszakáinkat, tégy magadévá teljesen bennünket.

c) A harmadik, ami a népet kísérte, a csodálatos víz volt, melyet Mózes vesszeje fakasztott a kősziklából. Szent Pál írja, hogy követte őket a szikla, ami Krisztus jelképe volt.¹ Cienfuegos magyarázata szerint nem a szikla ment velük, hanem a belőle folyó víz mindig arra vette medrét, amerre vándoroltak.

Valóban, a lelkiélethez az ételen, a vezéren kívül kell a kegyelem üdülése, tisztulása. Az Eucharisztia mannája erő, a Szűzanya felhőoszlopa út, a kegyelem velünk folydogáló patakja enyhülés és tisztulás. Miért kellett a zsidóknak víz? Italul és mosakodásra: tehát enyhülésre és tisztulásra. Mi a kegyelem hatása a lélekben? Enyhülés és tisztulás. Az Úr Jézus megütötte keresztje vesszejével a Kálvária szikláját, ott megfakadt és azóta folytonosan kísér bennünket ez a csodálatos kegyelem-folyam. Nem issza be az élet profán, unalmas homokja, nem emel gátat neki a legnagyobb bűnök romhalmaza, nem posványosítja el a kényelmes, lusta élet oázisa. Termékenységet hoz a homokba, átszívárog a romokon, aláássa, elporlasztja azokat, frissíti folyton az ingoványokat. Nekünk édes enyhülés a Szentlélek kegyelme. Lehűt, megóv az eltikkadástól, cserepes ajkainkat felfrissíti

¹ I Kor. 10, 4.

és dalra készteni. Nekünk tisztulás a Szentlélek kegyelme: lemossa bűneink szennyét, kísértéseink fáradt verejtékét, új erőt ad testünkbe, új fényt arcunkra. Valóban: fáradtságban nyugalomunk, hévben hűvös árnyékunk, sírásunkban vigaszunk. Oh, isteni forrás, öntsd kifogyhatatlanul kegyelmed árájt! Kísérj, kígyózz előttünk, alkoss szigeteket, hogy ne tudjunk elkerülni, hogy kényszerítve legyünk útb ejteni.

A kegyelem — mint enyhülés vize, édes a léleknek, hisz új vért nyom a lélek ereibe: a tehetségekbe, égi áramnak körébe kapcsolja bele a lelket, Isten életében részesítet minket. Inni ebből a vízből annyit jelent, mint megszabadulni a halál késeitől, a kárhozat szörnyű aknájától.

Istenem, táplálj engem erőre, te égből hullott kenyér! Szűzanyám, vezess ki a szomorúság, a lelki egyhangúság sivatagából. Kísérj utamon mindenfelé, Szentlélek édes, tiszta, életető vize!

IV.

Szenvedés és szeretet.

A szenvedés és a szeretet az emberi lélek igazi nevei. Ezek a legközönségesebb léleknek ünnepi átélései, a legprózaibb életnek gazdagító díszai, értékcrejtegető mélységei. Az állat életének e pontjain: a szenvedésben és a szeretetben emelkedik hozzánk, emberekhez legközelebb, — viszont az elállatiasodott ember is visszatér emberi méltóságára, megszépül az arca, kisimul a lelke, mikor szenved vagy szeret.

A kettő hűsége testvér, ritkán van egyik a másik nélkül. A szeretet a szenvedés tűzében izzik erőre, a szenvedéskivánta áldozatok teszik azt mélyé, erős érzéssé, melyet a halál sem tép el. A szenvedés ad a szeretetbe komoly, erős színt, hátteret, aláfestést, alaptónust, mélységet. Nélküle fölületes tetszés, üres, múló szimpátia, könnyelmű, állhatatlan kegy volna a szeretet. A szeretet önző, de a velejáró, a belevegyülő szenvedés teszi önzetlenné: mindenét föláldozni akaróvá: tehát igazi szeretetté.

Viszont a szenvedés sötét és keserves voltát azonnal

levetközti, ha szeretetből viseljük valaki iránt, vagy valamely eszméért. A szeretet megaranyozza a szenvedést és hőssé erősíti a szenvedőt. Felmagasztalni a szenvedést és annak értelmét velünk megértetni egyedül a szeretet képes. A szeretettől nem függő szenvedés, a céltalan szenvedés tulajdonképpen kárhozat. Mert a büntetés szenvedése is eredhet szeretetből: engem javítani akaró, tisztítani akaró, engem tisztának látni kívánó szeretettől. Így a tisztítóhely szenvedései. A szegénység különös, nélkülöző szenvedése is föl-emelő, ha szegénység özvegyasszonnyal misztikus frigyre lépünk — mint Assisi szent Ferenc mutatta. A fáradságos munka a családért, az áldozatos, szenvedő katonáskodás a hazáért — mind felmagasztal minket, nemesít, mert szeretetből fakad. Ezért, amíg szeretünk — könnyen szenvedünk.

A szeretet és a szenvedés csodálatos összetartozását, kölcsönös egymáshoz való viszonyát legszebben az édesanyai eszme hirdeti.

Az anyai szeretet fölött nincs földi szeretet, csak az Isten szeretete nagyobb, mint ez. Hihetetlen áldozatokra képes ez a szeretet és nem szűnik meg az élet bármilyen viharában. Szereti a csúnya, a rossz, a kítaszított, a halálraítélt gyermekeket. Védi a mindenkitől elhagyottat és mindig talál rajta valami jót, valami szépet. Honnan ez?

Onnan, hogy ez a szeretet a szenvedésből fakadt. De mert szenvedésből ered, ezért végtelen erős és végtelen értékű. És mert szenvedésből ered, azért szenvedésekre is képesít: önzetlen, magát felörlő áldozatokra tesz erőssé.

Így e két végtelen földi érték csak együtt lesz igazi egész; ezért már a Teremtő összekötötte, egyesítette őket. A szeretet szenvedés nélkül értéktelen, megbízhatatlan, múló hangulat; a szenvedés pedig szeretet nélkül sötét, vigasztalan robot, kárhozat itt a földön.

Bizonyos, hogy Jézus szentséges Szívében voltak meg ezek: a szeretet és a szenvedés legnagyobb mértékben és legtökéletesebb arányban. Földi életében példát, eucharisztikus életében pedig forrást nyitott mind a két érték számára.

Krisztus emberi szíve a szeretet lángoló tűzhelye, de egyúttal a szenvedés oltára is. Lángok törnek elő belőle, a szeretet lángjai, de sebeiből vér és víz csepeg: a szenvedés drágakövei.

„Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adá!”¹ — tudniillik áldozatra, váltságdíjra e világért. Tehát, akit legjobban szeretett az Atya: egyszülött Fiát, azt szeretetből írántunk áldozatul adta értünk. Így már az Úr földrejövetele végtelen szeretet és végtelen áldozat.

De ez a szenvedés szeret a mindhalálíg engedelmes szívű Jézusban volt meg leginkább, hiszen ő akart érettünk Isten Báránya lenni, ki e világ bűneit veszi el. Egész élete: szerető szenvedés mások iránt.

Minden szeretet ékesítette isteni Szívét. Végtelen isteni szeretet és hódolatos emberi szeretet találkoztak istenemberi szívében. Élt benne a szülői szeret, könnyeket csalt szemébe a hazaszeret, a végtelen nagy, minden emberre irányuló egyetemes szeret; a nyomorultak iránt szánakozó szeret, mely észreveszi a testi és lelki nyomort. A tiszta, őszinte részvét, az utolsó pillanatban is jót tenni kész ellenségszeret mind az ő áldott Szívének erői, fegyverei, ékességei. Viszont szeszélyes, ötletszerű szimpátiák, alakoskodó farizeusok előtte sohasem számíthattak sikerre, eredményre.

Azután a szenvedések bámulatos légioja!

Hajléktalanság, éhség, üldözöttség, száműzetés, szegénység, szomjúság, elhagyatottság, félreértés, félremagyarázás. Alacsony származás: ács fia, törvénytelenység gyanúja, ördög-gel kötött szövetség vádja. Árulás, megtagadás azok részéről, kiket legjobban szeretett, kiknek isteni kincseiből legtöbbet mutatott. Csalódás a népben, a választott zsidóságban, irigység, gyűlölet a papság részéről, közöny, semmibe-vevés az előkelő pogány szemében. Idegenben jászola, idegené a sírja. Ruháin pribékek civódnak, halála a gazoké, születéshelye állatoké. Szomorú az ő szíve mindhalálíg, mert mindenkinek a bánatát viseli, de az övé iránt nincs meg-értéssel, részvéttel senki. Alusznak — míg ő haláltusáját vívja, sorsot vetnek, mikor megváltja az egész világot. Földi élete egyetlen óriási csalódás, hiábavaló áldozat, örök meg-némértés! Már csak ezért sem helyes a protestáns felfogás, mely Krisztus halálát teszi legnagyobb ünnepnek. Nagypén-tek nem lehet zárókö — csak húsvét hajnala oldja meg az élet iszonyú misztériumát, melyben benne vagyunk, benne

¹ Jn. 3, 16.

nyögünk mi is, mint ő, ki a bűnt kivéve mindenben hasonló lett hozzánk.

Ezek a súlyosabb: a lelki szenvedések. Nincs aggodalom, céltalan várás, csalódás, kiábrándulás, elhagyatottság, mely az Urat is ne érte volna, mely bele ne szívódott, szüremlett volna isteni lelkébe, mely része, élménye ne lett volna isteni életének.

Azután a test szenvedései! Éhség a sivatagban, szegénység a názareti házban, nyilvános mezítelenség a keresztfán. Körülmetéltetés, véres verítékezés, ecettel és epével nem csendesíthető szomjúság. Ostoroztatás, töviskoronázás, kereszt súlya alatti görnyedezés, földrezuhanás. Átvert kezek, lábak, keresztülszúrt szív, rettenetes láz, nyilvános agónia, meztelen halál. Mit kellett volna még tennem, amit nem tettem?

Az Úr minden szenvedésének rúgója, az irántunk való szeretet. És azért oly nagyok az ő szenvedései, mert végtelen az ő szeretete.

Az Úr Krisztus megdicsőült, emberi természete is osztozik ma az isteni hatalomban és dicsőségben. Megszűnt tehát minket áldozatosan, szenvedve szerető szent Szíve dobogni?

Nem. Ha így volna, akkor az Úr élete a múlté és nem más mint egy szép, dicsőséges, követésre méltó példa. Az Úr azonban örök jelen és nemcsak példát adott, hanem erőt is. Példát testi életében, erőt a példa követésére eucharisztikus jelenlétében.

Az Úr ugyanis eucharisztikus életében tovább folytatja földi életét, megalázottsága állapotát.

Itt szenved és itt szeret tovább. Szenvedi a mellőzést, a lenézést, a hitetlenséget, a vallásos közönyt. Hallja a figyelmetlen imát, látja a szétkalandozó gondolatokat, érzéseket. Közelről érzi fájón a papság bűneit, szenved a halálos bűnben élő latrok szomszédságát, néha állatok lehelletét szentségtörő áldozók ajkáról. Bekényszerítik lelkük piszkos börtönébe és ott csúfot üznek vele, anyjától: az Anyaszentegyházról elrabolják. Éhezik közöttünk, mint a pusztában, szomjazik, mint a kereszten.

A szentmise új keresztdozat: elválása a testnek és a vérnek. Az Úr halálának emlékezete, az ő vérében folyton újra létesülő újszövetség, új vérszerződés.

Szentségháza oly igénytelen, mint a kis názáreti otthon. Mi jó jöhet Názaretből?¹ — kérdezték az Úr életében; mit lehet várni a szentségház csendes lakójától? — kérdezték ma a hitetlenek, kik életükből, rendszerükből kizárják az Üdvözítőt. Olyan, mint sírja volt: néma, csendes, — pedig itt van minden élet és föltámadás forrása.

És szeretete? Az eucharisztikus Szív ugyanúgy szeret, mint Krisztus emberi szíve.

Egész élete itt állandó rendelkezésre állás, azért van itt, hogy ölébe hozzuk kisdedeinket, hogy megenyhítse a fáradozókat és terhelteket, hogy elhív hassuk: „Uram, akit szeretsz, beteg, jöjj és gyógyítsd meg őt.”² Hogy mesterünk, társunk, példaadónk, barátunk, bizalmasunk, Istenünk legyen.

Ha volna bennem szeretet, én is tudnék áldozatosan szenvedni lélekben és testben egyaránt. — Viszontszenvedni és viszontszeretni — ez az én kötelességem, mert ő előbb szeretett engem és előbb szenvedett értem. Tehát a példa és a kezdeményezés Krisztust illeti: nekem csak ő utána és érte kell mindent tennem.

Krisztus szenvedése és szeretete egyedül alkalmas arra, hogy bennünk szeretetet és szenvedésre való készséget ébresszen. Mert a szeretet és a szenvedés nemcsak önlelkünk mélységeit nyitja, de mások lelkének titkaihoz is csak ennek van kulcsa, csak ennek van nyitja.

Tehát minél jobban tanulmányozom Jézusnak engem szerető és értem szenvedő szívét, annál több szeretetre fog fölgyúlni és annál több áldozatos szenvedésre lesz kész érte az én szegény szívem.

Ha élő hitem volna, úgy akkor viszontszeretetre ébrednék és áldozatok árán szenvedve is szeretném Jézust.

Jézus szentséges Szíve.

I.

Krisztus Urunknak három teste van: emberi teste, azután oltáriszentségi teste és titokzatos teste.

Jézus szentséges Szíve mindhárom testben ugyanaz.

¹ I Jn. 1, 46.

² Jn. 11, 3.

Jézus emberi testében dobogó szent Szív az egész emberiség terhét viseli, az egész emberiség bűneinek áldozatja, dobogásában ott zokog az emberiség egészének minden nyomora, bánata, ott dobban minden öröme, boldogsága. Jézusnak emberi testében dobogó Szíve a mindhalálíg engedelmes Szív a mennyei Atyával szemben, a lándzsával átdöfött, a gyalázatokkal tetézett, a mindhalálíg szomorú Szív. A nekünk mindnyájunknak példát és vért adó szelíd és alázatos Szív, a bűneink miatt megtört, a mi szomorúságaink iránt részvétellel teljes isteni Szív.

Jézus oltáriszentségi szent testében dobogó Szívére nem az egész emberiségnek, hanem az egyes lelkeknek szomorúsága és öröme húzódik. Itt nem az emberiség egészének baja nyomja a szentséges Szívet, hanem vergődő szívek nyugtalan dobogását irányítja, mérsékli, csendesíti az isteni Szív, mikor a mi szívünkkel egyesül, együtt dobog. Itt lesz Jézus szentséges Szíve békességünk és engesztelődésünk, életünk és feltámadásunk. Itt lesz a Szent Szív a benne bízók reménysége, a benne kimúlók üdvössége. Itt tapasztaljuk az eucharisztikus Szívnél, hogy benne a bölcsességnek és tudománynak összes kincsei megvannak, hogy bősége oly nagy, hogy mindnyájan belőle merítünk, itt látjuk, hogy ez az isteni Szív minden erények mélysége, a szeretet lángoló tűzhelye. Ebből merítünk, ennél melegszünk, ebből élünk!

Jézus titokzatos testében: az Anyaszentegyházban pedig ismét egyetemes lesz a szentséges Szív szerepe, munkaköre. A szív feladata a test minden kis sejtjébe elközzvetíteni az éltető, piros vért az erezet hálózatán keresztül. A vér folyót a szív kergeti, így tudja ez hajtani az élet munkás malmait. Krisztus titokzatos testének szíve az isteni Szív, a vér, mely minket: tagokat e testben táplál: a kegyelem, a malaszt; az erezet pedig a szentségek és az imádságok arany és ezüst csatornáit. A bűnösök azért elhalt tagjai e titokzatos testnek, mert az erezeten nem tud hozzájuk férni a lelkiélet vére, mely életképessé tenné őket újra.

Itt a titokzatos testben: az Anyaszentegyházban dobogó isteni Szív tehát a minden szív királya és középpontja, a bennünket eltöltő igazság és szeretet tárháza, minden lelkiélet és szentség forrása, a szentek egyességének: ennek az

egész titokzatos testnek gyönyörűsége. Az egész keresztény Anyaszentegyház élete, éltető ereje ebből a forrásból él, ebből a középpontból táplálkozik.

Ime, Jézus szentséges Szívének háromszoros nagy szeretete az emberiség iránt, az egyes ember iránt és az ő Anyaszentegyháza iránt! Oh örök szeretet nagy mélysége! — tudlak-e és legalább egyszeresen viszontszeretni téged?

II.

Mikor 1657 június 16-án Jézus megjelent Alacoque szent Margitnak és feltárta előtte sugárzó szent Szívét — három dolgot említett: egy panaszt, egy kérést és egy ígéretet. Ennek felel meg részünkről a Szent Bernáttól említett három csók: az alázatosság csókja Jézus lábain, a hit csókja Jézus kezein és a szeretet csókja az ő ajkain.

Az első: Jézus panasza. Ugyanazt mondja, amit az Olajfák hegyén mondott: „Szomorú az én szívem mindhalál-ig.”¹ Ott mi okozta Jézus szomorúságát? Elhagyatottsága, tanítványai szívének részvétlensége, szerető szíve iránti gyűlölet ellenségei részéről, előre látott szenvedései és főként ezeknek hiábavalósága sokakra nézve. Szomorú volt szentséges Szíve, mert a körülötte dobogó szívek nem tudtak sem virrasztani, sem imádkozni. — Ma ugyanígy van: a szívek birodalma sajnos nem Krisztusé. A szívek ma romlottak, erkölcstelenek, mulandó, földi dolgok szerelmétől elbódítottak. Szíveink gonosz izgalmaktól dobognak, nagyon távol vannak attól a boldogságtól, amit Jézus a tisztaszívűeknek ígér és attól az ideáltól, amit a szelíd és alázatos szívek számára rajzol.

Az Üdvözítő szomorú szívét a mi feladatunk örvendő szívvé tenni és panaszát a mi kötelességünk boldogító szavakká átváltoztatni. Arra vállalkozunk június havában, hogy mi naponta valamivel örömet okozunk Jézus gyalázatokkal tetézett Szívének. Az alázat csókjával illetjük Jézus lábait és ígérjük, hogy segítjük meghódítani Krisztusnak a szívek birodalmát, mellyért annyit áldozott és annyi szeretetbért fizetett. És elsősorban önmagunkban zárjuk ki a gyűlö-

¹ Mk. 14, 34.

let és bujaság izgalma, hogy szívünk dobogása együtt haladjon Jézus isteni Szívének ütemével.

A második: Jézus szentséges Szívének kérése. Kéri, hogy szeressük szentséges Szívét sokan, erősen, terjesszük szent Szíve tiszteletét és legyünk sokan, akik az őt ért bántalmak láttán az engesztelés gondolatának élünk. Ő itt is a nagy ellentétek áthidalója: panaszkodik, hogy szomorú az ő Szíve mindhalálig és most meg azt mondja, hogy gyönyörűsége az emberek fiaival lenni. Mert ez a Szív, mely az embereket annyira szerette — ha viszontszeretetre talál, megnyugszik, boldog és örvendező lesz. Kéri tehát, hogy ne a világ testére hajtsuk fejünket, hanem az ő tiszta szívére, ahonnan halljuk, hogyan dobog érettünk, helyettünk, hogyan szomjazza szeretetünket, melyet ostoba pazarlással öntünk ki hitvány eszmék és gyarló, mulandó ideálok felé. Ő szegedtől átvért kezébe szeretné venni szívünket, ezt a fáradt, félig megfagyott madárkát és fel szeretné melengetni, életre lehelni és igaz ideálokért dobogó szívét tenni.

E kérésre legyen válaszuk a hit csókja Jézus szent kezén. A szent kezek, melyek mindig csak adakoztak, ajándékoztak, most kérnek és az általunk ütött sebekre a hűség ígéreteinek csókját kéri. Mily szokatlan: az Isten, aki minden, kér mitőlünk! Ő szabadnak alkotta az embert, hogy ne önkénytelenül és ösztönösen, hanem öntudatosan és szabadon vállalkozzék Isten szolgálatára. Legyünk egy kissé mi is nagylelkűek Jézussal szemben és ne apró fenntartásokkal, szatócsos kicsinyességgel, hanem nagylelkű, áradó szeretettel adjuk kezébe szívünket, ajándékozzuk neki szeretetünket.

A harmadik: Jézus szent Szívének tizenkét ígérete. Mennyire szükség lenne ezekre! Minő bősége a kegyelemnek! Mennyi segítségre lenne szükségem állapotbeli kötelességeimben, mennyi áldásra a házban, ahol lakom, a vállalatban, melyhez kezdek, a bűnösök iránt, akikkel nem tudok mit kezdeni, a halál órájára, melyről nem tudom, mikor jön! Milyen jó volna, ha az én szegény kis nevem is kitörölhetetlenül be volna írva Jézus szentséges Szívébe az ő ígérete szerint!

Ezekre az ígéretekre adott válaszom a szeretet csókja Jézus ajkára. Mikor ily bőséggel kiárad ránk a szeretet aranyló jósága, akkor letérdel, megszegyenül, gyermekké

válik bennünk minden keménység. Ezek az ígéretek mondják, hogy nem az Istent kutatók: a tudósok, nem is az Istent csodálók: a művészek a valóban nagyok és helyes úton járók, hanem az Istent szeretők: a szentek. Mert minden földi program részletmunka, csak egy nem: szeretni az Istent teljes szívünkől, teljes erőnkől, teljes lelkünkől és teljes elménkől. Mikor ezt igényli részünkről Jézus, bőséges és áldott ígéretekkel biztat ennek vállalására és szent Szívében örök példát, isteni tankönyvet is nyújt ennek a nagy szeretetnek elsajátítására. Mert szeretni ő előbb szeretett minket, a mi szeretetünk csak válasz és viszontszeretet az ő minket megelőző mérhetetlen jóságára, szeretetére.

Jézus szentséges Szíve! légy életünk júniusának izzó, érlelő napja, süss át az élet felhőin és érleld meg lelkünk aratását az örök élet csürei számára!

III.

Az isteni Szívet — mint maga mondotta — háromféleképpen lehet szeretnünk: *baráti, jegyesi és fiúi* szeretettel. Ez a három tiszta földi érzés az Úr Jézus ítélete szerint is méltó arra, hogy szimboluma legyen az emberi és az isteni Szív kapcsolatának.

1. A jóbarát a Szentírás szerint igaz kincs. Bizalmunk letéteményese, problémáink ismerője, bajaink segítője, fájdalmaink részvevő megosztója a földi jóbarát. Valami egyenlegező erő van benne: vagy egyetértő jellemek között fonódik, vagy egyetértővé formálja a hű társakat. Benne feloldódik minden önző zárkozottság és a biztos támasz jóleső érzésével tölti el mind a két jóbarátot.

Az Úr mondja utolsó vacsorai búcsúszavában, hogy már nem vagyunk többé szolgálói, hanem barátai. Mert a szolgáló ki van zárva urának lelkvilágából, mi pedig mindannak ismeretére eljutottunk, amit Krisztus az Atyától hallott. E mély bizalmi viszony teszi súlyossá a hűtlenség bűnét: a bűnbánó Dávidnak is egyik legsúlyosabb önvádja ez: „Bölcsésgednek titkos és rejtett kincseit nyilatkoztattad ki nekem.”¹ Így lesz az újszövetség a félelem testamentuma

¹ Zsolt. 50, 8.

helyett a szabadság és szeretet szövetsége, mert nem szolgáljuk az Istennek, hanem bizalmasai, barátai.

Az Úr tehát barátommá tette magát, de én fölemelkedem-e arányosan ezzel az isteni leereszkedéssel? Erős-e eléggé ez a barátság és tudatos-e annyira bennem, hogy együttdobogóvá változtassa szívemet az övével, hogy hasonlóvá tegye gondolataimat az ő gondolataival? Van-e benne egyenlegező erő, mely engem: isteni titkok bizalmas ismerőjét Jézushoz emel és támaszt jelent minden bajomban, nyomorúságomban?

2. A jegyesek szeretete meleg, egészen kizárólagos, fenntartás nélküli, hatalmas érzés, melyen a legnagyobb földi érték: a család épül. Testi kapcsolatokról még nem tudó, egészen lelki érzés. Mélyebb és több mint a barátság, mert minden földi javaknak és értékeknek kölcsönös kicserélésére irányul. Kölcsönös átadás és elfogadás, áldozatos, mindenre kész erős szeretet és önzetlenség.

Ebben az elgondolásban az emberi szív a menyasszony, az isteni szív a vőlegény. A Szentírás gazdag, pompás eloquenciája sokszor alkalmazza ezt a képet: e misztikus jegyeség halvány rajzát, mását látja a földi jegyesek szerelmében. Az Úr magát vőlegénynek, tanítványait menyasszonynak mondja¹ — azt mondja, hogy felkészülve, égő méccsel kezünkben: megszentelő malaszt birtokában kell rá várnunk, mint a jegyesnek a vőlegény jöttére. Ezt festi plasztikus keleti képekben élénk az ószövetség idillikusan szép könyve: az Énekek éneke és a Titkos jelenések könyvének is leggrandiózusabb víziója a Bárány menyegzője.

Ennek a szeretetnek bennem csodálatos mélységei nyíltak és sok földi, múlt érzésért kárpótolhatnak, ha elmélyülök benne. Ennek az isteni szívnek a gazdagsága kimeríthetetlen, nem kell félnem, hogy elér egyszer Lohengrin tragédiája: hogy rájövök minden titokra és ekkor üresen, csalódottan hagyom el azt, amitől annyit vártam és amit annyira szerettem. Hogy egyedül a katolikus vallásnak vannak cölibátusban élő papjai, annak ez az oka: elég nekünk egy egész életre Jézus szerelme, mely bőséges élet-tartalom, életmelegség, életpoézis. Ha Assisi szent Ferenc

¹ Mt. 9, 15. 22. 25.

boldog volt az ő misztikus házasságában az egyszerű Szegénység Úrnővel, mi is egészen hiánytalanul boldogok lehetünk az isteni Szív szeretetének nyári sugaraiban. Ez a misztikus frigy is termékeny, ebből is születnek erények, jócselekedetek és lelkünket elárasztja az isteni Jegyes sok-sok kegyelme, ajándéka, boldogsága.

3. A harmadik a fiúi szeretet. Isten fiainak nemcsak neveztetünk, mondja Szent János apostol, hanem valósággal azok is vagyunk. A Szentlélekből születünk a természetfeletti rendben Isten fiaivá és részesei vagyunk az isteni természetnek a kegyelem révén. Jézus szent testének és vérének szentsége tesz minket Jézus testvéreivé, tehát az Atya fiaivá. Krisztus az elsőszülött, az ő szentséges Szíve az Isten fiainak örök példakép: hogyan kell egészen feloldavdnunk abban az atyai szeretetben, mely egyszülött Fiát adta értünk.

A fiak hasonlítanak Atyjukra és javainak örökösei. A mi hasonlóságunk Isten hibátlan képe értelmünkben és akaratunkban. A mennyország a mi örökségünk, melyben sok lakást ment készíteni nekünk elsőszülött testvérünk, Jézus, amikor égbeszállt.

Igy lehetünk Isten szolgálóiból Isten barátai, hideg, közönyös lelkekből Isten jegyesei és elhagyott, nyomorgó szegényekből Isten fiai.

Mindez a két szív munkája, az isteni és az emberi szív egymásbalángoló szeretete.

„Isten a szeretet”¹ — mondta a szeretet tanítványa: Szent János. És hozzáteszi: „aki nem szeret, halálban marad”. Szent Bernát pedig e három szeretetnek megfelelően három csókról beszél: a barátság csókja Jézus lábain, a jegyesi csók Jézus szívében és a fiúi Jézusnak ajkán.

IV.

„Sírásomat örömmre fordítottad, elszaggattad szörzsákomat és vidámságba öltöztetted engem.”²

Jézus szentséges Szívének miséjében mondja az Anyaszentegyház ezt az örökszép Gradualét. Ezzel nyíltan ki-

¹ I Ján. 2, 16.

² Zsolt. 29, 12.

mondja, hogy minden örömünk, vigasztalásunk forrása Jézus szentséges Szíve. A vigasztalás mindig szomorúságból örömmre hangolást jelent. Ebben is Istené a rekord, pedig ez az akarat világának titka. Ha csodálatos a gondviselő Isten, mert a rosszat jóra tudja változtatni, — mennyire csodás ugyanakkor a szerető Isten, aki a szomorúságból örömet tud előhozni! Az első Isten gondviselésének remekműve, a második Isten szeretetéé, — mondhatjuk bátran: Jézus szentséges Szívéé. Jézus a nagy átváltoztató: a kánai menyegző asztalától az utolsó vacsora asztaláig nála minden tevékenység célja az átváltoztatás. A rosszat jóra, — legalább eredményeiben, — ez a gondviselő Isten csodája, — a bánatot örömmre, — legalább következményeiben, — ez a szerető Isten csodája.

Az első, amit itt Jézus szentséges Szívének köszönünk, hogy gyászunkat örömmre változtatta. A két összeférhetetlen véglelet az ő drága szent Szíve egyesíti: gyász — Jézus Szíve — öröm. Az ószövetség gyásza Betlehemből változott örömmre: íme, a Kisdéd szívének csodája! A Kálvária gyásza a föltámadás ragyogó reggelén változott örömmre; — íme, Jézus átszúrt Szívének csodája! A bánat gyászatát a földoldozás változtatja át örömmre: íme, Jézus irgalmas Szívének csodája! Isten keze, Jézus Szíve újra örömbe öltöztettek. Ha a mezők liliomait egyedül csak Isten ruházza, — akkor az ember szívét sem tudják a vágyak tarka ruhái betakarni, oda Jézus kell, aki a megszentelő malaszt öröm-ruhájába burkolja a szívet. De annak előbb viselnie kellett a bűnbánat zsákruháját. Minden szentgyónás átváltozás és átöltözködés: átváltozás: a gyászból az örömmre és átöltözködés a bánat zsákruhájából az öröm menyegzős kegyelmi köntösébe.

Mikor Szent Ferenc Assisi főterén levetette magáról azokat a díszes, sallangos ruhákat, — amelyeket a trubadúrkornak gazdag nemes ifjai hordtak, — boldog volt és ruhátlanságában is azt énekelte: most már joggal imádkozhatom azt, hogy Miatyánk, ki vagy nem a földön, hanem a mennyekben. Őt is kivetkőztette Jézus a gazdagság ruháiból, más szenteket a kevélység, a hiúság, az erkölcselenség öltözkézből és felöltöztette őket újra a kegyelem királyi palástjába, mely méltóvá teszi őket a vendéglátó asztalánál: az oltár-

nál letelepedni. Rajtuk a föld ékes ruhái is csak szőrzsákok voltak, és az önmegtagadás köntöse királyi palást lett.

Uram, mi is sok mindennel bútorozkodunk, kényelemmel, puhasággal, — add, hogy ne ragaszkodjunk hozzájuk szívünk és boldogok leszünk, mint a lelkiszegények. Vetkőztess ki a magunkcsinálta csillogó világnézetnek köntöséből lelkünket, tépd össze, hiszen ez szőrzsák csupán! Ne műremek legyen az életünk, hanem istentisztelet.

Szűz Mária! Te a szentséges Szív Asszonya vagy és édesanyai tevékenységeid közé tartozik gyermekeid öltöztetése, öltöztess minket, rokonainkat és a ránkbízottakat az egyetlen széppé tevő ruhába: a megszentelő malaszt köntösébe!

Többen kérdezik: miért tiszteljük külön Jézus legszentebb Szívét; — nem imponálabb-e az egész Istenember, Krisztus, minék megosztani az ő zárt, isteni egyéniségét és az egésztől elvonatkoztatva külön kiemelni, ábrázolni, tisztelni az ő szent Szívét? Erre a kérdésre azzal kell válaszolnom, hogy a mi emberi testből és lélekből összetett természetünk nem tud teljesen elvont, szellemi, vagy történelmi emlékeket tisztelni, kell neki valami vele rokonságban álló tárgy, amelybe kapaszkodik. Távollevő jóbarátunknak, meghalt édesatyánknak emlékéből is leghamarabb elfelejtjük a ruháját, alakját, külsejét, kissé tovább maradnak meg emlékezetünkben arcvonásaik, még tovább szemeik, tekintetük, jó szívük sok jósága pedig ránk nézve örök életű és felejtetetlen. Kétszeresen van ez így az Úr Jézussal, akit mi nem láttunk, nem ismertünk, az evangéliumok kopott 2000 éves betűi között tűnik föl tiszta arcának egy-két vonása — erről nem tudnók megjegyezni őt. De jóságos isteni Szívét, melynek bőségéből mindannyian merítettünk, melyből megváltásunk bére kicsordult, melynek kiáradó szeretete adta nekünk a mennyország kulcsait, az Oltáriszentséget, a nyolc boldogságot — ezt a szent Szívet mindnyájan ismerjük és ebből ismerjük meg az egész Krisztust.

Őt pedig megismerni, saját szavai szerint: örök élet.

Papszentelések.

I.

Az Isten kovásza.

„Hasonló a mennyek országa a kovászhoz, melyet vett az asszony és elvegyített három véka lisztbe, míg mind megkovászosodott.”¹

Az Isten kovásza az evangélium, három véka lisztje pedig a profán élet. Az asszony az Anyaszentegyház, konyhája a világtörténelem, asztala a mennyek országa, házanépe a szentek egyessége. Munkája, feladata tehát a gyúrás, dagasztás, mely szétgyúrja mindenüvé a kovászt a lisztbe, míg az abban egészen felszívódik és alkalmas lesz kenyérré lenni. A kovász a lisztbe képest kevés, de csírázó erő van benne, a liszt viszont sok: három vékára való, de sorsával tehetetlen, penész, dohosság, egerek emésztik föl, ha nem erjeszti a kovász, mely megnöveszti, mintegy megsokasítja és élvezhetővé teszi.

Minden lelkipásztori, papi munka, legyen prédikáció, hittanóra, egyesületi előadás, szervezés, misszió, lelkigyakorlat, intés, javítás, gyóntatás és a papi életnek sok-sok egyéb teendője nem más, mint fáradságos dagasztás, melyben ide-oda lök bennünket anyáknak, az Anyaszentegyháznak ökle, bele a legközömbösebb lelkek közé, hogy ott környezetünket áldásosan javítva magunk megszűnjünk különálló kovász lenni és egészen felszívódjunk az élet lisztjébe. Az evangéliumé az őserő, a dagasztó kéz csak közreműködik, csak feltételeit teremti meg annak, hogy az magától hasson, nemesítsen, javítson.

Nem szabad elszigetelten élnem, a pap a legszociálisabb lény a világon, mert ha önző, megszűnik a lenni, ami. A mi békénk a csendes, erjesztő munka, mely nem messzehangzó demagógia, hanem láthatatlanul folyó, termékenyítő csírázás, a mi tevékenységünk lényege ismeretlen a külvilág előtt — az bent folyik a lelkiismeretek mélyén oly csendesen, mint amilyen csendesen és észrevétlenül megkel a kenyér, fakad a forrás, kinyílik a virág, támad a felhő, kel

¹ Mt. 13, 33.

az esti csillag. Így van jól, így teljesedik rajtunk az evangéliumi szó, mely szerint látják, érzik a hívek munkálkodásunkat, de még sem minket dicsérnek, hanem a mennyei Atyát, aki a csírázó erőt az evangélium kovászába adta.

A kovász — hogy hatását kellő mértékben elérje — csak kettőt igényel: munkát és meleget. A gazdasszony dagasztva fárad, és mikor kész a tészta — vánkost tesz alája és föléje és a tűzhely mellé tolja.

Csak az a lelkipásztori munka eredményes, amely munkás és amelyet a hívek szeretetének melege éltet. Hideg, közönyös, vagy éppen gyűlöletes környezetben nem élhet lelkipásztori munka. Nem elvfeladások, Isten ügyének rovására tett engedmények fognak megszerettetni bennünket, papokat — ez gyengeség és azt nem tisztelik, nem is szeretik. De a folytonos elégedetlenség, szívtelen követelése földi járandóságainknak szintoly alkalmatlan arra, hogy közszeretetet vívjon ki számunkra. Hanem igenis a lélek fenekéig, az élet minden mozzanatában érvényesülő, tiszta evangéliumi szellem fogja megteremteni azt a meleg szeretettől áradó légkört, amelyben munkánk eredménye mutatkozik. Mert e nélkül a meleg nélkül nem ér hatást munkánk, nem fejtheti ki erőit az evangéliumi kovász, aminek ismét az a következménye, hogy a nép vallástalan marad, a pap elkedvetlenedik és mind a ketten együtt vesznek el.

A gazdasszony utolsó cselekedete — mielőtt a kenyértésztát betakarja, hogy keresztet vet rá a keze élével.

Minden igyekvésünkhöz és a környezet minden adottságához még hozzá kell járulnia Isten áldásának, mely a szent keresztből árad. Lelki dolgokban, természetfeletti viszonylatban különösen eredménytelen minden törekvés, ha az csak a maga munkájára és a kedvező környezet keretére támaszkodik, de Isten áldásával, kegyelmével nem számol. Az ilyen léleknek minden sikertelenség keserű és végleges csalódás, az ilyen papnak a kenyerre: pasztorációja keletlen, szenvedései pedig előtte érthetetlen, lázító hatású sorskíméletlenségek, amiknek kulcsa: a kereszt, nincs birtokában.

A gazdasszony utolsó gesztusában nagy hit van: megtette a magáét, a többi Istenre bízta és Isten áldásától, Jézus keresztjétől várja. Valóban, a szent kereszt az, ahol

emberi erőink határa van és ahol Isten országa kezdődik. Két karja kétfelé int: az isteni és emberi erők világa felé, melyeket egyesít is és el is választ. Benne találkoznak az emberi veríték és az isteni áldás, szenvedés és megváltás a szenvedéstől, halál és az örök élet.

Mikor pedig megsült a kenyér, megszegéskor újra keresztet rajzolnak rá késsel. A szent kereszt titkos pecsétje zár is, meg kulcs is: emberi teljesítményeink zára és sikereink, eredményeink isteni titkának nyitja. Amikor a kenyér asztalra kerül, már egyesítve vannak benne a természet értékei: liszt, kovász, víz, tűz és az emberi törekvés munkája, ezek mind összeolvadva adnak egy új, élvezhető egészet: kenyeret. Tehát harmóniát természet — ember — Isten között csak a vallásos pietás, a kereszt szelleme teremthet. Papi életünk, példás keresztény jellemünk minden értéke magunkban és minden hatóereje másokra a szent keresztből van, mely egyrészt a keresztség és a papi rend kegyelmeit hozzánk közvetíti, másrészt ad módot, hatalmat, igazoltságot ezeket az égi értékeket kifelé is közvetíteni és így környezetünkre nézve áldásos kovásszá lenni.

II.

„A Szentlélek bizonytságot tesz énfelelem és ti is bizonytságot tesztek, mert kezdettől velem vagytok.”¹

Még Pilátus előtt mondotta Jézus: „Én azért jöttem e világra, hogy bizonytságot tegyek az igazságról.”² Ugyanez lesz a szerepe az eljövendő Szentléleknek, mint igazság Lelkének: igazolni Krisztust — kit az apostolok cselekedeteinek könyve igazolt férfiúnak is nevez, mindenkinek belső világában kiépíteni Isten országát, folytatni és betetőzni Krisztus alapítását: az Anyaszentegyházat. A tanítványoknak: az újszövetségi papságnak viszont a Szentlélek birtokában minden teendője ebben foglalható össze: bizonytságot tenni Krisztus felől. Nem csupán szóban, hanem cselekedetben és magatartásban. Magunkra kell élni Jézust és így hirdetni őt kifelé. Ha tehát nem lehet rajtam észrevenni Krisztust, ha nem lehet rólam reá következtetni, akkor nincs velem az isteni

¹ Jn. 15, 27.

² Jn. 18, 37.

Lélek és én nem vagyok Krisztus tanítványa, mert nincs rajtam az ő ismertetőjele.

Ez a mi bizonyágtételünk Krisztusról a Szentlélek bizonyágtételével függ össze, ezért nem is gyakorolható másként, mint az isteni Pneuma birtokában. Ezért Krisztus is úgy beszél erről, mint jövődő dologról, amely a Szentlélek kiáradásából várható csak. Erre pedig a tanítványok azért alkalmasak, mert kezdettől fogva Krisztussal voltak, az ő iskolájába jártak. A Szentlélek tanúságot tesz belső világunkban, mert az Atyától és Fiútól származik, az apostolok viszont a Szentlélek birtokában tanúságot tehetnek a külső világ előtt, mert Krisztustól vannak, mintegy belőle születtek.

Ez a tanúságtétel azonban nem gyakorolható másként, mint szenvedések árán. Előre mondja az Úr: „Eljön az idő, midőn aki titeket megől, azt hiszi, hogy szolgálatot tett vele Istennek.”¹ A Krisztust hirdető, képviselő, közvetítő apostolt nem szeretik e világ fiai. Ezért a világ megvető tekintetét, durva megjegyzéseit, ütlegeit vállalnunk kell Jézus követésében. Ez egyrészt a mi nagy igazolásunk, másrészt megőv a világgal kötendő veszélyes barátságtól, biztosít a felől, hogy csak Krisztus ruhájának levetése, ügyének elárulása árán tudnánk e világ fiaival békében élni. Ezért mondotta Szent Pál: „Ha embereknek tetszenék, nem lennék Krisztus szolgálója.”²

E szenvedések elviselésére is a mennybemenő Jézus küldöttje: a Szentlélek fog képesíteni, aki a papszentelésben kegyelmi bőségével ránk szállt. Közli velünk az erősség Lelkét, bátrakká tesz a világgal szemben és még édes belső örömet is ad, melyek folytán nem nehéz e világ barátságát nélkülöznünk, mert nekünk Jézus egyedül elég. Eltereli gondolatainkat, vágyainkat a földiektől, segít elhagyni a legnehezebbet: önmagunkat, kivetköztet önmagunkból és Krisztusba öltöztet. Segít erőt venni természetünkön, utolsó helyet keresni, megtanít alázatosságra, tisztaságra, szeretetre. Önmagunkba koncentrálni és mégsem tesz önzővé, hiúvá; másokkal: sokakkal összekapcsol és mégsem szakít el bennün-

¹ Jn. 16, 2.

² Gal. 1, 10.

ket sem Istentől, sem önmagunktól. Így lesz a Krisztusról tett tanúbizonyságunk éppúgy találkozása Isten dicsőségének és saját békességünknek, mint ahogyan benne egyesült egymás csorbulása nélkül az isteni és emberi természet. Mert a papi életnek is vannak veszedelmei.

„Ime, a sátán megkívánt titeket, hogy megrostáljon, mint a búzát.”¹

Krisztus tanítványainak sorsa a sátán kívánságának tárgya lenni. Katasztrófa pedig, ha polyva lesz a Magvető termése közt s így az élet pergő rostáján kiesik.

Mert mi a sátán vágya? Pusztító, bosszúálló, kárörvendő és mégis hízelgő, susogó, álnok, túlvilágról hozzánk sompolygó szörnű áram. Behálóz öntudatlanul, kelepécét vet ott, ahol mi puha ülést várunk és utánunk jön, mint virágos, csalános lasszó.

Az ő vágya forgatja sokszor az élet rostáját, amelyben mi vagyunk. Ha az erény, lelkünk fajsúlya megkevesbedik bennünk, ha elkopik a mag héja, ha kihull belőle időelött a csíráképes élet, — polyva leszünk és a sátán tüze eléget.

Mi a teendő?

Vigyázzatok, imádkozzatok, dolgozzatok. Szalézi szent Ferenc nevezte a pap számára nyolcadik szentségnek a munkát. Ezenkívül végleges, igazi lemondás, leszámolás kell a bűnről. Ami ezzel egyenlő: áldozatos szeretete Krisztus Jézusnak. Kapaszkodnunk kell abba, aki elkezdte bennünk és elvégzi mellettünk a földolgot: Hogy meg ne fogyatkozzék a mi hitünk.

III.

Egyházmegyénk oltalmazója Szent Péter; szemináriumunké pedig Szent Pál. Az ő megtérésének ünnepe egyúttal a kis kápolnánk búcsúja. Az oltárképen Ananiás damaszkuszi házának tornáca látható, amint Ananiás a vak-ságból megszabaduló új fényre születő Sault megáldja. Egyik keze Szent Pál fején pihen, a másik a távolba mutat, ajkai pedig áldásra nyílnak.

E kép, mint festmény szép, mint jelenet tanulságos.

Az Egyháznak három hatalma jut eszembe a képnek

¹ Lk. 22, 31.

láltán: magisterium, ministerium és regimen. Az Egyház legelső tevékenysége tanítani: elmenvén tanítsatok — ezt jelentik itt Ananiás beszélő ajkai. A másik a papi hivatal: égi kincsek közvetítésének hatalma: ezt jelképezi Ananiásnak Szent Pál fején pihenő keze. A harmadik hivatal a kormányzói, mely megjelöli működésünk helyét, föltételeit: — ez pedig Ananiásnak távolba mutató keze.

A három hivatal ugyanegy isteni eredetű tekintély működése. Szeretjük a tanítást: ez mégis a legelőkelőbb foglalkozás. Szeretjük a papi hivatalt, Krisztusnak lelki téren ható csodatevő erejét, kölcsönadott istenségét, szeretetét. De idegen sokszor előttünk az egyházfegyelem, a jogrend, a kormányzói hivatal, melynek működése nem igazságokat, vagy kegyelmeket közöl, hanem engedelmességre számít. Pedig ezek ugyanannak az Egyháznak karjai és ezért elválaszthatatlanok. Össze kell tehát kapcsolnunk a kegyelmet és a fegyelmet. Először magunkban, a kegyelemből magyarázva ki a fegyelmet. Azután a ránk bízottakban, ahol a kegyelem kétségtelenül nagy erő, alapja mindennek, — de esendő voltunknál fogva, nem pótolja a fegyelmet. Egyesíteni kell a tanítást, a kormányzást és a megszentelést, — akkor halad lelkipásztori munkánk helyes irányban.

A Boldogságos Szent Szűzet a Szentlélektől megárnýékozottnak mondotta Gábrriel arkangyal, mikor Jézust foganta. Ugyanilyen megárnýékozottság volt Szent Pál vaksága, a köves Arábiában töltött három magános éve, amíg lelkében lakást vett Krisztus. És ugyanilyen állapot a szemináriumi évek adventje a papnövendék lelkének, ahol megvakulva a világnak, a Szentlélek árnyékában, a lelkigyakorlatok magányában készül arra, hogy sója lehessen a földnek, tartója a világ világosságának, szóban és tettben hirdetője, heroldja a hegyen épült városnak: az Egyháznak.

Hol is folyik le a pap élete? Oltárnál, szószéken, katedrán, gyóntatószékben, íróasztalnál, térdeplőn. Kincseim: Krisztus vérenek kelyhe, mely hivatásom szimboluma is, szeplőtelen, édes, tiszta stólám, imakönyvem, rózsafüzérem. Ami ezeken kívül van — az engem nem érdekelhet, nem boldogíthat. Csak annyit szabad szeretnem, amennyi a mise-abroszon: a korporálén elfér. Nincs magasság, mely nagyobb volna, mint az oltár magassága; nincs mélység, mely szédítőbb

volna, mint a gyóntatószék mélysége, nincs szélesség, mely messzebbre ölelne, mint Jézus keresztyének ága, nincs ruha, mely a szeplőtelen, a Bárány vérében megmosott stórával versenyezni tudna, nincs a világ asztalának ékszere, mely felülmúlná a Krisztus vérének ihlető kelyhét. Ehhez tartoznak még az erények illatos kertje, a kegyelmek áldott vizei, a szentek érdemei, az Anyaszentegyház fegyelmének művészi, élő kerítése: ez az a tér, ahol lelkemnek meg kell nyugodnia, élethívását meg kell találnia és ahonnét nem szabad más-hová vágyódnia.

IV.

A papi életre is kell, hogy álljon, amit az Úr Jézus a hegyi beszéd végén mond: „Aki pedig hallja az én szómat és megtartja azt, hasonló a bölcs emberhez, aki házát sziklára építette.” — „Aki pedig hallja az én szómat és nem tartja meg azt, hasonló a bolond emberhez, aki házát homokra építette.”¹

A papnak tehát egész életét az Úr Krisztus elveire kell építenie. Téglák, amelyek nem állnak az alapon, nem tartoznak az épülethez. Életdarabok, melyek nem a keresztyén élet alkotmányán: a hegyi beszéden alapulnak, nem építik a mi életünket, hanem csonkítják azt.

Mit jelent: az élet várát Krisztus sziklájára építeni?

Elsősorban alázatos életfelfogást. Nem a mi ügyességünk, nem a mi erőnk teszi, hogy erősen állunk, hanem az Úr Jézus, mint alap. „A mi elégséges voltunk Istentől van”² — mondja mély alázatosság érzetében Szent Pál apostol. Jézus felvette az út porát és meggyógyította vele a vakon-született szemeit.

A pap is por, sár, hamu, mint minden ember. De Krisztus kezében levő por, mely gyógyít, áld, segít, nemesít, örök életre képesít, nem ugyan a maga erejéből, hanem Jézus áldott, szegektől átvert kezének ereje folytán.

Mivel a papi karakter a legnagyobb diadém, mivel az oltár a legmagasabb trónus, mivel a papi hivatás a legmagasztosabb életforma, — a papnak nagyon alázatosnak kell

¹ Mt. 7, 24. s köv.

² II Kor. 3, 5.

lennie, hogy ez a pecsét önmagától ragyogjon, ez a katedra biztosan álljon és ezt az életformát valóban eltöltse a kegyelem, mint tartalom. Minélmagasabb az épület, annál mélyebbre kell ásni az alapját — mondja Szent Ágoston.

Másodsorban jelent hitet, bizalmat az alapon: Krisztusban, jelent munkát, — mert nem magától lesz kész a vár, nekünk dolgoznunk kell rajta, jelent állandó Istenben-maradást, Istenben-élést.

Mily nagyszerűen áll sziklatalaján a tenger fölött Miramare vára! Hófehér falai csodálják az Adria kék habjait, melyek fáradhatatlanul ostromolják tornyának lábait, de aláásni nem tudják. És ragyogjon akármily csodás színekben a tenger alkonyatkor, csillogjon akármennyire csábítóan éjszakánként, — a vár, a kert, egy lépést sem tesznek feléje, mert tudják: elhagyni az alapot annyi, mint megsemmisülni.

A szikla magas várakat is kibír, a homok csak gyermekkéztől alkotott barlangokat, játékos kedvvel formált, rövid életű, nem tartózkodásra való picike odvakat, házikókat. Isten embereinek élete hatalmas vár, lovagvár, mit sánc különít el a külvilágtól, mely tornyaival, erkélyes kőablakaival messzire néz, mely védelem, biztonság, fönség. A világ fiai kis játékosok, akik tengerparti, omlatag fővényben: saját tudományukban turkálnak, de játékváraknál egyebet nem csinálnak. Jaj nekik és alkotásaiknak, ha ott éri őket a beígért éjszaka, a megjövendőlt dagály, a vihar, az árvíz, — nagy lesz az ő romlásuk!

A mi homokunk a lustaság. Szétfolynak perceink, óráink, mint a homok szemcséi, a szorgalom verejtéke nem köti egymáshoz őket, — így nem lesz életünk várából semmi se. Baj, ha fázom a sors minden hideg fuvallatára; ha érzem, hogy nincs igazi tanyám, ha nem aggaszt ez a befejezetlenség. Istenem, segíts homokos heverés helyett sziklát bontani, tebenned elmélyülni, az általad égben vett telken házat építeni.

Az Isten országa.¹

I.

Hitélet.

Teológiánk nemcsak a tudományok fejedelme, hanem az élet királya is: minden egyéni életfelfogás, erkölcs mélyen tudatosan vagy öntudatlanul teológiaiilag helyes vagy ferde istenszemlélet lappang. Sőt amint a zseniális Donoso Cortez kimutatta — még az államformák különfeleségének is teológiai oka van: Kelet tömegállamai, ahol a közösségben nincs fegyelem, az egyénből hiányzik az intelligencia — a primitív népfantázia panteizmusából táplálkoznak, a görög városállamokra szakadt tagozódás a népes Olympus földi vetülete, a politeizmus mása; az erős, szubordinált római jogállam, viszont az istenek égi hierarchiáját utánozza itt a földön.²

Nem csoda tehát, ha egyéni erkölcsi életünk is sok tekintetben istenfogalmunktól függ. A kereszténység korrekt istenfogalma kizár minden gyerekes bizalmasságot (Isten-kém!), de minden sötét fatalizmust is. Ez a mi vallásunk isteni eredetének anyajegye: a legmagasztosabb vonások egyesülnek a mi Istenünkben, az ezekben hívó lélek pedig legnemesebb tehetségeiben, cselekedeteinek rúgóiban szentelődik meg. A szentírási Isten-arc vonásainak különböző viszonyulások felelnek meg az emberi lélekben, ezeknek összessége és az ezekből folyó cselekedetek sora adja a valóság két korrelatív felét: a hitet és az erkölcsöt.

A mi Istenünk felséges Úr, betlehemi Kisdéd, Megfeszített, diadalmas hős, mindennapi kenyér. Azután Atya, Mester, Barát és Bíró. Ezeknek a jegyeknek megfelelően mi szolgálai vagyunk az Úrnak, játszótársai a betlehemi Kisdédnek, részvevő kísérei a Kínszenvedőnek, osztályosai a megdicsőülő Hősnak, élvezői az égi Kenyérnek, fiai a menygyei Atyának, bizalmasai a legjobb Barátnak és irgalomra szoruló vádlottai az örök Bírónak. Vallásosságunk összetevői tehát: a félelem, a szeretet, a részvét, a bizalom, a hála,

¹ E három elmélkedés egy egynapos lelkigyakorlatnak szolgálhat anyagául.

² Der Staat Gottes, Karlsruhe, 1933.

az engedelmesség, az alázatosság, a hűség és a felelősség-érzet.

A pogányok istenfogalma, a nem helyesen hívő keresztények Isten-arca tudatosan vagy öntudatlanul lealkuszik a mondottakból egy-két vonást és ennek megfelelően hiányos, hibás is lesz vallási életük. Föllép pogány babona, mohamedán fatalizmus, indus passzivitás és félrevezeti, megmérgezi erkölcsi magatartásukat. A katolikus istenszemlélet is katolikus: egyetemes, egészbenlátó, minden isteni vonást egyszerre lát, egyiket sem hangsúlyozza túl a másik rovására és ennek lesz következménye az az erkölcsi „egészség, mely a korrekt hitű keresztény embert jellemzi.

Nem egyéni találékonyság, faji vonások apotheoizisa, emberi fantázia kódalkotása, istenkereső szív vágyai adják tehát a helyes Isten-arcot és az ebből folyó korrekt erkölcsöt, hanem egyedül a kinyilatkoztatás, melynek során Isten maga mutatja meg magát mint Urat, mint Gyermekeket, mint Szenvedőt, mint győzelmes Hőst, mint élő Kenyeret, mint Atyát, Barátot és Bírót.

Tekintsük ezeket az isteni vonásokat egyenkint, valamint az ezekkel összefüggő erkölcsi vonatkozásokat.

1. A keresztények Istene mindenekelőtt végtelenül fölséges Úr, a természet, történelem, kinyilatkoztatás és egyéni élet alfája és oméga-ja.¹ Egyetlen és hármias, kívülre nincs semmi és senki, csak amit ő teremt. Benne élünk, mozgunk és vagyunk, szemöldöke is ronthat, teremthet száz világot. Egyetlen „legyen” szavára indul az élet. Fogja a történelem kormánykerekeit, vezeti a korokat, idöket. Fölséges akarata, parancsa ellen cselekvöket rettenetesen bünteti, vízőzönnel mossa le a világot, kénköves esövel pusztítja Sodomát, összetöri Bábel befejezetlen tornyát, csapásokkal veri Egyiptomot, fogságra veti a hűtlen választott népet. Akaratát a füstölgö, reszketö Sinai-hegyen villámlások és mennydörgések között felhőből nyilvánítja, kemény köbe vései letörölhetetlenül a tízparancsot. Hírnökei: a próféták által adott üzenetei mind ezzel a szankcióval vannak ellátva: Én vagyok az Úr. Véres áldozatokkal engesztelik, szenté-

¹ Schütz A.: Dogmatika I. 121. old.

lyébe csak egy évben egyszer mehet be a kiváltságos főpap, ahol felhőből: titokból üzen a megközelíthetetlen örök Főlség.

Ennek a végtelen főlségű, háromszor szent örök Istennek az ember részéről elsősorban a félelem jár ki. A nálunknál nagyobb erőből félünk. Eddig minden primitív vallás is eljutott: tudta, hogy Isten az embernél magasabbrendű, mindentudó és mindenható, élet és halál felett uralkodó Főlség. Ezért az egyéni, vallási élet megáll és kimerül a félelemnél, a büntudatnál és a kultusz folytonos engesztelésben éli ki magát. A tökéletlenség testamentuma: az ószövetség is így mutatja főleg Istent és a lelki, emelkedettebb motívumokra nem reagáló zsidóság vallásosságának dominatív tényezője a félelem volt.

De az újszövetségben is tény, hittétel, igazság, hogy Isten örök Főlség, akit nem lehet magunk képére és hasonlatosságára elképzelni, akinél nem lehet alkudozni, szatócsoskodni. Ezért az Úr félelme mibennünk is a bölcsesség kezdete. Ez az üdvös félelem zárja ki az erkölcsi felelőtlenséget, ez üdvös fék a kísértések óráiban és ez a félelem a tökéletlen bánat lelke: bánom bűneimet, mert Isten büntetésétől, a kárhozattól félek, mert a mennyországot eljátszottam, Isten kegyelméből kiestem. Az Úr Jézus keményen beszél ítéletről, kárhozatról, pokol el nem alvó tűzéről, a talentumokkal való elszámolás kötelességéről, az élet felelősségéről. Ezért a mi igaz hitünk világában is ott van, mint a Szentlélek ajándéka, mint erkölcsi életünk nagy tényezője az Úr félelme. Joggal mondja a Szentírás: „Félelemmel és rettegéssel munkáljátok üdvösségeteket.”¹

2. A keresztények Istene nemcsak főlséges Úr, hanem édes betlehemi Kisdéd. Nem maradt meg világfeletti megközelíthetetlenségben, hanem kölcsönkérve emberi természetünk ruháját, megjelent köztünk, mint gyermek. Trónusa nem Sinai-hegy, hanem kis jászol, ruhája nem az ég felhői, hanem pólya, nem villámok ijesztenek el tőle, hanem égi csillag hívogat, nem mennydörgés riaszt el, hanem angyali ének édesget hozzá. Isteni programja kibékíteni az eget és a földet és új parancsot ad nem hideg kövekbe, hanem szívekbe vésve: ez a szeretet.

¹ Tób. 13, 6.

Fr. W. Faber szerint Isten műveit főként az jellemzi, hogy Isten csodálatos, mély leereszkedése együttjár az ember bámulatos fölmagasztalásával. Itt valóban pusztá szemmel észrevehetjük ezt: Istenünk egy istálló jászoláig ereszkedett le hozzánk és e ténye csodálatosan felmagasztal minket, mert szeretetre képesít az iránt, akitől eddig csak féltünk. Ezért a mi igaz vallásunk második főkitevője a szeretet.

Mi nemcsak félünk Istentől, hanem szeretjük őt. A szeretet az újszövetség főparancsa, melyben minden más kötelesség benne van. „Isten a szeretet”,¹ mondja Szent János és mert az Isten háromszemélyű, így a szeretetnek is három elválaszthatatlan arca van: istenszeretet, felebaráti szeretet és önszeretet. „Aki nem szeret, halálban marad”² — mondja az Apostol, tehát nem képes a halálos bűnből kiemelkedni, erényes életet élni. Ez a tökéletes bánat lelke, megigazulásunk forrása, az örök boldogság előíze, biztosítéka.

Ez a szeretet a kisded Isten láttán ébred bennünk. Karácsony a mindent legyőző szeretet ünnepe. És ez a szeretet jóságra képesíti azt is, akit már nem tart vissza a rossztól a félelem. A szolga sunyi gyűlölete, bizalmatlansága, lázadó ösztöne Ura ellen sokszor ott lappang a félelem sötét kíséretében, — a szeretet tiszta világa ettől ment, ettől idegen: ki fog bántani egy kisdedet? Ki lesz annyira gonosz, hogy Heródes módjára életére tör annak, aki azért jött mint kisded, hogy életét adja értünk? A jászol előtt minden keménység, durvaság, rosszakarat fölenged bennünk: a kisded tehetetlensége lefegyverez, megaláz és végtelen leereszkedésével minket fölemel magához: a szeretet szeretettel találkozik.

3. A keresztények Istene a Megfeszített. A mi Istenünk nemcsak fölséges Úr, nemcsak édes betlehemi kisded, hanem a fájdalomnak férfia, keresztreszegezett roncs, latrok közé számított emberek megvetése, aki zsidóknak botrány, pogányoknak esztelenség. Megfeszítettet a mi bűneinkért, mint ártatlan Isten Báránya élete árán vette el e világnak bűneit. Oh magnum pietatis opus!

A mi vallásunk harmadik tényezője tehát a félelem

¹ I Ján. 2, 16.

² I Ján. 2, 14.

és szeretet mellett a részvét. Minden szenvedés láttán el-
lágyl a szív, kiengesztelődik a rosszindulat és feltámad az
egészen idegen szenvedő iránt is lelünkben a részvét. A
részvét nem érzélem, üres szó, udvariassági tény, hanem
mint a név maga mondja: rész-kérés, rész-vétel más bajá-
ból, kínjából, gyászából, megosztása, megkicsinyítése a
szenvedő sok bajának, terhének. Állatnál rosszabb, aki
szenvedők szenvedését növeli, a mi hitünk is égbekiáltó
bűnnek tartja a szegények, özvegyek, árvák nyomorgatását.
A pusztán szóban, szájalomban vagy könnyben jelentkező
részvét nem kell a mi szenvedő Istenünknek. A rajta síró
jeruzsálemi asszonyoknak ezt mondja: „Ne sirjatok rajtam,
hanem magatokon és fiaitokon.”¹ Tehát a szenvedő Krisz-
tussal az tesz jót, aki saját vagy környezetének bűneit
javítja, a szenvedő Jézus iránti részvét tulajdonképpen bánat
és önjavítás.

Akit tehát a bűntől nem tart vissza a fölséges Istentől
való félelem, a kisdéd Isten iránti szeretet, azt megindulásra
kell hogy bírja a megfeszített Isten iránti részvét. Végtelen
megszégyenülés kell, hogy elfogja az iszákost, mikor Krisz-
tust ecettel, epével itatni látja, a szemérmertlent, mikor Jézus
ruhátlanságát a sötétségtől látja betakarva, a durva, goromba
embert az Úr sok sebe láttán, mert Ő mondotta: „Ami
egynek a kisdédnek, szegények, szenvedők közül tettetek, azt
nekem tettétek.”² A magyar népének szépen mondja: „Aki
látja és nem sír, élő hittel az nem bír.” Mert ha idegen
szenvedő iránt is fölébred a lélekben a részvét, mennyivel
inkább fel kell ébrednie azzal szemben, aki érettünk, miat-
tunk, helyettünk jutott a gyalázat fájára.

4. A mi Istenünk győzedelmes, megdicsőült hős. A ter-
mészet, a halál, a szellemvilág egyaránt alattvalója neki.
Szavára lecsendesül a tenger, intésére átváltozik borra a
víz, meg sokasodnak a kenyerek, a halak sereggestül mennek
Szent Péter hálójába — ezek a természet csodái. Szavára,
érintésére meggyógyulnak betegek, föltámadnak a halottak
— ezek az élet csodái. Kérésére démonok menekülnek és
angyalok jelennek meg, Magdolnák, Péterek, Máték, Tamá-

¹ Lk. 23, 28.

² Mt. 10, 12.

sok, Zakeusok, latrok megtérnek — ezek a szellemvilág csodái. De legnagyobb győzelmeit önmagán mutatta be: alászálta poklokra, dicsőségesen föltámadta, fölméne a mennyekbe, ül a mindenható Atya jobbja felől. Legyőzte a bűnt, a szenvedést, a halált, visszahódította a két túlvilági tartományt: a pokoltornácát és a mennyországot, itt-hagyta bűnbocsátó, csodatevő hatalmát, hódító kardját: a keresztet. Önerejéből égbeszállt megépítve rendíthetetlen sziklára üdvösségünk bevehetetlen várát: az Anyaszent-egyházat.

Mert a mi Istenünk hős, aki győzhetetlen, ezért a mi vallásunk lényeges kitevője a bizalom. Sok bűn történik kishitűségből, gyávaságból, gyengeségből. De nekünk szól Jézus igéje: „Nekem adatott minden hatalom az égben és a földön. Amint engem küldött az Atya, — e hatalom birtokában — úgy küldlek én is titeket.”¹ Küldlek szegények, ellenségek, máshitűek, nehéz idők közé: ne aggódjatok. Mit féltek ti kicsinyhitűek? Tehát mikor erkölcsi kötelességeink teljesítése a kor, az emberek stb. részéről akadályokkal jár, akkor a hős Krisztusra kell nézni, akinek utolsó szava: „Bizzatok, én meggyőztem a világot!”²

5. A mi Istenünk mindennapi kenyerünk. Isten végtelen fölségéből kimondhatatlan mélyre szállt, mikor emberi kisdeddé lett, azt hittük, nincs tovább. És íme, az Oltáriszentség az utolsó lépés: a megtestesülésben az emberi természettel egyesült, itt pedig az egyes emberrel. Ha a panteizmus azzal ajánlja magát, hogy elmossa a Teremtő és teremtmény közti különbséget és Istennel azonosít, akkor sokkal jobban kielégíti az ember ősi vágyát: olyannak lenni, mint az Isten — az Eucharisztia: Krisztus kenyér, táplálék alakjában való egyesülése velünk. A betlehemi Kisdedet Simeon módjára karomba vehetem, de soká nem tarthatom, mert tudom, érzem, hogy ő másoké is. De az eucharisztikus Jézus egészen enyém, egészen tied, egészen mindenkié. Látogatása áldás, a kegyelmek végtelen bősége árad lépte nyomán és az átistenülés részünkről lehetségessé válik nem a mi mesterkedéseink, hanem Istenünk végtelen leeresz-

¹ Mt. 28, 18.

² Ján. 16, 33.

kedő jósága által. Az Eucharisztia az Istennel, egymással és saját belső lelkivilágunkkal fennálló egység és béke biztosítója, valószínűsítője. Asztalközösség Istennel és egymással, békepohár, vérszerződés Istennel, felebaráttal; előíze a mennyországi nagy békelakomának és istenközelségnek.

Minden megtiszteltetés, ajándékozás, előkelő látogatás, érdeklődő leereszkedés hálát vált ki a megtisztelt, meglátogatott lelkéből. A hála valakivel szemben nemes függés, nem jogi, hanem kegyeletes összetartozás, melynek alapja a velünk gyakorolt jótétemény, amire a mi viszontválaszunk a hála. A hála kizárja a rosszakaratot, a megbántást azzal szemben, aki jó volt hozzánk. Sőt pozitív jócselekedetekre, viszonzásra hangol, mert a hála — éppen úgy, mint a részvét — nem szó, vagy érzelem, hanem cselekvés: gratiarum actio: hála-adás, tehát valami tett. Mivel tehát a mi Istenünk mindennapi kenyerünk, felébred lelkünkben a hála, mely visszatart a bűntől és pozitív jócselekedetekre készít. Minél nagyobb volt a velünk gyakorolt jótétemény, annál erősebb bennünk a hála és ezért érdemi meg minden bűn ezt a jelzőt: hálátlanság. A hálában sok alázat van, sok Istenhez-tartozás, a mi életünk hálából Istené, aki nemcsak megmentette, de mindennapi kenyérként táplálja is életünket.

6. A mi Istenünk mennyei Atyánk — ismét újabb vonás az igazi Isten-arcon.

Az ószövetségi Úr és szolga viszonyát az újszövetségben az Atya és a fiú viszonya váltotta fel. Ez nincs benne teremtetésünkben, Isten külön fölemelt bennünket magához, helyesen éneklí az Egyház: praeceptis salutaribus moniti et divina institutione formati audemus dicere: Pater noster.¹ Az Úr Jézus minden parancsának szankciója ez: „Hogy fiaii legyetek Atyátoknak, aki a mennyekben van.”² Ő tanított minket imádkozni e szavakkal: Miatyánk, ki vagy a mennyekben. Egymásiránti testvériségünknek is ez az alapja: közös égi Atyánk az Isten.

Ez a fogadott fiúság mélyebb, igazabb, mint az emberi

¹ Üdvös parancsolatok készítésére és isteni tanítással kioktatva merjük imádkozni: „Miatyánk . . .”

² Mt. 5, 45.

örökbefogadás. Ez nem *imitatio naturae*, hanem *participatio divinae naturae*: itt az isteni kegyelem révén az örök szőlőtőnek: Krisztusnak életereje árad bele lelkünkbe, ezért teljes joggal írja Szent János apostol: „Isten fiainak nemcsak neveztetünk, hanem azok is vagyunk.”¹

Mert Isten a mi Atyánk, nekünk fiaknak legtermészetesebb kötelességünk az engedelmesség vele szemben. A legősbibb alárendeltség a fiúé, a legtermészetesebb hatalom az atyáé — a kettő közötti viszony az engedelmesség viszonya a parancsoló tekintély iránt. De amilyen magától értődő ez az engedelmesség, épp annyira könnyű is: az atya parancsait csak az irántunk való szeretet sugallhatja. Mivel tehát minden parancs a mi javunkat szolgálja, Atyánknek engedelmeskedni ugyanannyi, mint saját javunkat munkálni, előmozdítani. Itt ismét egymásra találunk az Isten dicsősége és az ember békessége: az önzetlenség és a helyes önszeretet: az engedelmesség és a szeretet. A parancsok mögött nem zsarnokság, hatalom-fitogtatás, szeszély rejlik, — ez kitelik esetleg az úrtól a szolgálval szemben — hanem szeretet, atyai jószág, bölcsesség és szentség — mely könnyűvé, édessé teszi az engedelmisséget, a kötelességteljesítést Isten fiainak az égi Atyával szemben.

7. A mi Istenünk nemcsak Atyánk, hanem barátunk.

Az atya és fiú között alárendeltség van, a barát és barát között mellérendeltség. A barátság egyenlegező, egyenlővé formáló erő: aut invenit aut facit pares vagy hasonlók között fonódik, vagy ha különböző méltóságú, korú, állású egyének közt — akkor ezeket egyenlőkké alakítja. A jóbarát már az ószövetség szerint is igaz kincs (Dávid és Jonathás), érték, melyet Isten burkoltan említ, mikor azt mondja: nem jó az embernek egyedül lenni. A házasság is elsősorban a lélek szava a lélekhez, ezért szentségi rangra emelt, egész életre szóló, kizárólagos és fölbontást nem ismerő barátság. Az Úr Jézus a barátság lényegét Isten részéről bizalmas beavatásokban és áldozatokban jelöli meg. Azt mondja: „Már nem mondalak titeket szolgálóimnak, hanem barátaimnak. Mert a szolga nem tudja, hogy mit cselekszik az ő ura, én pedig mindent — mit az Atyától

¹ I Ján. 3, 1.

hallottam, értéstekre adtam.”¹ Tehát isteni titkainak bizalmasává tett, szentháromságos életének rejtelmeibe betekinteni engedett, misztériumaiba beavatott. Másutt pedig így szól: „Nagyobb szeretete senkinek sincs, mint aki életét adja barátaiért.”² Tehát baráti szeretetének bizonyossága, próbája, igazolása nagy életáldozata értünk.

A mi Istenünk tehát barátunk. A jóbarát legfőbb tulajdonsága a hűség. A kitartás az élet minden viszontagsága ellenére, hősieks küzdelem az idő és a tér lakító, gyengítő erői ellen és hűséges szeretése a távollevőnek, a régen nem látottaknak. Az Isten barátságának van a legtöbb próbája: minden legyőzött kísértés új hűségnyilatkozat, új vallomás az ő javára. Ezt a hűséget bizalmas nyilatkozatok, megbeszélések, áldozatok és viszontáldozatok ápolják, erősítik mindkét részről. Tehát a mély, csendes, buzgó imádság, a gondok, örömek, panaszok alázatos közlése kapcsol össze maradandóan az isteni jóbaráttal. Másrészt a hűség áldozatokra áldozatokkal válaszol, ha az isteni jóbarát életét adja, akkor nekünk is mindent el kell követnünk azért, ami neki örömeire szolgál.

Igy lesz Isten barátsága számunkra bűn ellen oltalom, erényekben segítség.

8. A mi Istenünk végül ítélő bíránk. Többször visszatért tanításában erre, hogy jönni fog ismét az ég felhőiben ítélni eleveneket és holtakat. Igérte, hogy egyik éjjel számonkéri tőlünk lelkünket, keresi rajtunk a kölcsönadott talentumok kamatait, szívünk mécsesének kegyelem-lángját, a malasztok menyegzős ruháját. Eljön az idő, mikor felszólít bennünket: „Adj számot sáfárkodásodról, mert többé már nem sáfárkodhatol.”³ Az ítéletet nagy különválogatásnak mondta, komolyan figyelmeztetett, hogy minden fölösleges szót számonkér tőlünk az ítélet napján. Ekkor lesz végleges és kétségtelen az ő királysága mindenen. Mert amint egy hajszál le nem eshetett fejünkről az ő tudta nélkül — éppen úgy, egyetlen gondolat, mely fejünkben megfogant, nem maradhat előtte ismeretlen, bírálatlan.

¹ Jn. 15, 15.

² Jn. 15, 13.

³ Lk. 16, 2.

Ha a mi Istenünk mindent számonkérő bíránk, akkor vallásosságunk utolsó összetevője a felelősségérzet. A bűn voltakép a pillanat könnyelműsége, a tett következményeinek elhomályosulása, valami rosszul értelmezett szabadság. Az erény viszont állandó éberség, jövőbe, Istenbe vetett tekintet, állandó függés és engedelmisség a lelkiismeret iránt. Ez az üdvös felelősségérzet teszi, hogy az ember cselekedetei, szavai, gondolatai urának, gazdájának érzi magát és éppen ezért tudatában van a számadás kötelességének. Ezért soha sincs kiszolgáltatva a pillanatnak, a könnyelműségnek: a mi hitünk a komolyság világnézete. Urunk Jézusról is meg van írva, hogy sírt, de hogy nevetett volna, nem olvassuk. Ebben a mozzanatban a vallásnak óriási nevelő hatása jelentkezik a tömegekre: a könnyelműségekre hajló, befolyásolható emberiséget komoly, előrenéző felelősséghez szoktatja, a bűntől büntetés fenyegetésével elriasztja, az erényre jutalmak ígéretével biztatja.

A korrekt katolikus istenfogalom tehát nem emberi találgatás, tapogatódzás, képzelődés műve — hanem a nyilvánkoztatás igazsága. Csodálatos arányosságban egyesülnek benne gyengéd és fölséges vonások. A keresztény Isten-arc sokféle és mégis egy: az Isten fogalmában találkoznak és egyesülnek a Fölség, a Gyermek, a Megfeszített, a Hős, az Atya, a Jóbarát, a Bíró és az Eucharisztia. Nincs vallás, melynek mégoly zseniális emberi spekulációja ezt csak megközelíteni is képes volna.

Az istenfogalomtól függ, mint láttuk, erkölcsi életünk. Minden, ami az emberi lélekben érték, ami nagy, nemes cselekedetek forrása lehetne és ami a rossztól visszatart: félelem, szeretet, részvét, bizalom, hála, engedelmisség, hűség, felelősségérzet éppúgy találkoznak vallásunkban, mint a fenti vonások az Isten-arcban. Így nem mi faragjuk Istent a mi képünkre és hasonlatosságunkra, hanem fordítva: a mi lelkünk alakul az Isten arca szerint. Így látjuk, hogy nincs úr a hit és az erkölcs között, hogy a kettő szorosan összetartozik, mint ahogyan az Úr Jézus mondta: „a szavak, melyeket szólottam hozzátok, lélek és élet”¹ — tehát elmélet és gyakorlat, igazság és valóság, hit és erkölcs. Így ért-

¹ Jn. 6, 64.

hető az Üdvöztető másik igéje is: „Ez pedig az örök élet, hogy megismerjenek téged, egyedül igaz Istent és akit küldöttél: Jézus Krisztust”;¹ tehát a helyes Isten-ismeret ad egyedül módot helyes életre.

Pogány népekről mondja a történelem, hogy belehalnak az isteneikbe. Mert hamis ideálok katasztrófákat szülnek egyéni és népi életünkben. Viszont az igaz vallású népek élnek az ő Istenükből, mint ahogyan a Szentírás mondja: „hogyan híven, életetek legyen az ő nevében”.²

II.

Erkölcsei élet.

Erkölcsei életünk Isten, felebarát, család, Egyház, haza, társadalom és önmagunk iránti kötelességeink teljesítésében áll. E sokirányú és egész életünk minden cselekvését átfogó erkölcsi rendet végső gyökereire visszavinni annyit jelent, mint Isten akaratát, reánk irányuló szándékát keresni, érteni.

Mikor Isten megteremti az embert, három szót mond neki, mely szavak az első isteni utasítások számunkra a Szentírásban. Ez a három isteni szó: növekedjete, sokasodjatok, uralkodjatok!³ Crescite, multiplicamini, dominamini. E három először hozzánk intézett isteni szón alapszik, épül, fordul egész erkölcsi életünk.

Növekedjete: ez szól az egyénnek, sokasodjatok: ez a fajnak, uralkodjatok: ez a társadalomnak. Az első az önfenntartás ösztönét, a második a fajfenntartás ösztönét, a harmadik a civilizáció jogosítványát foglalja magában. Úgy is mondhatnám e három nagy isteni szót: kenyér, gyermek, szabadság, vagy visszajáról nézve: éhség, szerelem, szolgaság. Ez a három mozgatja a világot. Erkölcsi, egyéni, családi és társadalmi életünk minden mozzanata ezek egyikével függ össze, vagy ennek Isten szándéka szerinti megértése, vagy Isten terveit kijátszó torzulása.

Az újszövetség — mely nem felbontotta, hanem fel-emelte, tökéletesítette az ószövetséget — ehhez a három

¹ Jn. 17, 3.

² Jn. 20, 31.

³ Gen. 1, 28.

isteni szóhoz is három beszédes, eszményi magyarázatot adott. Ez pedig nem más, mint az újszövetség kezdetén a Szentcsalád. A kis Jézus fejlődése magyarázza a „növekedetek” jelszót, a Boldogságos Szűz anyasága a „sokasodjak” felszólítást és Szent József családfői tisztje az „uralkodjak” helyes értelmét.

a) A legelső isteni szó az egyénnek szól és a fejlődés jogosítványa. Az egyéniség törvényes kibontásának, kialakulásának és érvényesülésének szabadsága. A helyes értelemben vett karrier engedélye, a testi-lelki képességek normális, istenadta célhoz törekvése van itt megadva.

A legnagyobb karrier a tisztességes, hibátlan, büntelen emberélet. A legnagyobb alkotás a feddhetetlen jellem. Mert tudományos, politikai, vagyoni, írói karrier csak részlet-zenialitás; de az élet ezer apró vonatkozásában, kívülről-belülről támadt mindennapi kísértések között mindig igazságnak, elvnek, ideálnak megfelelően foglalni állást és igazodni el, úgy menni végig évek mezsgyéjén, hogy még ruhánk szegélye se érjen a sárba: ez a legnagyobb karrier, amit ember csinálhat. És ezzel összefér a lelki béke, ez nem izgalmas, mint a földi nagyratörekvések; — ez igaz, alázatos önismeretből fakad, ezért nincsenek túlméretezett vágyai és mentes súlyos földi csalódásoktól. Ez a legkevésbé bízik önmagában és mégis a legnagyobbra tör: a végtelenre: tökéletessé lenni, mint ahogy mennyei Atyánk tökéletes.

Az emberi gyarlóság sokat torzított ezen az isteni elgondoláson. Így a bűnök egész skálája épül erre a félreértett isteni szóra.

Minden kevélység nem Isten szándéka szerinti növekedés. Minden mértéktelenség, pénzvágy, földi értékek, javak, elismerések halmozása nem Isten akaratára való gyarapodás. A durvaság munkatársaink iránt, zsarnokoskodás másokon, mások legázolása árán történő érvényesülés, pénzt, címet, méltóságot, meg nem illető rangot hajhászó kártékony stréberség mind ennek az isteni felszólításnak torzítása. Mivel pedig egyesek túlságos növekedése mások letiprása, egyesek túltápláltsága mások nyomora — az egyenlőtlenségből fakadó bajok egész légiója kel föl a bűn sötét kíséretéből, hogy lerázza zsarnokait, hogy az ő fölöslegük-ből elvegye a neki szükséges mindennapi kenyeret.

Ez a nem Isten akarata szerinti növekedés megejt egész társadalmi rétegeket, sőt országokat is. Osztályharc, háborúk, milliók katasztrófája, nyomora támad belőle.

Az újszövetség ezt a parancsot sem bontotta fel, hanem helyes és magasztos értelemben tőkéletesítette, szóban és példában megvilágította.

A kis Jézus fejlődése adja meg a helyes választ mindazokra a félreértésekre, melyek az első isteni szó: a növekedetek körül keletkeztek. Azt mondja róla a Szentírás: „A Gyermekek növekedék korban, bölcseségben, kedvességben Isten és emberek előtt.”¹ Tehát a növekedés elsősorban lelki, jellembeli értékekben való gyarapodás: érdemek szerzése, erények gyűjtése, tehetségeinknek gazdagítása. Emelkedés Isten értékelése szerint, amivel együttjár jó emberek elismerése. Nagyság, mely alázatosságban fejlődik ki; hatalom, mely önmagát győzi le. „Aki nagyobb akar lenni köztetek — legyen kisebb”² — mondja gyermekkori példájához magyarázatképpen később az első helyeket válogató farizeusoknak, a nagyravágyó tanítványoknak, egyszóval a helytelenül növekedni akaróknak. Az igazi nagyság, mellyel Jézus kinőtt közülünk: a kereszt nagysága, tehát számunkra is csak két mód van igazán növekedni, naggyá lenni: az alázat kisdéd útja, vagy a szenvedések királyi trónja.

Mert emberi nagyságunk voltaképpen Isten műve — ezért nem minket illet a dicsőség, hanem azt, akinek kegyelme bennünk mindezt művelte. „Lássák az emberek a ti jócselekedeteiteket és dicsérjék Atyátokat — ki a menyyekben van.”³ A leghelyesebb keresztény életfelfogás a nagy előkészítőnek: Ker. szent Jánosnak ajkán hangzik fel: „Neki növekednie kell, nekem viszont kisebbülnöm.”⁴ Az igazi nagyság ebben fejlődik ki igazán: ebben az alázatos eldugottságban, názáreti csendben, ahol mi is eljutunk a Krisztus nagyságára, mely minden fejlődésnek mintája, célja, koronája.

Egyéniségünk kialakulása tehát erkölcsi kérdés. A

¹ Lk. 2, 52.

² Lk. 9, 48.

³ Mt. 5, 16.

⁴ Jn. 3, 30.

helyes és helytelen növekedés kérdéseinek egész csoportja torkollik ide. Nekünk együtt kell növekednünk a kisdied-korból kibontakozó Jézussal, akkor teszünk helyesen eleget az Atya első szavának: növekedjetek.

b) A második isteni szó: sokasodjatok. Ez már nem az egyénnek, hanem a fajnak, a családnak szól. A férfi és a nő, az apa, anya és gyermek egymáshoz való viszonyai, a házasság összes problémái ebben a felszólításban nyerne isteni megindítást és rendezést. Mivel pedig a családban égi és földi érdekek találkoznak, azért e kérdésben szót kérnek maguknak az erkölcs és a jog, a szeretet és igazságosság, az Egyház és az állam egyaránt.

Ebben az isteni fölshzólításban ki van jelente, hogy az emberi élet eredete férfitől és asszonytól Isten gondolata. A nemi különbség Isten alkotása, — az Egyház az ókori manicheusoktól Tolsztojig mindig elítélte azt a felfogást, mintha ebben valami restellnivaló, aljas, bűnös volna, miért is a házasság elvetendő lenne. „Amit Isten tisztának teremtet, azt te ne mond tisztátalannak”¹ — hangzott az égi szó Szent Péteren keresztül az egész világhoz. Mivel pedig a Szentírás szerint „Isten minden mindenben”² — még ebben a pontban: a nemi ösztönökben, erőkben is megvan az isteni kéz nyoma, melynek fölismerése legjobban megóv minden helytelen felfogástól, kísértéstől.

A nemi ösztönnek három összetevője van: a test teremő ereje, a lélek igénye szeretni és szeretve lenni és a gyermek vágya.

A test teremő erején ott van az Atya kézjegye, aki Teremő, aki kisajátíthatatlan felségjogát végtelen jóságából nekünk kölcsönadni jónak látta. Ha higgadtan végiggondoljuk, hogy ez az ösztön Isten teremő tevékenységének mása, hogy végtelenül értékes talentum — akkor a rendetlen kívánczóság el fog csitulni és működése azokban a medrekben fog haladni, ahová a Teremő utalta. Mert ez az ösztön — mely föl a házasság többnejűség is lehetne, hiszen ez a test szava a testhez — életnyilvánulásai csak akkor fogja a Teremő szándékát követni, ha eredetének, kiindulásának

¹ Ap. Csel. 10, 15.

² I Kor. 15, 18.

ugyancsak Istentől való származását hangsúlyozzuk és aláhúzzuk.

A nemi ösztön második összetevője a lélek beszéde a lélekhez: szeretni valakit és valakitől egyedül szeretve lenni. Ez az igény aktív és passzív egyszerre és mert kizárólagosan egy személyre vonatkozik — ez az egynejlőség alapja. A lélek istenadta igénye valakiben egész életre szóló kincset bírni és valakinek kincséül, támaszául lenni, valakinek titkait bírni, valakinek titkainkról mindent bizalommal feltárni. A legnagyobb odaadásra nemcsak elfogadással, de viszont-odaadással felelni és viszont-elfogadásra találni — ez a szerelmi vágynak a lelke.

Ezt a második komponensét a „sokasodjatok” jelszónak a Szentháromság második személye, a kétszer is titokzatosan született „Fiú” fémjelzi, magyarázza. Az Úr Krisztus áldott személye, tanítása tereli helyes útra az egymáshoz vonzódó szívek beszédét: a szerelmet. Ő tanította meg a világot szeretni, ő állította vissza a házasság tisztaságát. Mindenkit szeretett és viszontszeretetre hangolt. Háromszor is elkérdezte: szeretjük-e őt, ő viszont életét adta azokért, akiket szeretett. Mi azt mondjuk: Uram, engedd, hogy hozzád mehessek, ő viszont élénk jön és hív bennünket: jöjj. Őt szeretni annyi, mint viszontszeretve lenni, benne támaszt találni, titkainkért cserébe isteni titkokat, kincseket nyerni. Ez a szeretet: Gottesminne, die süsse Kraft — állandó, nem fogyatkozik el idő folyamán, mint az embereké, akik egy napon arra ébrednek, hogy semmi újat, semmi titkot már nem látnak egymásban; benne mindig találunk újat, ismeretlent, mert isteni személye végtelen, azért szeretete is mindig megújuló, kimeríthetetlen.

Az égi és a földi szerelem ugyanegy kút mellett, a szív kútja mellett ülnek, — mint Tiziano remekművén látjuk — de a kút vizének üdeségéről, kiapadhatatlanságáról, borrrá változtatásáról Krisztus szeretete gondoskodik.

A harmadik tényező ebben az ösztönben a gyermek vágya. Ebben feszül minden küzdelmünk a mulandóság ellen. A gyermek életünk folytatása, nevünk, jellemünk, arcunk, vagyónunk viselője, akkor, mikor a mienk már elmúlt, enyészet zsákmánya lett. Akinek bűnös ifjúsága miatt nincs gyermeke, joggal éneкли magáról: „Megöltem jövődö-

magam" (Ady). A gyermek a férfi és nő egyesülésének pecsétje, az élet kiteljesedése, értelme, rendeltetése. Az ösztön két előbbi tényezőjének célja, a nagy isteni parancs igazi megvalósulása: sokasodjatok.

A harmadik isteni személy a Szentlélek, az Atya és Fiú csókja, összetartozásának záloga, a Szentháromság pecsétje. Az ő neve Teremtő Lélek: lehelletére indul az élet a sáros, ködös, üres földtekén, tőle foganja a Boldogságos Szűz a legtisztább Gyermeket, „a minden teremtmények Elsőszülöttét”:¹ Jézust; kiáradására indul csodálatos természetfeletti termékenységnek Krisztus jegyese, a mi Anyánk: az Egyház. A pogány mitológia a vízből eredeztette az isteneket, itt, az Isten országában a Szentlélek vízből: a keresetségből születnek Isten fiai, kik ugyancsak a Szentlélek birtokában szólíthatják meg Istent így: Atyánk!

A második isteni szó tehát: sokasodjatok, az egyéniség továbbadása — Isten gondolata és végtelen, fölséges távlatok nyílnak meg ennek az erőnek helyes látásában, értéklésében.

A bűn viszont roppant sokat torzított ezen az isteni eszmén, ajándékon is.

A bűn teszi, hogy ennek az ösztönnek funkciói a szemérmetlenség bűneinek óriási skáláját vetítik elénk. A parázna vágy, élvezet, a kéjalgés saját és idegen testen, az önfertőzés, házasságtörés, természetellenes fajtalanság, vérfertőzés, szentségtörés, a gyermekről tudni nem akaró nemi érintkezés, Isten terveinek gonosz és célzatos kizárása, az a sok baj, gúny, gonoszság, ami a nemi kérdéssel kapcsolatosan lealjasít nőt, házasságot, gyermeket, félretesz szemérmet, tisztességet. Minden izgató visszaélés divatban, irodalomban, művészetben, színpadon, utcán, strandon, bálteremben, életstílusban — ide torkollik. Minden féltékenységg, gyilkosság és öngyilkosság, egész életre szóló gyűlölet, könnyelmű, élvezethajhászó életfelfogás innen forrászik. Isten eredeti, fönséges gondolatait már alig lehet sok helyütt megtalálni ebben a vonatkozásban, — annyira megromlott közfelfogásunk, hogy ehhez ily szempontból még közelíteni is szinte veszedelmesnek, profanálásnak látszik.

¹ Kol. 1, 15.

Erkölcsei életünk e második nagy problémakörében a Szentcsalád második tagja: a szeplőtelenül fogantatott szűzi Istenanya: a Boldogságos Szűz Mária nyújt eligazítást, eszményképet, példát, oltalmat. Ő az egyetlen asszony, akinél az emberi eredet bűne hiányzik, akinél nincs a foganásban kéj és a szülésben kín — bűnünk két kárhozatos következménye. Mióta Szentlélektől foganta és szűzi módon szülte isteni Gyermekeit — azóta nála keres oltalmat minden tisztaságos törekvés, minden nemi bűntől óvakodó nemes lelkelet. A megtestesülő Isten nem mint Ádám jelent meg itt a földön, nem felnőttként lépett közénk, — bár ezt is megtehetette volna — hanem fogantatott, anyja méhében kilenc hónapig időzött, született, anyatejjel táplálkozott. Mindezt azért, hogy „áldott legyen a méh, mely gyermeket hordoz, az anyai kebel, mely táplál” — hogy amivel kapcsolatosan annyi bűn, baj, átok szakad a világra, az visszanyerje az Istentől neki megadott szerepet, méltóságot. A Boldogságos Szent Szűz anyasága a „sokasodjatok” jelszónak Istentől adott értelmezése. A női hivatás, a gyermek misztériuma, a természet istenáldotta erői mind itt ragyogják szét újszövetségi kegyelmi köntösben a Teremtő eredeti gondolatait, melyeken annyit rontott az alacsony emberi gonoszság és a sátánnak Isten terveit torzító törekvése. A test is áldott, szent — mióta az Isten Fia is testet öltött, ezért házasságról, gyermekről, szerelemről, női hivatásról nem szabad másként, csak fölségesen gondolkodni, érezni, beszélni, cselekedni. A Boldogságos Szűz tiszta anyasága annyit is jelent, mint ebben a vonatkozásban kiemelkedni a földből, lábbal taposni a mezítelen kígyót és föléje kerülni az állhatatlanság, változékonyság szimbolumának: a holdnak.

A nemi erkölcs eltévelyedéseiben a hívő, kegyeletes keresztény lelkelet áhítatosan tekint fel mindig a tisztaságos Anyára, akit követni annyi, mint Isten gondolatait helyesen értelmezni és szolgálni.

c) A harmadik isteni jelszó: uralkodjatok. Ezen épül a társadalmi élet, a civilizáció, a haladás. Östermelés, ipar, kereskedelem, államélet, jogélet mind ennek az isteni jelszónak, jogosítványnak nevében indul és fejlődik. Ez öleli fel a közösség problémáit, a nemzetek, az emberiség eszméit, törekvéseit.

Isten eredeti elgondolásában az uralkodás a teremtményekre vonatkozik: az ember, mint a teremtés koronája uralkodni van hivatva mindazokon, melyek számára, használatára teremtettek. A természet és erői vállalják is ezt az Istentől nekik kiszabott alantas szerepet, mert amikor isteni szó azt mondja az embernek: uralkodjatok, ugyanakkor a teremtményeknek azt mondja: szolgálatok. Uralkodni pedig annyit jelent, mint bizonyos célok irányában rendelkezni, élni a szolgálatunkra rendeltetett lényekkel. A természet hűen megfelel ennek: engedi meghódítani erőit, az ember igájába engedi fogni magát az állat, a hő, az áram, a föld odaadja kincseit, a növény-, állat- és ásványvilág minden értékével teljesen önzetlenül rendelkezésünkre áll. Annyira becsületes a neki Istentől adott szolgálai szerepében a természet, hogy nem enged ezen még saját előnyére, javára sem változtatni: nem akar felettünk úr lenni. És ha valaki ember létére letesz erről a nagy jogosítványról és szolgálja akar lenni valamely teremtménynek: pénznek, italnak — a teremtmény megcsalja, kiábrándítja és a neki kiosztott munkakört teljesítve elutasítja magától az uralkodásra hivatott embert. Teszi ezt sokszor azért, hogy elviselhetetlenül súlyos igát rak az ember vállára, olyat, aminőt csak szolga képes bosszútól vezetve egykori urával szemben tenni. Kényszerít bennünket arra, hogy a régi, törvényes helyzetet állítsuk minél hamarabb helyre.

Isten tehát bennünket a teremtmények urává tett és azok hűen szolgálnak is minket. De viszont mi csak akkor uralkodunk felettük, ha Istennek szándékai szerint élünk velük, mert nem vagyunk a teremtmények tulajdonosai, csupán csak haszonélvezői. Ezért: *Deo servire regnare est*: a mi uralkodásunk egyúttal Isten szolgálata kell hogy legyen.

Istennek e végtelenül bölcs és jóságos tervén, akaratán is sokat rontott, torzított az emberi gonoszság, a sátáni, démoni rosszakarát. Az „uralkodjatok” felszólítást félre magyarázva nem a teremtményeken, hanem egymáson akarunk uralkodni. Innét van minden rabszolgaság, proletáriátus, osztályharc, osztálygyűlölet, sztrájk, kizsákmányolás, háború és az a sok vér, mely a rosszul értelmezett szabadságért kiömlött az emberiség örök szégyenére. A Bibliában

az ember szabadnak születik, uralkodásra hivatott — a szolgaság legelőször a mámorából fölébredő Noé ajkán jelenik meg, mint átok gonosz fiának: Khámnak utódaira, mikor így szól: „Átkozott legyen Kánaán, legyen testvéreinek szolgája.”¹ A szolgaság tehát átok azon, aki a gyermeki tiszteletnek és becsülésnek híjával volt. A szolgaság büntetése, átka az emberi gonoszságnak, de semmiképen sem Isten eredeti gondolata. A nemzeti gőg, a faji hatalomvágy, mely hódításra tör, a vagyonát halmozó és féltő felső néposztály egyfelől — a kizsákmányolt, leigázott kisebbség, az egész életével másoknak élő alsóbb réteg másfelől, minden gyűlöletet azért ápol, minden harcot azért vív egymással, mert félreérti az isteni szót: „uralkodjatok”.

Az újszövetség ennek a jelszónak helyes értelmezését is megadta a Szentcsalád harmadik személyében: Szent Józsefben. A Szentcsalád az első Isten tervei szerinti alkotmányos közösség és Szent József az első Isten kegyelméből való uralkodó.

Minden közületnek fejvel kell bírnia — ez Isten akarat a Szentírás szerint. De a fő igazi uralkodása nem lehet más, mint ami Szent Józsefé: áldozatos szolgája a rábízottnak.

Szent József uralkodik a teremtményeken. Műhelyében meghódol neki a fa és gerendává, deszkává lesz akarat szerint. Szent József uralkodik önmagán: harmónikus, csendes életét nem zavarják indulatok, szenvedélyek. És uralkodik a Szentcsaládon: Isten utasításai hozzá jönnek: megy Betlehembe, menekül Egyiptomba, visszatér Názáretbe. De uralkodása oly szelíd, oly áldozatos, annyira védő, hogy szinte háttérbe szorul azok mellett, akik fölött uralkodnék. Uralkodása voltaképpen önkéntes, áldozatos, hű szolgálat azok iránt, akiket rábízott az Isten. Övé értük a munka, az aggodás, a felelősség, a gond — ez a vezetők, az uralkodók, az államfők igazi kötelessége, ez az uralkodás voltaképeni értelmezése.

Ha minden hatalmasság ilyen újszövetségi értelemben venné az uralkodást, — megszűnnék az a sok tömeggyűlölet, mely az emberiség széles rétegeit annyira áthatja jelen-

¹ Gen. 9, 25.

leg és a kis názáreti ház, az igénytelen kis ácsműhely áldott szelleme lengené be a kultúra, a haladás óriási műhelyeit, mert nem bábeli tornyot akarnának ott építeni, hanem egymás számára emberséges lakást, födelet, hajlékot.

E három nagy szó tehát: növekedjetek, sokasodjatok, uralkodjatok — Isten szava és erkölcsi életünk alapja. Feladatunk Isten eredeti terveit ezekben meglátni, az emberi és démoni torzításokat leválasztani és a Szentcsalád három tagjának értelmezésében ezeket megérteni és élni.

III.

Kegyelmi élet.

Az Úr Jézus hétosztályos iskolája: a hét szentség, mint közös és főtantárgyat az örökkévalóságot tanítja első sorban. Ez a legnehezebb: mulandó voltunkat örök távlatokba emelni, az örökkévalóság aratása számára megérlelni, mulandó vágyainkat, esendő jellemünket örök eszmék szolgálatára lekötni és az állhatatlan embert természetfeletti vonatkozásban örök hűségre nevelni és képesíteni. Erre nem képes földi tankönyv, csak az égi hétpecsétés, apokaliptikus könyv: a hét szentség, melyet felnyitni és megmagyarázni nem képes más, csak aki alkotta: az Istennek Báránya. Ezért minden szentség a hit szentsége: az örök életbe vetett hitet hirdeti, képviseli, a felvevőt pedig a kegyelem által erre képesíti. Mindegyik más és más vonatkozásban; de mindegyik szövegében, hatásában egyaránt benne van a nagy szó: mindörökre.

1. Kereszttség.

A legelső szentség mindjárt végleges és örök hatályú. Amint egyszer születünk e mulandó életre, úgy lelkileg az örök életre is. A szent kereszttség eltörölhetetlen jegyet nyom az ember lelkébe: ez mindörökre fémjelzi, kereszténynek bélyegzi; az üdvösségben gloriolája, a kárhozatban külön kínja és szégyene. Itt e földön pedig bármilyen mélyre süllyedjen is a hitetlenség vagy a bűn ingoványába valaki, — keresztény jellegét — mely az első szentség óta elválaszthatatlanul összefűzi Krisztussal — soha le nem vet-

heti: ez felelősségének súlyosbítója, de megtérésének reménye is. Még ha vallást változtat, akkor sem törli le e szentségi karaktert lelkéről, mert nem a külső, jogi, legalis hovatartozás számít Isten szemében, hanem az égi, örök pecsét, melyet ha egyszer lelkünkbe égettek, fel nem törhet semmi földi alku. Ezért ismétелhetetlen, mert annyira örök, annyira végleges érvényű, hogy megújításra nincs szüksége. Isten lefoglalja magának a keresztségben természetünket és ezzel vonatkozásba hozza örök Önmagával, mert kisajátíthatatlan felségjoga természetünk mulandóságát is beoltja, megörökíti.

Ezért az Úr Krisztus ajkán a keresztség örök életre szökő forrás. Ezért szerinte az örökkévalóságba való belépés feltétele újjászületni vízből és Szentlélekből. És ezért rendel kiszolgáltatni az Atya, Fiú és Szentlélek nevében — mert ezzel e szentség örök hatóerejét, perpetualizáló jellegét onnan vezeti le, amely egyedül méltó az „örök” jelzőre: a Szentháromságból.

Ezt az állapotyszerű, metafizikai örök jelleget azonban nemcsak statikusan képviseli, hanem bennünk ki is építi, erre rá is nevel a keresztség. Mint minden katolikus kötelességünk eredőhelye, állandóan az örök életre érdemszerző cselekedetek végzésére, égi, el nem múló kincsek gyűjtésére biztat, nógat, sürget bennünket. Így lesz a dogmatikus örök jellegből morális örökkévalóságra törekvés. Ezért fel nem száradhat fejünkről az olaj, mert Krisztusnak lettünk föl-kent örököstársai. Ki nem alhatik kezünkben a gyertya fénye, mint a legendás kölni keresztesvitézé — mert ezt a világ Világossága: Jézus gyújtotta bennünk: ez a kegyelem fénye, a prima gratia ragyogása. És sárba nem hullhat hófehér ruhám: az ártatlanság, bármerre vezessen is az élet útja — ezt nekem fehérén kell bemutatnom az ítéleten. Többé nem lesz vízőzön — ígérte Isten, mikor e világ bűnszennyyét lemosta — így itt is: többé nem lesz ilyen lemosás, ily tisztulás, ily végleges elsüllyedése a bűnös embernek, ilyen igazi renaissance, *παλιγεννησια* ily új teremtes: nova creatura, mert ez végleges, örökkévaló. A vízőzön utáni második végérvényes születés záloga lett a szívárvány, Isten kegyelemsugarának fehérségét hét színre bontó jegygyűrűje, — így a keresztség második születése után fölnk feszül a hét szentség arcus triumphalis — amely a malaszt

mindíg egyforma, üdvös sugarát hét színre töri meg, így eljegyez, fölemel és gyönyörködtet egyszerre.

De ennek meg kell hogy feleljen részünkről is a rendíthetetlen hűség abban a mindenkorra szóló fogadásban, melyet itt fogadtunk: ellenemondok az ördögnek és cselekedeteinek és pompáinak. Az Istennel kötött végérvényű szövetség tehát örök ellenségeskedés egyúttal a sátánnal és az ő udvarával. Ez az örökös küzdés edzi meg mulandó, változékony, idő-szülötte lelkünket az örökkévalóság állandóságára. Minél inkább megtartjuk ezt a föltétlen, komoly ígéretet, annál jobban hat bennünk a keresztség perpetuizáló jellege, annál méltóbbak leszünk az örökkévaló jutalmakra. Ez ugyan nem tétlen, szemlélő cselekvéstelenség, nem valami állapotszerű megmerevedés, — hanem éppoly örök tevékenység a boldogságban, mint amilyen állandó, pihenéstelen harc volt lelkünk szerepe itt a küzdésben.

Tehát ha a mulandóságból és változékonyaságból születtem is — örökkévalóságra és Istenbe mélyülő állandóságra születtem újjá. Keresztelésemtől óta új életem, új nevem, új hivatásom van: ehhez hűnek maradni keresztény életem rendeltetése.

2. Bértelenség.

Legnehezebb emberi erény a hűség, az állhatatosság. Mert az ember az idő gyermeke: beborul, kiderül; kedélyvilága folyton változó és ezzel együtt változik értékelése, rokonszenve, tisztalátása. Állhatatlan szívek szerelméből születünk, nem csoda, ha a mi szeretetünk is lankadó és állhatatlan.

De Isten örök szeretetéből születünk újjá és ez a keresztség. Az itt fogadott hűség megtartása azonban csak később, a serdülés idején lesz nehéz, mikor az élet gondjai, kísértései, szenvedései próbára tesznek. „Mikor felnőt a vetés, előtűnt benne a konkoly is.”¹ Ezért a fejünkre írt kereszt most előrébb csúszik és homlokunkon ragyogva hirdeti, hogy Isten véglegesen lefoglalta magának személyiségünket, tevékenységeink és cselekedeteink beláthatatlan

¹ Mt. 13, 26.

sorát. Ez a bérálás szentsége, mely a legállhatatlanabb kort: az ifjúságot, ezt a szeszélyes, búbajos áprilist állítja bele az örökkévalóság gondolatába.

A bérálás lelkünk eljegyzése. Ez is csak egyszer történik és eltörölhetetlen jegyet nyom lelkünkbe, melyet ki nem mos onnét semmiféle hűtlenség, botlás, rosszakarat. Már az Istennel kötött jegyesség is örökhatályú és éppoly kevésbé ismer felbontást vagy megújítást, mint a harmadik jegyadó szentség: az egyházi rend, mely az élethivatás lekötésével az Istennel kötött házasság szimboluma.

A bérálás a fiatal, erősödő keresztény lélek lovagi esküje, katonai, fogadalmas elszegődése, Isten ügyének harcos, offenzív szolgálatára. Ide vonatkozik Szent Ignác klasztrikus meditációja a két zászlóról és a hűtlen lovagról, az ignavus eques-ről, aki vagy nem mer zászlót választani vagy hűtlenné lesz a zászló igazához, melyet választott. Itt megint örökkévalóságra törekvés lesz az adott örökös jellegből és valósággá lesz a kegyelemtől támogatott akaratban mindaz, amit a szentség jelez és eszközöl: a hűséges, változatlan, örök kitartás Krisztus jelvénye: a kereszt mellett. Erre a jellembeli állandóságra nevelve és segítve, az ifjú lelkét alkalmassá teszi a bérálás arra, hogy a túlvilágon örömét találja a hervadhatatlan koszorúban, amint itt hivatását látta a lankadatlan küzdelemben.

Fiat firmamentum! Legyen erősség! ez a bérálás lényege és a fejlődő, hűséges, katolikus ifjú jelszava. És amint az égboltozat soha meg nem remeg, ha villámok hasogatják is végig, ha égitestek esnek is le róla — csak a világvégi vízióban látja a próféta, hogy meginog, mint a széltől fújt sátor — úgy a keresztény jellemnek is erősnek, megingathatatatlannak kell lennie, hogy már itt a földi mulandóságban és változatosságban eljegyezze magát az örök állandósággal. Ezért nem az égitestekre kell hasonlítani, melyek felkelnek, lenyugszanak, telnek, fogynak, szóval folytonosan változnak, hanem az örökké állandó égboltozatra, mely föléjük feszül és az „égitestek Atyjá”-ra: a Pater luminumra — akinél nincs változás, sem árnyéka a változandóságnak.¹

¹ Jak. 1, 17.

Igy küzdünk önmagunkban önmagunkért a legnagyobb földi erővel: az idővel. Átmentjük a gyermekkor naív értékeit, tehát elvívjuk tőle a multat és Krisztusnak — a vitézek Istenének fegyverzetében: az üdvösség sisakjában, az igazság páncéljában, a hit paizsával és lélek kardjával küzdünk a jövőért, a Krisztus nagykorúságáért és az örök üdvösségért. És így — állandóan kezünkben tartjuk a jelent, hasonlítva Krisztusra, ki ugyanaz tegnap, ma és mindörökké.

3. Oltáriszentség.

A legméltóságosabb Oltáriszentség különösképen az örök élet szentsége. Mikor ajkunkra teszi edesanyánk: az Anyaszentegyház, ezt mondja: A mi Urunk Jézus Krisztus teste őrizze meg lelkedet az örök életre. Ebben azt mondja, hogy az örök életre Krisztus akaratából különösen ez a szentség képesít, mert ízelítő abból a csodálatos átistenítő egyesülésből, amely az örök életben állandó és megszakítatlan lesz közöttünk és az Isten között.

Milyen mozzanatok utalnak az Eucharishtiában lelkünk örök életére?

Az Oltáriszentséget — mint Bossuet szépen mondja — alkonyatkor alapította Jézus. Azért, hogy rámutasson ennek a legfölségesebb szentségnek arra a hatására, mely szembeszállást jelent az élet alkonyatával: az elmúlással. Halála előestéjén rendelte, mintegy annak a kételynek megelőzésére, hogy teste megfeszítésével, vére kiontásával, egész emberi természetének feláldozásával őt is utoléri az enyészet hervasztó keze. Ezért éppen akkor tette örökletessé köztünk maradását a kenyér színe alatt, mikor emberi természetében ez megszűnni és bevégezödni látszott. Nyíltan megmondotta: az én testem élő kenyér a világ életéért. Aki eszi az én testemet halált nem lát mindörökké. Éppen ez különbözteti meg az Eucharishtiát a mannától: a valóságot az előképtől, — hogy míg, akik a mannát ették meghaltak, addig az, aki az Eucharishtiát veszi, örökké él. És amint a Krisztus: Isten Fia az Atya által él — éppúgy Isten fiai Krisztusból az Eucharisztia által élnek. Mert mulandó

világunk itt egyesülhet Isten örök végtelenségével: „Aki eszi az én testemet, énbennem marad és én őbenne.”¹

Egyik szentség sem utal tehát oly mélyen és sokszorosán az örök életre, mint a legméltóságosabb Oltáriszentség. A többi kegyelmet közül, de ez minden kegyelemnek kútfejét: Jézust, az idők Urát és Istenét hozza lelkünkbe. Ezért nevezi már Antiochiai szent Ignác az agg vértanú püspök kivégeztetése előtt „a halhatatlanság óvszere”, „a meg nem halás orvossága” nevekkkel, ezért teszi anyánk, az Anyaszentegyház haldoklók ajkára, mint az örök élet obulusát és ezért irányítja rá a figyelmet a hamvazó szerda előtti farsangi szentségimádásban, hogy ne féljünk a mulandóság hamuját homlokunkra venni, ha előbb az örök élet kenyerét, feltámadásunk zálogát és halhatatlanságunk orvosságát ajkainkra vettük.

Az Eucharisztia étel külseje és jellege is erre az örök életre utal. Minden táplálkozás élethosszabbítás: pótlása a munka, az idő által elhasznált életenergiáknak, a meglevő erők frissítése, gazdagítása, a betegségek porofilaktikus ellenszere, a növekedés, erősödés szükséges feltételeinek előteremtése és biztosítása. Már pedig lelkünk több élet-erőt: malasztot veszteget az élet során, mint a test, többször van halálos veszedelemben, jobban legyengül a kísértés fertőző hatása által és inkább fenyegeti örök halál, mint a testet. Ezért kell a léleknek is az a vita abundantius habita, az Oltáriszentség, melyet Krisztus hozott nekünk, mely a legszorosabb értelemben vett „élők” szentsége, mert állandóan gyarapítja bennünk a lélek életerejét, a megszentelő malasztot, mely több lelkünknek, mint testünknek a vér.

De ez a lélek örök életre történő nevelése a lélek természetének megfelelően nem akarattunk nélküli mechanikus hatás, hanem öntudattal feldolgozott, élő aktivítás. Mikor a lelkem jászolába lépett Istenembert dajkálom, dédelgetem, mikor éneklek neki és imádkozom hozzá, mikor kéréseim, gondjaim batyuját előtte megoldom — akkor töltekezem az örökkévalóság számára isteni erőkkal, eszmékkel, mindig jobban elvonatkozom a mulandó világtól és belemélyülök Istenbe, aki örökkévaló.

¹ Jn. 6, 26. s kk.

A harmadik napján a teremtésnek Isten elválasztotta a vizet és a szárazt, a föld pedig azóta minden tavasszal újra pihenés nélkül termi a virágokat, füveket és gyümölcsöző fákat. Isten a harmadik szentségben: a legméltóságosabb Oltáriszentségben a test és lélek különválása esetére: a halál idejére ad örök halhatatlanságot biztosító orvosságot nekünk, melytől az örök üdvösség tavasza árad, megtermékenyítve lelkünket erényekkel, jócselekedetekkel, érdemekkel, melyek mind időfelettí, örök javak és ezért minket a túlvilágra is elkísérnek. Ezek a mi lelkünknek — ennek a jó fának hervadást nem ismerő virágai, rothadást nem ismerő gyümölcsei. Ezek birtokában éljük Isten életét, viseljük az eucharisztikus lélek glorioláját (Cienfuegos) és az égi, szent test által — mely égből szállott hozzánk — emeltetik majd égbe a mi testünk is, hogy megossza a lélek sorsát a boldogságban, amint itt megosztotta azt a küzdésben.

Ezért adja a szentmise kánonja ezt a mélyértelmű nevet az Eucharisztíának: *Panis vitae aeternae et Calix salutis perpetuae*: az örök élet Kenyere és az örök üdvösség Kelyhe.

Templomainkon kívül ott van az óra, belül az Eucharisztia előtt az örökmécs. Az óra mulandóságról beszél: ember, az idő eljár feletted, készülj! Az örökmécs viszont örök életről biztosít: rámutat a legnagyobb földi erőt, a mulandóságot legyőző isteni testre: az Oltáriszentségre. Ezért az Eucharisztia az nekünk, ami az ígéretföldje felé vándorló zsidóknak József pátriárka bebalzsamozott holtteste volt. József — ki oly sok mozzanatban hasonlított az Üdvözítő Jézusra, mint annak egyik legjobb előképe — halálakor meghagyta, hogy tetemét, majd ha visszatérnek a Szentföldre, utódai vigyék magukkal és temessék el hazai földben. Mózes vezetése alatt Egyiptomból kivándorló zsidók eleget is tettek ennek a végső akaratnak, a meghalt pátriárka csontjai — a halál után is jövendöltek a Szentírás szerint,¹ mert a biztos hazaérés záloga voltak. Ugyanez nekünk Jézus élő, drága, Eucharisztikus teste: élő biztosítéka hazajutásunknak, üdvösségünknek, örök életünknek.

¹ Exod. 13, 19.

4. Bűnbocsánat szentsége.

Ez a szentség voltaképpen új kezdés, újjászületés: a mult eltemetése és új jövő megindulása. Tehát lényegében nem más, mint az idő tagadása, az örökkévalóság hangsúlyozása. A mulandó ember, az idő gyermeke itt kitörli életéből a multat, mikor azt susogja: teljes szívemből bánom; és az idő változtató hatásaival szembeszállva garantálni akarja önmagának a jövőt, mikor azt ígéri: fogadom, hogy többé nem vétkezem. Mert sajnós, semmi sem annyira sajátunk, mint multunk és semmi sem oly kevésé sajátunk, mint a jövőnk.

Egyedül erkölcsi téren tudunk Isten szentségalapító jószágánál fogva szembeszegülni az idővel, melynek ugyancsak a bűn szolgáltatott ki bennünket: ha eszel por vagy és porrá leszel. De mert az idő iránti szolgálásunk bűn következménye, ezért az idő fölé, az örökkévalóság felé a bűnbánat emel föl bennünket. Valójában az erkölcsi vonatkozásokon kívül nincs kezünk sem a multba, sem a jövőbe változtatólag belenyúlni.

A mult terheinek feledése, a kínzó és vádló emlékek eltemetése akkora probléma, hogy az ókor pogány fantáziája is csak a túlvilágnak tartotta fenn ezt mint jutalmat vagy ennek megtagadását mint büntetést. Ezért alkotta meg a csendes, árnyas bokrok közt kanyargó Léthe: azaz feledés vizét, a hináros fakószakállú túlvilági révészt: Charont és az erynnisek alakjait, akik azáltal gyöttrik a kárhozottakat, hogy folyton emlékeztetik őket a multa és nem engednek felelteni. — Ezzel szemben Krisztus már itt a földön adott kezet visszanyúlni a multba, letörölni Isten adóslevelét: a lelki ismeretet. Ez roppant erő, mert lényegében az idő hatásával száll szembe a bánat: meg nem történtté teszi azt, ami megtörtént, teljesíti az egyébként a grammatikában legirreálisabb esetet: a multa vonatkozó óhajtatást és visszafiataltít lélekben az ártatlanság korába, eleget tesz Jézus óhajának: „Hacsak nem lesztek olyanok, mint a kisdedek, nem mentek be Isten országába.”¹ És itt mélyértelműen találkozik a conversio szó két értelme: a megtérés valójában nem más,

¹ Mt. 18, 3.

mint visszafordulás a bűn elkövetése előtti állapotba, tehát visszatérés oda, ahová emberi erővel semmi más vonatkozásban visszamennünk nem lehet.

Ennek a visszatérésnek mozzanatai az emlékezés, a bánat és a kettő kifejezése: a vallomás.

Az idő másik része a jövő. Ez számunkra láthatatlan, előre ismeretlen, ezért minden jövőre vonatkozó tervünk föltételes: ha semmi akadály nem merül fel, ha semmi nem jön közbe stb. A jövőt garantálni, önmagunk felől jótállni roppant nehéz — ezért olyan jeles erény a hűség. Mert minden jövőre tett elhatározás ismeretlen kísértésekkel, próbákkal, később fellépő gyengeségekkel találkozók — amellyekkel, hogy meg tud-e birkozni — nagy kérdés.

A bűnbocsánat szentsége az örökkévalóságra nevel és ezért szembeszáll a jövővel: erősen fogadom, hogy többé nem vétkezem. A bűn kizárása a jövőre nézve, tehát az idő lélekváltoztató és lélekrontó hatásának tagadása, a lelki tehetetlenedés és gyengülő öregedés kizárása az erősfogadás lelke, lényege. Tehát változékony, mulandó szívünk ismét időfeletti feladatra vállalkozik — nem akar hervadást, őszt, telet, — ezek az idő gyermekei — hanem állandó életbőséges, aranyban gázoló nyarat. De amint a természetben ez a naptól függ, úgy a lélek világában a kegyelemtől. Amint Isten jóságának tulajdonítandó a bánatnak multat tagadó ereje — úgy egyedül Isten malasztja tud bennünket erősfogadásunk megtartására képesíteni. Ha valamire, akkor ide áll a szentpáli idézet: „A mi elégséges voltunk Istentől van.”¹ Mert mikor mulandóságban fogantatott létünk örök, időtagadó feladatokra vállalkozik — ezt csak úgy teheti, ha abba kapaszkodik, aki örökkévaló és aki végtelen, időfeletti lényéből kölcsönzött nekünk, mikor lelkünket testünkbe lehelte: Istenbe.

5. Utolsó kenet.

Ez a szentség a mulandóság és az örökkévalóság határán áll, ott „ahol a korlátos élet a végtelennel kezeti

¹ II Kor. 3, 5.

fogva áll" — ezért különösen mély célzata, mondanivalója van az örök élet számára.

Ez a szentség éppen a halál küszöbén a vég tagadása. Az élet estéjét nem a halál és a sír éjtszakája követi, hanem az örök élet virradata. Leveszi terheinket: a bűn sok batyuját, hogy beférjünk a szűk kapun, kivetköztetni segíti lelkünket a testből és a vele kapcsolatos minden mulandóságból. Voltakép az átmenetet van hivatva megkönnyíteni az időből az örökkévalóságba, a földről az égbe.

Hogyan eszközli ezt bennünk az utolsó kenet szentsége? Úgy, hogy ez számunkra az igazi *ars moriendi*. Segíti lezárni olajjal és a kereszttel jelével érzéseinket, hogy lelkünk most már nem e kis börtönablakon át nézze a világot, hanem közvetlenül, ne tükörben és homályban — azaz reflexe, következtetve lássa Istent, hanem színről-színre. Mint a hit utolsó aktusa előkészíti a lelkeket a látásra, mint a remény végső indulata a bírásra — csak a szeretet marad meg az örök hazában. Segít elbúcsúzni, mert tisztába hozza előttünk, hogy igazi rendeltetésünk nem ez a mulandó, földi élet, hanem az örökkévalóság. És beleépít bennünket a haldokló Krisztusba, aki halála által győzte le a halált, aki mint az élet megölt vezére uralkodik élve és aki halála által életet hozott nekünk.¹

A halálos ágy az nekünk, ami Jézusnak az olajfák-hegyi agónia. Az utolsó kenet szentsége viszont az számunkra, ami a vérrel verejtékező Jézusnak az angyal megjelenése. Teljesül rajtunk is Isten akarata: már közelít a halál, — az a lappangó, áruló Júdás — hogy megcsókoljon. De megvan ehhez erősítésünk, vigasztalásunk, túlvilágba vetett hitünk — melynek birtokában nem vonakodunk már, hanem mint Jézus tette, egyenesen eléje megyünk a szenvedéseknek.

E szentséget fölvenni gyáva lelkek azért félnek, mert ez búcsú a mulandó, jelen világtól és becsületes elszegődés az örökkévalóságra. Tehát igazi hitvallás akkor, amikor a hit jóformán utoljára jut szóhoz, mert átmegegy rövidesen a

¹ Qui mortem nostram moriendo destruxit. (Praef. Resur.) Dux vitae mortuus regnat vivus (Victimae Paschali.) Morte vitam protulit (Vexilla regis).

látásba, mindannak látásába, amit itt a földön hittünk. Ki-fejezése cselekedetben annak — amit Jób imádkozott: „Vá-rom, míg eljő az én változásom”,¹ nem végem, halálom vagy megsemmisülésem, hanem átváltozásom, örök életbe költő-zésem, mulandó testemből kivetkőzésem.

Az utolsó kenet szentsége teszi, hogy ez az átalakulás könnyű legyen. Megszabadít, megkönnyebbít bennünket és megbocsát nekünk a szentség által Isten. Felold a gonosz-lélek minden kötelékéből: a bűnből és a betegségből, meg-rokkant természetünk gyengeségét a kegyelem olajával enyhíti és enged oda visszatérni, ahonnet lelkünk száműzetésébe elindult: önmagához. Segít átmenni a siralomvölgyéből a paradicsomba, az éjjel és nappal váltakozó világából abba az országba, melynek nincs szüksége sem napra, sem holdra, mert szövétneke az Istennek Báránya. Átvezet a jó Pásztor aklából a jobb felől álló juhok közé, a Magvető poros-sáros szántóföldjéről az örök élet csüreibe, e hegyen épült városból a Caelestis Urbs Jerusalem-be, az utak, árkok mentéről a királyi vendégségbe, a szőlőmunkából a bér-kiosztásba. És enyhíti könnyeinket, mert odaát már „nem lesz többé sem gyász, sem jajkiáltás, sem fájdalom, sem halál . . . mert letöröl Isten minden könnyet szemünkből, mert ezek mind elmúltak. És szól, aki a trónon ül: Ime megújítok mindeneket”.²

6. Egyházirend.

Az ordo a harmadik jegyadó szentség, mely eltöröl-hetetlen jelet nyom az ember lelkébe. Itt lefoglalja magá-nak Isten az élethivatást, tehát éppen azt állítja az örök élet képviselőjébe és szolgálatába, ami földi életprogramot szokott betölteni és jelenteni: a pályaválasztást. A mi élet-pályánk az örökkévalóság, hivatásunk, munkakörünk az ezért vállalt munka és minden teendőnk jelszava a lelkek örök üdvössége.

A papi karakter tehát nem ruha, nem külsőséges forma, hanem változhatatlan égi veret és krisztusi jelleg raj-

¹ Jób. 14, 14.

² Apoc. 21, 4. s k.

tunk, bennünk, munkakörünkben. Erről mondja a 109. zsoltár, Szent Pálnak a zsidókhoz írt levele¹ és a papszentelés liturgiája: „Te pap vagy mindörökre Melkizedek rendje szerint.” Tehát az egyszer felvett papi karakter megmarad mindörökre: a mennyországban különleges dicsőségünkre, a pokolban különleges gyalázatunkra válik.

Ez az örök életre beállított munkakör és élethivatás Melkizedek rendje szerint való. Tehát nem Áron szerinti papság vagyunk ideiglenes jelleggel, véres áldozatokkal, alárendelve egy jövődő tökéletesebb áldozatnak mint annak előképe, hanem újszövetségi és krisztusi örökös jelleggel és megmászhatatlan munkakörrel. Ezt az újszövetségi papságot azért eredeztetni Szent Pál Melkizedektől, mert az ószövetségnek e titokzatos alakja csak egyszer szerepel minden előzmény nélkül. Ez a mozzanat pedig éppen az időfelettség és örökkévalóság kifejezése, mert az örökkévalóság lényegében a kezdet és a vég kettős tehetetlenségének tagadása. Tehát papságunk nem ismer feloldást, revíziót, irányváltoztatást, pápai felmentést, megsemmisítést, mert örök jellegű. Nemcsak azért, mert az örök életnek dolgozunk, hanem azért is, mert bennünk is ez a leglelkibb, legidőfelettibb eszméhez való elszegődés. Amint Istentől származik lelkünk — úgy a lelkek gondozására irányuló hivatásunk is tőle való. Ennek nincs genealogiája, vérszerinti kapcsolata, mert semmi köze nincs a földiekhez.

Ezért nem állhatunk bele a földi élet mulandóságának láncolatába: cölibatusban élünk: nem vagyunk átmeneti állomások az élet továbbadásának sorában. A nemi élet az ember testi tiltakozása a mulandóság ellen: én meghalok, de valami belőlem: gyermekem élni fog, aki tovább viszi nevemet, arcomat, aki egyéniségemet, vagyonomat öröklí. Akik erről is lemondanak, csak úgy tehetik, hogy annyira az örökkévalóság emberei, hogy még harcoss ellenfélnek sem akarják tekinteni az időt. Hanem teljes erejükkel küzdenek az időfeletti, örökkévaló országért, mely lelkiatyaság és lelkigyermekség által szaporodik, él és gyarapszik.

Erre az örökkévalóságra utal az oltár koporsó alakja, amely fölött az örök áldozat bemutatást nyer, mely szintén

¹ Lásd a 7. fejezetet.

egyszersmindenkorra a keresztfán történt, mely tehát volt egyszer a nélkül, hogy a multtá lenne és van ma is, a nélkül, hogy üres emlékezés lenne — mint a protestantizmus úrvacsorája. Tehát enyészeten, mulandóságon felüli hivatás a papé, ezért áldozza a halál által életet szerző, táplálék külső alakjába rejtőző Jézust, az oltár koporsó-teste és vértanúk csontjai felett. Ezért mint az örök élet munkásának, neki sem szabad belefeledkeznie e mulandó világba, mert éppen ő hirdeti: „Nincs itt maradandó városunk.”¹

Szent Pál apostol az ószövetségi és újszövetségi papság legfőbb különbségét, Áron és Melkizedek legnagyobb eltérését ebben a mozzanatban látja: az ószövetség papsága: „testi parancsolat törvénye szerint lett azzá, az újszövetségi az elfogyhatatlan élet erejénél fogva”.² Ott a papság testi, törzsi leszármazással öröklődött, testi állapotszerű előkészületet kívánt és testi áldozattárgyak körül forgott — mindezek mulandó jellemvonások. Az újszövetségi papság ellenben „a feloldhatatlan élet erejében” áll: amint Krisztusban nem bomlott föl a hypostatica unio még a halálban sem — éppenúgy felbonthatatlan élet: insolubilis vita a pap, élete: elválaszthatatlan attól az eszmétől, amire esküdött. És ez a papság éppen ezért egyenesen harcol a test ellen, mert minden törekvése a lélek érdekei, üdvössége — tehát az örökkévalóság körül forog. Örök igazságokat hirdet, örök érdemeket gyűjtet, örök lakást épít, örök világosságot gyújt, örök békét hangoztat minden cselekedetében, szükséges tehát, hogy egyéni életében is ennek az örökkévalóságnak legyen munkása önmagára nézve egyelőre az oltár és a stóla iránti megingathatatlan hűségben, hogy ennek jutalmát Urának örömébe lépve mindörökre élvezhesse. Élete legyen a legszebb prédikáció, melynek befejezése valóban a mennyország lehet és legyen.

7. Házasság.

Alig van állhatatlan szívűeknek megbízhatatlanabb érzelme, mint a szerelem. Ezt a folytonos apályal-dagállal

¹ Zsid. 13, 14.

² Zsid. 7, 16.

változó ingatag érzést hűséggel beoltani, egy élet és egy élettárs számára lekötni, biztosítani, egyszóval a legmulandóbb érzelmet az állandósággal és örökkévalósággal eljegyezni — ezt nem merheti más, csak az, aki egyszersmind segítséget is ad hozzá: Krisztus Urunk a házasság szentségében.

Az esküvői oltár előtt hangzik a nagy szó: holtomiglan, holtáiglan szeretem, soha el nem hagyom. Ha nehéz a jövőt garantálni a gyónásnál az erősfogadásban, — ahol csak magam felől kell aggódnom, mert a másik fél Isten, aki soha engem elhagyni nem fog — akkor kétszeresen nehéz itt, ahol kétoldalú a szerződés és ahol a másik fél egy hozzám állhatatlanság dolgában hasonló ember. És itt is szembeszáll mulandó szívünk az idővel és örök ígéretet mond két ajak, örök szövetségre fonódik össze két kéz. De a két kéz előbb a feszületet érinti és a két ajak csókja először a megfeszített Jézus testén találkozik.

Ez a mulandóság probléma a házasságban a felbonthatatlanság kérdése voltaképpen. Igen sokan vannak, — akik a házasság állandóságát a szív természetével ellenkezőnek tartják, akik a szív dolgában kötelességről tudni nem akarnak és unos-untig ismétlik, hogy amíg tart a szerelem, addig tartson a házassági kötelék is, ha tehát ez elszáll, felbomlik az összetartozás is.

Ezzel szemben a katolikus házasság rendíthetetlenül vallja és hangoztatja, hogy az igaz szeretet sem feltételeket, sem határidőt nem ismer. Míg meg nem únlak, míg meg nem betegszel, meg nem csúnyulsz, míg szebbet, jobbat náladnál nem találok — ezek mind lehetetlen feltételek, embertelen határidők.

A gyermek tehetetlensége, a nemi ösztön nem periodikus, hanem állandó volta, a kölcsönös lelki, kedélyi és gazdasági jellegű egymásrautaltság folytonossága, a feltékenység mint a szeretet kizárólagosságának igénye — mind a természet szava, mely csak szentségi szentesítést és erősítést kap a házasságban. Persze ez a hűség állhatatlan szívünknek nehéz, de Krisztus istensége főnségesen ragyog elő abból, hogy a szívnek is mert parancsolni, hogy a szeszély, a szimpátia, az érzelmi autonómia e fókuszának is elébe diktálta a kötelességet: a hűséget és ezáltal a szív

és a kedélyvilágot is az örök időfelettségre neveli, szoktatja, ami által az örökkévalóságra készíti elő és képesíti.

Naamán, a belpoklos szíriai hadvezér Elizeustól azt a tanácsot kapta, hogy fürödjék meg hétszer a Jordán-folyóban, el fog múlni poklossága, visszatér egészsége. Mikor sok vonakodás után megtette, valóban elmúlt szörnyű, gyógyíthatatlan betegsége.

A mi betegségünk, poklosságunk az időbeszorított, de örökhivatású élet. A mulandóság, állhatatlanság penésze lelkünkön, törekvéseinken, a megállapodást óhajtó és mindig nyugtalan, újat kereső, kitartani nem képes idegesség a mi nagy nyomorúságunk. A szentségek hétszeres, megújító, áldott forrása az újszövetség Jordánja, mely az egészséget: az örökkévalóságot munkálja lelkünkben és így életet visz a holt tengerbe.

Szeptemberi Veni Sancte.

I.

Minden megindulás nehéz: mikor a mozdony megindul, előtte van a messzeségbe vesző út, mögötte a roppant teher, a gőz sisteregve sípol és minden erejét összeszedve nagy lassan megindul útjára a fekete vaskolosszus. Most, az új tanév elején mi is így vagyunk: előttünk van a bizonytalan jövő, mögöttünk a gondok nehéz vagonjai tele az aggodalmak rakományával. De amint a gőz feszítő ereje túlsegíti a lokomotívot a mögötte álló teherrel a megindulás minden nehézségén, éppúgy kell, hogy a lelkünket betöltő Szentlélek kegyelme — ez a láthatatlan, megfoghatatlan és mégis legvalóságosabb erő — vidám, ütemes mozgásba hozza lelkünk egész világát és úgy fújja el rólunk embervoltunkkal járó kishitőségünk ködét, mint ahogyan szétfeszítette az első pünkösöd ünnepén az apostolok szobájának ajtaját és megtöltötte őket bátorsággal, bizodalommal, erővel.

Az emberi munkaterek között a legszebb, Isten teremtet világának legértékesebbje vitán kívül a gyermek. Életútja a család és az iskola között halad és ez mindkettő Istené. Mert a házasság templomban kezdődik és a család állandó szentély, az iskola viszont szintén visszamegy Krisz-

tusig, aki a szó egyedüli értelmében Mester, mert az oktatást kivette a rabszolgák kezéből és tanítványain keresztül megtanította az egész emberiséget olvasni a természet, a történelem és az evangélium könyvében. Gyermekkel foglalkozni, iskolában élni tehát annyit jelent, mint Isten országát és a hazát építeni, terjeszteni, erősíteni.

Ehhez a munkához csaknem olyan fölkentség, csaknem ugyanolyan természetfeletti ihletség, égi szentesítés szükséges, mint az oltár szolgálatához. Ez a lelki meghatottság, munkánk fölséges és felelős voltának rajtunk átreszkető édes tudata, a gyermek őfelségének okos tisztelete és áldozatos szolgálata a legjobb előkészület a tanév munkájára. Ezt koronázza meg és emeli föl a Szentlélek irányítása, szövetsége, ihlete, mely segít hinni minden csalódás ellenére is a jó diadalában a rossz felett, mely az igaz idealizmus ébrentartója, erősítője és munkánk sikerhez juttatója. Az ő ajándékai között vannak a bölcsesség, a tanács és az értelem, mind a háromra nagy szükség van tanár és tanítvány lelkében egyaránt. Viszont a Szentlélek Isten lelkének személyes szeretete is, ezért rásegít az ő birtoka arra, hogy mi szeretettel tanítsunk és tanítványaink bennünk az igazságok világát megszeressék. A szeretet a lélek világának olaja: elveszi a munka csikorgását, rozsdáját, így az isteni Lélek kenete rajtunk elveszi a tanítás és tanulás fárasztó jellegét és segít örömmel gyarapodni a szellemiekben.

Az ifjúság minden időkből világnézetek ütközőpontjában áll, minden új irány, mely jövőjét biztosítani kívánja, az ifjúságra tart igényt, mint eszméinek jövődő hordozójára. Ismeretes az olasz avanguardisták, a német Hitlerjugend mozgalma, sőt a napjainkban dúló spanyol forradalom is szerepelteti a gyermekeket. De mióta elhangzott: „Engedjétek hozzám jönni a kisdedeket, mert ilyeneké a mennyeknek országa”,¹ azóta az ifjúság igazi helye meg van adva: Krisztus előjogával semmiféle mulandó értékű pedagógia nem versenyezhet, mert ő nem fegyvert, nem gitárt és nem könyvet ad csupán a gyermek kezébe, hanem az Isten országát építi ki bennük, alkalmasakká téve őket egyszersmind földi hivatásokra és életfeladatokra.

¹ Mt. 19, 14.

II.

Mikor a gyermek bölcsője mellett állunk, mindig ellentétes érzelmek fogják el lelkünket: vajjon mi lesz belőle? Egyrészt bizakodunk, reménykedünk, másrészt tünődünk, félve aggodalmaskodunk. Minden bölcső ismeretlen jövőt rejtget; — nem tudjuk, mit tartogat, örömeket-e, vagy csalódásokat.

Most a tanév bölcsője mellett állunk, még nem tudjuk: mi lesz belőle? Sikereket, vagy eredménytelenségeket rejt-e számunkra? De a kisdedeket kiveszik a bölcsőből, templomba viszik és ott megkeresztelik; Isten tulajdonává avatják, az Isten országának polgárává teszik. Mi is így teszünk a most még kezdet bölcsőjében szunnyadó tanévvel. A Veni Sancte a tanév keresztelője, mikor Istennek ajánljuk annak egész jövőjét, mikor Isten gondviselő jóságára bízunk minden gondját és minden örömét. Így a tanév munkája, terve nem iga lesz a nyakunkon, amely lealáz, hanem kereszt a vállunkon, amely felemel, a földből kiemel, éghez közelít, fölmagasztosít. Jól teszi a kisleány, a kisleány, mikor kereszttel jelzi a leckéjét a könyvben: ez az ő kis vállaihoz szabott keresztje, nemesítő, felemelő keresztje az életnek.

Az ifjúság külön ország, külön birodalom. Ennek az országnak még nincsenek romjai, csalódásai. A szeretet nap-sugara csodálatos gazdag virágzást tud fakasztani az ifjúság szűz talajából. Az ifjúság az élet várakozása, bimbója, ígérete. Igazán az „ígéret földje”. Országhatárokon vám- és útlelvizsgálat van, az ígéretföldjére pedig csak nagy szenvedések tüzeiben megtisztulva léphettek a zsidók. Ezért meg kell vizsgálni azokat, ezért meg kell nemesedniök azoknak, akik ennek a külön birodalomnak: az ifjúságnak határán: az iskolakapun belépnek. Van-e szívük tarisznyájában a szeretet aranyából, a türelem mirhájából, az áhítat tömjénéből elég? Milyen világnézet pecsétje ég lelkük útlevelén? Nem visznek-e konkolyt Isten aranyvetése: az ifjúság közé? A közép-kor mély lelke egyesítette az égi és a földi boldogság tényezőit: régi német városokban egy téren épült a Münster és a Rathaus, a város védőszentjének képe ott van sokszor a város címerében, szobra ott áll a piactéren, mint Firenzében Keresztelő János szobra, mint Velencében Szent Márk orosz-

lánja, Kölnben a háromkirályok három aranykoronája. Így kell a magyar tanár és tanító lelkében is egyesülni a vallássság és hazafiság eszméinek, hogy a munka tengerén halászgatva, hálójukba bőségesen akadjanak halak: vagyis lelkek az ég bárkájának számára, de egyúttal gyöngyök: értékek, kincsek a föld, a haza asztalára is.

A könyvek első oldala díszesebb, szebb, mint a többi: ki van festve, művészi kép díszíti, színes betűk hirdetik a címet — utána jön a többi oldal egyszerűen feketén nyomtatott betűkkel. A tanév is ilyen könyv, fejezetei a hónapok, a hétköznapiak úgy sorakoznak benne egymásmellé, mint a könyv lapjai, de első oldala díszes, ékes: ez a Veni Sancte napja, a kép pedig rajta a Szentlélek Úristen képe. Ő minden kezdet lelke, alakítója, irányítója, a Szentírás sugalmazója, a bölcsesség, értelem, tudomány ajándékainak osztogatója. Legyen szellemi munkánk irányítója, teendőink rendezője, fáradozásaink megkoronázója. Az örök Mester pedig sokasítsa meg a tanítványok tehetségének kenyerét, hogy a tanév minden napjára jusson belőle.

III.

A katolikus tudományos munka mindig a Szentlélek nevében indul. Ez a teológiai szemlélet abból táplálkozik, amit Szent Pál ír: „A mi elégséges voltunk Istentől van.”¹ Különösen a szellemi világban, ahol annyira szükségünk van egy kis égi sugallatra, tisztalátásra, intuícióra.

Hármas homályban születünk: a bűn, a tudatlanság és a nyomorúság homályában. A bűn sorvasztó, őszi ködöt lehelt értelmünkre és egészségünkre, azóta örökségünk a butaság, a betegség és a nyomorúság. Földi életutunk három szomorú társa: a korlátoltság rövidlátása eszünkben, a betegség miazmái testünkben és a nyomorúság rongyai, koldustarisznyája vállunkon. Minden emberi törekvésünknek mellékszöngéje, penésze ez a három.

Az isteni kegyelemvilágba beleálló ember arra kéri az Isten szerető Szentlelkét, hogy töltsen el (reple corda), hogy élessze újjá (creabuntur), vigasztalja meg (consolatione gaudere) és szeretetének tűzével gyújtsa fel (accende). Az érte-

¹ II Kor. 3, 5.

lem, a bölcsesség, a tanács és a tudomány ajándéka vegye el értelmünk terheltségét, Istenbe-kapcsolódásunk töltőn el bensőséges biztonsággal, nyomorúságunk feletti vigasztalódással, a szeretet pedig édesítse, olajozza, könnyebbítse meg verejtékes munkálkodásunkat, az igazságok birodalmáért vívott harcunkat.

A Szentlélek munkájának eredménye az újjáéledés és a föld színének megújulása: creabimur et renovabitur facies terrae. Új eszmék és új erők fakadnak bennünk — új szellemi és lelki világok tárulnak fel, hívogatnak kíváncsú kutatókra. A Szentlélek szerepe teszi, hogy mindez nem teher, hanem fiatalos ihlet, ezért könnyedség vállalkozni rá. Többet látunk, értünk, munkánk nem eredménytelen és a siker nem tesz elbizakodottá, kevélyé, gonosszá.

Igy újjáéledünk belül és környezetünket megváltozott, tisztult alakban látjuk. A teremő Lélek lebegjen e tanév munkája felett és hozzon abba világosságot, meleget, életcsírákat és istenáldást.

A legnagyobb parancs.

(XVII. vasárnap pünkösd után.)

Isten az ószövetségi törvényben nemcsak a vallási hanem a polgári teendőket is maga szabályozta. A zsidóság farizeusi felfogása lassan elkülsőségesítette a vallási életet, nyilvánosan cselekedte a jót, rágódott a törvény betűjén és elhanyagolta annak szellemét.

Az ószövetség népe lassan, talán önmaga előtt is észrevétlenül jogrendszer csínált az erkölcsi világból: a nyilvános életben ellenőrizte az ellenőrzés alá eső cselekedeteket és így idők multán elkülsőségesedett. A lelkiismereti rendet fölváltotta a jogi rend: a belső, a szándék, — a lelkiület háttérbe szorult, úgyszólván kiveszett, mert megelégedtek a külsővel, a törvény betűjének kínosan pontos megtartásával. Az Úr Krisztus úgy lép föl, mint aki ellenáll ennek az iránynak és bátran szembeszáll vele. Ő a belsőt értékeli első helyre, mert e nélkül a külső üresség, tartalmatlanság. Ezért többnek mondja a szegény özvegy két fillérjét, mint a farizeus aranyát, értékesebbnek minősíti a hátul álló vámos imádságát, mint az oltár előtt fecsegő törvénytudó sok saját

érdemét felsoroló dicsekvését. Pedig a vámos csak bünt emleget, a farizeus pedig érdemeinek egész sorát vonultatja fel, melyekkel nemcsak eleget tesz a törvény előírásainak, de egyenesen többet tesz annál.

Emberi egyoldalúság tehát, lappangó kevelység és földi jutalom hajhászása minden törekvés, mely jogot állít az erkölcs helyére. Mert lényegében nagy tévedés azt hinni, hogy a külső élet a belső tartalom híján fennmaradhat és élhet.

Mikor az újszövetségben új törvényt alkot Krisztus, megkérdezik a farizeusok, hogy a sok-sok törvény közül melyik tehát a legfontosabb? A kérdés mögött kelepce lappangott: azt hitték, hogy az Úr Jézus egyik törvény kiemelésével talán abrogálja a többi, hogy a Fiú mást fog tanítani, mint az Atya, hogy szakadék támad válasza nyomán a jogrend és a lelkiismereti rend között, hogy választófal emelkedik az igazság világa: a törvény és a szeretet világa: a vallás közé.

Az Úr Krisztus válasza gyökerében ragadja meg a kérdést, mikor az Isten- és felebaráti szeretetben jelöli meg összes égi és földi kötelességeink foglatát. Ezzel azt hangsúlyoztatja, hogy nem két külön világ a hit és a jog, Isten szolgálata és a felebaráti együttélés törvényei, hogy Isten és a császár nem az a két úr, akinek egyszerre szolgálni ne lehetne, hanem mindegyiknek meg kell adni a magát: Istennek, ami Istené: ez a vallás, és a császárnak, ami a császáré: ez jog. A keresztény középkorban fogantatott egyetemek szokása szépen hirdeti ezt a nagy szintézist, mikor jobbról a hittudományi, balról a jogtudományi dékánt ülteti a rektor mellé. Ebben a máig élő gyakorlatban az van kifejezve, hogy földi életünk minden tekintélye csak úgy rendelkezik eredményesen, ha egyetértve támogatja a hit és a jog, a szeretet és az igazság, az Istentől közvetlenül kinyilatkoztatott vallás és közvetve: emberek által hirdetett törvény.

Igy tehát a földi ítélőbírónak fontos kapcsolata van az utolsó ítélet bírójával: az Úr Krisztus Jézussal, aki maga is állt földi törvényszék előtt, aki a fölötte ítélni akaró Pilátus hatalmát, „onnan felülről való” hatalomnak nevezte. Akinek Pilátus igazságot akart szolgáltatni és még azt is tőle tudakolta, hogy mi az igazság? Így az ügyész és a mindig magunkkal hordott vádló: a lelkiismeret is összetar-

toznak, mert minden eljárásunk bűnössége azon fordul: megsértettük-e a paradicsomból magunkkal hozott jó és gonosz tudás fáját: a lelkiismeretet, mely mindig megmondja előre: mi a jó, mi a rossz és mely kérlelhetetlenül vádol vagy édesen jutalmaz. És minden törvényszék lényeges kiegészítője a gyóntatószék, mert míg a törvényszék jogosan büntet és sujt, addig a gyóntatószék gyógyít és a javulás reményét csillogtatja elénk.

Az Úr Krisztus legfőbb törvénynek a szeretetet mondja. — Minden törvény úgy jelenik meg előttünk, mint valami korlát, vagy kötelék, mely megkötí az emberek kénye-kedvét, szabadságát és valaminek, amit talán önszántukból nem tennének, megtevésére kötelez. Ezzel szemben Krisztus legfőbb törvénye, a szeretet — ami keresztény hitünk lényege — nem megköt, hanem egyenesen aktív jóságot sürget, mely nemcsak bizonyos esetekben, de az élet minden pillanatában kötelez és még belső világunkat is teljesen áthatja, irányítja. Minél több szeretet van köztünk, annál inkább vagyunk Krisztus követői, annál kevesebb földi börtön és annál kevesebb pokolbeli elkárhozott lélek van közöttünk.

E kölcsönös, szeretetben találkozó összetartozás a hit és a jog, a törvény és a lelkiismeret között úgy lesz termékeny, ha a hit meleget, élettartalmat ad a jognak, a jog viszont védelmet, támogatást nyújt a hitnek. Ha az állam és az Egyház — mint két szerető testvér, egymás gazdagítására kölcsönösen kicserélik értékeiket és egymás támogatására szövetkeznek minden időkre. Ennek hirdetője a keresztény középkor és az ebben fogantatott magyar katolikus Egyház, melynek helyzetében, szeretetében, szabadságában a keresztény középkori eszmekincsből mai napig még legtöbb maradt meg.

Kisboldogasszony.

A polgári év kezdetén ott áll Jézuskánk jászola és ott ragyog az áldott név, melyben egyedül lehet üdvözülünk: Jézus szent neve. A tanév kezdetén pedig itt van a Kisboldogasszony kedves bölcsője — mint a legszebb élet megindulásának helye és Szűz Máriának áldott neve, melynek kiejtése tisztulás, égi támasz, áldás.

A Boldogságos Szűz, mint Kisboldogasszony kettős csoda: a lélek és a test világának új rendet nyitó csodája. Lelki szempontból szeplőtelenül fogantatott, benne akadt meg a bűnnek Évától mindenkin keresztülhúzódozó hosszú, fekete lánc — ez oly nagy esemény, hogy külön ünnepe van december 8-án, amikor is adventünk legnagyobb enyhülése a megígért Asszony, a fényességes szép hajnal. Testi értelemben pedig azért csodálatos a Boldogságos Szűz születése, mert szüleinek öreg korában köszöntött be mint ének ajándéka a Kisboldogasszony. Szülei: Szent Anna asszony és Szent Joakim a végső öregséghez jutott ószövetség reprezentánsai, nem földi erőknél, hanem az ég könyörületének köszönhető a Kisboldogasszony érkezése. Mint Keresztelő szent János is Isten külön ajándéka, úgy a Kisboldogasszony is bevezetője az újszövetségnek, ahol a természet erői fölé új isteni erők kerekednek annak bizonyására, hogy „Istennél semmi sem lehetetlen”.¹ Az ószövetség — Istennek ez a vágyak tüzeiben, lázában égő kertje, melynek már kerítése is bomlik, összedől, élete késő őszen végre megtermette az igazi termést, nem a maga erejéből — hanem az ég harmatozására: és ez a Kisboldogasszony. Ő az új, elzárt kert, a megjelölt, áldott új forrás, az erősség új bástyája, tornya.

Ez a most meginduló áldott, nagy dolgokra kiválasztott élet emberi értékelés szerint is előkelő. Kisboldogasszony ünnepének evangéliuma felsorolja a Boldogságos Szűz családját, melyben pátriárkák, vezérek, királyok vannak. A Boldogságos Szűz Dávid király elszegényedett sarjadéka, egyesíti magában a pátriárka ősök kiválasztottságát, a vezérek hivatását és a királyok méltóságát. Ő Isten választott edénye, kinek egyedül volt személye szerinti kapcsolata az örök Szentháromsággal. Ő az ég ígéretföldje felé haladók igazi vezére. Ezenkívül pedig az élet, a jászol, az ég Királynője, mert a királyok Királyának édesanyja.

A Kisboldogasszony továbbá az életszentség első közvetítője. Az ószövetség nagyjai közül az Egyház senkit sem illet a „szent” címmel. Tiszteli Mózeszt, Jeremiást, Jóbót és az ószövetség sok más kiválóságát, kik Isten bizalmasai,

¹ Lk. 1, 37.

izeneteinek és fenyegetéseinek közvetítői voltak. De a „szent” jelzõt nem adja meg egyiknek sem. Az elsõk az ószövetségben, akik az Egyház imádságos ajkán szentek — a Kisboldogasszony szülei: Szent Joakim és Szent Anna. Az életszentség forrásával: az emberré lett isteni Igével, az Úr Jézussal tehát az õ édesanyja kapcsolja össze az elsõ szenteket, õ az Isten-közelségnek, az életszentségnek miránk nézve is legnagyobb eszközlõje és biztosítója.

A leánygyermek születése után negyedik napra kapta nevét, így a Boldogságos Szûz születésnapjához kapcsolódik az õ szent nevének ünnepe is. (Szept. 12.)

Mária drága neve a legdrágább név Jézus neve után. Jézusé oltalmat, védelmet jelent. Máriáé kellemet, bájt, gyönyörűséget. Szent neve a kiöntött drága olaj illatával tölti el az ajkat, a szívet, mely kimondta.

Mária nevének elhangzása Gábrriel arkangyal ajkán is üdvözléssel volt összekötve és ez a pár pillanat üdvösségünknek kezdetét jelenti. Nekünk is édesanyánk nevét emlegetni öröm, õt tiszteSSéggel megszólítani áldás, emelkedettség, gyarapodás a lelkiekben. Mert vele együtt menni öröm, ez a földi gondoktól való elszakadás könnyülése. Égi Anyánk nevének kiejtésére a földi kísértések elsenyvednek, szívünk vágyai viszont keneteinek illata nyomán feléje repülnek és anyai ölében, ahol a gyermek Jézus is elszenderedett és ahol a kisenyedett isteni test is puha helyet talált — megnyugszanak és sebeikre balzsamot nyernek.

A magyar lélek még különös hálával tekint a Boldogságos Szûzre, mert népünk védõszentje, országunk Patrónája. Történelmünk folyamán meg is segített bennünket többször: 1853 Kisboldogasszony napján találták meg Szemere Bertalan által a szabadságharcban elrejtett magyar szent koronát, 1683 Mária névünnepeén pedig Bécs fölszabadulása történt a török alól, mely hazánk feltámadásának közvetlen előzménye volt. (1686 Buda.) Az Egyház ünnepei jobban megörzik nagy események emlékét, mint a diadalívek, szobrok, emlékművek, mert ezeket felörli az idő. Az örökkévalóság világnézete: a kereszténység ellenben nem kőből, ércből farag emlékeztetőket, hanem magából az időből, melynek egyes napjait ünnepekké avatva, évről-évre elének állítja mint jelent — azt, ami már elmúlt. Így a maga örök igazságait

időbe vetíti és örökös jellegéből sokat átad a mult eseményeinek, nem engedve elmúlni őket.

A mi történelmi multunk kedves emlékeit a Boldogságos Szűz ünnepei emelik ki a mulandóságból. Nagyboldogasszony napján ajánlotta fel Szent István koronáikat a Boldogságos Szűznek (1038). A déli harangszó Hunyadi János és Kapisztrán szent János nándorfehérvári diadalának hirdetője (1456). Olvasós Boldogasszony a törökök felett nyert nagy lepantói ütközetnek (1571 okt. 7.); Havas Boldogasszony pedig III. Károly temesvári győztes csatájának (1715 aug. 5.) emlékezte.

Most ismét égi Patrónánkhoz folyamodunk: „Innova signa! Immuta mirabilia! Újítsd meg a jeleket! Ismételd meg a csodákat! Dicsőítsd meg kezedet és jobbodat . . . hogy megemlegessük csodás tetteidet”,¹ oh nagyhatalmú, áldott nevű Kisboldogasszony!

Fogolykiváltó Boldogasszony.

(Szept. 24.)

Azok között, akiket az Egyház szépen imádkozó pietásos nyelve a Boldogságos Szűz oltalmába ajánl — a nyomorultak, kislelkűek, siránkozóak, a papság, a nép, a jámbor nő nem mellett, az utasok, hajósok, árvák, öregek, özvegyek és bajokkal küzdők között ott vannak Nolascoi szent Péter, Valois szent Félix és Mathai szent János óta a foglyok is. A rabok sóhaja meghatja a lelkek Királynéját, aki úgyis a szomorúak vigasztalója, bűnösök oltalma, küszködő keresztények segítsége.

Az isteni Megváltónak — a nagy Redemptornak égi Anyja maga is megváltó: redemptrix, reparatrix, institutrix tanti operis: a félhold rabságában synlődőket váltja ki a kereszt szent szabadságára. Érdekes, hogy ilyen kalandos, küzdelmes, kemény, életveszélyes feladatra vállalkozó férfirend éppen a Boldogságos Szent Szűzet — a gyenge, tiszta asszonyt — tette munkája égi patrónájává. Miért nem Szent Mihályt, a pallost viselő arkangyalt, vagy Szent György lovagot, ki a sárkány rabságából éppen egy királyleányt

¹ Sirák 36. 6. s kk.

szabadított meg? Mégis a Szent Szűz lett keresztesvitézek oltalmazója, tengeren evezők csillaga, török ellen verekedő jó magyar hadak zászlójának ékessége. Éppen ebben van kihangsúlyozva a hit szava: nem erő kell nekünk, hanem égi ihlet, bátorság, oltalom, egyszóval lelki kincsek, melyeket a Szent Szűz közvetít. De meg azután ő is menekült halálra keresők elöl, küzdött a maga és gyermeke életéért, állt a kereszt tövében és Királynéja lett a vértanúknak. Ő, a nagyhatalmú Szent Szűz, az erősség Tornya, a démonok rémülete.

A rabságban szenvedők pedig különös bizalommal tekinthetnek a Boldogságos Szűzre: Ő hozta meg nekünk a bűn országának Megváltóját: Jézust. Az ő szeplőtelen fogantatása az első rés a bűn sötét börtönének falán: ezen átragyog az újszövetségnek: a lelkiszabadság országának verőfénye. Tisztaságos egyénisége azóta is szabadságvágygal tölti el a bűn rabságában nyögőket, a szenvedélyek láncán összefűzött rabszolgákat. Ezért igen sok lélek köszönheti szabadulását a tisztaságos Szűznek, akit sem bűn, sem szenvedély, sem heródesi gonoszság nem tudott foglyul ejteni.

De még a halál börtöne: a sír sem. Legnagyobb rabságunk a test, ettől szabadulnunk csak betegségek, kínok, haláltusák, iszonyú lázak, görcsök, gyötrelmek között lehet. A Boldogságos Szűz ebből is segít kibontakozni és amint az ő halála nem volt kínos, amint szent teste is: az új frigynek szekrénye is a végtelen szabadság országába: az égbe emeltetett, úgy szabadítónk, megváltónk lesz akkor is, mikor testünk házát kell széttörni, hogy lelkünk el ne pusztuljon a romok között. Ezért kérjük áhítattal minden Üdvözlégy Máriában az ő segítségét nemcsak jelen életünkre: most, hanem különösen halálunk órájára, amikor bizonynyal nem fog elhagyni bennünket foglyokat a Fogolykiváltó égi Szűz.

Van még egy börtön, melyről az Úr Jézus is, mint börtönről emlékezett meg, melybe Isten adóseit zárják, míg le nem fizetik tartozásuk utolsó garasát, és ez a tisztítóhely. A bocsánatos bűnökért kell ott vezekelni, a mennyei boldogságra alkalmassá kell ott tisztulni és mindez addig tart, amíg a léleknek még egy garas adóssága, egy kevéske tisztulatlan salakja van. De a szentek egyességének fölséges közössége Krisztus Urunk és a szentek érdemeiben lehetővé teszi,

hogy mások közbenjárása, vezeklése, jócselekedetei, szenvedés- és büntetés-átvállalása, bizonyos hiányoknak az Egyház kincstárából való fedezése — ezt a büntetést megrövidítsék, ezt a tisztulást sietessék. Ebben megint nagy érdemei vannak a Fogolykiváltó Szent Szűznek. Mert egyrészt az ő közbenjárására szabadulnak meg legtöbben onnét, hiszen nincs kegyelem, — mondja Liguori szent Alfonz — mely nem a Szent Szűz közbenjárására adatnék, — másrészt pedig azért, mert az Egyház kincstárának legtöbb és legdrágább kincse az Úr Jézus érdemei után éppen a Boldogságos Szent Szűz erényeiből, érdemeiből, szenvedéseiből kerül ki. Mivel pedig ő is ember, tehát benne áll a nagy szolidáris közösségben: a szentek egyességében, melynek egyenesen Királynéja — ezért szívesen is adja gazdag, üdvözült lelkének sok érdemét váltságdíjul a túlvilág börtönének foglyaiért: a tisztítóhelyen szenvedő lelkekért.

De az Úr foglyai, az Isten rabjai, a vinciti in Domino? A fogadalmakkal, egyházi rend által kötöttek, az Isten édes terhének, könnyű igájának viselői?

Ők az igazán szabadok, mert szabadon, önelhatározásból még szabadságukról is lemondtak. Ők nem börtönben synylódnak, hanem az első civitas Dei-nek: az első monostornak, szemináriumnak: a názáreti háznak boldog lakói. És itt az ő Királynőjük ismét ennek a háznak úrnője, az Isten szabadosainak asszonya, a világ megszabadítójának anyja: a Boldogságos Szent Szűz. Ő szabadon lett Szent József jegyese, szabadon tett tisztasági, szüzességi fogadalmat és szabad elhatározásból, beleegyezésből lett Jézusnak szüzi Anyja. Az Isten rabjainak tehát Királynéja az, aki a világ, a test, az ördög és a tisztítóhely rabjainak szabadítója. Isten boldogító rabságából nekünk kiesni annyi, mint amennyi lett volna a Boldogságos Szent Szűzre, ha Szent József elbocsátja, ha Heródes vagy Archelaus elfogja, ha Egyiptom nem engedi őt isteni gyermekével visszatérni. De mindettől megóvta őt a jó Istennek különös kegyelme. Ezért ő szabadítója lett a pogány rabságba jutott keresztényeknek, rabok, bűnösök, szenvedők láncainak oldozgatója, viszont Isten rabjainak boldogságos égi Édesanyja.

Igy teljesült őbenne a három ószövetségi előkép: Mirjam, Judit és Eszter. Mindhárman szabadítók: Mirjam, Mózes

húga, az egyiptomi szabadulás dalos vezére. Judit Holofernes gazdag és buja seregeinek ostromzárát oldotta meg Betulia körül. Eszter pedig Ámán terveit megghiúsítva lett szabadtója népének. A Boldogságos Szent Szűz éppígy szabadtója a lelki raboknak: a tisztítóhely sötét börtönéből, mély tavából a fény és a béke szabadságára vezet égi dallal, mint Mirjam; a bujaság, testiség láncából az erősség kardjával, mint Judit és a rosszakarat, hitelenség, gyűlölet udvarából okosságával — mint Eszter. Ó, Megváltónk megváltó Szűz Anyja, az újszövetségnek: a szabadság testamentumának Királynéja, ki a legnagyobb váltságdíjat: saját drága szent Fiadat ajánlottad fel a világ szabadulásáért, légy a mi szabadtónk!

A szentmise köszöntései.

1. *Dominus vobiscum* . . . (Az Úr veletek.) Ez az első köszöntés, amely a pap ajkáról a néphez hangzik és amely a szentmisében még hétszer ismétlődik. Már az ószövetség kiválasztottainak is nagy kiváltsága volt, hogy „velük volt az Úr”; — az újszövetségben ez minden templomba járó hívőt illető kívánság és köszöntés. Mintha, akik a templomba jönnek, egyszersmind az Úrral is közösségbe lépnének. Az Emmánuel-vágy megvalósult: velünk az Úr; köztünk lakik; legyen egyszersmind a miséző lelkével is. Mondjuk ezt a köszöntést a lépcsőima végén, hogy az Úrral egyesülve menjünk az oltárhoz; mondjuk az orációk előtt, hogy az Atya az ő Fiával egyesültek imáját hűségesen, ígérete szerint hallgassa meg; mondjuk evangélium előtt, hogy így Jézust szívünkben bírva halljuk szavát az evangéliumból; mondjuk felajánlás előtt, hogy az Úrral egyesülve fogadja el Isten az ajándékokat; mondjuk az ite missa est előtt, hogy jóllehet elbocsátás van innen e helyről, de az Urat ne bocsássa el senki szívéből, hanem vigye magával. Kezeinket szétnyitjuk, mintha a szívünkben lakó Údvözítőnek akarnánk helyet adni, hogy szívünkéből kiáradva a néphez haladjon.

Et cum spiritu tuo. (És a te lelkeddel.) A nép imádsága ez: maradjon velem is az Úr, jóllehet én közöltem őt velük. Tehát nekem kell adnom az Urat másoknak, de úgy, hogy magam el ne veszítsem. Tehát az Istenben, az Úrban

találkozik egymással a pap és a hívő lelke, imája, tevékenysége.

2. *Orate fratres.* (Imádkozzatok, testvérek.) Felszólítás az imádságra, hogy mindkettőnk áldozata kedves legyen Isten előtt. Erre a felszólításra az a testvéri viszony jogosít föl, ami a pap és hívek között fönáll. Az egész szentmise imádsággal van teleszőve, tele illatosítva. Tehát ne csak külsőleg, hanem lelkünk mélyén is imádkozunk. Ne csak szemünk olvassa a Missale sorait, de lelkünk is azonosuljon azok értelmével. Különösen most átváltozás előtt kell közösen imádkoznunk, hiszen a kereszttáldozat előtt maga Jézus intett bennünket: Vigyázzatok és imádkozzatok! Ez a bensőséges felszólítás arra enged következtetni, hogy nézzétek, az én imáim keveset érnek minden áhítatam mellett is; segítetek tehát ti is, testvérek! De a legfőbbet a papnak kell tennie, a nép imája csupán hozzásegítés, gyámolítás, de nem pótlása a pap köteles áhítatának. Én a secretát mondom ezután, a hívek pedig *suscipiat*-ot mondanak. Közösen imádkozunk közös javunkon: Isten dicsőségén és a teremtmények boldogságán: tehát a teremtés kettős célján. Minden szentmise — mint áldozat, ezt a célt szolgálja, hiszen a kereszttáldozat végső célja is ez volt.

3. *Sursum Corda* . . . (Föl a szívekkel.) A háromszorosan szent Isten dicséretét énekkel kezdi a pap; és amint az ének magasabbrendű valami, mint a csendes ima, úgy a népet is felszólítja szívének magasabbra emelésére. A csendes, bensőséges imádságból kél a léleknek öröme, amely azt magasra emeli, szeretettel betölti és énekelni készíti. Miben áll ez a fölemelkedés? Az egész kedélynek, az egyetemes vágyóképeségnek Istenhez való fölemelkedésében. Lelkesültség, a közelgő Úrfelmutatás érzete rezgi át a szívünket, mint Malakiás jövendölése után élő zsidókat, kik már közel voltak a megváltáshoz. Merítsük örömeinket Jézustól: ez a „fölfele a szívekkel!” Akárhonnét, máshonnét vesz szívem magába örömöket, az lehajlás, földi csermelyek vizéből való merítés által történik. Meríteni és mégis le nem hajlani, sőt a merítő edényt — szívünket — fölfele vinni, csupán csak az isteni örömek forrásánál: Jézus szent Szívénél lehetséges. Uram Jézus, ne engedj tehát engem elkedvetlenedni akkor, mikor másokat fölfele irányuló szívek

bíráására szólítok fel! Hiszen ez még a gyászmisékben is hangzik, igaz, hogy itt nem örömért, hanem vigasztalásért emeljük föl szívünket; legalább a gyászmise prefációjának szövege erre enged következtetni. De a vigasztalás keresésekor is fölfelé kell szemeinket és szívünket emelni, mert onnét, a keresztfeszített Úr Jézustól várhatunk mindent. Tehát, ha valahol, akkor a kánon elején kell mindenki részéről emelkedett lélek. Ezzel is meg van mondva, hogy földieket, környezetet stb. elfeledett lélek. A fegyelemnek csak keretei rideg törvények, alapja Istennek szerető igaz közelsége. A szemet az emeli magához, ha valami színes szépség jelenik meg fölötte; a szem ösztönszerűen megérzi a fényt és föltekint. Isten a végtelen jóság, amelyet szívem megérez és amelybe hűen kapcsolódik bele, mint legfőbb javába.

4. *Ite, missa est.* (Menjete, elbocsátás van.) Hogy ez a köszöntés nem csekély jellegű, mutatja az, hogy a leg-gazdagabb dallamokba öltözteti az Egyház daloló ajka az ünnepek szerint. Égi misztériumokban részesülve, ajkunkon Jézus nevével, szívünkben Jézus testével, telítve ideálokkal, lépünk ki a templom ajtaján, hogy megneimesítsük templo-mos lelkületünkkel a koldus világot. Te szegény, alvó; dalok nélküli világ! Mikor mi Isten világát elhagyjuk, akkor is különben, szebben dalolunk, énekelünk, mint ti, világ fiai bárhol. A Krisztustól való búcsúzás örömmel teljes, hiszen újra visszatérünk, sőt őt magunkhoz véve magunkkal visszük. A keresztény szentmise az öröm nagy misztériuma: van itt szó dicsőségről, békéről, felfelé hatoló szívekről, imádságról, áldásról — mindenről. Ó, kegyelmek, ajándékok, boldogságok végtelen bősége, mely el van rejtve ebben az áldozatban! Tudatában kívánok lenni lelki boldogságomnak, ami tényleg megvan, de ha nem tudatos, úgy keveset ér. Az *ite, missa est* a népnek szól és nem a papnak; a pap még ott marad s élvezi Jézus közelségét. Willmers mondja az Eucharisztia legelső hatásánál, hogy mivel a szentáldozás megszentelődik a megszentelő kegyelmet, az annyit is jelent, hogy megszentelődik, magasabbra emeli, kiszélesíti, tartalmasítja a lelkiéletet, mert a kegyelem a lelkiéletnek az elve. Ezt a megsokasított, fölemelt, boldogított életet kiélvezni a szentmise után: ez a hálaadások feladata.

5. *Benedicat vos omnipotens Deus: Pater et Filius et Spiritus Sanctus. Amen.* (Áldjon meg titeket a mindenható Isten: az Atya, Fiú és Szentlélek.) A Szentháromság kereszt alakban adott áldása mintegy búcsúajándék a szentmisében leszállt Krisztustól a távozó híveknek. Ha az Ite, missa est a mennybemenetelre emlékeztet, akkor ez az áldás a Szentlélek eljövételére. Az áldás formája arra is enged következtetni, hogy a szentmise alatt áldozó hívek lelkébe kíséret-szerűleg eljön a teljes Szentháromság, leszállnak a Szentlélek ajándékai és a boldogságok. Ez az áldás a népnek szól. Áldásával távoznak haza a templomból a hívek, hogy bárkivel találkozzanak, az ily szavakra fakadjon: Áldott, ki az Úr nevében jön. Az Atyával megáldottaknak fogja mondani Jézus: jöjjetek, Atyám áldottai. A Fiú áldása a kereszt jelével eléggé magyarázódik, hiszen onnét van minden üdv, áldás, boldogság. A Szentlélek áldása a tüzes nyelv: a szentmiséről hozott bátor lelkület, az átlelkesült arckifejezés, mely már maga is hódít, maga is prédikál, fejünknek, gondolatainknak a kegyelem fénye által való megvilágosítása. Ezzel az áldással eltele hallgatjuk és hirdetjük az evangélium kezdetét, amelyet talán azért olvasunk a szentmise végén, mert itt van a boldog, örömmel teljes élet kezdete. És az Ige testté lőn — erre térdet hajtunk a Szűzanyával, Szent Józseffel, mágusokkal, pásztorokkal, angyalokkal együtt. Ezzel elismerjük az eucharisztikus és az emberré lett Krisztusnak azonosságát.

6. *Benedicamus Domino!* (Áldjuk az Urat!) Ádvent várakozásának, nagybőjt bűnbánati hangulatának kifejezője a *Benedicamus Domino*. Ádventben nem mondunk ite missa est-et, hanem: maradjatok itt, várva az Úr csillagának napkeleten való feltűntét; nagybőjtben szintén: maradjatok itt Krisztus keresztje mellett. Ádventben várjuk a még el nem jött, de eljövendő Jézus áldását; nagybőjtben a megfeszített Üdvözítő kegyelmeiben kívánunk osztozkodni. Télben, zimankós, zuzmarás időben mondjuk: *Benedicamus Domino*: legyen bármilyen rossz idő, rossz, fásult közérzet: csak áldjuk azért az Urat. Áldjuk viszonzásképen is azért a sok jóért, amivel elhalmozott bennünket az elmúlt szentmisében.

De mit használ a mi áldásunk az Úr Istennek? Hiszen

mi olyan koldusok vagyunk! Isten elfogadja a mi áldásunkat, mint az édesanya gyermekétől a kenyeret, amit pedig ő adott neki. Áldjuk az Urat, magasztalva dicsérjük őt, mint akitől minden áldásunk eredt, minden jóvoltunk származik. Légy áldott, Uram Jézus! Légy rám nézve áldás, kopárságomnak enyhe eső, színtelenségemnek szivárvány, éhségemnek jóllakottság, eszemnek igazság, akaratomnak béke, szívemnek szeretet, egész magamnak boldogság! Töltsd be kiszáradt medrét szegény lelkemnek, szereteted áldása áldja meg rideg, elfáradt lelkemet, hogy áldásodat véve örömmre gyúljon salakos, elhamusodott szívem az utolsó evangélium szavain.

7. *Requiescant in pace. Amen.* (Nyugodjanak békében!) Ez a szentmise utolsó invocatioja a gyászmisében. Világias lelkekre úgy hat, mint a lemondás, reménytelenség jelszava, mikor már mindennek vége, akkor jön az örök nyugalom. Pedig a felemelt hang, amivel énekeljük, a szentségházhoz való visszafordulás ennek éneklésekor, más értelmet sejtetnek a szavak mögött. És valóban így van. Mi a nyugalom? A szenvedés ellentéte. Mi a béke? A fájdalom hiánya, távolléte; a cél végleges elérése után a benne való megnyugvás. Tehát ez az invocatio a tisztítóhely szenvedéseiből való megszabadulást és a béke honába: a mennybe való hazatérést kéri az eltávozott lelkek számára Istentől. Örök béke, örök nyugalom Istennek az országa, hisz Jézus a béke Fejedelme, a Szűz Anya a békesség Királynéja, a menny maga a locus pacis et refrigerii: béke és enyhülés helye. Ez pedig nem letompult alvilági értelemben, ahol elhalnak a vágyak, ahol már minden mindegy, hanem a békének drága, önfeledt világa, Istenbe, az örök aktusba plántált élettevékenységek teljessége. Michelangelo titáni módon feszülő felfogása, Knoller freskója a nehresheimi templom boltozatán, éneklő barokkangyalok, magát a ténylegességet élvező lelkek: ez a katolikus mennyország. Dante igaz, hogy a pokol leírásánál több skálát tud végigjárni, mint a mennyország festésekor, de ez csak annak igazolása, hogy szem nem látta, fül nem hallotta . . .

Ezt a cselekvő nyugalmat, ezt az Istenbe való tényleges belemélyülést, mint legfőbb békét kívánjuk és kér-

jük megholtjainknak a szentmisében érettük magát odaadó Krisztus által.

A szentmiseáldozat.

Krisztus Urunk nekünk az Eucharishtiában állandó áldozatunk; kultuszéletünk középpontja, vallásos életünk szíve a szentmiseáldozat. A kánon három ószövetségi előképét jelöli meg a szentmisének, mint amelyeknek kiválóságait egyesíti és hatásait túllépi. Ezek: Ábel áldozata legkedvesebb báránnyal, Ábrahám áldozata Izsákkal és Melkizedek áldozata kenyérrel és borral. Így imádkozik ugyanis: „Tekints ezekre kegyesen irgalmas és derűs tekintettel és fogadd el, mint ahogyan kegyesen elfogadtad igaz szolgádnak, Ábelnek ajándékait és ősatyjánknak: Ábrahámnak áldozatát és azt a szent és szeplőtelen áldozatot, melyet Melkizedek, a te főpapod mutatott be neked.”

Mind a három áldozatbemutató mélységes ábrázoló jövendölés az Úr Krisztusra. Ábel az első pásztor, Isten ártatlan szolgálja, gonosz bátyjának áldozata. Krisztus a jó pásztor, az ószövetségben magasztalt Ebed Jahve: Isten engedelmes szolgálja, aki életét adta bűnbesüllyedt testvéreiért: az emberiségért. Ábrahám a hit hőse, az ószövetség törzsatyja, kiindulása, aki Istenért kész volt egyetlen fiát, az utódokra vonatkozó ígéreteknek letéteményesét is oltárra tenni, föláldozni. Az Üdvözítő Krisztus a legnagyobb ígélet teljesülése, az újszövetség megalkotója, az Atyának a kereszthaláláig engedelmes, egyetlen Fia. Melkizedek pedig az ismeretlenségből lép elő, atyját és anyját nem említi az Írás, az igazság és béke királya, kinek megjelenése végét veti egy háborúnak és kiszabadít foglyokat. Krisztus is titokkal telt karácsonyából lép elő, mint embernek nincs atyja, mint Istennek nincs anyja, az igazi béke és igazság fejedelme, aki mikor megjelenik — véget ér az emberiség folytonos harca Istennel és önmagával és lehull a bűn, a halál, a pokoltornáca bilincse.

Ugyanígyen csodálatos egybevágóság van a három áldozati tárgy és az Úr Jézus között. Ábel áldozata a legtisztább bárány, akit maga helyett égetett el a legrégibb oltáron. Krisztus Istennek Báránya, aki helyettünk elvette e világ

bűneit. Izsák — Ábrahám áldozata: az egyetlen fiú, a legdrágább, akiben minden reménye van szüleinek, aki az Ég ajándéka, a jövő ígérete. Krisztus a mennyei Atya egyszülött, szerelmes Fia, akiben neki jó kedve telik, aki éppen az isteni, végtelen, személyes Szeretetnek: a Szentléleknek erejéből fogantatik, akinek megváltói halála az isteni szeretet műve: „Úgy szeretete Isten e világot, hogy egyszülött Fiát adá.”¹ Melkizedek áldozatának tárgya pedig: a kenyér és a bor, Krisztusra mint eucharisztikus áldozatra mutat, akinek szent teste értünk adatott élő kenyér, szent vére pedig biztonnal ital.

Ez a kettős megegyezés, egybevágódás az áldozópap és az áldozati tárgy részéről az Úr Krisztussal arra mutat, hogy az újszövetség áldozatában, — akár a keresztáldozatot, akár az ezt megújító szentmiseáldozatot vegyük — ugyanaz az áldozópap és az áldozati tárgy, t. i. Krisztus maga. „Feláldoztatott, mert maga akarta”² azaz mint újszövetségi Ábel, Ábrahám, Melkizedek áldozatul hozta önmagát, mint ártatlan bárányt, mint tiszta Izsákot és mint testet, vért jelentő kenyeret és bort. Minden áldozópapi méltóság, mely az újszövetség e papjaiban nyilvánul és minden áldozati jelleg, mely az ószövetség e legkiválóbb áldozataiban kifejezésre jut — egyesül, találkozik Jézusban: az újszövetségi áldozóban és újszövetségi áldozatban.

Ábel gyermek, Ábrahám atya, Melkizedek pap. Jézus mind a három. Ábel áldozatának dicsőítő jellege van, Ábrahámé az engedelmességet, Melkizedeké a harc utáni békét prédikálja. Az Üdvözítő áldozata mind a hármat. Ábel áldozata állat: itt a helyettesítés gondolata lappang, Ábrahámé gyermeke, mely jobban övé, mint bármi más, hiszen élete folytatása, Melkizedeké étel: az élet fenntartója, biztosítója. Krisztus áldozat helyettünk: „megroncsoltatott a mi bűneinkért”; mint Isten egyszülött Fia fogadott fiúságunkat szerezte vissza és mint Eucharisztia az örök élet tápláléka, záloga. Ábel áldozata elég, Ábrahámnál megelégszik Isten a föláldozás szándékával, Melkizedek áldozatában pedig a kenyér és bor Istennek adatik át, tehát ere-

¹ Jn. 3, 16.

² Iz. 53, 7.

deti rendeltetésétől: hogy az embert táplálja — el lesz vonva a magasabb cél érdekében. Krisztusnál megvan a lerontás: „Átlyuggatták kezeimet, lábaimat, megszámlálták minden csontomat.”¹ Megvan az áldozat lényegét tevő áldozati szándék: a megtört és megalázott szív, a mindhalálig áldozatra kész lelkület és megvan a kenyér és bor magasabbrendű jellege: Krisztus teste és vére, valamint magasabb rendeltetése: a lélek életének fenntartása, biztosítása.

Tehát Krisztus, a jó Pásztor, feláldozza önmagát mint Isten Bárányát; ennyiben hasonlít az első kedves áldozatra a szentmise: Ábel áldozatára. A mennyei Atya feláldozza vele egylényegű egyszülött Fiát: ez a mozzanat Ábrahám és Izsák áldozatára utal. És ismét Krisztus mint örök főpap áldozatul hozza önmagát: testét és vérét, mint bennünket tápláló kenyeret és bort: ez a szentmisének Melkizedek áldozatával fennálló megegyezése.

Tekintsük most a három áldozat hatását, eredményét és vessük azokat össze Jézus áldozatával: a kereszti- vagy szentmiseáldozattal.

Ábel áldozatának Isten tetszése a következménye egyrészt, bátyja irigysége, gyűlölete és saját ártatlan halála másrészt. Az első kultusztény tehát, amit ártatlan szív szeretetből bemutat magaépítette oltárra helyezve legkedvesebb bárányát, Isten elfogadásával találkozik. A földre a bűnbeesés után haraggal tekintett Isten, tövis és bojtortján terem rajta Isten büntetéseként, de a paradicsomon kívüli világban ott van a tiszta gyermek tiszta oltára, mint sziget, melyen áldóan pihen az Úr tekintete. Viszont a gonoszok lelkében éppen ez a magasabbrendűség, ez a kiemelkedés a közös örökségből: a bűnből — kelti fel az irigységet, mely gyűlöletté erősödve dorongot ragad, megöli az ártatlant és szét-dúlja az oltárt.

Krisztus ugyanaz: jó Pásztor és Istennek Báránya: áldozata a kereszten és a szentmisében a nagy, égre néző engesztelés e világ bűneiért és feltartása a mennyei Atya büntető kezének. Jézus bűnösök áldozatja, aki a testvérszidók gyűlöletéből jutott a keresztre és akinek vére szintén égre kiált fel mint Ábelé, de nem bosszúért, hanem irga-

¹ Zsolt. 21, 17.

lomért. A gonoszokon pedig — kik Krisztust megfeszítették, kik a szentmisét betiltják — jel van, mint a gyilkos testvéren: Kainon, valami átok hajtja őket örökös bolyongásra, bujdosásra, mert a lelkiismeret szeme — mint Hugó Viktor szép költeménye írja — még a föld alatt koporsójuk fedelének alsó felén is tágra nyitottan áll és rettenetes némaságban nézi őket.

Ábrahám áldozatának hatása a kiválasztottság. Az áldozat: Izsák — ki kész volt meghalni atya akaratából, Isten iránti engedelmességből — nem hal meg, hanem nagy néppé lesz, mely az egész ószövetségen át Isten bizalmasa, kinyilatkoztatásának, ígéreteinek letéteményese, történelmi nagy csodák alanya, részese, élvezője. Ábrahám kész volt gyermektelen agg maradni és ellenkezőleg a legnagyobb hivatású, nagyszámú népnek törzsatyja lett. Sok bajt, csapást hárított el a zsidó néptől a könyörgő imádság, mely Isten előtt az áldozatos ösatyára: Ábrahámra hivatkozott.

Krisztus ugyanígy: az újszövetségnek; ennek a nagyobb családnak lett alapítója, mikor a kereszten meghalt. Halála valóságos; de kikel sírjából a megsokszorozott élet. Ennek a nagy családnak, közösségnek: az Anyaszentegyháznak szíve, engesztelése, kérése a szentmiseáldozat. Amint a zsidók ösatyjukba kapaszkodtak, Ábrahámából érveltek, úgy mi keresztények egyenesen Krisztussal imádkozunk, az ő mindennap felpeszdlő vérével kenjük be ajtófélfánkat, felmutatjuk sebeivel borított fehér testét: oh, ne legyen hát hiába — szenvedése drága ára! Ábel áldozata övé magáé; Ábrahámé egy nagy közösségé. Krisztus mindkettőt egyesíti: áldozatával magának, emberi természetének kiérdemelte a feltámadást, mennybemenetelt, megdicsőülést, a felmagasztaltatást az Atya jobbjára. A nagy keresztény közösségnek pedig a megváltást, a mennyországot, az Egyházat és a szentek egységének kincseit.

Melkizedek áldozatának hatása pedig, hogy véget vet egy háborúnak és kiszabadít foglyokat. A hadifoglyok, köztük Lót, megszabadulnak, a háború pedig véget ér. A nagy békeáldozat végén pedig elhangzik a nagy szó: „Add nekem a lelkeket, a többit vidd el.”¹

¹ Gen. 14, 21.

Az Úr Krisztus áldozata a kereszten és az oltáron a nagy békeáldozat, mely véget vet minden harcnak Isten és ember között, asztalközösség, mely egybegyűjti a régi ellenfeleket, mely közvetít az ó- és újszövetség között és mely a régi „Istennel küzdő” népet: a zsidóságot — mely egyik ősatyjától: Izraeltől kapta ezt a nevet — megbékélteti az Istentől neki adott szereppel, munkakörrel és önmagával. Ez az áldozat szabadította meg a pokoltornáca foglyait és a szentmise oldja meg ma is, mint isteni váltságdíj a tisztítóhely rabjainak bilincseit és a bűnösök kötelekeit, megadva mindenfelé a megtérés kegyelmét. Ez a tiszta áldozat az élet vad harcainak közepette édes asylum, lelki pihenőhely, mert a föld verekedő fiai előtt kíváncsú mulandó kincseket: vagyont, hatalmat, mindent elvet és állandóan hirdeti: adjatok nekem lelkeket, a többit vigyék el!

Vallásos életünknek tehát nem hiába központja, szíve a szentmiseáldozat. A természetfelettség, a misztériumos magasabbrendű világ itt bontakozik ki előttünk a maga csodálatos felmérhetetlenségében. Igaza van a nagy modern liturgikus mozgalom apostolának: Pius Parsch-nak: „A szentmise égi kincs, mennyei drágagyöngy, de sokak előtt el van ásva, rejtve. Ki kell ásnunk, értékeit tudatosakká kell tennünk, hogy benne igaz kincsünket tudva — érdeme szerint megbecsülhessük.”

Október Királynéja.

Itt van megint a Szűzanya hónapja, a haldokló természet ezerszínű palástja takarja vállát, rózsafüzérek körítik, övezik drága alakját, amint magához szorítja Kisdedét, eloszlatja a haldokló természet ködszemfödőjét és elénk lép őszi, halk fénytől övezve, mint az ősz Királynéja. Az erdőn az összegyűjtött avar térdeplőnk lesz, kezünk szentolvasót morzsolgat, ajkunk őt hívja, szólítja, hogy áldott, titkokban oly bájosan gazdag személye adjon most erőt, amikor szemébe nézünk novembernek, pusztulásnak, sötétségnek, szenvedésnek. Ő sötétségünk világos mécse, novemberünk édes reménye, adventünk Királynéja. Ő szövi meg a szeretet pólyáját melege, — ő igazítja a jászolt: az újszövetség frigyszekrényét, — ő látja a szent keresztet és

vállalja, hívja, igent int feléje. Az élet összes megpróbáltatásait átélte, megszentelte, kíváнатossá tette Mária, az Isten Anyja.

Most örömeinek és fájdalmainak könnyeiből gyöngyfüzért fűz kezünkre az Anyaszentegyház, összekapcsol bennünk üdvözléseket, titkokat, kéréseket, magasztalásokat. És mindezt sokszor elismételjük, mint nekünk kedves, édes imádságot, bejárva közbe Betlehemet, Názáretet, Bethániát, Olajfák hegyét, Kálváriát. Mindehhez Szent Ferenc lángoló, szeráfikus lelkülete kell, amely unalmat, emberiességet nem ismer, hanem amely az Úr Krisztusnak áldott szavait tökéletesen megérti, megvalósítja.

A szentolvasó az egyszerű, kedves áhitat imádsága. Nincs benne semmi hivalkodás, nagy gondolatokat kergető, lelki gyönyörködést kereső önzés, mely sok imádságunkat megejtí és néha bizony értéktelenné teszi. Ez csak az egyszerű, gyermeki, egyedül Istenre néző, alázatos áhitat beszéde, melynek édes, őszies nyugodtsága csak a mindenben hasznót és élvezetet kereső lelkeknek egyhangúság. Azt mondja ez a kedves imádság minden tizedében, ami égi Édesanyánk lelkét betöltötte: Jézus egyedül elég. Elég nekünk, ha láthatjuk jászolban, templomban, keresztúton, Kálvárián, a feltámadás és égbeszállás dicsőségében.

A nagy angol hittudós: Wiseman M. a Fabiola hírneves szerzője, — aki a múlt században nagy mozgalmat indított meg Angolország megtérítésére — ennek a nagy munkának elősegítésére rózsafűzér-társulatokat szervezett országszerte. Érdekesen indokolja meg ezt a választását 1839 hamvazószerdáján Rómából kelt levelében, melyben többek közt a következőket írja: „Ami a Szent Szűz iránti ájtatosságot illeti, erre vonatkozólag a rózsafűzér-társulatok alakítását ajánlottam. Egyik indítókom, amiért magamra és az angol katolikusokra nézve a rózsafűzérnek adtam az elsőséget, éppen az volt, amit rendszerint ellene felhoznak. Mikor az imához fogunk, legveszedelmesebb ellenségünk a büszkeség, és úgy hiszem, hogy ez ellen jobban nem védekezhetünk, mint ha úgy imádkozunk, amint azt a szegények s tudatlanok teszik. Azt kívánjuk-e, hogy az Úr Isten, midőn fölöttünk ítél, a tudósok mértékét alkalmazza ránk, kik ismerik kötelességüket, vagy inkább a leg-

kisebb ember mértéke szerint akarunk megítéltetni? Ha ez utóbbit kívánjuk, akkor miért vetnők el a kicsinyek számára rendelt imát, mondván: „Nekünk ez nem kell, hanem a tanult embereknek való imát akarjuk.” A Miatyánkra oly embereket tanított Krisztus, kik így szóltak hozzá: „Uram, taníts meg bennünket imádkozni.” Ez a tudatlanoknak való ima úgy, mint a rózsafüzér. Ilyenek az én eszméim s nézeteim.”¹

Tervei valóra váltak: A rózsafüzér volt az a lánc, mely az anglikánok százait visszahozta a katolikus Egyházba. Ily nagy üggyhöz — ily kicsiny eszköz! Ennek választásában annyi alázatosság, Istenre hagyatkozás van, hogy Isten kegyelme különös erkölcsi csodákat művelt a szentolvasó-egyesületek imádsága révén.

Ez tehát az az imádkozási mód, melyet az Úr Jézus a samariai asszonnyal való beszélgetésben említett: „Eljön az idő, mikor . . . lélekben és igazságban imádják az Istent.”²

Ebbe a hónapba esik Assisi szent Ferencnek és Lisieuxi kis szent Teréznek ünnepe. Szent Ferenc félt pappá lenni, kis Teréz pedig égően vágyott utána. A félelem tette Szent Ferencet az áldozatnak oly nagy szentjévé, Kis Terézt pedig a szeretet tette egészen Isten bizalmasává, gyermekévé. Szent Ferenc tövistelen rózsákat ápolt a földön, kis Teréz ígérte, hogy halála után égi rózsákat hullat a földre. Szent Ferenc sem csupán koldulásra, hanem munkára alapította rendjét — és Kis szent Teréziának élete is csupa törődés munka és szenvedés között.

Tehát ne hátrítsunk semmi felelősséget a környezetre, minden erkölcsi feladatunknak vidáman megfelelhetünk Isten kegyelmétől támogatva.

Ezt az élnitudást biztosító kegyelmet kérjük október havában a szentolvasó kedves áhítatában az isteni kegyelem Anyjától: a Boldogságos Szűz Máriától.

¹ Idézi, Madaune: A katolicizmus újjászületése Angliában. 201. old.

² Ján. 4, 24.

Órangyalok.

Oh, én édes őrangyalkám,
Szépen kérlek, vigyázz reám.
Légy vezérem, hogy míg élek,
Mindíg jó és jámbor legyek.
Holtom után vezess be,
Jézuskához mennyekbe.

Gyermekajkunk első imája, kis szívünk első áhítata, édes, zavartalan hite cseng vissza ebből a versikéből, melyet még nem könyvből, hanem édes jó anyánk ajkáról tanultunk, mikor fehér ágyacskánk szélére ült és édes szeretettel ajkunkra csókolta, lelkünkbe imádkozta. Istennek égi, jószágos követé vigyázott léptünkre, álmunkra, fogta kezünket az utcán, éjjel elkergette a gyermeklelkünket annyira aggasztó gyászruhás, sötét rémeket. Nem mertünk rosszat tenni, mert ő látott és minden jó ügyben tett lépésünk nyomát tudtuk, hogy ő számolja össze mögöttünk.

Felnőtt korunkban elmaradt ajkunkról a kis gyermekkori ima és őrzőangyalunk közelségének tudata, kultusza egyaránt. Hibás ebben egyházi művészetünk is, mely csak gyermekek mellé rajzolja a védő, oltalmazó égi követ szárnyas alakját. Mintha a felnőtteket fenyegető nagyobb veszelmek nem igényelnének éppúgy védelmet, mint kisgyermekek kisebb értékeit veszélyeztető szerencsétlen lehetőségek.

Pedig őrzőangyalunk nem maradt el mellőlünk akkor, mikor elhagytuk a gyerekszobát, kinőttük a rövid ruhát és félre, padlásra tettük a játékokat, a meséskönyveket. Ő velünk jön és vigyáz reánk, oltalmaz bennünket tovább.

Órangyalunk hite éppen az, mely bennünket felnőtteket is segít gyermeknek, kicsinynek maradni. Az Úr Jézus felnőtt férfiaknak: apostolainak mondta: „Ha nem lesztek mint a kisdedek — nem mentek be a mennyek országába.”¹ A kisded-lelkületben az ártatlanság mellett főként a segítségére szorulás érzete, önmagunk elégtelenségének tudata — egyszóval az élet alázatossága az, ami annyira tetszett az Úrnak. Ez a beszédes hit, ez az alázatos keresése mások

¹ Mt. 18, 3.

biztosan vezető kezének, ez a rosszakaratról mitsem sejtő tiszta szem oly szép, hogy még Isten szent Fia is gyönyörködve nézte. Ez a kiseded-lelkület teszi oly vonzóvá és minden rendkívüliség híján mégis igazán természetfelettivé Lisieuxi kis szent Teréz alakját is, ki az égbevezető utak közül mint legbiztosabbat, ezt a kiseded-utat választotta.

A kiseded-lelkület különös ápolója és oltalmazója bennünk örzőangyalunk. A tény, hogy hiszünk benne, hogy imádkozunk hozzá, hogy segítségével számolunk, hogy elismételgetjük esténként, reggelenként az első versikés imádságot — mindez segít kisedednek megmaradni. Amint a Szent Szűz tisztelete is gyermekké tesz, mert addig vagyunk gyermekek, amíg anyánk van — úgy az őrangyal áhítatos barátságában is annyi hit van, annyi természetfeletti segítség szüksége és igénye, hogy ez szükségkép önmagunk elégtelenségét, kisededváltatást jelenti és eszközli.

Olyan jó az általános törvényt: az időt így ellensúlyozni: felnőtt létünkre gyermeknek maradni! Csak a keresztény hit tud fiatalítani, újjászülni bennünket, csak ez tud velünk — mulandóság alatt nyögő emberekkel — örök, el nem múló kincseket gyűjtetni, örök fogadalmakat tételni, — mert ez az örökkévalóság élő és éltető hite. Örzőangyalom tehát itt van mellettem, bízhatom benne, számíthatok rá, mert még mindig segítségre szorulok, kiskorú vagyok, gyermek vagyok, aki Krisztus teljeskorúságát úgysem tudom elérni itt, csak az örök életben.

Vannak bukott angyalok is, akikben élesen élénk rajzolódik a bűn minden utálatossága és tragikumai. Ezek az ördögök. De mennyire nagy a jó Isten jósága! Mindenkinek ad külön őrangyalt, de nincs mindenikünk számára külön beosztott ördög! Pedig sokan lehetnek, hiszen Lucifer leesésekor magával szakította az ég csillagainak egyharmadát. A jóság és gonoszság, az Isten és az ördög, a mennyország és a pokol tehát nincsenek paritásban; a dualista gondolat eretnecség: a katolikus igazság a jóság fölénye, Isten abszolút, primér jelentősége, az üdvözültek nagyobb száma, a mennyország diadala, az evangélium érvényesülése és győzelme. Erősebb tehát a kegyelem, mint a kísértés, az őrangyal, mint a gonoszlélek.

Tehát nemcsak testi veszedelmek távoltartója, hanem

kísértéseink védő pajzsa, legjobb fegyvereket sugalló vitéze is őrangyalunk. Ő ismeri a gonoszleket még az égi karból, — tudja fortélyait, működésének korlátait — ezért előre óv, figyelmeztet, bűnalkalmakat bont, kísértéseket ellensúlyoz és harcot vív értünk, mert Isten beosztotta mellénk. „Tiszteletben tartsd őt, hallgass az ő szavára, az én nevem van őbenne!”¹

Isten így jelöli meg az őrangyal három szerepét: Előtted megy, őriz téged az útban és bevezet téged arra a helyre, melyet készítettem.²

Tehát előttem megy úgy az élet, mint az erények útján. Elhárít veszedelmeket és biztosan mutatja a keskeny utat, mely az örök életre visz. Mint láthatatlan szellemnek nincsenek lábnyomai — belső vonzással, sugallással, intéssel vezet előre: közelebb hozzád, Istenem! Mint szellem örökké tevékeny — nem ismer tétlenséget, pihenést: folytonosan továbbhaladásra, tökéletesedésre unszol. Megbízása Istentől van: hűsége nem engedi nyugodni és ezért minden erejével megbízása teljesítésére törekszik — ami nem más, mint az én üdvösségem.

Őriz útközben. Emberi életünk vándorlás: utasok vagyunk, zarándokok az örök Jeruzsálem felé. Sok veszély környékezik bennünket, mint egykor a kereszteseket: vihar, tengerár, eltévedés, gonosz környezet, rosszakarat, kísértés — mindettől megőriz őzőangyalunk. Nemcsak a mélység szélén játszadozó gyermek kezét fogja, hanem mindannyiunk testi-lelki veszedelmében mellettünk áll. Kell hinnem ebben! Mennyi biztonságot, bizalmat, optimizmust ad e főlemelő érzés: e tudat a mellettem haladó égi követről, a tiszta szárnyas szellemről, akit Isten azzal a feladattal ruházott fel, hogy énram vigyázzon! Mennyi rossztól, büntől tart vissza ez a bizalmas égi barátság, ki előtt ségyelném magamat, ha bűnbe, fertőbe esnék. És mennyi felemelő jutalom van abban a tudatban, hogy minden erénygyakorlat neki is öröm, minden legyőzött kísértés neki is győzelem a gonosz felett. Az evangélium a betegeket a sátántól meg-

¹ Exod. 23, 26.

² U. o. 20. v.

kötözötteknek mondja. A mi egészségünk is tehát az őrzőangyal feloldozása, szabadsága.

Ebben az őrangyali őrizetben lépett először jogaiba a hit: itt hittünk először bizakodva a láthatatlan világ valóságát. Nem bizonyos törpéknek, óriásoknak, tündéreknak kijáró babonás félelemmel, kusza sejtésekkel, hanem megnyugtató, valóság-elismeréssel. Éreztük ezt a segítséget, számítottunk rá és imádkoztunk érte.

Most, felnőtt korunkban is rá vagyunk utalva erre a segítségre. Ebben hinni, ezt kérni olyan kedves naivitás, nem a mesterkélty irodalmi naivitás értelmében, még kevésbbé fejletlen gyerekesség vagy éretlenség kategóriájában — hanem a krisztusi, lelki kisdedség értelmében, mely ott cseng-bong karácsony örökszép fehér titkában, szűzies költészetében.

Bevezet végül a nekünk készített helyre.

A mennybemenő Jézus azzal búcsúzott, hogy elmegy helyet készíteni nekünk Atyja országában. Míg az ószövetség szentjei, nagyjai, hősei is csak a pokoltornácában voltak kénytelenek várni — addig most minden megigazult lélek számára készen állt a Krisztus szent vére árán megvett égi telken az égi otthon. De ide bejutni nem lehet, csak az ítélet kemény vizsgáján keresztül. Itt pedig örök bíránk lesz Jézus, kinek az Atya minden ítéletet átadott, ki legjobban látja, hogy megváltásának kincsei, értékei és lehetőségei mennyire váltak valósággá bennünk; vádlónk a sátán, aki minden sikerült csábítását úgy könyvelte el magának, mint súlyos vádat, melynek ő egyúttal tanúja is. De ügyvédünk lesz őrzőangyalunk, Isten terveinek valósítója, a jó végleges diadalának elősegítője — aki minden tetté vált sugallást, minden legyőzött kísértést, minden kárba nem vesztett kegyelmet, ajándékot felhoz, minden érdemet és erényt megemlít, minden bűnt és botlást mentetet. Üdvözlésünk az ő küldetésének sikere: visszaadja a lelket Istennek, akitől az őrzésre parancsot kapott és így diadala kettős: önmagát igazolja és a rábízott lelket is üdvözíti. Ekként nagyobbítja Isten országát, szaporítja annak polgárait, lakóit, ami neki dicsőség, a bukott angyaloknak pedig szégyen. Folytatódik tehát a küzdelem az angyalok és a démonok között, de nem az égben, hanem lelkeinkben. Őrangyalunk

győzelme esetén mi üdvözülünk, a sátán pedig Isten ítélő-széke mellől, ahol mint vádló megjelent, újra lezuhan a kárhozatba.

Ha ítéletünk további tisztulásra szól és a tisztító szenvedés helyére kerülünk — őrangyalunk közbenjár érettünk, tehetsége szerint rövidíti szenvedéseink idejét és ha büntetésünk ideje lejárt — mint Isten követe értünk jön, hozza az el nem múló boldogság evangéliumát, örömhírét és *introducit in locum, quem Christus paravit nobis.*¹

Az örök életben pedig látható kedves társunk. Végre megnyilatkozik előttünk egészen, mint Ráfael arkangyal Tóbiáséknak útja végén. Mint Istennek magasabbrendű teremtménye kitüntet barátságával és bevezet az égi udvarba. Így érvényesül Szent Anzelm nézete: az üdvözülő emberi lelkek kitöltik azt az ürt, ami Isten országában az angyalok egy részének bukása által támadt. Mi boldogok leszünk, mert angyalok, szentek társaságába kerültünk, ők boldogok lesznek, mert örökösük megmentett bennünket. Amint minket nyom az eredeti bűn ősszüleinkkel fennálló szolidaritás révén, úgy terheli az angyalokat az őrzési kötelesség ama bukásból kifolyólag, melyet az ő rendjükből sokan elkövettek. Így helyreáll az Isten országa, győz az igazság, a szeretet, a kegyelem, melyet ők is, mi is élvezünk.

Magnificat.

Október havában vagyunk, elmélkedjünk tehát a Boldogságos Szűz Máriának énekéről, a legszebb dalról, az újszövetség preludiumáról, az istenanyaság himnuszáról, a Magnificatról.

„Magasztalja lelkem az Urat és örvend lelkem üdvözítő Istenemben.”²

Ez a dal az Isten Anyjának szemérmes ajkairól csendül fel Szent Erzsébet munkás, csendes otthonában. Magasztalja lelkem az Urat: olvadjon föl egész lényem Isten dicsőítésében, magasztalja őt testem, mely szentséges Fiának hajléka; lelkem, mely eljegyezte magát vele örökre; ajkaim,

¹ Bevezet a helyre, melyet Krisztus készített nekünk.

² Lk. 1, 46—56.

melyek nem érik be imával, hanem dalra csendülnek ezúttal. Legyen minden mozdulat, gondolat, érzésrezdülés Isten-magasztalás, Isten-dicsőítés.

Ennek az Isten dicsőségén való fáradozásnak rögtön jelentkezik édes hatása: lelkem ujjongása. Amint az angyalok énekelték: Isten dicsősége ugyanannyi, mint a földön a jóakarátú emberek békessége, ugyanígy találja ezt az angyalok Királynéja is: Isten magasztalásával együttjár a lélek örvendezése.

Szent Erzsébet mondotta: „A magzat repesett az én méhembem.” Erre felelte Szűz Mária: „Lelkem örvend üdvözítő Istenembem.” Ime, itt a gyönyörű különbség a természet rendje és a természetfölötti rend között; az ószövetség és az újszövetség között. Szent Erzsébet a testében őrzött magzat örvendezéséről énekel, — az Isten Anyja más: egészen szellemi, lelki ujjongásról beszél: lelke repes üdvözítő Istenében. Nem az anyaméh, hanem a lélek hordozza nála az élet folytatását és nem a magzat a fontos, annak mozgása, emberi megjelenése, hanem az üdvözítő Isten, aki az ő lelkét eljegyzí, magába zárja. Pedig az ő méhében is már testet öltött az isteni Ige, — de ő a lélek és az Isten viszonyát említi csupán szűzi szemérmetességgel, kegyelmi ihletséggel. A kereszténység szent szelleme valóban szűzi, valóban lelki; az ószövetség még sok testi dolgot érint parancsaival, tilalmaival; — az újszövetség csak a lélekről és az Istenről szól; ahol pedig érintenie kell a test dolgait, ott is átlelkesíti, szellemivé teszi, égi tartalommal megtöltve megdicsőíti. El kell egészen sajátítanunk a kereszténységnek eme szent szellemét, mely nem vesz tudomást a földi dolgok, testi vágyak döntő fontosságáról, hanem egyedül a lelket és Istent nézi.

„Mert megtekintette szolgálójának alázatosságát, íme, mostantól fogva boldognak hirdet engem minden nemzedék.”

A Boldogságos Szűz Anya alázatosságának és szolgálóleány voltának tulajdonítja egyedül Isten kitüntetését, szűzi anyaságát, a megváltás nagy művében való szereplését, nagy közbenjárói tisztjét, — amelyekért boldogságosnak nevezi őt joggal az egész utókor minden nemzedéke. A humilitás itt sem az alázatosság erényét jelenti, — ez dicsekvés volna, — hanem alacsnyságot, kicsínységet, melynek megtekintése

Isten részéről nagy kitüntetés. Szüzességét is csak egy óvatos célzással említi Gábrriel arkangyal előtt. Sőt épp ezért tünteti őt ki Isten, mert mindezeket nem a nagyvilág számára, hanem egyedül Isten nagyobb dicsőségére félti, őrzi.

Istenem, add nekünk, hogy mindent a te dicsőségedre tehessünk, mitsem adva földi sikerekre és emberek szemére.

Szűz Mária boldogságos voltának, kultuszának alapja tehát az, hogy Isten megtekintette, kiválasztotta, édesanyjává avatta őt. Elismeri, hogy bár a szüzesség magaslatain állt, örködött tiszta lelke, — Isten mégis letekintett rá, mint akinek trónusa még sokkal magasabban van: az abszolút szentség és jószág régióiban. És elismeri, hogy bár igen mélyre ásta magát az alázatosság fundamentumában: a szolgálóleány színvonaláig, — mégsem volt oly mélyen, hogy Isten utána ne ereszkedett volna annak személyében, aki azért jött, hogy szolgáljon és nem azért, hogy neki szolgáljanak. Isten előtt tehát mi sem lehet kedvesebb, mint a lélek életén belül az alázatosság mélysége és a tisztaság magassága. A kettő közül az első vonzza Istent, a második pedig méltóvá tesz az ő fogadására. Így kell ennek lenni a szentáldozásban is. Ennek a találkozásnak sem lehet más előkészítője, mint a szüzesség és az alázatosság. Mindkettő tőled van, Uram: te, mint Isten Báránya, veszed le bűnöm terhét — ezért vagyok tiszta; és Uram, nem vagyok méltó . . . ezt mondja az alázatosság.

„Mert nagy dolgokat cselekedett velem a Hatalmas, kinek szent az ő neve.”

Itt a név haebraizmus, jelenti Istent magát. A Szűzanya az ő személyét ért kitüntetést csak e szóval jelzi: nagy dolog; ezt pedig annak tulajdonítja, hogy Isten mindenható és szent. Isten mindenható, keze többet tehet, mint amennyit a természet maga erejéből tenni képes; ezért fogant öreg napjaiban Szent Erzsébet és ezért marad szűz istenanyasága mellett Szűz Mária. És Isten szent: hatalmát csak abszolút jó érdekében használja és épp ezért hatalma eszközének lenni ugyanannyi, mint jósága, szentsége élvezőjévé válni.

Az Anyaszentegyház is talán Szűz Máriától tanult imádkozni. Hiszen sok orációját kezdi így: Omnipotens et misericors Deus . . . Mindenható, irgalmas Isten . . . Uram,

te mindenható vagy: megteheted, amit kérünk, — Uram, te szent, te irgalmas vagy: meg is teszed azt a mi javunkra.

„És az ő irgalmassága nemzedékről-nemzedékre száll az őt félőkön.”

A Boldogságos Szűz szeplőtelen szívét sohasem suhintja meg a kevélység fuvalma; egy az ő ambíciója: az Úr szolgálóleányának, alázatosnak, Istent félőnek, éhezőnek lenni, — legalább egyetlen dicsőítő himnuszában ezeket emlegeti. Most is a választott népnek nemzedékről-nemzedékre haladó történetében csak Isten irgalmának tényét látja, amely érvényesül azokon, akik félik őt, akik cselekvéseikben döntő fontosságot tulajdonítanak Isten kegyelmének, gondolatának. Az Úr félelme erény is, meg a Szentlélek ajándéka is, — ez szinte kihívja Isten irgalmasságát, tevékenységét a mi javunkra. Ilyen érzülettel kell kérnünk, imádkoznunk.

„Hatalmas dolgot cselekedett az ő karjával, elszélesztette a szívük szándékában kevélykedőket.”

Isten hatalma a gonoszoknak rémület, — az igazaknak élet. A kevélységet itt úgy jelöli meg a Szent Szűz, mint kat'exohén bünt, amely Isten terveiből kizár, mely méltatlanná tesz arra, hogy jótéteményeiben részesüljünk, karjának erejét javunkra érezzük. Megjelöli a kevélység székhelyét is: az értelem és a szív. Az értelem kevélysége teszi, hogy nem imádkozunk, hogy magunkat jobbaknak gondoljuk másoknál, hogy Istent csak mint magunkválasztotta ideált, mint „Eget”, mint „Természetet” (nagy betűkkel) emlegetjük. Az értelem kevélysége tesz hitetlenné, aminek a neve: a gondolkodás autonómiája. A szív kevélysége pedig a cselekvés, a magatartás autonómiáját emlegeti, az érzelmeknek, a szerelemnek erkölcsi elbírálás felettségét, a kegyelmi rend semmibe vevését, visszautasítását.

A Boldogságos Szűz Anya egyikben sem volt részes; elméjében alázatos, szívében pedig tiszta volt. Talán a két főtehetségnek Istenre való irányítása teszi az Úr félelmét. Ez azért a bölcsesség kezdete, mert a legokosabb szempont szerint válogat a világi élet apró-cseprő útvesztőiben, csillagként jár előtte Isten áldott jósága, melyet mindenki lát, csak az nem, aki készakarva vak.

„Levetette a hatalmasokat a fejedelmi székből és felmagasztalta az alázatosakat.”

A Magnificat a megjutalmazott, az igazolt alázatosság himnusza. Az istenfiúság széke, melyre gőg vitte rá a lázadó angyalokat és a lázadó embert — elérhetetlen a kevély törekvéseknek, de mióta az alázat az istenanyaság trónjára került, azóta tudjuk mi is, hogy melyik ránk nézve az istenfiúság útja. A zsidó anyák hatalmasok voltak sokgyermekes családi trónjukon ülve, Isten megtisztelő kiváltságának kisajátított érzetében. De nem ez az Isten trónusa. Heródes, Augusztus kevélyen és keményen ültek hatalmuk trónján, — ez sem az Isten trónusa. De Isten trónusa lett a kis csacsi háta, melyen a meneküléskor, a jeruzsálemi úton kisdéd Jézusával ült a Szűzanya. Ez az alázatosság trónusa, melyről letette Isten a kevélyeket, a hatalmasokat, de amelyre fölmagasztalta tisztaságos Anyját.

Kik közelítik meg Istent? Alázatosak, éhezők, Istenfélők, szolgálóleányok, gyermekek, azok, akikről az Úr szólt a hegyi beszédben.

„Az éhezőket betöltötte jókkal, a gazdagokat üresen bocsátotta el.”

Az ószövetségi lélek levitikus megigazulásának föltétele volt a vágyakozás az Eljövendő után. A lélek szomjazta az ég harmatát és éhezte az élet mannáját: Krisztust, az Üdvözítőt. Az újszövetség alkotmánya: a hegyi beszéd az igazság után éhezőket és szomjazókat mondja boldogoknak, mert ők kielégítettnek. Ez az igazság talán a Krisztus szerinti élet maga, Krisztusnak, mint igazságnak keresése és bírása. „Megtalálod a te Istenedet, ha egész lelkedből keresed”¹ mondja a Szentírás. A gazdagok azok, akik magukat az igazság birtokában levőknek hiszik, akik nyugodt lelkiismerettel járnak a magukválasztotta rossz úton, mint jók. Akiknek nincs vágyuk jobb, szebb, igazabb élet után, akik jóllakottak, akiket eszmék, életirányok nem érdekelnek.

A legnagyobb baj nem az, ha égő problémák hajtanak bennünket, hanem ha problémák nélkül élünk. Nem az áll rosszul, aki kérdésekre nem tud felelni, hanem az, aki nem kérdez semmit. Istenem, adj éhezést belém az igazság után;

¹ Móz. V. 4, 29.

égő, engem kínzó szomjúságot a „bőségesebb élet” után. Hogy beteljünk édesanyád módjára jókkal, — szeretve téged igazán.

„Oltalmába vette Izraelt, az ő szolgáját, megemlékezve irgalmasságáról.”

Isten kiválasztása, hívása mindig az ő irgalmasságának a műve, — vonatkozzék ez akár egyes lelkekre, akár egész népekre. E hívás, e választottság pedig nem más, — mint hogy Isten fiaivá lehessünk. „Amint szólt atyánknak, Ábrahámnak és az ő ivadékának örökre.” Tehát Isten irgalmát és hűségét dicséri egyszerre a Boldogságos Szűz: Isten irgalma volt, hogy ily ígéret, ily kiválasztás történt és Isten hűségének műve, hogy ez meg is valósult.

A Szent Szűz csodálatosan alázatos és szemérmes lelke sehol sem említi nyíltan istenanyaságát, a méhében hordott, megtestesült Igét. Áhítata csodálatosan diszkrét, magasztalása nem dicsekvő, mindent Istenre vonatkoztató. De tudjuk, hogy ő Urunknak Anyja, hogy lépteire figyel angyalok serege, hogy szent lábai keresik már a kigyó fejét, szent kezei már bírják a bezárt paradicsomnak kulcsait, alázatosságán átdereng istenanyaságának fönsége, dalának szárnyalásában ott izzik anyasággal koronázott érintetlen szüzessége.

Isten veled szép Virág, Szűz! Maradj velem, most az élet októberében! Légy tiszta, egyetlen női ideálom, akinek szívére hajthatom fejem, akinek szemébe nézhetek, akinek lovagja lehetek.

A Dormitio Nagyasszonya.

Októberben valami egészen ünnepélyes csend, valami szokatlan némaság és mozdulatlanság üli meg az erdőt-mezőt: Isten zöldruhás leánya, a természet megilletődve megérzi a láthatatlanul eléje toppanó halált: az ősz. Erre még egyszer ünnepelőbe öltözik, színesen, fátylasan dől le avarból készült halálós ágyára. De színei bármily szépek és változatosak is — már a halál rózsái: pirossága az enyészet láza, leveleinek, ágainak reszketése a tűnő élet utolsó vonaglása. Elmúlása mégis ünnepélyes: nincs benne jajgatás, rémület, félelem, halálveríték; csak csendes megadás, meghódolás a

hűvös éjtszakáknak, a góromba szélnek, a halál opálgyöngyös szemfedőjének; az ökörnyálás dérnek.

Sokszor elgondolom: miért nem ilyen csendes, kedves elköszönés az ember távozása is? Miért oly kínos, természetellenes erőszak a mi halálunk, mely képzeletünkben csontvázás rémület, megjelenésében pedig hidegverejtékes, borzalmas küzdelem. Mily keveseknek jut osztályrészül derűs, észrevétlenül közeledő életalkony, hogy jajgatunk háborgatva betegségtől, kergetve kísértéstől, félve a végleges elválástól, a túlvilági rettenetes bírótól, számadástól!

Ki lesz akkor a mi csitítónk, csendesítőnk, védelmezőnk?

A katolikus lelkület a természet elmúlásának, októberének királynéjává a Boldogságos Szent Szűzet választotta. Nekünk a halál nem megszűnés, hanem alvás, a temető keresztény neve: κοιμητήριον: alvóhely. Amint a természet nem pusztul el télen, hanem csak alszik, úgy az ember is; ezért mondotta az Úr Jézus Jairus leányáról: „Nem halt meg a leányzó, csak alszik.”¹ Ennek a nagy dormitiónak: a halálnak is Nagyasszonya a Boldogságos Szűz. Ő a Domina nostra a bona morte — a jó halál Úrnője — amint a jeruzsálemi remek dormitiós templom mozaikjai mondják.

Nemcsak Szent József pártfogója tehát a jó halálnak, hanem a Boldogságos Szűz Mária is, aki mint Éva leánya szintén átment a halálon. Szent József az Úr Jézus és a Szent Szűz között lehelte ki igaz lelkét — ezért naponta kérjük, hogy közbenjárása által a mi halálunk is olyan lehessen, mint az övé. A Boldogságos Szent Szűz azonban Úrnője, Királynője nemcsak a halálnak, de az enyészetnek is. Ő is elszenderült, de álma nem volt mély és hosszadalmas, mert csakhamar bekövetkezett a „Transitus Mariae”, amikor teste is csodálatos ragyogással, angyaloktól környezetten — mint Tizián remek „Assuntá”-ja élénk festi — égbe vitetett. Úgy illett, hogy akinek nincs semmi köze az eredet bűnéhez, az ment legyen vég bajától: a fölöslástól, hogy akinek csak lába állt a földön és a kigyó undok, ártalmas fején — annak teste sem maradjon a földben soká; hogy aki bánkódva kereste, siratta, temette szent Fiát, azt

¹ Mt. 9, 24.

égi otthonában örömmel helyezze trónra maga mellé az ég Királya. És ha szentek ereklyéi Isten akaratából dacolnak az enyészettel, mert legyőzték velük a bűnt — mint pl. Nepomuki szent János nyelve Prágában, Szent Januárius vére Nápolyban, Szent István jobbja Budán, akkor illő, hogy a szentek Királynéja, akinek még az eredeti bűn sem lehelte homályosra lelkét — egész testében elhagyja a föl-oszlás helyét, az enyészet szomorú parkját: a temetőt. Teste a mennyek országának lett élő ereklyéje.

De ez a test szerint való égbemeltetés nekünk, a „halállal halsz meg” szomorú örököseinek nem lehet kiváltságunk. Nekünk abban kell a Boldogságos Szent Szűz segítése, amiben ő sem volt kivétel: a halálban, a test és lélek egymástól elváló küzdelmében, a nagy dormitióban. Hogyan segít mármost bennünket jól meghalni a dormitio Nagyszőnya, a Domina nostra a bona morte?

A halál a bűn zsoldja, az újszövetség elgondolása szerint. A bűn igazi tragikuma ebben fejlődik ki: ebben az Istentől egynek alkotott testnek föl-oszlásában, részekre szakadásában — mert az első bűn is egy szakítás. Ezért, aki oltalmaz bennünket a bűntől, aki szeplőtelen életre képesít, az a halál fulánkját is elveszi. A tiszta életet élőknél ugyanis könnyű meghalni, egyrészt azért, mert számadásuk nem lesz nehéz. Meg általában a bűnt itt a földön romlottságnak nevezzük és joggal: aláása az egészséget, a kedélyt, szüli a nyomort, megbontja a társadalmi rendet, önmagában és hatásaiban ront mindenütt, ahol megjelenik. Így csak természetesen, hogy a halálban — mely a bűn zsoldja — teljesen érvényesülnek összes bomlasztó erői. De aki az erény iskoláját járja, aki romolhatatlan kincseket gyűjt, akinek szíve rozsdától, molytól, tolvajoktól el nem érhető értékeket szeret, aki szüzi, érintetlen lélek, annak nyomában ott jár a halhatatlanság, mint ahogy a Szentírás is mondja: „Oh mily szép a tiszta nemzedék fényességben, halhatatlan emlékezete, mert Isten és emberek előtt ismerős.”¹ Mert aki Istent szereti, az Isten természetében részesül, Isten pedig maga is szeretet.

Erre a természetfeletti, erényes, szüzi életre pedig

¹ Bölcs. 4, 1.

ki taníthatna meg jobban, mint aki Jézust legjobban szeretete, mint aki legtisztább volt, mint aki talán legkönnyebben halt meg, mióta a halál egyetemleges uralmát üli itt a földön. Az ő halála csendes, októberi, édes zamatú, aranyló, barna ősz, halkan előlépő tiszta alkonyat, csendes lenyugvás a béke Királyának karjaiba, boldog élettorkolat az Isten-jóság végtelen óceánjába. Azért tanít minket jól meghalni, mert előbb segít jól élni, Istennel egyesülni, Isten országában lakást építeni azon a helyen, melyet a mennybemenő Jézus készített nekünk, hogy mikor elszólít az élet Ura, minket is befogadjon az aeternum tabernaculum, az örök hajlék, melynek Királynéja az apokalipszis boldogító víziói szerint megint csak a Boldogságos Szent Szűz.

A halál tehát a dormitio Nagyasszonyának oltalmában nem hervadás és enyészet, hanem termés-betakarítás, nem felelősségre hívás, hanem bérünk osztogatása munkánk végzetével, nem a bíró, hanem a vőlegény jövedele, közeledése. Ő az evangéliumi okos szűzeknek vezére, elsősorban az ő mécsében: szűziesen tiszta szívében égett a kegyelem olaja, elosztatva az élet alkonyatának sötétségét és eléje világítva az útnak, melyről egyedül isteni Fia tért vissza eddig. Ő a csodálatos edény, akitől mint a kegyelem anyjától mi is kifogyhatatlanul meríthetünk kegyelemolajat, hogy az értünk jövő égi Jegyes érkezésekor menyegzős ruhában, égő méccsel készen álljunk arra a királyi lakomára, melynek Úrnője megint csak a mennyország Királynéja: a Boldogságos Szent Szűz lesz. Ott kitárul a Janua Coeli, ott ébredésünk elé ragyog a fényességes szép Hajnal, ott kötjük meg végleges és felbonthatatlan szövetségünket, mert a tabernaculum non manu factum-ban ott lesz a frigynek szent szekrénye, jó halálunk asszonya: a Boldogságos Szent Szűz.

Jó halálnak Anyja, könyörögi érettünk!

A Boldogságos Szűz anyaságának ünnepe.

(Okt. 11.)

Dicsőségesen uralkodó XI. Pius pápa kegyeletéből az efezusi zsinaton 431-ben elindult hivatalos Mária-tisztelet új ünnepel gazdagodott éppen a Szent Szűz hónapjában: a

Boldogságos Szűz Mária anyaságának ünnepével. E csodálatos titkot tulajdonképpen karácsonykor kellene ünnepelnünk, de akkor annyira leköti áhitatunkat az isteni Kisdéd, az Igé megtestesülése, hogy jól tette szentséges Atyánk, mikor a Szent Szűz anyaságát külön ünneplés és megemlékezés tárgyává tette. A nagy misztérium, mely ezt az ünnepet belengi, tartalmazítja, a zsolozsma antifonájában így van kifejezve:

„Azt szülted, aki téged teremtett és mindörökre szűz maradsz.”

Itt ki van fejezve a megtestesülés dogmája, Krisztus emberi és isteni természete, a Boldogságos Szűz anyaságában is érintetlen szüzessége, Krisztus emberségének a Szentlélektől történő fogantatása és a Fiúnak az Atyával való lényegi azonossága. Mennyi és mily súlyos hitigazság!

Szír szent Efrém dalos lelke kellene ahhoz, hogy méltóképpen tudjuk magasztalni a Szent Szűz csodálatos anyaságát, vagy Szent Bernát ihletett, szárnyas áhitata, a mézajkú doktor édes nyelve, hogy köszönthessük azt, akit az Úr anyala is hódolva köszöntött. Ilyen születés illet az Istenhez — mondja szépen éppen Szent Bernát után a karácsonyi zsolozsma: sem előtte, sem utána erre nem akadt példa.

A Boldogságos Szent Szűz anyasága az említett hitigazságokon kívül világosan hirdeti, hogy Istennel valamely vonatkozásba lépni, viszonyba kerülni a teremtmény számára sohasem rontás, inkább csodálatos értéktalálkozás, rendkívüli ajándékokkal való gazdagodás. Vannak, akik az Isten megközelítésének módját a természetes emberi állapottól való kivetkezésben látják, akik valami dervises táncban, quákkeser rúngatódásban, érzékeinktől megfosztott transban, hipnotikus állapotban, időleges ideg- vagy lelki-zavarban gondolják az Isten-átélés lehetőségét. Gyakori tünet a vallástörténelemben, hogy a magárahagyatott emberi lélek a természetfeletti keresésekor a természetellenesben köt ki. Vannak, akik víziókat hajszolnak, akik babonákat, csodákat, elragadtatásokat keresnek és e közben lelki betegket, bujkáló szertáriuusokat, ábrándozó fantasztákat nevelnek magukból és követőikből.

Mélyebb, csodálatosabb viszonyba senki sem került

a teremtmények közül Istennel, mint a Boldogságos Szűz. Benne, általa lőn az Ige testté: emberré. Anyasága a Szentlélektől van, benne az emberi természetet egészen igénybe vette Isten. Valóban indokolt a tömegből felkiáltó másik asszony szava: „Boldog a méh, mely Jézust hordozta és a mell, mely táplálta őt.” És mégis teste-lelke csodálatosan ép maradt, sőt a természet általános törvénye ellenére anyasága szüzességének himporát sem törölte le, tehát a legteljesebb mértékben kímélte, megőrizte. A Boldogságos Szent Szűz tehát a lelkiélet egészségének első igazi képviselője. Rajta látszik, hogy a legnormálisabb ember a természetfeletti ember. Nincs tehát igazuk azoknak, akik a szentek lélektanát kutatva abnormitásokat, idegzavarokat keresnek, mert kutatásaik a malasztot, a kegyelmet és ennek királyi kíséretét éppúgy nem tudják megtalálni, mint az orvostudomány bonckése a lelket. A Boldogságos Szűz a szentek Királynéja: ő nem Jézus sebhelyeit viselte, hanem magát az Üdvözítőt hordozta — és egyúttal ő a legnormálisabb, legépebb ember, akinek csendes kevésbeszédűsége, halk, tiszta, engedelmes egyénisége a maga evangéliumi szerénységében legjobban igazolja csodálatos lelki egyensúlyát, a természet és természetfeletti világ benne találkozó harmóniáját. Isten leereszkedik az ő szűzi méhébe, de nem szűnik meg Isten maradni, a Szent Szűz viszont fölemelkedik az istenanyaság páratlan magaslatára, de megmarad normális embernek, érintetlen szűznek, nagy szenvedésre, hét fájdalomtörre is erős asszonynak. A transcendencia és immanencia e találkozásával valószínű isteni pecsét, ismertetőjel a Boldogságos Szent Szűz anyaságán, egyéniségén.

A másik igazság, amit a Boldogságos Szűz anyasága hirdet, az, hogy az anyaság a természet szentsége, a szülés a legtisztéletreméltóbb, áldozatos aktusa az asszonynak. Nem hiába eredeti bűnben születünk, de rengeteg bűn, alacsony gondolkodás, trágár kegyetlenség, éretlen rosszlelkűség kér magának szót, valahányszor az élet e fölséges titkáról szót ejt a profán ember. Pedig ezzel saját eredetét is kigúnyolja, saját édesanyját is lebecsüli. A nő titka, a szerelem, a csók, a fogantatás, a szülés csodája épp az a terület, ahol Isten bölcs tervein legtöbbet ront az ember. Annnyira vagyunk, hogy szinte valami szégyelnivalót látunk mindebben: meg-

romlott a szemünk és így tisztátalannak látjuk azt, amit az Isten tisztának teremtett.

Mikor az Isten Fia emberré lesz, nem felnőttként jelenik meg itt a földön, hanem bár a Szentlélektől fogantatik, de hozzánk hasonló módon kisdedként anyától születik. Nem szabad restellnünk álszeméremből, vagy a romlott lelkekre számító különös alkalmazkodásból az Údvözlégy e szavait: Áldott a te méhednek gyümölcse, Jézus; vagy az örvendetes olvasó titkát: Akit te Szent Szűz, Erzsébetet látogatva méhedben hordoztál. Igenis, az anyai test és annak funkciói, testszerinti eredésünk Isten gondolata, amiben nincs semmi illetlen vagy szégyenletes. Manicheus babona, monofizita eretnokség lappang ott, ahol Jézus emberi természetét restellik, dokéta asztráltesttel takarják, — mert Istenhez méltatlannak vélik. Pedig így elsikkad a mi megváltásunk, mely éppen Jézus emberi természetében: a szenvedésben és a kereszthalálban ment végbe. Sőt még önmagában az sem lett volna méltatlan Istenhez, ha Krisztus földi atyától emberi módon fogantatik. Mégis csak az anyaság jött vonatkozásba Jézussal, amely testi funkciókban a többet jelenti: a kilenc hónapig tartó hordozást, a vérével, tejével táplálást, a szülést stb. — hogy lássuk: nem átkozott a női, anyai test, nemcsak bűnök alkalma és kínok forrása, hanem benne folytatódik a teremtés csodája, melyet Jézus emberi természete is választott és igénybe vett. A nép egyszerű, tiszta áhitata, romlatlan lelke nem is lát itt semmi illetlent, tisztátalant, sőt az emberélet titkainak az Isten titkaival való találkozását tiszteli a Boldogságos Szűz, vagy Szent Anna asszony anyaságában.

Igy tehát a Boldogságos Szent Szűz termékeny szüzessége és tisztaságos anyasága annyira gazdag eszmékben, isteni gondolatokban, hogy méltó külön önálló ünneplésre. Benne látjuk az emberi természet töretlenségét, egészségét, csorbitatlanságát az Istennel fennálló legmélyebb kapcsolat mellett, és a természet titkai előtti tiszteletünk is elmélyül, megtisztul látva, hogy az anyai test melegét, áldozatos szerepét maga az emberré lett Isten, az Ige is igénybe vette, megszentelte.

Valóban: áldott vagy te az asszonyok között!

Krisztus Királyságának ünnepe.

Az Úr Krisztus királyi hatalma háromszorosan érvényesül életünkben és három vonatkozásban valósul meg rajtunk. Az új Krisztus Király ünnep prefációja azt éneкли, hogy az ő országa az igazság és élet, a szentség és kegyelem, az igazságosság, szeretet és béke birodalma: *Regnum veritatis et vitae, regnum sanctitatis et gratiae, regnum iustitiae amoris et pacis*. Melyik ez a három birodalom? Ez a három nem erről a világról való ország?

a) Krisztus Király első országa a mennyország. Innét jött, ide tért vissza. Erről mondta, hogy sok lakás van benne, elmegy helyet készíteni nekünk. Ezt ígérte a lelki szegényeknek, szelídeknek, az igazságért üldözést szenvedőknek. Itt érvényesül az ő akarata föltétlenül, ezért tanított így imádkozni: legyen meg a te akaratod, miképen a mennyben, úgy a földön is. Ez a nagy király menyegzős háza, ez az okos szűzek lakodalma, ez a fáradt munkások bérének kiosztása, ez Isten tiszta búzájának csúrje, az örök Ichtüsz jó halacskáinak — *pisciculi boni* — bárkaja.

A mennyország a regnum veritatis et vitae. Ez az az igazán „te országod”, — melyről naponta kérjük, hogy jöjjön el. Itt Krisztus, az út célhoz jutott, itt már csak az örök-érvényű Igazság ragyog teljes fényben és a fogyhatatlan boldog Élet él. Itt birtokába jutunk a sokat keresett Igazságnak, az isteni Verbumnak, a Logosznak, mely egészen megoldja a gondolkodás, a logikai rend minden problémáját. És élvezzük Őt magát: az isteni életet „részesülve annak istenségében, aki emberségünknek részesévé lenni méltóztatott: *Consortes effecti eius divinitatis, qui humanitatis nostrae fieri dignatus est particeps*”. Benne élve a lét és a metafizikai rend minden árnyéka, korlátozottsága eltűnik. Ez a végső cél, a hosszú száműzetés utáni hazatérés, az ünneplős ruhába öltöztetés, a misztikus, örök eljegyzés, az örök boldogság, mely állapot és hely, üdvösség és ország egyszerre.

b) Krisztus második birodalma a földi Anyaszentegyház. Ez a hegyen épült város, a sziklára épített ház, ebben világosodik az Ő világossága, ebben áll kettős trónusa: a jászol és a kereszt. Ez az életszentség iskolája, Isten nagy nevelőintézete, mosókonyhája, szövőszéke, műhelye. Erről

mondta, hogy ez az országa a világ részéről erőszakot szenved, hogy vannak benne botrányok, amit az utolsó ítélet előtt angyalok fognak összeszedni.

Erről éneklí az ünnep: *regnum sanctitatis et gratiae*: a szentség és kegyelem országa. Valóban: a földi Anyaszent-egyház szent, szent a célja, szentek eszközei: a szentségek és polgárai a szentek. Szentségre hivatottak — mint Szent Pál apostol írja — vannak Rómában, Filippiben, Efezusban. És az ősegyház diakonusa — mint a Didache írja — áldoztatáskor csengetés helyett kifordult a nép felé és ezt énekelte: aki szent, járuljon ide! Valóban ez a *regnum sanctitatis*: a szentek egyességének nagy része tartozik ide, akik küzdők az erények fegyverzetében, melyet szépen ír le részletesen az Apostol.

De erre a szentségre a földi Isten-ország másik kincse képesít: a megszentelő malaszt. Minden lélek szent, mely bűn nélkül, megszentelő kegyelem állapotában van. Ez megszentel, Isten életében részesít, önmagunk fölé: természetfeletti rendre emel, ez lelkünk egészségének állapota. És ez ajándék: *gratia*; egész életünk át van szöve itt a földön ennek aranyfonalaiival, ebből szövődik menyegzős ruhánk, ez mennyországi belépőjegyünk; ez a küzdés unctiója, ez fegyvereink éle, ragyogása, ez győzelmünk előérzete és a küzdés után nemes jutalma. Valóban: kegyelemország az Egyház: itt lehet kapni, élvezni és legjobban felhasználni Isten kegyelmét, malasztját.

A harmadik országa az Úr Jézus királyságának a mi lelkünk. „Az Isten országa bennetek vagyon”,¹ mondta az Úr Krisztus. „Ti a Szentlélek temploma vagytok”² — teszi hozzá Szent Pál, hogy kiegészítse az Úr Jézusnak másutt mondott szavait: „Aki szeret engem, Atyám is szereti őt és elmegyünk hozzá és lakást veszünk nála.”³ Lelkünk is tehát Isten országa, kedves birtoka, várkastélya, mely ha malasztal ékesen és minden bűn szennytől kitakarítottan várja isteni Urát, az Úr Jézusnak szeretett názáreti műhelye, bethániai magánya újul meg benne.

¹ Lk. 17, 21.

² I Kor. 6, 19.

³ Ján. 14, 23.

E harmadik ország volna a *regnum iustitiae, amoris et pacis*: az igazság, szeretet és béke országa. Tehát igazult állapot, szeretet és az ostromlottsággal is összeférő béke: ezek ennek a bennünk megvalósuló Isten-országnak kivéői. E nélkül nincs Isten országa bennünk, de ha ezek megvannak — mégpedig hiánytalanul, akkor éppúgy széke ennek az égi Királynak szívünk, mint az Egyházban a jászol, vagy az égben a patmosi látnok csodálatos trónusa.

A *iustitia* itt a megigazult állapotot jelenti. A bűntől terhelt lélek a gonosz szellem tivornya tanyája, melyben sokszor hetedmagával lakik, melyet nekihajt a mocsárnak, mint a gerazénusok sertéseit. A malasztos lélek azonban szent, Isten gyermeke, a Szentlélek kincses vendéglátója, Krisztus háza, országa. És ez a megigazult állapot nem a Luther-féle beszámított, látszólagos, Krisztus érdemeibe kapaszkodó csupán, hanem a megszentelő kegyelem által a Szentlélek megszentelő bennünk-lakása. Nem neveztetünk csak Isten fiainak, hanem valósággal azok is vagyunk, mint Szent János írja.¹

Ez a bennünk lakó Isten-ország másrészt *regnum amoris*: szeretetben létesülő és szeretetben élő kis birodalom. A megszentelő malaszt bár nem azonos a szeretettel, sem a Szentlélekkel, mégis elválaszthatatlan tőle: „Az Isten szeretete kiáradt a mi szívünkben a Szentlélek által, aki adatott nekünk.”² Tehát a szeretet minden tökéletességeknek és összes teendőinknek foglalata, ez kifelé és befelé tevékeny, önmagunkra és környezetünkre is javító, segítő hatással van, ez a kereszténység megjelenése, ruhája, mikor megvalósul és testet ölt. Ez Isten bennünk lakó országának szövétneke, mely kisüt szemeinken, kicsendül ajkainkon, elárulja magát mozdulatainkon.

És harmadszor *regnum pacis*: béke birodalma. Semmi sem rokon annyira a szeretettel, mint a béke, mely az örök boldogság előíze. Jézus szentséges Szívének ugyancsak új prefációja azt kéri, hogy az isteni Szív: a jámboroknak legyen nyugvóhelye, a bűnbánóknak pedig az üdvösség állandó menedéke: piis esset requies, poenitentibus pateret

¹ I Ján. 3, 1.

² Róm. 5, 5.

salutis refugium. A békétlenség, nyugtalanság, izgalom, bizonytalanság-érzet, félelem, kishitűség az igazak életének keresztjei. Őket a sátán nem tudja bűnbe vinni, azért mint Szalézi szent Ferenc mondja, legalább megfélemlíti és zavarba ejti. Oly gondolat, — mondja ugyancsak ő — mely a lelket nyugtalanítja, nem Istentől való, aki a béke királya. Viharban, zavarban nincs az Isten.

Az Úr a három országra mondja: „Keressétek először az Isten országát, a többiek mind hozzáadatok nektek.”¹

Tehát keressük, mert Isten országa — egyik sem — jön szembe tünőképen. Ha pedig megvan, őriznünk kell, mert — akárcsak a zsidóktól, tőlünk is elvételik. A keresztény vallás tehát nem a buddhista boldog cselekvéstelenség, hanem a legnagyobb tevékenység: folytonos keresés és örökös. Nem lehet Isten országát bennünk, kívülünk és az életen túl csak úgy magától kiépíteni, ezt keresni kell, oda törekedni kell, oda Krisztus testi, eucharisztikus és eszkatologikus megjelenése szükséges. Mind a háromnak megvan a maga ádventje: fáradságos aktív előkészülete, lesése annak, hogy hogyan közeledik hozzánk Isten országa a bűnbánat által kisímitott utakon, mint Keresztelő szent János mondotta.

De ez az előkészület, ez a keresés teljesen lefoglal és így mi lesz a földdel, amit az Úr csak ilyen egyszerű szóval illet: többiek?

Ő maga ígéri, hogy „hozzáadatok nekünk”. Mihez? Égi ambícióinkhoz, lelki törekvéseinkhez. Ügyszólván dolgozni sem kell értük: ingyen hozzáadatok nekünk. De csak akkor, ha ez tényleg hozzáadás, ha a lelkiek a primér értékek előttünk.

A Mindenszentek ünnepi graduale is jónak látja e felől megnyugtatót minket: „Féljétek az Urat minden szentjei, mert nem szenvednek szükségét, akik őt félnek. Akik az Urat keresik, semmi jót sem nélkülöznek.”² Tehát égi ambícióktól nem kell féltetni földi sorsunkat, mert Isten lesz adósunkká, aki gondoskodik arról, hogy övéi semmiben

¹ Mt. 6, 3.

² Zsolt. 33, 10.

hiányt ne szenvedjenek, hogy ruha és étel mind hozzáadassanak nekünk.

Míg tehát Isten országán fáradozunk, Isten maga építi, őrzi földi országunkat, életünket. Istenem! add, hogy egybegyűljön kis családunk a te imádásodban: „Jöjjön el a te országod!”

Mindenszentek.

I.

Novemberben nem érdekelhet más, mint a túlvilág és a temető. Bedőlt sírok, elkorhadtt kereszték, elfelejtett halottak, ismeretlen szenvedők. A természet is elutasít magától, hervadásról, elmúlásról beszél. Csak a harkály maradt itt, hogy egyhangú kopogásával beszögezze a halott természet koporsóját. Az állatok föld alá aludni tértek, a lombok rügyekbe húzódtak vissza, a nap is ködből szőtt szemfödőt magának. Mire Szent Márton ünnepe beköszönt, megjelennek — mint a koldusnak adott köpenyegének foszlányai — az első hópihéek. Kis gyertyák gyúlnak ki a sírokon és apró mécsesek világítanak éjjel a szobában. Fényük mellett a túlvilágba látunk.

Most új színezetet kap Jézus: Ő a benne kimúlók reménysége. Szentséges Szívének vére egyetlen oltogatója a tisztítóhely tűzének, mert a bánat könnyei már mit sem használnak ottan. De nagy kincs, hogy a tisztuló lelkek átkiálthatnak hozzánk és az égbe: „Könyörüljete rajtunk legalább ti, barátaink!” A dúsgazdag a pokolból hiába esdekelt egyetlen csepp vízért: Ábrahám megtagadta. Jézus szent Szíve és a mi szívünk nem tagadhatja meg a tisztítóhelyről hozzánk könyörgők kérését. Mily csodás szocializmus ez! Nemcsak a társadalmi osztályokat egymástól elválasztó korlátokon hatol át, de áthatol a másik élet határkövén: a síron is. Ez a szeretet szocializmusa. A fajok egysége, az érdekek egysége, a pártok egysége mind semmi ahhoz, ami a szentek egyessége.

Most új színben jelenik meg Szűz Mária is. Az élet külső bájai elmúltak, ékességei elvesztek. Most új színekben lángol az ő szépsége.

Ő a csillag; az élet mély éjtszaka,
Ő a kék ég; az élet fájo tenger,
Ő a vigasz; az élet bú s november.
Ő a gálya; az élet fáradt hajó.
Ő a dúsgazdag, én a kis cselédje,
Érett gyümölcsöt hordok eléje.¹

Belefáradva sok földi törődésbe, gondba, látva a természet halálát, lehorgasztott fejjel járunk a temetők avarján. És most elénk ragyog az igazi Civitas Dei, az apokaliptikus vízió, az égi Jeruzsálem: a szentek országa. Ezt is két szeretet építette, mint a Szent Ágoston által említett Isten városát: Isten irántunk való szeretete és a legjobb, legtisztább földi szívek szeretete az ég iránt. Benne egymásra találunk, akik oly soká keresték egymást: az Isten és az ember. Isten azt mondja az igaz léleknek: te vagy az én dicsőségem, a lélek viszont azt mondja Urának: te vagy az én boldogságom. Így igazán megvalósul a teremtes kettős célja: Isten dicsősége és az ember békessége, győz az isteni alkotás eredeti terve, melyet annyiszor oly sokféleképen próbált meghiúsítani az élet.

II.

A szentek birodalma, élén a Boldogságos Szent Szűz-zel és az angyalok kilenc karával valóban a tiszták társasága, a választottak, a szó teljes értelmében vett üdvözültek összessége. Itt a földön a montanistáktól kezdve az albii, lyoni szegényeken keresztül a mai nazarénusokig az Egyház mindig eretneknek bélyegezte azt a tanítást, mely itt a földi Egyházban látta a tiszták társaságát, a predesztináltak összességét (Husz János) és kizárta ebből a bűnösöket. A nagy kiválasztás a túlvilágnak van fenntartva; itt Isten szántóföldjén vagyunk, ahol együtt nő a búza és a konkoly, Isten hálójában vagyunk jó és rossz halak közt, Isten mosókonyhájában, ahol állandóan mossák, tisztítják lelkünk stólaít. A mennyország Isten csürje, a mindenszentek a Magvető tiszta búzakalászaí. Az ég az Isten bárkaja — melyben csak jó halak: szentek vannak együtt az örök Ichtüsz-szel, Krisztussal az Egyház hálójából, melyet a mélységből

¹ Kocsis László: Kolostori csend.

kiemeltek a lelkek halászháljai. Az örök üdvösség a királyi ember menyegzős lakomája, ahol mindenki királyi köntöst visel. A szentek Isten országának nemessége, az ég királynéjának: a Boldogságos Szűznek udvara. Előkelőségüket nem születés, nem öröklött, tehát ingyen kapott név, vér teszi, hanem testük megfeszítése a vétkekkel és kívánságokkal együtt.

A szentek hierarchiájában érdekes csoportok az úgynevezett elválaszthatatlan szentek, akiknek nevét, kultuszát, ünnepét a hívő kegyelet, az egyházi liturgia minden időkre összekapcsolta. Az apostoloknál ennek az az alapja, hogy az Úr küldetésére párosával mentek prédikálni, ezért vannak együtt Péter és Pál, Fülöp és Jakab, Simon és Júdás. Mivel az ő ígéhirdetésük tartja az Egyház szellemi épületét, azért vannak barokk templomokban páros oszlopok és páros ívek. A többi szenteknél az időleges mozzanat lehet e kapcsolódás oka; többnyire egy időben, egy alkalommal elszenvedett vértanúhalál. Fábían és Sebestyén, Vitalis és Agricola, Chrysanthus és Daria, Cornelius és Cyprianus, Cyprianus és Justina, Cosmas és Damjanus, János és Pál stb. Mit jelentenek ezek az elválaszthatatlan szentek?

Elválaszthatatlan eszméket. Az emberek között az élet, a hiúság, a gőg válaszfalakat emel, a bűn atomizál és elkülönít. Így keletkeztek mesterség, élethivatás, vagyoni állapot stb. szerinti néposztályok, rendek, kasztok, melyek közül egyikből a másikba lépni nem lehetett, mindenkinek életirányát tehát bizonyos korlátok közé szorítja már születése.

Ezzel szemben az elválaszthatatlan szentek maradványok egybekapcsolnak, elválaszthatatlanná tesznek eszméket, élethivatásokat a magasabb életformában: a hitben egymásfelé vezetve ezeket. Szent Fábían pápa és Szent Sebestyén testőrtiszt, Vitalis rabszolga — Agricola ura, Cyprianus pogány mágus — Justina keresztény szűz, Cornelius pápa — Cyprianus püspök, Cosmas és Damianus orvosok, János és Pál katonák. Rájuk is áll: amit Isten egybekötött — vértanúságban, hitben, példában, szeretetben, szentekben — azt ember szét ne válassza; tehát atomizálás, részekre bontás helyett a keresztény hit egyesít, ellentéteket is összeházasít és égi szemléletében annyira másodrangúsítja a földi

élet különbségeit, rangsorát, hogy az mintegy egészen el-
tűnni látszik. Mióta összefolyt az arénában a pápa és a
katonatiszt, az úr és a rabszolga stb. vére — azóta nem
ellentét, hanem összhang áll fönne a hivatások és a hivatá-
sokat viselők között. Tehát férfi és nő, pap és katona,
szabad és szolga, orvos és püspök helyes viszonyba, ellentét-
mentes életformába akkor jutnak egymással, ha az élet-
szentség területén találkoznak.

Ezért volt olyan nagy alkotásokban, oly harmónikus
államberendezésben, oly áldásos társadalmi intézményeiben,
a mindenütt szintézist hirdető keresztény középkor.

A szentek egysége az a nagy szintézis, az a nagy,
mindent magábaölelő szolidaritás, mely betölti eget-földet,
átfogja élőket és holtakat, tehát küzdőket, szenvedőket, győzte-
seket. Megvan minden üdvös kölcsönhatás lehetősége: imád-
ságok, jócselekedetek, búcsúk, szentmisék, érdemek, ájtatos-
ságok azok az illatok, melyek az apokalypsis csészéiben
vannak, melyek kiönthetők ránk küzdőkre unctióként, a
tisztítóhelyen szenvedőkre pedig enyhülés gyanánt. Az Egy-
ház kincstára kimeríthetetlen, telik belőle rabok kiváltására,
elégtétel helyett váltságdíj lefizetésére, lerongyolódott lelkek
mennyországi ruhájára, tisztítóhelyi lelkek mennyországi
belépőjegyére. Mik ezek a három külön világban: földön,
tisztítóhelyen és égben egyaránt értékkel bíró drága kincsek?

Elsősorban az Úr Jézus verejtékének opáljai, könnyei-
nek gyémántjai, vércseppjeinek rubintjai. Bűnbánók könnyei-
nek drágagyöngyei, szűzek liliomainak illata, hitvallók taní-
tásának tiszta méze, vértanú hősök olaja, ártatlanok, apró-
szentek romlatlan teje, irgalmasságot cselekvők kenye-
re, Jézus szentséges vérének bora. Ezek az evangéliumi kin-
csek, melyeket tolvaj, szű, rozsdá el nem ér, melyek egye-
dül szükségesek, melyekért el kell adni mindent, hogy őket
megvehessük, biztosíthassuk.

Az esztelen gazdagról szóló példabeszéd végén mondja
az Úr Jézus, hogy a földi gazdagokkal szemben vannak
„Istenben gazdagok” — *divites in Deo*. Amazok örömeiket
telt csűrökben, étel-italban lelik, ezek viszont az előbb
említett javakban gazdagok és ezért nem hagyják válasz

nélkül az eléjük harsogó isteni felszólítást: „Mi lesz, ha még az éjjel számonkérlek tőled lelkedet?”¹

Az utóbbiakhoz kell tartoznunk, életünk a talentumok kamataival növelje, gazdagítsa a szentek közös vagyonát: az Egyház kincstárát, melyből magunk is sokszor boldogan részesültünk eddig és amelyet gyarapítanunk a szentek egyes-ségébe való tartozásunkból folyó kötelességünk.

III.

Az Anyaszentegyház földi intézmény, folytonos küz-dés színtere. Nincs olyan vívó, vagy csak alig, aki soha sebet ne kapna, nincs olyan harcos, akinek el ne törne néha fegyvere, akinek arcát be ne lepné a puszkapor füstje. E harcok sebesültjei a szenvedők. Ők lassan gyógyulnak nem halálos sebeikből a tisztítóhelyen, ahol szenvedésük, gyógyulási vágyuk, szabadulási reményük és imádságaink gyógyítják őket.

De vannak ezeknek a harcoknak győztesei is, akik legyőzték a sátánt, a testet és a világot. Ők a szentek.

A vértanúk a sátánt győzték le. Iszonyú harcban csavarták ki kezéből a kínzóeszközt és most ezekkel a sátántól elvett fegyverekkel ékeskednek oltárainkon. Ők be-hatoltak a sátánnak saját házába és ott: a börtönben, az arénában verték le. Az ő vérük az Anyaszentegyház épüle-tének vakolata, az ő utolsó sóhajuk a világot megújító isteni Lehelettel: a Szentlélekkel árad együtt, láncaik ékszerekké lettek kezeiken, csontjaik oltárköveink kincsei, ahonnét erőt szívunk magunkba, valahányszor megcsókoljuk őket. A vér-tanúk a földalatti sötétben a világ világossága, a börtön nehéz levegőjében Krisztus édes illata.² Ők a keresztény-ség hőskora, mely nem monda sárkányverő Siegfriedről, csodaszarvast hajszoló vitézekről, hanem valóság, mely nem múlt, hanem mint napjaink Spanyolországban, Mexikóban mutatják, állandó jelen.

A szűzek — nemcsak nők, hanem férfiak is — a tes-tet győzték le, megfeszítve vágyaikat és kívánságait egy folytonos martiriumban. A legnagyobb földi ösztönnel száll-

¹ Lk. 12, 20.

² Tertull. ad martyres.

tak szembe, Istennek voltak szeplőtelen jegyesei, az Isten Anyjának tiszta háznépe. Életük nem természetellenes, hanem természetfeletti. Nagyon sok lélek lett az ő családjuk, életük tehát nem terméketlenség, hanem mint színükben: a fehérben, ha felbontjuk — benne van az összes földi szín a feketét kivéve — így a szüzi lelkek életében is megvan minden életérték az isteni kegyelem prizmáján szivárványos színekre bomolva.

A hitvallók a világot győzték le. Ezt a személytelen, mindenütt jelenlevő hatalmasságot, a gonoszlélek lehelletét, mely utat talál a lélek minden titkos rejtékébe és az élet minden vonatkozásába. Ezt meglátni csak Krisztusnak, a világ világosságának fénye képesít, ezt legyőzni csak a bölcsesség és jámborság Lelkével lehet. A hitvallók az evangéliumi bölcs kereskedők, akik igazi gyöngyökre akadtak, ők az okos szántóvetők, akik a földben talált drága kincsért: a mennyek országáért mindenüket eladták, ők a lelkek halászhálójába nem hínár, kő, vagy kagyló akadt, ők az Úr igaz tanítványai, akik megfutották a legnagyobb karriert: a büntetlen életet.

Ez a három aureolája van mint különleges dísz és kitüntetés a mennyek országának.

Mi melyikhez tartozunk?

Szentté lenni Isten jóságának és kegyelmének végtelen csodája. Nincs módunkban válogatni, csak egy kategória van számunkra nyitva: a bűnbánóké, melynek azonban legtöbb tagja is van. Ezt elérni a gyóntatószéken keresztül lehet. Ott adják a belépőjegyet, ott mérik ránk a lila egyenruhát, ott kell lefizetni az elrejtett kincs árát igazolva, hogy eladtunk érte mindent.

Aki az evangéliumot olvassa, — talán az a gondolata támad, hogy Jézus inkább a bűnösöké, mint az igazaké. Látjuk őt, hogy a publikánusokkal és vámosokkal eszik, hogy igénybeveszi a poklos Simon vendégszeretetét, a későn munkába állók ugyanannyi dénárt kapnak, mint akik reggeltől kezdve dolgoztak. Legklasszikusabb példabeszédei a bűnösök hazatéréséről szólnak, mint a jó pásztor, a tékozló fiú, a tízezer talentumos adós, az elveszett drachmát kereső özvegy stb. Legfeltűnőbb esetei a bűnösökkel vannak: így Magdolnával, a házasságtörő nővel, Zakeussal, az őt meg-

tagadó Péterrel, a hitetlen Tamással, a jobb latorral. Maga megmondja, hogy azt jött keresni és üdvözíteni, ami elveszett és hogy nem az egészségeseknek kell az orvos, hanem a betegeknek. Mily kíméletes a gyáva Nikodémussal, a paráznaságban élő szamariai asszonnyal és hogy elfelejt mindent! Magdolna házat sokszor felkeresi, a tékozló fiúnak oly lakomát csap, hogy igaz bátyja olyat sohasem kapott, Pétert az Egyház fejévé teszi, a jobb latornak paradicsomot ígér; sőt nyíltan kimondja: „Nagyobb öröm van az égben egy megtérő bűnösön, mint kilencvenkilenc igazon.”¹ Hogyan áll már most az igazak ügye?

Egy valóban igaz lélek: Lisieuxi kis szent Teréz keresi meg a választ és két jelentős, bájos feleletet talál. Az egyik az, hogy mikor Jézus, a jó pásztor odahagyja kilencvenkilenc igaz bárányát és elmegy keresni azt a századikát, amelyik elveszett, — akkor nagyszerű vigasztalás az a kilencvenkilenc igaz lélekre nézve, hogy az isteni Pásztor megbízik bennük, hogy ráhagyatkozik az ő hűségükre, hogy meg van nyugodva felőlük. Ha nem lennének tehát igazak, lehetetlen volna Jézusnak a bűnösök után járnia. Minékünk végtelen vigasztalásunkra szolgálhat az, hogy mi Jézusnak olyan kincse vagyunk, igazak, választottak, hogy bennünk teljesen megbízik és bennünket nem hagy el, hanem nyugodtan rábíz önmagunkra.

A másik csodás mélységű gondolat az, — mikor Jézus képviselőjében a tékozló fiú édesatyja így szól a zúgolódó testvérnek: „Gyermeke, mindenem tiéd.” Valóban, az igazak mindazt bírják, amivel Jézus csak rendelkezik és ő maga mondja, hogy: „Mindent, amit az Atyától hallottam, kijelentettem nektek.”² Nekünk adatott megismerni Isten országának titkait: Krisztus és az Atya eljönnek és lakást vesznek nálunk; a Szentlélek a mi vigasztalásunk, Szűz Mária, a mi édesanyánk, a szentségek a mieink, az ő országa: a mennyország és az Anyaszentegyház is a mienk. Mi naponta vele vagyunk és élvezzük az ő jóságát, — ez maga kárpótól minden rendkívüli ünneplésért, lakomáért. A tékozló testvért sem azért ünnepli Atyja, mert tékozlott, —

¹ Lk. 15, 7.

² Jn. 15, 15.

hanem azért, mert visszatért. Az egy megtérő bűnösön azért van oly öröm, mert igazzá lett.

Papini Giovanni elítélőleg nyilatkozik erről a testvér-ről és szembeállítva a tékozló testvérral — szűkkeblűség-ről, gonoszságról és gyűlölködésről vádolja. Pedig nincs igaza, mert ezt a hűséges testvért nem a tékozló testvérral kell szembe állítani, hanem az Atyával. És amily remekül jeleníti meg az Atya az irgalmasság lelkiületét, éppoly tárgyilagosan, tisztán tükrözi vissza az idősebb testvér az igazságosságnak hideg, de jogos, indokolt álláspontját: „Ez kikapta örökségét, téged és engem itthagytott, saját hibájából tönkre ment — nincs itt semmi jussa többé.” És Krisztus talán sehol szebben nem állította szembe a két ellentmondani látszó két nagyszerű erényt, mint itten. Valahogy azt is látom belőle, hogy az irgalom útjai az igazságosság előtt idegenek és messzebb nyúlnak, oly területekre is, ahol már az igazságosság illetéktelen, vagy tájékozatlan. Amily végtelenül szépen valósul Istennek igazságossága az igazak iránt ebben a mondásban: „Gyermekem, mindenem tiéd”; éppoly fönséges gyöngédséggel érvényesül Istennek irgalmassága a bűnösök iránt abban a lakomában, ami a visszatérést kíséri, jutalmazza. Amint nincs ellentét Istennek igazságossága és irgalma közt: éppúgy nincs különbség azon kezelés között, amivel Jézus az igazakat és amellyel a bűnösöket kezeli.

Különben Jézus maga igaz volt és környezetéből azok, akik egészen közel voltak hozzá, — mind igazak voltak. A bűnösöket talán azért is emelte nagyra, hogy a sátánt annál inkább megszegyenítse, lealázza. Különben mindnyájan bűnösök vagyunk és ha Jézus csak az igazakkal törődött volna és törődne, — nagyon kevesen üdvözül-nének. Jézusunk! te vagy igaz voltom öre és bűnös voltom menedéke.

Halottak napja.

A koszorúk, gyertyák, temetők ünnepén mindannyiunknak édesanyja: az Anyaszentegyház így tanít bennünket imádkozni meghalt testvéreinkért:

Adj Uram örök nyugalmat nekik,

És az örök világosság fényeskedjék nekik,
Nyugodjanak békében. Amen.

Amit tehát a holtak számára Istentől kérünk — az ez a három: *örök nyugalom, örök világosság és béke.*

a) Az örök boldogság tehát — melyet esetleg a tisztítóhelyen szenvedő lelkeknek kívánunk — elsősorban *örök nyugalom.* Nem a bizánci egyházművészet tétlen merevségének értelmében, hanem a komoly, katolikus hit elgondolásában és várakozásában. Az a folytonos küzdés, melyet itt a földön vállalnunk kell — az égben elmarad, nincsenek többé kívül harcok, belül félelmek, — a lélek és a test kívánczóságai nem lesznek egymással ellentétesek, elmarad mindaz a sok harc, melyet a rosszal és a rosszakkal itt lenni vívni kell. Nyugodjanak meg munkáiktól: a földi élet sok mindenféle vesződésének távolléte, a küzdés és futás befejezése, a célhozérés boldog pihenése, a jutalom pálmája — ez az a nyugalom, melyre itt annyiszor vágyódunk.

De ugyanezt a nyugalmat kéri a szenvedő Egyház tagjai is. A szenvedés állandó, állapotszerű zaklatása, a tisztulás keservessége, a nyugtalanító vágyak láza, a céljától egyre késő várakozás izgalma bennük is meg fog szűnni — mikor örangyaluk az ég követeként értük meg és le-törölve róluk a szenvedés verejtékét, a kínok ráncait, az örök nyugalom megérdemelt helyére vezeti be őket.

Az örök boldogság nyugalma tehát nem a sír föld-alatti némasága, a temetők forgalmonkívüli zavartalansága — hanem a földi küzdés és a tisztítóhelyi szenvedés távolléte. Ez nem tisztán negatív mozzanat, mert ez a nyugalom a küzdés babéros jutalma, a szenvedés tisztulásának pecsétje, koronája. Tehát mindenképen a célhozjutás öröme, amikor a kivívott értékek, állapotok, helyzetek, jutalmak elvesztésétől, veszélyeztetésétől nem kell többé félni; nincs új próba, sem új veszélyek lehetőségét nyújtó szédült vágy — hanem nyugalmas beleáradás a végtelenbe, sok küzdés, szenvedés után beletorkolás az isteni Főlség csendes-óceánjába. Ami a sokat hányt-vetett tékozló fiúnak az apai ház a maga csend-jével, jólétével, nyugalomával, biztosságával a sok izgalom, bűn, moslék, nyomor, félelem, vándorlás és rongy után — az a mennyországi nyugalom az elhunyt üdvözülteknek a

földi küzdés vagy túlvilági szenvedés után. Ennek a megnyugvásnak lényege Isten boldogságában való elmerülés, Isten boldogító nézése, a Szentháromság csodálatos békéjében való aktív részesedés.

Ez a csodálatos, Istenből táplálkozó, Istennel töltekező nyugalom és fenség kíséri már itt a földön azoknak egyéniségét és környezetét, akik lemondanak a világról és e nagy harc után megtalálták Istent. A legszigorúbb karthauzi és karmelita rendházakat a világ szeme temetőhöz hasonlítja, a teológiai szemlélet viszont a mennyországhoz. Nem élve eltemetettek, hanem élve üdvözültek vannak ott: nyugalomuk nem a temető némasága, hanem a mennyország boldogító Isten-látásának előtze.

Ez az örök nyugalom végül az ittmaradt élők szempontjából is jelentős.

Majd minden emberi vallás, keleti esoterikus misztériumhit és csodakeresés a holtak kultuszát valami halottidézésben, valami titkos, velük fennálló érintkezésben keresi. A katolikus hit, amikor a halottakért így imádkozik: Adj Uram, örök nyugodalmat nekik — ezzel kifejezi, hogy tudatosan ellene van minden kísértetjárásnak, szellemidéző asztaltáncoltatásnak, spiritizmusnak. Helyes Isten-fogalma, a túlvilágról vallott dogmatikus, korrekt hite, mikor a halottakért imádkozik — egyúttal kizár minden félelmet az élők lelkében, sőt a legigazibb, legegészségesebb vigasztalódásnak is útját egyengeti.

A halottaknak tehát adjon Isten jósága örök nyugalmat: miután elszakadtak a földi küzdőterekről — ne jöjjenek ide vissza, ahonnét a nagy úr: a chaos magnum elválasztja őket, hanem a másvilág polgáraiként elmerülve Isten boldogságában, várjanak meg minket. Imádkozzanak azért, hogy mi is egészen baj nélkül vívjuk meg a nagy harcot, mely után velük együtt pihenjünk a Jézustól készített országban.

b) A második, amit a holtaknak kívánunk: az *örök világosság fényessége*.

A sír mélyén van a legvastagabb sötétség. Akit eltemettünk, annak testi szemei földi világosság felvételére már úgylis alkalmatlanok. Mikor a holtaknak világosság fényeskedését kérjük, mikor mécsest, gyertyát gyújtunk a

sírokon — ezt a lélekre való tekintettel tesszük, mely mint keresztény lélek, élete megindulásakor eljegyezte magát az égi fényvel, a világosság misztériumának vallásával. A bűn viszont megegyezik a sötéttséggel abban, hogy mindkettő hiány, negáció, a pokol tüze is, bár tűz és nem csupán láz, bár éget, mégsem világít. Az Egyház kedves ajka azt kéri a gyászmisék offertóriumában, hogy a megholtakat a túl-világ győzelmes heroldja: Szent Mihály arkangyal vezesse a szent fény országába, nehogy az apokalyptikus oroszlán torka, a rettenetes tartarus: a pokol elnyelje őket. És hozzáteszi: ne cadant in obscurum: ne hulljanak bele a sötétbe, Isten börtönébe, a kárhozatba, mely Isten távolléte miatt oly sötét, hiszen azért lett sötétség déltől délután három óráig, amikor Jézus a kereszten meghalt, mert akkor a világ világossága kialudt. Az örök világosság tehát örök élet, mennyország, Isten tündöklő udvara, közelsége.

De ez az imádságos kívánság még mást is jelent. Szent János sasszeme a patmosi bányák sötét kazamatáiban nyitva látta az eget és a Titkos jelenések könyvében, mely a végső dolgok evangéliuma — azt írja, hogy ott nincs sem nap, sem hold, mert annak az országnak szövéténeke maga az Isten Báránya. Jézus szent Nevének litániája pedig mindjárt az elején úgy köszönti Üdvözítőnket, mint az örök világosság Fényességét. Mikor tehát az örök világosság fényeskedését kívánja halottainknak, — voltaképpen annak a váagnak adunk kifejezést — hogy az Úr legyen számukra az, ami nekünk a nap: középpont, életforrás, termékenység, élettartalom, boldogság. Benne éljenek, világossága mellett lássanak, ennek melegére hajtson ki életük új örökkétartó tava-sza, feltámadása.

Mikor tehát szemeink előtt elhomályosul az utolsó földi fény: a halotti gyertya fénye, akkor fel kell, hogy keljen előttünk az égi fény — aki maga a Krisztus.

c) *Nyugodjanak békességben* — ez az utolsó kívánságunk az elhunytak számára.

Petőfi írja:

Az élet hosszú harc és kevés béke,

A halál rövid harc és hosszú béke.

Ez csak külső szemlélet — úgy lehet. Így is igaz, mert ebben a lármás, törtető, küzdelmes világban a béke, a csend

szigetei a temetők. Az őrtálló ciprusok, fenyők, szomorú-fűzek komoly sötétzöld gárdája minden zajt föltartóztat, minden komolytalanságot kirekeszt. Itt háborítatlanul fészkel a madár, nyílik a virág, ájtatoskodik az ember. A sok könnyről, fájdalomról, eltépett emlékről csak egy-két felirat beszél, ezeket is bevonja a repkény, a folyondár gyógyító, zöldelő erezete. Ebből az ünnepélyes, megbocsátó, feledtető csendből a temető közepén emelkedő kereszt, mint király hirdeti élőknek, holtaknak: béke, béke!

Nem ezt a békét kérjük, ez a halál élettelenisége, természetes „halotti csendje”. A lélek örök békességét, külső és belső harmóniáját, mely egész boldogító valóságában itt a földön idegen, ismeretlen. Ez a megtestesülő Úr Jézus hozománya és a mennybemenő végrendelete, öröksége, mely itt a földön is csak a jók környezetében lelhető fel. Betlehem, Názáret, Bethánia, Kána, Kafarnaum, Naim mind a béke állomásai, de a jeruzsálemi utolsó vacsora terem, a Getszemánikert, Emmausz nemkülönben. Mégis itt a földön áll a jóakarató emberekre, amit az Úr Jézus mond: „Ti sírtok, a világ pedig örülni fog.”¹ Ti itt szenvedtek — de szenvedés-tek örömmre változik és örömtöket senki el nem veszi tőletek. Amit az asszony a szülés pár órai szenvedéséért gyermekében kap, aránytalanul nagy öröm-kárpótlás — ugyanilyen arány lesz földi szenvedéseink és az örök élet boldogsága között.

Az örök Jeruzsálem a beata pacis visio, a béke városa, ahol a béke királya, az igazi Melkizedek: Jézus uralkodik, ahol minden küzdelem hiányzik, ahol teljesül a prófétai látomás az összetört kardokról, a fehérre mosott véres ruhákról — ez az, amit halottainknak kívánunk Istentől. A béke valóban az ég vendége itt a földön, igazi otthona az ég. A megtestesült Úr Jézussal jött le, mint annak királyi kísérete, a betlehemi üzenettel a jóakarató emberek lelkébe.

De még a jók lelkében is mennyi veszély, nyugtalan-ság, aggály, félelem — ezek nem bűnök! — számúzi sok-szor ezt a királyi égi követet: a békét.

Mégis ahol az Úr Jézus megjelent, ott volt a béke és testvéri viszonyban megfért a szegénységgel Betlehemben, a

¹ Ján. 16, 20.

munkával Názáretben, az életveszéllyel az egyiptomi menekülés alkonyati pihenőin, a tevékeny charitással és a kontemplációval Bethániában, a nagy búcsúzással: a halálban a kereszten. Tehát ahol a béke Királya: Krisztus, ott a béke. Mivel pedig a mennyek országában igazán ott van az Úr Jézus, ott van az igazi békehon is, melynek áldásait mindazok érzik, akik az ő nyomait járták és vele együtt célhoz jutottak.

A túlvilág tehát a mi szemléletünkben az, aminek a szentmise canonja nevezi: locus refrigerii, lucis ac pacis: az örök nyugalom, örök világosság és örök béke hazája. Ennek áldásait kívánjuk halottainknak, hogy az élet, a tisztítóhely sok szenvedése, sötétsége, nyugtalansága után megpihjenek annak keblén, ki a pater futuri saeculi: a túlvilág Királya: Jézus.

A szeretet halhatatlansága.

Ami most a novemberi köddel, homállyal szembeszáll, az a szeretet világossága. Ami az enyészet öfölségét megmeri támadni — az a szeretet ereje. Ami az általános kihülésben az élet melegét sugározza: az a szerető szív melege, dobogása.

Charitas nunquam excidit. A szeretet halhatatlan.¹

A szeretet a mi világnézetünk. Ez a kereszténység lényege, az újszövetség főparancsa. A szeretet középpontja dogmatikánknak, mert megigazulásunk alapja, de centruma moralisunknak is, mert rajta függ az egész törvény. Ez tehát a legfölségesebb teória és a legboldogítóbb praktikum. Ragyogva tükröződik benne szent vallásunk elméleti és gyakorlati része egyaránt. Ez a legértékesebb karizma, a leg-sokoldalúbb erény, melynek gyakorlása alól nincs soha felmentés. Mondhatja valaki: nem tudok bőjtölni, mert beteg vagyok, nem tudok alamizsnálkodni, mert szegény vagyok. De senki sem mondhatja: nem tudok szeretni . . . Isten szívét mindenkinek adott.

Lippert remek meghatározása mondja a szeretetről: Die grösste Bewegung in der Gebundenheit. Oly törvény, oly

¹ I Kor. 13.

megkötöttség, melyben legnagyobb a mozgás lehetősége és kötelessége. Minden törvény úgy jelentkezik, mint valami megkötés, — hiszen ezért folyik belőle a kötelesség, mely a kötéltre emlékeztet — egyedül a szeretet az, mely törvény és felold, mely a legnagyobb mozgásra készítet, mely nem korlát, hanem végtelenség, határtalanság, világot ölelő érzés és erő.

A szeretet tehát magán viseli a kereszténység isteni anyajegyét: az ellentétek harmóniáját. De nemcsak a térben általános, minden népre és egyénre kiható erő a szeretet, — hanem még az időn keresztül is átható. Miben nyilvánul a szeretet időfelettsége, halhatatlansága?

Már a természetes rendben is az élet bősége, a szaporodás, új élet megindulása a szeretettel kapcsolatos. A szeretet felfokozott, hangsúlyozott, magát többszörözni képes élet. A szeretet képesít munkára, áldozatokra, sugall terveket a jövőre és mikor a szerető szív elhagyja anyját, atyját, hogy feleségéhez ragaszkodjék, akkor tulajdonképpen a mulatot hagyja el és magához húzza a jövőt. Ebből a szeretetből születnek gyermekek — akikben tovább él a család neve, vagyona, karaktere, akikben ott feszül a szülő tiltakozása az idő, a mulandóság ellen, mert hisz a gyermek szüleinek második jobb kiadása, visszafiatalított önmaga, az Ember tragédiájának megoldása. Ha az egyén meg is hal, el nem pusztul teljesen, mert valami belőle: a gyermek élni fog. Ezért valami démoni hamisítása Isten gondolatainak a szeretők öngyilkossága, mikor a legelőbb erő: a szeretet nem életre, hanem halálra disponálja a bódult szíveket, mikor a helyett, hogy belőlük új élet fakadna, még ők maguk is a halál martaléka lesznek.

A halál után is a szeretet ápolja a sírt, dörzsöli ki a feledést az emlékezetből, simogatja gyengéden az elköltözött kedves tárgyait, emlékeit, ereklyéit. Szembeszáll a mindent elrabló idővel, gyertyát csillogtat a sírhalmon, könnyet a szemekben. „Aki gyermekét szerette, gondját a sír el nem temette.” Itt ölelkezik a három égi testvér: a hit az örök életben, a remény az örök találkozásban és a szeretet, mely imádkozik a megholt lelkekért, vezekel az elköltözött bűneiért és a maga égi postáján küld neki enyhülést, amnesztiát: búcsút, izenetet. A szeretet keze dacol az idővel: visszanyúl a múltba, mikor a bánattal jóváteszi a régi sér-

tést, a lelkiismeret adóslevelét tisztára törli és előrenyúl a jövőbe, mikor a túlvilágra is áthat jósága, mélysége, bőkezűsége. A szeretet is örök jelen — mint az Isten maga, a benne megtestesülő jóság „van”, „létezik” igazán, mint ahogy Isten is azért a leginkább létező, mert legjobb. „Mert Isten jó, azért létezőnk”¹ — mondja Szent Ágoston — még a mi kölcsönéletünk is Isten jóságának következménye. Mivel tehát a szeretet időfeletti, örök jelen és mivel jóság beszél belőle — azért Istenre hasonlít és ezért halhatatlan, mint a lélek, amelyből születik és mint az Isten, akire irányul. És amint Isten felette van időnek és térnek, úgy a szeretet is átlépi e két nagy korlátját a földi életnek: hat messzire a térben, hátra és előre az időben.

Ezért mondja a szeretet apostola, — akit nem ért el a gyilkos gyűlölet halálhozó fegyvere: Isten a szeretet. Aki nem szeret — halálban marad. Viszont, aki szeret — megközelíti Istent, alkalmassá lesz Isten országára — amely halált nem ismerő örök élet. Ezért az Eucharisztia — lévén a legnagyobb szeretetnek: az in finem dilectionak szentsége — egyúttal az örök élet orvossága, útravalója és záloga is. Mikor tehát az Úr Jézus a szívnek azt parancsolja: szeress — azt akarja vele mondani: légy örökéletű, tedd magadat arra alkalmassá, istenülj át, hasonlíts reám, én vagyok a szeretet. A pokol viszont azért az örök halál, mert a szeretet hiánya: a bűn építette — ezért ássa Dante Luciferjét a pokol fenekén mély teológiával jégbe: a halál hideg dermedése ez a szeretet meleg, élő élete helyett.

Tehát Isten természetének utánzása és az abban való részesedés a szeretet. A mi szívünk szeretete sem oszlik meg a szeretett személyek között, hanem — akárcsak Isten gondviselése — megsokszorozódik. Soha nem fogy ki annak szívéből, akiben él. Tűrő, kegyes, nem ingerül fel, nem nagyravágyó, nem gondol a rosszal, hanem mindent hisz, mindent remél, mindent mentetet és mindent elvisel. E kifogyhatatlansága is halhatatlansága mellett bizonyít, roppant életbősége javára szól. Minél többet adunk ki belőle másokra, annál több marad nekünk. Tehát mikor másokat éltet, ugyanakkor bennünk is gyarapodik, gazdagodik.

¹ De doct. Christ. I. 32.

Ezért ami emberi kicsiségünk fölé emel — az a szeretet. A közönséges, műveletlen ember előtt is egészen új világ tárul fel, mikor szerelmes lesz: nagyobbak, különbnek, gazdagabbnak érzi magát régi magánál. Embernevelő, lelket nemesítő hatás dolgában csak a szenvedés hasonlítható hozzá. Mind a kettő tisztulás, tökéletesedés. Ezért a tisztítóhelyen találkozik a kettő: a szenvedés, a *satispassio* és a szeretet. Ott már lehet szeretni, viszont a mi rájuk irányuló szeretetünk is hatékony: a kettő találkozása tisztítja meg őket minden világi, mulandó salaktól és teszi őket alkalmassá Isten és a mennyország örökkévalóságára. Ennek végtelen örömei azért érthetetlenek előttünk, mert mulandó szívünk a szeretetben is lankad — az örök életbe való átmenet: a megdicsőülés és a feltámadás azonban Isten szeretetének delejét, áramát adják nekünk, melynek birtokában szívünk éppoly örökéletű lesz, mint a szeretet, mely belőle Isten felé sugárzik.

Szent Pál apostol a szeretet örökkévalóságát azzal is megvilágítja, hogy összehasonlítja a hittel és a reménnyel, melyek csak itt a földi életben élnek és csak itt hatnak. Mert a halál után a hit átmegy a látásba: a boldogító Istenlátás feleslegessé teszi a hitet: „Ha pedig eljön a tökéletes — elenyézik, ami részleges”¹ — mondja Szent Pál. A látás tökéletes Isten-ismeretet ad, a hit pedig csak részlegeset. Tehát az előbbi kizárja az utóbbit. Ugyanígy van a remény is, mely átmegy a bírásba. Ott bírni fogjuk mindazt, amit a földön reméltünk: Istent és benne minden boldogságot. E két főerény éppúgy elmúlik, mint a két testamentum. Az ószövetség, a remény testamentuma — az emberek a Megváltó eljöttébe vetett remény által üdvözültek. Az újszövetség a hit testamentuma: mi az élő hit által munkáljuk és biztosítjuk üdvösségünket. A szeretet azonban megmarad az örök hazában, sőt ennek igazi tartalma lesz, ezért az örök élet a szeretet testamentuma lesz, a legtökéletesebb „szövetség” Isten és a lélek, az angyalok és az emberek, továbbá a szentek egyességének tagjai között. A szeretet tehát örökéletű: előttünk volt és utánunk jövőendő — mint ahogyan Keresztelő szent János hirdette Jézusról. Előttünk

¹ I Kor. 13, 10.

volt: Isten szerető terveiből születünk lélek szerint, szüleink szeretetéből test szerint. Végigkísér egész életünkön és utánunk jövődő, mikor az örök életben végleges, örök szeretetben egyesülünk Istennel és egymással.

A szeretet tehát szívünknek az a tevékenysége, mely nem mulandó sem tartalmában, sem eredményében. Ez az a kincs, melyet meg nem rág a rozsda és a moly, melyet ki nem áshat a szívből a legnagyobb tolvaj; az idő — mert ez az az evangéliumi kincs, mely meg nem fogyatkozik, hanem megmarad az örök életre.

Méginkább belevilágít a szeretet örökkévalóságába a megszentelő kegyelemmel fennálló kapcsolata.

„Aki nem szeret, halálban marad.”¹ A lélek halála a kegyelem távolléte, a bűn. Ez Isten templomát lakatlanná, fertőzöttté teszi, kioltja és megszorítja a Szentlelket, újra megfeszíti Jézust. Ezért írja Szent Tádé apostol: „A bűnösök víznélküli felhők, őszi fák, kétszer halottak, kiirtottak, tenger dühöngő habjai, kitajtékozók tulajdon gyalázatjukat, bujdosó csillagok, akik számára a sötétség fergetege örökké fenntartatik.”² Szent János pedig: „Tudom cselekedeteidet: csak a neved, hogy élsz, de meg vagy halva.”³ A megigazulás viszont szeretettény: ez a lelke a tökéletes bánatnak, ihlete az alázatos, könyörgő imádságnak. Bár nem azonos a malaszttal és a Szentlélekkel — mégis elválaszthatatlan tőlük. A szeretet a szentségek hatásának előfeltétele, útjának egyengetője. Mivel pedig lelkünk a malaszt által él, — ami örök üdvösségünk előfeltétele és a mennyország belépőjegye is egyúttal — ezért a szeretet az örök üdvösség legjobb előkészülete. Nélküle nem lehet megigazulni, „élni”, kegyelmet szerezni, tehát üdvözülni. Mivel pedig az örök üdvösségünk is szeretettény és szeretetállapot — egyszerűen alkalmatlan Isten országára az, aki itt a földön nem szereti Istent és alkalmatlan a szentek egyességére, aki itt nem szereti a felebarátot. A szeretet tehát megszerzi a kegyelmet és a kegyem — miután élni és hatni kezd: szeretetnyilvánításokban él, ezekben lesz látható, érezhető.

¹ I Jn. 4, 8.

² Jud. 12, 13.

³ Apoc. 3, 1.

Végül a mennyei boldogságra is a szeretet — mint halhatatlan, Istennel rokon erő — a legalkalmasabb. Az értelem világa ugyanis Isten boldogító látására, külön adományra szorul: ez a lumen gloriae. Ez alkalmassá teszi Isten túlvilági országa sajátosságaira, szellemi dimenzióira. A szív nem szorul ilyen külön adományra. Ebből megint az következik, hogy Istent itt a földön tökéletesen ismerni nem lehet — de szeretni igen. És ez a szeretet minden különösebb átmenet vagy átalakulás nélkül otthonos az Isten országában. Miért? Mert halhatatlan, örökéletű, mert működése itt a földön is égi, fölemelő, mert Isten belénk lehelt izzó lehelete: maga a Szentháromság Szeretszentlelke. A halál tehát egész valónk számára átalakulás, csak egyedül a szeretet számára nem. Mert halhatatlan, időfeletti örökkévalóság számára van beállítva: célja összeforralni szeretete tárgyával egy el nem múló ölelésben és önmagát annak lelkével kicserélni egy boldogító örök csókban.

Isten képe és hasonlatossága bennünk a szeretet világában romlott meg legkevésbé.

Nem különös tehát, ha a jelenvilág és a túlvilág összekötője, a mennyország, tisztítóhely és a szentek egységének kulcsa a szeretet. Amíg szeretni tudunk — van remény üdvözülésünkhöz. A szentség a szeretet hősie foka, mely legjobban megközelíti Istent, a kárhozat pedig minden szeretet hiánya, mely éppen ezért legtávolabb van Istentől. A szeretet gyarapodása a bűnösség apadása: tisztulásunk — ezért a tisztítóhelyi állapot a folytonos Istenhez-közeledés állapota. A föld pedig a szeretet igazi küzdőtere és próbája, hogy nem marad-e alul a gyűlölettel szemben, nem irányul-e haszontalan, vagy kártékony látszat-jóra. Szent Ágoston szerint két szeretet épít két várost: a világ városát, Isten városának ellentáborát is szeretet építi: a teremtmények rendetlen szeretete: a bűn.

Mikor tehát a halottak hónapjában a szeretet kivezet a temetőbe, a legnagyobb vigasztalás: a szeretet halhatatlansága, Istenhez való mélységes hasonlatossága, égi és földi alakjának egyformasága, azonossága. A szívek nem porladnak el, a szeretet átérez a pusztuláson és mint a legelsőbb földi valami, szembe tud szállni az enyészettel, mert azzal rokon — aki örökkévalóságban az idők felett áll: Istennel.

Ki a mi Vigasztalónk?

Az általános novemberi szomorúságban — mikor legközelebbi vigasztalónk: a természet is bánatról, gyászról, pusztulásról beszél és elutasít magától — a sírok birodalmában vigasztalást keresünk. De ki vigasztalja meg az elköltözöttet sirató lelket? Ki tud megcsendesíteni fájdalomtól vonagló szívet? Ki képes felszikkasztani a folyton ömlő fehér gyöngyöket: a könnyeket?

A temető kapuján ott aranylik a felírás: Feltámadunk. A sírokon ott meredezik a szent kereszt. Tehát az örök élet hite, a feltámadás gondolata a mi nagy vigasztalásunk. Ezek a szent igazságok a maguk súlyos komolyságával kiemelik az embert a tétlen fájdalomból és a feltámadott, haláltól megváltó Jézus Krisztusra figyelmeztetik.

De e hittételek — mint igazságok, mint eszmék és abstractiók mégsem hatnak a vigasztalásnak azzal a közvetlen hatásával, mint amely valamely személy csitítgatása, simogatása, babusgató, szánó melengetése. A szomorúság elsősorban a szív panasza, terhe — az igazságok, ha mégoly fönségesek is, közvetlenül csak az észre hatnak és szívre, kedélyvilágra csak közvetve és másodlagosan. Ezért kellene a vigasztalást valahol az igazságok bazaltútjain kívül is keresni.

Az Úr Jézus ajkán a Szentlélek neve Parakletos: Vigasztaló. Nemcsak a pünkösdi napokra vonatkozik ez a név, mikor az Úr távozása letargiába taszította a tanítványok szívét, mikor bezárkóztak saját fájdalmaik és emlékeik közé, mitsem tudva roppant hivatásukról, jövő feladataikról. Ekkor a Szentlélek leáradása égi vigasztalás, mennyei erőbe öltöztetés, hivatásuk tudatára ébresztés, fölséges serkentés, égő, nyugtalanító, fejünk felett lobogó tűz és únszóló lángnyelv.

De ez az elnevezés általános érvényű: vonatkozik szomorú novemberi napokra, a temetőből üres lakásba hazatérőkre, a gyászoló szívekre is. Igazi Vigasztalónk csak Isten örömeinek Lelke, a Szentháromság személyes Boldogsága: a Szentlélek lehet.

Miben jelentkezik szomorú szívünk javára az ő Vigasztalása?

A vigasztalás lázongó akaratunknak Isten bölcs és igazságos akaratával összhangzásba hozása. Békés, nyugodt ki-

mondása a Miatyánk áldott kérésének: legyen meg a te akaratod. Ebbe belesusogni minden lázadó önakarást, egyénileg elgondolt és most szétfoszló tervet, megsemmisült álmot. Azonosulni az örök isteni akarral, melyet nem sze-szély vagy szenvedély fűt, hanem örök bölcsesség és szentség irányít. És elfogadni ezt az akaratot mint nekünk jót, előle-gezni neki hódolást, hűséget, alattvalói alázatot akkor is, amikor még intézkedései emberi értelmünk előtt beláthatat-lanok, megfeythetetlenek, — ennyit jelent vigasztalódni.

Emberi akaratunkat az isteni akarral megegyeztetni, tehát igazán vigasztalni csak a Szentlélek tud, aki egyedül kapta e nevet Jézustól: Vigasztaló.

A Szentlélek ugyanis Isten akaratából származik. Ő Isten akaratvilágának reprezentánsa, kifelé is a megszentelés, az ajándékok osztogatása, a természetfeletti élet, az élet-szentség, az erények, érdemek világában. Ő a megvilágosító és a megerősítő Lélek, neki van vak tehetségünkre: akara-tunkra közvetlen hatása. Ezért az ő kiáradása, bennünk-lakása édes enyhülés, sírónak vigasztalás: dulce refrigerium, in fletu solatium. Az Isten akaratából repesve áradó Szeretet szent Lelke békésen, enyhén belevonja duzzogó, morcos akaratunkat Isten akaratába, abban elringat, elcsitít, meg-nyugtat. A Boldogságos Szent Szűz is nyugtalan lett az anyagi izenet első hallására és még az égi követ hangjával szemben is kifejezést adott a maga eltérő akaratának: „Hogyan lehet az, holott férfit nem ismerek?”¹ Mikor azonban Gáb-riel a Szentlélekre hivatkozik, azonnal belesimul a Szent Szűz akarata Isten akaratába: „Legyen nekem a te igéd szerint.” Ugyancsak a Szentlélek vigasztalta meg, mikor Szent Fia elbúcsúzott tőle, hogy a pusztába, majd nyilvános működése terére lépjen. Mindkét helyre Jézust a Szent-írás szerint a Szentlélek vezette, mert ő Isten akaratának kifejezője, Jézus pedig mindennapi kenyérének mondta Atyja akaratának teljesítését. Aki azonban az Úr Jézusnak a kötelességet jelenti — ugyanaz a Szent Szűznek a vigasz-talást hozza: a Szentlélek. Az ember Krisztus akaratát úgy egyeztetni meg Isten akaratával, hogy annak teljesítését elő-

¹ Lk. 1, 34.

segíti, a Szent Szűzét pedig úgy, hogy azzal összhangba hozza: vigasztalja.

A Szentlélek e vigasztalása igazságos és bölcs is egyúttal, mert ő a Fiútól: az örök személyes Bölcseségtől is — Filioque — származik. Amint a Fiú a Getszemáni-kertben haláltusájában kimondja: ne az én akaratom legyen, hanem a tiéd — éppenúgy: ugyanazon Szentlélek vigasztalásának birtokában kell nekünk is mondanunk mások halálos ágyánál, szeretteink koporsója mellett: legyen meg a te akaratod. Ő juttatja eszünkbe mindazt, amit Jézus mondott, többek közt azt is, hogy egy hajszál sem hullhat le fejünkről mennyei Atyánk tudta nélkül. Ez mind a mi vigasztalásunk. És Jézus a reászállott Szentléleknek tulajdonítja egyik feladatát: gyógyítani a megtört szíveket. Mikor tehát mint fáradozók és terheltek enyhülést keresünk Jézusnál — közvetve akkor is a Szentlélek vigasztalásának örvendünk, mert azért szállt le Jézusra és töltötte be őt, hogy örömhírt vigyen szegényeknek, szabadulást raboknak, látást vakoknak, gyógyulást sebzett szíveknek — egyszóval, hogy vigasztaljon: Isten akaratával megegyeztessen bennünket.

A kegyelmi élet pünkösdi fényözönével tartósan aligha férhet meg a gyász. A természetfeletti malasztos lelkület nem ülhet megtörtén sírok mellett, mint azok, akiknek nincsen reményük. A Szentlélek hordozói, kell hogy érezzék magukon a pusztulás, a halál közelében is azt a teremtető erőt, mely e világot a halálból kiemelte, rendezte, bebútorozta és Krisztus emberségét e világra hozni segítette. És az Isten akaratából eredő isteni Lélek meg tudja egyeztetni búsuló vagy lázadozó emberi akaratunkat Isten végtelenül bölcs és igazságos intézkedéseivel, ha azok a mindig csak egy vonalban látó emberi értelmünk előtt titkok maradnak is.

Szent Imre herceg.

(November 5.)

Történelmünk, nemzeti magyar öntudatunk mint népünk büszkeségét emlegeti azokat, akik idegen országokban hódítottak, idegen világrészekben jártak és messze országunk határán túl vitték a magyar szó, a magyar lobogó, a magyar

lélek dicsőségét. Büszkén emlegetjük a lovas, kopjás, sashatáros magyar vitézeket, akik megvívták szent Gallen várkolostorát, Nagy Lajos királyt, aki Nápolytól Lengyelorszáig szerzett becsületet a magyar névnek, a névtelen ferenceseket, akik a tatárok fogságában Ázsiát járták missziós munkával, Rákóczi és társait, akik a rodostói magányukban az egykor ellenséges török népnél otthonra találtak. Bizony a magyar historiának nagyjai ők, mert külső országokat hódítottak és beírták a magyar nép nevét idegen népek történetébe. De legnagyobbak mégis nem a magyar hősök, hanem magyar szentek. Ők is egy idegen országnak: a mennyországnak meghódítói, az ő imádságos életük vívta meg az angyalok, a szentek birodalmát, ők tették ismerőssé a magyar nevet az égben, biztosították a magyar név fennmaradását nem a földi történelem foszlós, sárguló lapjai, hanem az élet könyve számára. Emlékük el nem fakult a századok óta, sírjukon nem elszáradtak, hanem gyökeret vertek az áhitat koszorúi és örökzöld babért fennak áldott szent neveik köré.

Ma ünnepe van a magyar szentek közül annak, aki legelőször lépett a magyar nép országából a szentek dicső társaságába, a történelemből az örökkévalóságba, és ez Szent Imre herceg. Ennek a ma ünnepelt ifjú szentnek mondani valója van a magyar ifjúság számára, azután a magyar katolikus szülők számára és végül — a magyar szerzetestanárság számára is.

a) Végtelenül nagy tanulság rejlik ránk nézve abban, hogy a legelső magyar szent nem egy felnőtt, hanem egy fiú, egy diák, akinek környezete ugyanaz, mint a mai ifjúságé: az iskola és a családi, szülői ház. Szent István a szent korona szentje, övé az államalkotás, Szent László a kard szentje: övé a hódítás és a védelmezés, Szent Gellért a pásztorbot szentje: ő Krisztus Urunk nyájának első terelgetője, boldog Mór a kehely szentje: kezében az Úr szent vérének serlege, boldog Margit a kolostor szentje, Szent Erzsébet az alamizsnának rózsás szentje, Kapisztrán szent János a bástyák, a végvárok szentje. De valamennyit megelőzte: a korona, a kard, a pásztorbot, a kehely, a kolostor, a várak szentjeit mind az iskola, a tankönyv szentje, egy fiú, egy tanuló fiú, egy nevelés alatt, oktatás alatt álló szent diák: Szent Imre her-

ceg. A kis miniszter előbb üdvözült, mint az ősz püspök. Élete egyetlen nagy magyarázat volt az Úr Jézus szavához; „Aki nagyobb akar lenni közületek, legyen kisebb”.¹ Azért volt ragyogó tiszta lélek, mert sokat térdelt Veszprémben, a szent kereszt alatt és az Üdvözítő szent szívéből kifolyó vér és víz megtisztította őt. Azért volt oly sértetlen, mert sokszor menekült a kísértések üldözései elől szent rejtékhelyekre; a megfeszített Jézus sebeibe: ezek voltak az ő menedékhelyei. Azért magasodik ma előttünk oly nagyra glóriás alakja, mert valamikor életében sokszor lehajolt, hogy lélekben fölsegítse a kereszt súlya alatt porba zuhant Üdvözítő Jézust. És azért ragyog homlokán a szentség fénykoronája, mert itt a földön drága kincse volt Krisztus homlokának töviskoronája. Földi értelemben befejezetlennek látszott drága lelke, hisz tanítás, oktatás alatt állt; emberek tanították és ő Isten titkainak könyvében tudott olvasni már, emberek nevelték, irányították és ő már régen járta a legjobb irányt, a keskeny utat, sőt bírta a célt és előbb bement a szűk kapun, mint mestere és szülei, akik irányították őt. Ő ment elsőnek Magyarországból a mennyországba.

Az ifjúság, tehát — mely korban, tudásban, érettségben mestere alatt áll, mely jellemben még alakul — fejlődik — egy vonatkozásban mégis melléje nő mestereinek, egy területen beérheti, sőt meg is előzheti őket: és ez az életszentség területe. Amint a gyermek Jézus végtelenül bölcs volt és mégis növekedett földi bölcseségben, amint végtelen isteni hatalma birtokában is engedelmes és alárendelt maradt szüleinek — úgy Szent Imre hercegnél és a mai életszentségre törekvő ifjúságnál is a lelki tökéletesség nem bontja meg a tanár és tanuló, a szülő és a gyermek közti természetadta alárendelt viszonyt, hanem ellenkezőleg olyan názáreti légkört teremt, melyben az igazi emberi nagyság nincs életkorhoz, mesterséghez, tekintélyhez kötve, hanem szabadon és áldásosan érvényesül minden vonatkozásban.

Ezt a nagy tanítást hirdeti az első magyar szent, aki diák volt — Szent Imre herceg a magyar ifjúságnak.

b) De van ennek az égi ifjúnak mondanivalója a mai magyar szülőkhöz is.

¹ Luk. 22, 26.

Szent Imre szent volt — de egész környezete élet-szentségben tündökölt. Atyja Szent István, anyja boldog Gizella, nevelője az első magyar vértanú: Szent Gellért. Nem vagyunk Taine H. milieu-elméletének hívei. Az élet-szentség, a jellem elsősorban az Isten kegyelmének és az ezzel hűségesen együttműködő szabadakaratnak csodája. De az is kétségtelen, hogy a környezet sokat javíthat és sokat ronthat. Ingoványban nem nőhetnek tölgyek, csak vékony, ingatag nádak. Ha tehát akarunk szentéletű ifjúságot — akarjunk akkor szentéletű családokat! Az egyetlen vasárnap nem tudja ellensúlyozni a hat hétköznapot, ha az mindig mást prédikál. Ha templom és az iskola, meg a család — ez a pár négyzetméternyi terület — csak egy kis sziget — de a közélet, az utca, a kirakat, a profán élet gonosz — nem lehet várnunk, hogy a benyomásokra fogékony fiatalember lelke azokhoz az eszmékhez igazodjék, melyeket a tömeg nem követ vagy egyenesen kigúnyol. Százhatvannyolc óra van egy héten — ebből csak kettő hittanóra és a vasárnapi diákmise egy félóra — hogyan legyenek a hit eszméi domináló erők az ifjúság lelkében? Úgy, hogy a családi otthon is szentély, az atya is hit- és erkölcstanár, az édesanya őrangyal és ha az egész élet hittanóra, ha a vallásosság nincs különbszoritva bizonyos terekre és időkre, hanem ha egész valónkat betölti, ha ott van a szórakozásban, a sportban, az élet minden vonatkozásában.

A katolikus szülőkre vár tehát a feladat, hogy kereszténnyé tegyék a profán életet, hogy ne tűrjenek meg semmit a nyilvánosságban, ami ellenkezője annak, amit gyermekek lelkében fejlődni szeretnénk látni: a jellemnek és élet-szentségnek.

c) A harmadik — melyet Szent Imre emléke megszólít: a magyar szerzetestanárok testülete.

Mint Mindenszentek ünnepén láttuk — vannak elválaszthatatlan szentek: Péter—Pál, Fülöp—Jakab Chrysantus és Daria, Fábián—Sebestyén, Vitalis—Agricola stb. Azért vannak összekötve a naptárban, mert személyükön keresztül addig idegen eszmék egyesültek, léptek frigyre egymással. Az elválaszthatatlan szentek elválaszthatatlan eszméket jelentenek és képviselnek. A naptárban nem szerepelnek ugyan együtt boldog Mór (okt. 25.) és Szent Imre herceg

(nov. 5.) — de a pannonhalmi találkozás alkalmával váltott hét csók összeköti őket minden időkre.

B. Mór és Szent Imre találkozásában az első magyar szerzetestanár találkozott az első magyar diákkal. És mi volt az ő első kapcsolatuk? Hét csók, a szeretet, a lélek-kicserélés, a legmelegebb üdvözlés hétszeres jele. Ez az, ami a szerzetestanár és a magyar diák viszonyát ma is teszi: szeretet és lélekkicserélés, hét osztályon át hét csók, melyet a nyolcadikban felvált a kézfogás, mert a fiúk mellénk nőttek az élet arcvonalába.

A könyv, amelyből Szent Imre herceg tanult, elvástott, nincs többé. De nyitott, sárgulatlan könyv számunkra az ő egész élete, mely oktatás, nevelés, buzdítás, irányítás. Bízunk a magyar jövőben csak úgy lehet, ha kapaszkodunk a magyar multba és ha a jelent egyberagasztjuk a multtal.

Az Úr Jézus mondotta, hogy a kövek fognak kiáltani, ha az emberek nem hirdetik az ő eszméit. A most felénk kiáltó kő a magyar címer, melyet kétoldalt angyalok tartanak, melyet tölgyfaág és olajág övez és melyen egyesítve van a négy folyó, a hármás halom és a kettős kereszt. Nemzeti szimbolumunkban a magyar hősök és a magyar szentek apotheozisa egyesül. A tölgyfaág a harc embereit: a hősöket, az olajág a béke apostolait: a szenteket jelenti.

Majd ha az összes magyar szentek sírján a keresztek egyesülnek a kettős kereszttel, majd ha az összes hősök sírhalmi egyesülnek a hármás halommal, majd ha minden a haza sorsán ejtett könny egyesül a négy folyóval, dicső lesz megint a magyar címer. Emelje ezt magasra Szent Imre herceg. És majd ha az összes magyar szentek és hősök sírján gyújtott gyertyák mind egyesülnek, olyan fáklyát fognak alkotni, mely utat mutat majd a történelem novemberében. Emelje magasra ezt a fáklyát eszményképünk: Szent Imre herceg, hogy mint a zsidók a tűzoszlop után, mi is utána mehessünk.

Égi és földi kötelességeink.

(XII. vasárnap pünkösd után.)

Napjainkban a világhírű drezdai képtár büszkesége a nagy velencei mesternek: Tizianonak „Adógaras” képe. A

reprodukcióban sokszor látott kép mintha eredetijében lefokozná azt a várákozást, amit tápláltunk felőle: a kép kisebb az átlagosnál és itt a mester egyéb hatalmas vásznai között szinte eltűnik. Csak ha környezetéből elvonatkoztatjuk és külön művészi szemlének vetjük alá, akkor látjuk meg rejtett szépségeit, melyek a világ pikturájának egyik remekművévé avatják.

Igy vagyunk ezzel a mai vasárnapi evangéliumi szöveggel is, mely első hallásra bámulatosan egyszerű, míg ha áhítatos lélekkel elemezzük, sok csodálatos életértéknek jövünk nyomára.

Szabad-e adót fizetni a császárnak vagy sem? — erre a kérdésre kérnek választ a farizeusok és a római iga halálos ellenségei: a heródiánusok az Úr Krisztus Jézustól. A kérdés mögött tulajdonképpen egy másik lappang: nincs-e egymást kizáró ellentét égi és földi kötelességeink között? Lehet-e földi kötelességeinket teljesítenünk a nélkül, hogy ugyanakkor vallási parancsolatokat meg ne szegjünk? És nem lehetne-e állampolgári teendőink alól Istenre, vallásunkra hivatkozva szabadulnunk, vagy esetleg fordítva: földi teendőink sokasága vagy terhe ssége nem ment-e föl bennünket vallási kötelességeink teljesítése alól? A látszat ebben az evangéliumi jelenetben a zsidók javára szól: hiszen a zsidóság Isten választott népe, szabad-e tehát adót fizetni a római pogány császárnak; aki durva erőszak árán ült nyakunkra, aki nem a mi akaratunk vagy alkotmányunk értelmében uralkodik felettünk, sőt akinek uralkodása egyenesen Isten teokráciáját: Istennek az ő választott népén polgári és politikai vonatkozásban is érvényesülő felségjogát törli meg és tagadja el?! Szabad-e tehát ilyen hatalomnak adót fizetni, nem árulása-e Isten ügyének, nem bűn-e tehát hozzájárulásunkkal ezt a pogány államhatalmat támogatni? Hiszen az ebből a pénzből igazságtalan háborúkat visel, hatalmának megerősítésére és kiterjesztésére törekszik és így állandósítja igazságtalan uralmát felettünk!

Az Úr Jézus Krisztus beelát lelkükbe, melynek bizonynyal fontosabb az Úr zavarbaejtése, mint ennek a kérdésnek érdemi elintézése. Látja, hogy dilemmájukkal nem annyira saját lelküket akarják megnyugtanni, mint inkább azt szeretnék, ha őt, az Isten Fiát — valamely egyoldalú —

zsidó vagy római — állásfoglalás esetén kemény következmények elé állíthatnák.

De az Úr Krisztus Jézus isteni mindentudása meg is szégyeníti őket és végtelen bölcseségével el is dönti a kérdést.

A pénzt — ezt a tipikusan földi valamit, ezt a sok bűnnek eszközét és átoknak tárgyát nem veszi kezébe Jézus. De előkéri és megkérdezi tőlük: Kié a kép és kié a fölírás? Mert ha elfogadjátok, használjátok, gyűjtitek, forgatjátok, kamatoztatjátok a pénzt, mely a császár képét és nevét viseli — akkor kötelesek vagytok vele az adót is megfizetni. Ha nektek gazdag farizeusoknak jólesik vagyont gyűjtenetek és azt a világi hatalom örököse mellett biztonságban bírnok, akkor erkölcsi kötelességetek is ennek a világi hatalomnak fennmaradásához adótokkal hozzájárulni. A két Úr, amelynek egyszerre szolgálni nem lehet Isten és a pénz. Nem pedig Isten és az állam. A pénzt, ti farizeusok, megtartátok és hogy megtarthassátok, az államot állítjátok szembe Istennel.

Nagy elvi döntését pedig így fejezi ki az Úr Jézus Krisztus: Adjátok meg a császárnak, ami a császáré és Istennek, ami az Istené. Égi és földi kötelességeinket tehát egyformán kell teljesítenünk: ezek nem zárják ki egymást, mert mást kér az Isten és mást kér a császár. Az Úr válasza tulajdonképpen ugyanaz, amit e világba jöttekor anyagi ajkak énekeltek szét a betlehemi éjtszakába: dicsőség a magasságban Istennek és béke a földön a jóakarátú embereknek. Tehát elválaszthatatlanul össze van kapcsolva Isten dicsősége és a föld békessége, egyiket a másik nélkül nem lehet teljesíteni. Ugyanazt tanítja itt az Üdvözítő Krisztus, amit akkor tanított, mikor a Miatyánkra oktatót, melyben egyszerre imádkozunk Isten országáért és a mindennapi kenyérért. Nem választotta el tehát az eget a földtől: az Egyházat az államtól, mint a farizeusok szeretnék volna, hanem egybekapcsolta a kettőt és erkölcsi kötelességünkbe tette, hogy világi előjáróinkat is tiszteljük, hogy állampolgári és hazafias kötelességeinket is teljesítsük. És ez alól még rossz előjáró esetén sem vagyunk fölmentve: maga az Úr Jézus mint vádlott — Pilátus hatalmával kérkedő szavaira azt mondta: „Nem volna semmi hatalmad fölöttem,

ha neked onnét felülről nem adatott volna.¹ Tehát a világi hatalom is közvetve isteni eredetű, a rossz előljáró hatalma is onnét felülről való, miért is engedelmeskedni tartozunk neki.

Ez az isteni Mestertől kapott tanítás a katolikus hívő léleknek mindig drága kincse volt. A kereszténységben nincs a lázadás, a forradalom szelleméből semmi: ez magyarázza meg, hogy ámbár először szegények és rabszolgák között terjedt, mégsem lett rabszolgázadás, és ez teszi világossá, hogy bár 300 évig a politikai hatalom életére tört, a keresztények Szent Pál intelmeihez tartották magukat: „Nincs hatalmasság, hanem csak Istentől és amelyek vannak, Istentől rendeltettek.”² Ezért nem szűntek katakombai rejtekhelyen imádkozni Néró császárért és az üldözőkért. A nemes római jogász: Tertullian pedig büszkén hivatkozik arra, hogy a keresztények a legmegbízhatóbb állampolgárok, akik ha egyszerre mind elhagynák a birodalmat, nem volna, aki a hatóságoknak engedelmeskedjék.

De ha ez így van — mondhatná ismét valaki — akkor a keresztény hit nem segít a dolgok állapotán, mert a katolikusok mindenbe belenyugszanak, mindenkinek engedelmeskednek; nincs más fegyverük, mint az ima és a könny. Hol van a sokszor emlegetett kultúrero, mely szerint a katolikus hit nemzetjavító erők letéteményese és az emberiség haladásának legnagyobb tényezője?

A keresztény katolikus hit igenis minden idők erjesztő kovásza. De nem forradalmak, merényletek, orgyilkosságok árán akar a dolgok rendjén változtatni, nem is úgy akar új világot hozni, hogy megváltoztatja társadalmi berendezkedésünk kereteit. Hanem igenis úgy, hogy megváltoztatja a lelkeket, a szíveket, új vért hoz a társadalom, a nemzet testébe, új, áldásos közszellemet teremt, mely békés eszközökkel, de egész bizonyosan átalakítja lassan a törvényhozást, a közéletet. Ez a fejlődés organikus és egészséges, mert nem a következményt kell orvosolni, hanem az okot. Korunk arcának ráncait sem gazdasági vagy politikai mesterkedések fogják eltüntetni — ezek csak külsőleges, kozme-

¹ Jn. 19, 11.

² Róm. 13, 1.

tikus eljárások, hanem az a lélekből az arcra áradó derű, a belső erők gyarapodásából az arcra kiülő bizakodó vonás, mely nem külső és mesterkélt, hanem állandó és a lélek mélyéből fakadó. Ezekhez a mélységekhez: a szívhez, a lélekhez azonban nincs másnak hozzányúlása, csak az igaz hitnek, Krisztus vallásának.

Nem lehet tehát éket verni a vallási és a nemzeti gondolat közé; nem lehet igazságosan és okosan a vallási gondolat ellen kijátszani a nemzeti eszmét. A gonoszlélek zsoldjában cselekszik, aki magyar voltom és katolikus voltom közé a viszály üszkét dobja ilyenféle jelszavakkal: először vagyok magyar és csak azután katolikus. Mert éppen katolikus hitem sürget és képesít egyben arra, hogy jó magyar legyek. — Annál is kevésbbé lehet ezt a bontó munkát nálunk kezdeményezni, mert nemzeti létünk a keresztény középkorban fogantatott, abban a korban, mely összekötötte a pápát a császárral, az Egyházat az állammal, a várat a templommal, a szerzetest a katonával, a keresztet a karddal, az eget a földdel. Országunk alapítása egybeesik a kereszttség fölvételével; első királyunk fején egyesül a földi és égi királyság aureolája, országalapító jobbja egyúttal katolikus Egyházunk ereklyéje. Nemzetünk, értékeink szimboluma: a magyar korona szent és a pápa ajándéka. Nemzeti dalunk: a himnusz nem csatadal, nem királyhymnusz, hanem templomi ének; nemzeti ünnepünk: augusztus 20-a egyúttal keresztény ünnep. Mikor nemzeti létünket a török ellen védtük — ugyanakkor a kereszténységnek védőbástyája voltunk. Mi más ez, mint megvalósítása az Úr Jézus szavának: adjátok meg a császárnak, ami a császáré és Istennek, ami az Istené!? Legyen is ez mindig így: a keresztény és a magyar gondolat legyenek testvérek és a magyar koronán álló szent keresztől egészen addig az egyszerű közlegényig, vagy falusi leventéig, aki az Úr Jézus sírjánál őrséget áll nagypénteken — egyesüljön mindenütt az intézményekben és szívekben a vallás és a haza szeretete, Isten és az ország szolgálata, Isten dicsőségére és a magyar föld békességére.

A végső dolgokról.

Az egyházi év utolsó hónapjának hangulata a földi élet utolsó eseményeit, a történelem végkifejletét festi: az utolsó ítéletet és a túlvilágot. Az ég és föld megindulása, a szent kereszt feltűnése, az angyali harsonák holtakat ébresztő szava, a felszakadt sírok, a megélénkült temetők, a tengerbe hulló csillagok, az elsötétülő nap — csak keretek, — a lényeg Istennek nyilvános leszámolása az emberrel nemcsak mint egyénnel, hanem mint a társadalom tagjával.

a) Most itt zeng körülöttünk november zord éneke:

Napja Isten haragjának,
végét veti a világnak,
ez szavuk a prófétáknak.
Csodájára a halálnak,
aki rég por, talpra támad,
számot adni bírójának.

A föltámadás valóban csoda a halál és a természet számára. A természet tud az enyészetről és tud a halálról. Csodás tehát, mikor a lélek egyesül a porral, föltámad és számot ad Istennek. „A lélek az, ami éltet”,¹ — mondja Krisztus: éltette Ádámnak földtestét, éltette a testemet alkotó első sejtet és éltetni fogja a test maradványait. Ezt már az ősember tudta, azért temette halottait embrionális helyzetben, kifejezve ezáltal, hogy a lélek amint erős volt a test első elemeit kifejeleszteni, éppúgy erős lesz annak utolsó maradványait fölkelteni és éltetni.

Kérlek Jézus, kérlek Téged,
Értem álltál emberséget
Ne adj érnem gonosz véget:
Munkád, könnyed értem veszte
Ennyi kínod, szent kereszted
Ne maradjon céljavesztett.

Az ítéletnél nem magunkból, Krisztusból védekezünk. Könyörögve, imádságosan figyelmeztetjük, hogy mennyit tett értünk, — isteni mivoltánál, személyiségénél fogva mindez végtelen érdemű, — legyen hát eredménye is. Sum causa

¹ Jn. 6, 64.

tuae viae: nagy áldozataidnak, földreszállásodnak, keresztutadnak oka Szent Szívednek nagy szeretete, de alkalma, tárgya ezeknek az áldozatoknak mégis csak az én bűnös lelkem. Engem kerestél, — tedd, hogy rám akadj. Érttem fáradtál, — add, hogy engem megtalálva pihenhes. Érttem szenvedted el a kereszthalált, — legyen ez nekem élet. Tantus labor non sit cassus: ezen az alapon várjuk a zsidó nép megtérését is a világ végén, hogy Istennek ezért a népért tett sok-sok befektetése ne legyen hiábavaló, céltalan, hanem hozza meg a maga gyümölcsét. Ha én is választott lélek vagyok, ha Istennek több figyelme irányult rám, mint másra, — ha több kegyelme is látogatott, mint mást, ha sok veszélytől óvott meg szent keze, — ennyi kegyelem ne legyen eredménytelen! Ha Istennek áldozatai nem sikerülnek rajtunk, — ez vagy a gonoszlélek győzedelme, vagy a mi ellenállásunk következménye. Így felelőségünk is igen nagy.

Magdolnához lehajoltál,
A latorhoz kegyes voltál,
Énbelém is reményt oltál.

A Dies irae igazán alázatos imádság. Csak Isten irgalmát hívja, de kéréséről maga is vallja, hogy tolakodó, hogy ehhez sem volna joga: preces meae non sunt dignae. De éppen ez az, ami irgalomra hangolja Istent. Magdolna csak Krisztus lábához mert közelíteni, oda is csak hátulról és fejét lejjebb alázta, mint Jézus lábai. A lator a mindenéből kifosztott Jézushoz folyamodott és beérte egy kis mementóval: megemlékezéssel. A tékozló fiú még azt sem tudta elmondani, amit föltett magában: Atyám, vétkeztem az ég ellen és teellened. Ezek adnak nekem is reményt a kérésre, a meghallgatásra.

Báránykáid közé végy föl,
Válassz el a gödölyéktől,
Jobbra állíts ama széktől.

A jó Pásztor nyájában csak bárányok vannak. Bakok azok, kik nemi dolgokról tudnak és azokban élnek. Akik ezer szállal fűződnek a földhöz, akik a természettel akarnak a mulandóság ellen küzdeni, akik a test dolgait kere-

sik, élük. Csak akkor állok a bíró jobbán, ha itt a földi életben a Pásztor lába mellett álltam. Ha nem szüntem meg bárány maradni, aki nemi különbségekről nem tud, akinek elég, ha érzi, hogy a Pásztor közel van és őt szereti. Sajnos, sok vad, földi érzés dül bennünk és hiába! a test a lélek ellen kíván. Új teremtménnyé kell lennem a szónak teljes értelmében. Olyasféle új tavaszi léleknek, mint amik a Tartziciusok, Ágnesek voltak a pogány Rómában. Ők nem alkalmazkodtak, hanem meghaltak. És így tették Rómát katolikussá, nem amúgy. Nekem is így kell tennem.

„Jaj nektek gazdagok . . . ; jaj nektek kik jóllaktatok . . . jaj nektek, akik most nevettek.”

„Boldogok vagytok szegények . . . ; boldogok, kik most éheztek; boldogok, akik most sírtok . . .”¹

Az életnek örök, fölülmúlhatatlan tanítómestere: Jézus Krisztus állítja fel csalhatalan ajkaival ezeket az antitheziseket. Csak két dolog közt van választás: a jajok és a boldogságok között. E között nem volna nehéz választani: mindenki a boldogságot választaná, a jajokat senki. A nehézségek azonban ott kezdődnek, hogy gazdagság és szegénység, a jóllakottság és éhezés, a nevetés és sírás között kell választani. És mily furcsa: Krisztus a boldogság eszközeit: a gazdagságot, a jóllakottságot, a nevetést kapcsolja a jajokkal; és a földi jajok előidézőit: a szegénységet, az éhséget, a sírást pedig a boldogságokkal!

Az Evangélium nem hiába kezdődik Keresztelő szent János ajkairól e szavakkal: Változzatok meg! Közeledik az Isten országa. Aki földi fogalomkörrel, gondolkodási átlaggal nyitja ki az evangéliumot, vagy hallgatja az igehirdetést, vagy nézi a túlvilágot, — az nem ért belőle semmit. Az első föltétel mindehhez a *μετάνοια*; észjárásunk megváltoztatása: amit eddig mint boldogságunk eszközt sokra becsülünk, — azt a gazdagságot, jóllakottságot, nevetést kerülni és mint a jajtól félni kell tőle; amitől pedig jajgatva húzódoztunk: a szegénységet, éhséget és sírást, — mint boldogságunkat hívni, vállalni, átölelni kell. De honnét kell az értékelés helyes mértékét vennünk? Innét: Mit használ az örök életre? Tehát az örök élet kategóriáit alkalmazva a

¹ Lk. 6, 20. s. kk.

jelen életre; az ég szemeivel nézve a földet, — megváltoznak a föld értékei. Ami jajt okoz a földi embernek, az boldogsága az égnek és ami boldogság a föld fiainak, azt mint jajokat kerülük az ég gyermekei.

Ez a varázskulcs: a *μετάνοια* még igen sokunknál hiányzik. A szenvedéseket kerüljük, elodázzuk; — a gazdagságot meg keressük, üldözzük, vágyódjuk. Ez pedig annyit jelent, hogy a boldogságokat elvesztegetjük, a jajokat pedig keressük. Isten műve nemcsak mint igazság misztérium, hanem mint élet is az. Itt az önzetlenség az igazán okos önzés és az önzés nem más mint a birtoklás vágyával végbevitt önmegkárosítás.

Oh boldogságok Mestere, — taníts a jajokat elkerülni és a boldogságokat megtalálni. Oh boldogságok és fájdalmak Anyja, segíts a legjobb részt választani, mely el nem vétetik tőlem soha.

b) A túlvilági helyek és állapotok között talán legjobban a tisztítóhely érdekel legtöbb embert, mert lanyha szeretetünk a mennyországra nem számíthat, viszont a halálos bűnöktől meg nagyon óvakodunk. Tehát a tisztítóhely sokaknak helye, ahol a lelkeket, amelyeket itt nem tisztított meg eléggé a szeretet tüze, megtisztítja odaát a szenvedések lángja.

Mi a tisztítóhely? Satispassionis locus: a szenvedés általi elégtétel helye. A bocsánatos bűnök szenvedés és kín által távolodnak el lelkünkről; a bűnök maradékai gyanánt jelentkező rossz hajlamok pedig az ellentétes erények gyakorlata által gyógyulnak. Tehát passzív szenvedés és aktív szeretet fogják lelkemet odaát betölteni. Hozzájárul mindehhez a szabadulás biztos reménye.

Vegyük először a szenvedést. Ez kétféle lesz: Isten látásának hiánya és tűz által okozott égés. A túlvilág az a hely, ahol a boldogság valódi forrását már nem kell keresnünk, mint itt; mert adva van. Ha itt a földön kínos a sok tévelygés a kérdés körül, hogy hol a boldogság; és ha kínos a kiábrándulás, akkor mennyire kínos lesz odaát hosszú ideig az elvesztett, egyedül lehetséges boldogság tudatában élni. Ha itt a földön hiányzik a boldogság, hogy igyekszünk azonnal pótolni apró örömekkel; mi lesz odaát, ha az egyedül lehetséges boldogságon: Isten látásán kívül, — semmiféle más öröm nem kínálkozik. Istenem! micsoda szo-

morú tragédia lesz az, ha akik itt a földön itt-ott azért jártak távol Istentől, mert „boldogságukat” keresték; épp ezáltal a boldogság-szomjazás által játszották el az egyedül lehetséges boldogságot! Keresd ideleenn lelkem az egyedül szükségességet és megtaláld odaát az egyedül boldogítót. Itt a földön nagy boldogságot ad Istennek látása a szeretet tükrében, micsoda érzés lesz tudni, hogy ez a tükör, ha nem is tört össze, de fényét veszítette, ezüstje lehámlott, nem látszik meg többé benne Isten arca. Mi baj lesz tehát szomjazó szívemnek nélkülözni az egyedül lehetséges boldogságot és ezt is épp azért, mert azt itt a földön rossz helyütt kerestem.

Hozzájárul ehhez a tűz, amely éget, de nem világít. A túlvilág egyedüli szövétneke a Bárány, az pedig csupán a mennyben világít. Tehát sötét börtönben, égő kínok között, megfosztva az egyedül lehetséges boldogságtól: ez a büntetés, a bocsánatos bűnök büntetése. Nagy vigasztalás lesz azonban, hogy mindez tisztulás. A lélek látja szebbülni önmagát és ez valami nyugodt sejtést derít föl benne, hogy végefelé közeledik az ádvent. Micsoda roráté-ének lehet ott a tisztítóhelyen az égfelé, Jézus felé, a szentmisék felé! Rorate Cor Jesu! et cor fratrum! Jézus Szíve vért, mi imádságot harmatozunk le oda köztük.

Édes dolog azután az a végtelen adomány, hogy a tisztítóhelyen már lehet szeretni. Ha a földi állapotban a bűn onnét eredt, hogy megszűntünk valamilyen teremtmény kedvéért Istent szeretni; a tisztítóhelyen jóvátehetjük ezt vágyakozó szeretetünkkel. Isten kényszerít már itt a földön, hogy legfőbb javunkat benne keressük, mennyivel inkább fog kényszeríthetni erre a túlvilágon?

A másik enyhülést az a gondolat adja, hogy biztosan véget ér a szenvedés. Minden szenvedés elviselhető, ha tudjuk, hogy nem tart örökké. Viszont a legkisebb fájdalom is elviselhetetlenné válik, ha nem akar elmúlni. Az idő a nagy gyógyító mester a tisztítóhelyen is.

Mi ne akarjunk odajutni. Elégge szenvedéses Istenvárás, elég borongós ádvent maga a földi élet; minek toldjuk ezt még meg egy darabbal, hiszen Aquinói szent Tamás szerint a földi szenvedések legnagyobbika kisebb, mint a tisztítóhely szenvedéseinek legkisebbje. Tehát ki kell égetni

már itt a földön az önmegtagadás parazsával azt, ami bennünk tökéletlen és szeretni azt, amelynek bírása életünk tulajdonképeni célja, boldogsága.

c) Azt mondja az Úr Jézus Krisztus, hogy az Atya országában sok lakás van. Mik ezek a lakások, miért kívánatos bennük lakni?

Az örök élet elsősorban örök nyugalom, ki nem alvó fény és béke.

A földi élet küzdés, a tisztítóhelyi élet szenvedés. Nyugalom, háborítatlanság nincsen. Ha a külső testi életért nem is kell aggódni, — a lelkiélet tele van kétellyel, indulattal, vergődő vágyakkal, szenvedésekkel.

A földi élet félig sötétség, bizonytalanság, a halál árnyéka van rajta. A tisztítóhely tüze sem világít, csupán éget. Csak a mennyei boldogságról írta meg Szent János, hogy nincs szüksége napra, mert szövétneke a Bárány.

A földi élet harc, a tisztítóhelyi állapot átmeneti, egyik sem végleges, befejezett. Isten fiaivá kell lenni, hogy békeségeseknek hívassunk, Betlehembe kell menni, hol angyali ajkak békét daloltak egyszer. De ott is megvillantak a bűn szuronyai és fölsírt a szenvedés jajgatása.

E béke, eme nyugalom mellett az örök élet mégis nem holt merevség, sivár üresség, hanem tevékenység. Az óceán tulajdonképen állóvíz: nincs forrása, folyása, torkolata, egymásutánja mint a folyónak; — mégis állóvíz létére a legnagyobb mértékben mozgó, sohasem pihen, mindig aktív, mindig tevékeny. Így az Istennek és az üdvözült léleknek örökkévalósága is az. Az öröm, a boldogság, ami ott vár ránk, — szintén természete szerint nem holt élettelenység, hanem kibontakozó, örömet másokkal is közlő tevékenység.

Mi emlékeztet a földön a mennyországra? A tenger a végtelenségével, az ég elérhetetlenségével, át nem foghatóságával, a szivárvány gazdagságával, a nap ki nem fogyó melegével, a csillagok ragyogásukkal, a sirályok könnyedségükkel, a gyermekszemek lelkiségükkel. Ott meg lesz mindez tökéletesen, lelkileg, könnyedén.

d) Kérdés: találhatók-e már az ember földi életében bizonyos előjelek, bizonyos ismertetőjelek, melyekből arra lehetne következtetni, hogy az illető az üdvösségnek, vagy a kárhozatnak lesz gyermeke? A természet világában a nap-

fölkeltét előre jelzi a hajnal, az éjtszaka jöttét pedig előre hirdeti az esthomály. Vannak-e ugyanígy az igazak lelkében hajnalsugarak, amelyek biztatóan ígérk az örök üdvösség nappalát; — és vannak-e a bűnösök lelkében sötét alkonyati vonások, amelyek ijesztően sejtetik a közelgő kárhozat éjtszakáját?

Ha végignézzük a szentek életét, úgy találjuk, hogy különösen három vonás emelkedik ki lelkiéletükben, mint jövő üdvösségüknek eszköze és záloga: t. i. az Oltáriszentség mély imádása, a Boldogságos Szűz Máriának buzgó tisztelete és az Anyaszentegyház iránti gyengéd vonzódás ápolása.

Az Oltáriszentség az újszövetség dobogó szíve, a lelkiélet napja, zárandoklásunk mannája, Istenhez költözésünk, halálunk egyetlen útítársa. Ez az Istennel való találkozásnak boldogító előíze: „Aki veszi az én testemet, énbennem marad és én őbenne.”¹

„Ha nem eszitek az Emberfiának testét, — nem lesz élet tibennetek” — mondja az Úr Jézus. Milyen élet? Örök, el nem alvó, boldogságában meg nem fogyatkozó élet.

A Boldogságos Szűz Mária második, igazi Anyánk, akinek hite, ereje és engedelmissége mindazt visszaadta, amit első anyánknak: Évának hitetlensége, gyengesége és engedetlensége elveszített. Joggal reméljük, hogy a mennyországot is. Ő segíti az ő tisztelőinek a bocsánatos bűnök bárányfelhőit elűzni, a megszentelő kegyelem varratlan köntösét a lélek menyegzőjére megszöni, ő tanít majd örömeink menyegzős asztalánál és szenvedéseink keresztútján egyaránt Krisztussal lenni.

Az Egyház Krisztus munkájának folytatója, ez az Istennek országa, mely nem erről a világról való, Krisztus juhainak akla, a lelkek halászatának hálója, Szent Péter gazdag rakományú, viharálló hajója, Istennek sziklára épített vára. Aki tehát gyermeki ragaszkodással viseltetik az Egyház iránt, tulajdonképen az üdvösségre vezető és azt biztosító intézmény iránt viseltetik ragaszkodással.

Nekünk, keresztény katolikusoknak előjogunk van a mennyek országára, mi vagyunk az újszövetség választott

¹ Jn. 6, 5—7.

népe, — nekünk van meghívásunk, belépőjegyünk az örök menyegzős házba. A régi emberi társadalom ismert született nemeseket, akiknek születésük, származásuk címén különféle nemesi előjogaik, nemzeti kiváltságaik voltak, minek jeléül címerükben koronát viseltek. Isten országának: az egész emberiségnek roppant sokaságában mi, katolikus keresztények vagyunk a nemesi osztály, akik megkereszteltetésünk címén, mint lelki újjászületésünk címén örököltük az Egyházba való tartozás előnyeit, a Megváltó halálával megszerzett kincseit, a szentségek kegyelemtárait, a megkereszteltelennel szemben az örök üdvösség előjogait. Ezért nemesi oklevelünk a keresztlevél és címerünket: a szent keresztet nem pajzsunkon, hanem fejünkön és nevünkben hordjuk: mi keresztények, Isten választott népe, Isten országának nemessége vagyunk.

Nagyon kell azonban vigyáznunk, nehogy úgy járjunk, mint a példabeszédbeli meghívottak, vagy mint az ószövetség választott népe: a zsidóság. Azzal, hogy megváltásunk, megkereszteltetésünk címén jogunk van a mennyek országához, — azzal még nem birtokoljuk azt. De igenis odajutunk, ha a királyi ember követekre hallgatunk. Ezek pedig a jó lelkiismeret, a szülők, az Egyház szavai útján beszélnek mihozzánk. A példabeszédbeli meghívottak nem hallgattak a követekre, hanem egyik gazdasága után nézett, a másik lakodalmát ülte. A földi gazdagság tehát kiszorult az égből és helyébe került a szegénység, a földi egészségesek kimaradtak az üdvösségből, de a bénák, vakok, sánták birtokolják azt. Azért, mert mint nyomorékok rászorultak Jézus keresztjének mankójára és mint vakok, különösen kutatták, merre van a világ világossága.

Mikor a mai lelket hívja az Úr, hogy járjon az örök üdvösség felé vezető erkölcsös úton, ma nem a majorra, a lakodalomra hivatkozunk, hanem más élvezetekre. Ma sokkal fontosabb a regény sokak számára, mint az imakönyv, ma több lelket vonz a sportpálya, mint az Isten háza, ma a lélek gondozását felejteti, túlnövi a test gondozása. Az olimpiászok hőseinek nevét mindenki tudja, az élet hőseit, a szenteket alig ismerik. És sok fiatalember gondolja azt, amit a példabeszédbeli meghívottak, hogy majd ha mi is öregek, bénák, vakok, sánták leszünk, akkor majd elindu-

lunk Isten országa felé. Az öregkor jámborságáról azonban azt mondja Szent Ágoston, hogy nem nagy értékű. Mert nem ők hagyták el a bűnt, hanem a bűn hagyta el őket.

Eppen ezért most kell született nemességünket, katolikus keresztény voltunkat megbecsülni, Isten követéire, sugallataira hallgatni és az örök menyegzős ház felé tartani.

e) A holttest tulajdonképpen nem más, mint a lélek elnyűtt, levetett ruhája, mint a lélek összedőlt, romokba széteső háza. Nem szabad sajnálni a testet, mikor föld alá tesszik: nem X Y-t temetünk el, hanem csak X Y-nak a testét. Nem kell sajnálni az elszakadt ruhát, ha már az orvosok nem tudták összevarrni, nem kell sajnálni az összeomló házat, — ha egyszer a lakó már elhagyta és kiment belőle. Mégis tisztelettel temetjük el, mert Isten alkotása, a lélek vára volt, amit megszentelt fején a keresztség vize, homlokán a bérmlás krizmája, ajkain az Oltáriszentség, érzékein a betegek olaja. Védje és óvja Szent Mihály arkangyal.

„Hiszem a test föltámadását és az örök életet” — imádkozom a Credóban. Az Úr Jézus mondta Jairus leányáról: nem halt meg a leányzó, hanem csak alszik. A halál tehát a testnek álom: átmeneti valami. Jól mondta az öskereszténység a temetőre: alvóhely: caemeterium. A helyes, szép keresztény sírfelirat az lenne: amit az angyal mondott a Krisztust sírban kereső asszonyoknak: „Akit kerestek, nincs itt.”

Itt van ádvent küszöbén Szent András apostol ünnepe. Ő már Keresztelő szent Jánosnak tanítványa volt és első, akit meghívott az Úr. Szent Péter testvére volt, a kenyérszaporításnál serényen segített, halála is kereszthalál volt, ekkor is közel volt Jézushoz. Mindezt mi tette? Jézus egyetlen szava: Jöjj, kövess engem! Otthagyta hálóit, bárkáját és ment a Mester után. Nekünk is Jézus igen sokszor elismételte: jöjj, kövess engem! Hívott, földi kincsek halászatából, ingadozás taváról, a mélység kutatásából a szilárd, szent útra, lelkek halászatára, a népek leteleptetésére, Krisztus kenyeré osztogatására, a hulladékok összeszedésére. Mindezt csak egy lehet jutalmunk: osztozni Jézus sorsában, — mint Szent András tette.

Nemsokára véget ér az egyházi év, beköszönt az ádvent. Jön a Mikulás nagy batyujával, jön Luca a guzsalyá-

val, jön a Szeplőtelen Szűz kezében Krisztus pólyácskájával, jön Ker. szent János a darócruhában, jön Izaiás jövődölései tekercseivel, jönnek Ádám és Éva a paradicsom emlékeivel. Jönnek a napkeleti bölcsek kincseikkel, — most már távol gyalognak valahol, — hogy odajussanak Jézus jászolához. Előjük megyek, nekem is velük kell mennem.

Mindent Isten nagyobb dicsőségére.

Tartalomjegyzék.

Előszó	5
------------------	---

I. Karácsonyi ünnepkör.

Ádvent	7
Keresztelő szent János prédikációi	13
Szeplőtelen Fogantatás	15
Várom a karácsonyt I., II., III.	17
Alma Redemptoris Mater	23
Karácsony I., II., III.	26
Aprószentek	34
Szilveszter I. Idő. II.	37
Újév I. Az Úrnak 1937. esztendejében	44
II. Krisztus és az idő	46
Jézus szent Neve	48
Háromkirályok. Szép napunk támadt!	52
Krisztus ifjúsága	57
Szentcsalád. Iparosság a Szentírásban	61
Krisztus megkeresztelkedése	68
Krisztus teendői és a hét ajándék	72
Gyertyaszentelő Boldogasszony	80
Farsang	90
Kánai menyegző. I. A házasság eszmei alapjai	92
II. Férfi és nő	97
III. A család	101

II. Húsvéti ünnepkör.

Hetvenedvasárnap	104
Hatvanadvasárnap	107
Ötvenedvasárnap	110

Farsangvégi szentségimádás	114
I. Az irgalmasság testi cselekedetei	114
II. A irgalmasság lelki cselekedetei	122
A nagybőjt szelleme I., II.	132
Szent keresztút	136
Az utolsó vacsora termének freskói	158
Getszemáni alkonyati képek	161
Szent József	163
Gyümölcsoltó Boldogasszony	167
Virágvasárnap	171
Crucifixus	173
Húsvétvasárnap. Alleluja!	181
Liturgikus elmélkedések húsvét hetének introitusairól	182
Fehérvásárnap	188
A húsvéti köszöntés	189
Az erények Királynéja	193
A legméltóságosabb Oltáriszentség Asszonya	196
Regina coeli	198
Mária, Isten Anyja és a katolikus férfi	199
Áldozócsüdtörtők	203
A Szentlélekisten várása. Az imádságról	208

III. Pünkösti ünnepkör.

Pünkösd I., II.	215
A pünkösti lélek csodája	222
Korunk lelke és a Szentlélek	223
A szentségek pedagógiája	225
Szenháromság vasárnapja I., II., III.	245
Ürnapja I.	255
II. Egységünk és békességünk	256
III. Az újszövetség mannája, vezére, tisztulása	259
IV. Szenvedés és szeretet	263
Jézus szentséges Szíve I., II., III., IV.	267
Papszentelések. I. Az Isten kovásza. II., III., IV.	276
Az Isten országa. I. Hitélet	284
II. Erkölcsei élet	294
III. Kegyelmi élet	303
Szeptemberi Veni Sancte I., II., III.	317
A legnagyobb parancs	321

Kisboldogasszony	323
Fogolykiváltó Boldogasszony	326
A szentmise köszöntései	329
A szentmiseáldozat	334
Október Királynéja	338
Órangyalok	341
Magnificat	345
A Dormitio Nagyasszonya	350
A Boldogságos Szűz Anyaságának ünnepe	353
Krisztus Királyságának ünnepe	357
Mindenszentek I., II., III.	361
Halottak napja	368
A szeretet halhatatlansága	373
Ki a mi Vigasztalónk?	379
Szent Imre herceg	381
Égi és földi kötelességeink	385
A végső dolgokról	390

